GOSPODAR GOLEGA OZEMLJA

Cvetka Kocjančič

Tiskarna Novo mesto
DOLENJSKA ZALOŽBA
Novo mesto 1996

Zbirka
NA KRILIH DOMIŠLJIJE
5. knjiga

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

929 Planinšek J.

KOCJANČIČ, Cvetka
Gospodar golega ozemlja / Cvetka Kocjančič. - Novo mesto : Tiskarna Novo mesto, Dolenjska založba, 1996. - (Na krilih domišljije ; knj. 5)

ISBN 961-6000-57-8

60035584

Cvetka Kocjančič

GOSPODAR GOLEGA OZEMLJA

Knjigo Gospodar Golega ozemlja posvečam Tonyju Planinshku in Inez Blinn v spomin na njunega očeta Janeza Charlieja Planinška in v zahvalo za vso pomoč, ki sta mi jo nudila pri zbiranju gradiva in pri pisanju knjige.

O avtorici in knjigi

Cvetka Kocjančič se je rodila 9. aprila 1949. leta v zaselku Bendje, v bližini Novega mesta. Štiri leta osnovne šole je obiskovala v Vel. Brusnicah, ostale pa v Novem mestu, kjer je leta 1967 dokončala ekonomsko srednjo šolo. Zaposlena je bila nekaj časa v Dolenjskih Toplicah, potem pa se je za brati in sestrami odselila v Kanado. Že več kot petindvajset let živi v Torontu in aktivno sodeluje v slovenski skupnosti kot društvena delavka, pisateljica in pesnica. Za boljše razumevanje izseljenskih problemov in umetnosti nasploh je študij nadaljevala na York univerzi, kjer je diplomirala iz psihologije.

Njene reportaže o življenju kanadskih Slovencev so bile objavljene v Nedeljskem dnevniku, Rodni grudi in Izseljenskem koledarju ter v kanadskih slovenskih publikacijah Kronika in Lovski vestnik. Objavila je tudi številne črtice in nekaj pesmi. Leta 1990 je pri Slovenski izseljenski matici izšla njena knjiga Upornik s čopičem, katero je v njenem lastnem prevodu leta 1993 v angleščini izdala družba Multicultural History Society of Ontario. Pripravila in uredila je tudi več publikacij o delovanju slovenskih društev v Kanadi kot spominsko brošuro ob Kanadskem slovenskem glasbenem festivalu, spominsko brošuro ob 50-letnici Vzajemne podporne zveze Bled in Imenik slovenskih društev in ustanov v Kanadi, ki ga je v angleščini izdal Vseslovenski odbor v Torontu. V angleščini je napisala tudi daljši sestavek o kanadskih Slovencih za Enciklopedijo kanadskih narodnosti, ki bo 1996 izšla pri Multicultural History Society of Ontario.

Pričujoča knjiga, Gospodar Golega ozemlja, je nekakšno nadaljevanje v pisateljičinem prizadevanju, da ubesedi življenja tistih Slovencev v Kanadi, ki so se tako ali drugače uveljavili in pustili neizbrisno sled v zgodovini te velike severne dežele na ameriškem kontinentu. In tako je pred nami nenavadna pustolovska zgodba o Slovencu Janezu Planinšku (1886), doma iz Kamenc pri Novem mestu, ki je z osemnajstimi leti zapustil dom in se odselil v Kanado - na njen skrajni sever. Tam najprej poskuša srečo z iskanjem zlata, kar ga s prijateljem, ko po nekem usodnem dogodku bežita, pripelje celo v severne sibirske divjine. Tu po naključju odkrijeta bajne količine te dragocene kovine, a jo tudi zgubita zaradi zvitosti in pohlepnosti tamkajšnjega carjevega oblastnika. Sam se komaj reši iz grozljivega ujetništva, prijatelja ubijejo, in komaj živ se spet vrne na sever svoje nove domovine.

Potem se nemirnež vendarle udomi med Eskimi in se privadi na njihovo življenje. Spoštujejo ga in zaradi različnih nenavadnih in cenjenih dejanj ga začno klicati Gospodar Golega ozemlja. Poroči se z Indijanko, ki jo spozna v svojih hudih urah, ko ga skrbno neguje in pozdravi - skoraj že mrtvega vrne k življenju. Imata pet otrok, prvi in četrti, oba dečka, jima že kmalu premineta. Žal je zadnje dete terjalo materino življenje; a tudi ono umre, ostala dva, dekle in fant, pa pričakata starost, sin še živi.

Po ženini smrti se v Charlieju živo obude nekdanja sanjarjenja, da bi potoval na Kubo. Za načrt pridobi mladega belca, Irca, in z otrokoma gre na 8000 milj dolgo pot. V eskimski opremi s sanmi, psi in kanujem prepotujejo številna jezera, reke, vso Kanado in Združene države Amerike, spotoma po mestih predavajo in predstavljajo pokrajino in življenje na Severu, in po morju pridejo do Bahamskih otokov. Tam je konec njihove nenavadne, enkratne in edinstvene ekspedicije, saj v Kubo niso mogli zaradi nemirov v tej deželi. Po vrnitvi v Kanado Charlie Planinšek svoja otroka pusti pri dobrih ljudeh, da bi se lahko šolala in živela v civilizaciji, sam pa pojde nazaj na svoj severni dom, kjer se tudi konča njegovo življenje (1942) v borni koči, daleč daleč od ljudi. Zapustil je nekaj dnevniških zapiskov, fotografije dežele, ki ga je sprejela in iz prej omenjenega dolgega potovanja, ter pisma svojim domačim v rojstno vas, katerim je nekajkrat sporočal, kaj počenja in kako se ima, kar vse je Kocjančičevi prav prišlo pri pisanju zgodbe o tem nenavadnem slovenskem pustolovcu.

Franci Šali

Eskimo Charlie

Eskimo Charlie je eden izmed številnih pozabljenih kanadskih junakov. Čeprav se po njem imenujeta dve jezeri v severnem Saskatchewanu, ni njegovo ime nikjer omenjeno v zgodovinskih knjigah. O njegovi ekspediciji s pasjo vprego in kanujem od Arktike do Bahamskih otokov je bilo napisanih več kot sto člankov v kanadskih in ameriških časopisih, vendar do sedaj še nihče ni o njem napisal knjige.

Kdo je bil ta skrivnostni mož, ki so ga Eskimi klicali KABLU-NAHTA-HAK, kar pomeni Gospodar Golega ozemlja? Kdo je bil ta čudak, ki se je pod imenom Eskimo Charlie v začetku tridesetih let tega stoletja pojavljal oblečen v eskimsko opravo na naslovnih straneh kanadskih in ameriških časopisov?

Zame se zgodba o Eskimu Charlieju začenja z mojim obiskom v domovini leta 1985. Takrat sem po naključju spoznala Ladislava Lesarja, novinarja Nedeljskega dnevnika. Ko sem mu povedala, da se zanimam za zgodovino kanadskih Slovencev, se mi je navdušeno pohvalil:

"Pred leti sem napisal zanimiv članek o slovenskem raziskovalcu Eskimu Charlieju, ki je živel med Indijanci in Eskimi v severni kanadski divjini. Njegovo pravo ime je bilo Janez Planinšek."

"Mi lahko preskrbiš kopijo tistega članka?" sem ga zaprosila.

Nekaj dni pozneje mi je izročil izvod starega Nedeljskega dnevnika s Planinškovo fotografijo na naslovni strani. V svojem članku je Ladislav Lesar opisal Planinškovo življenje z naslednjimi besedami:

Janez Planinšek, rojen leta 1886 v Kamencah na Dolenjskem, se je odpravil od doma s trebuhom za kruhom, star komaj osemnajst let. Po mnogih zapletih se je znašel v Ameriki in okoli leta 1912 odrinil v neznane divje dežele severne Kanade. Živel je ob Severnem Ledenem morju. Preživljal se je z lovom, se poročil z Indijanko, imel pet otrok in živel pustolovsko življenje samotnega lovca in raziskovalca.

Ko se je po mnogih letih vrnil v civilizacijo, je doživel veličasten sprejem in popularnost v Novem svetu in med drugimi narodi. Za nas, Slovence, bi bil zdaj popolnoma neznan, če se ne bi ohranila njegova pisma, ki jih je pisal svojim domačim v Kamence in jih je po naključju ohranil slikar Božidar Jakac.

Na 8000 milj dolgem potovanju so ga spremljali tudi irsko-kanadski raziskovalec Frank O'Grady, otroka Inez in Tony ter štirje eskimski psi. Na zadnjem potovanju od Severnega morja do Karibskih otokov pa je za njim in njegovo skupino izginila vsakršna sled. Verjetno je, da so izginili v valovih Atlantskega oceana.

Odlomki iz Planinškovih pisem, ki so zapolnili preostali del časopisne strani, pa so dajali bežen pogled v njegovo pustolovsko življenje.

"Je kakšna možnost, da dobim v roke kopije teh pisem?" sem vprašala svojega novega znanca.

"Poskušal ti jih bom preskrbeti," je odvrnil.

Teden dni pozneje mi je izročil kopije prepisanih pisem, skoraj trideset tipkanih strani zgodovinskega materiala.

Že na prvi pogled sem presenečena ugotovila, da je Charlie obvladal slovenščino veliko bolje, kot bi bilo pričakovati od preprostega kmečkega fanta. Neverjetno, kako osamljenost človeka v tujini lahko vpliva na izpopolnitev njegovega materinega jezika. Mogoče težko življenje res sproži v človeku skrite talente. Janez Planinšek je nedvomno imel izredno težko življenje v Kanadi, vendar o tem ni nikoli potožil svojim domačim, ker je nadvse ljubil svojo svobodo v neizmernih planotah kanadskega severa, tudi če je ta svoboda pomenila nenehno nevarnost, osamljenost in žrtvovanje.

Ob prebiranju Planinškovih pisem sem prišla do enakega zaključka kot Ladislav Lesar: Planinšek in njegova otroka so verjetno utonili. Charliejevo zadnje pismo sestri Tereziji je bilo odposlano leta 1930 iz Nassaua, Bahami. Od takrat je za njim izginila vsaka sled.

Nekaj let pozneje, ko sem raziskovala zgodovino kanadskih Slovencev, sem v Slovenskem izseljenskem koledarju naletela na članek slovenskega izseljenca iz Winnipega, v katerem je bilo omenjeno, da se je nek njegov sorojak bahal, da je s kanujem potoval vse do Bahamskih otokov.

Je mogoče, da se je Janez Planinšek oziroma Charlie vrnil s svojega potovanja, sem se vprašala. Druge razlage ni bilo, saj nihče drug ni vedel, da je Planinšek dejansko prišel v Nassau.

Ta nova informacija me je močno vznemirjala. Kaj se je zgodilo s Charliejem? In z njegovima otrokoma? Kam naj se obrnem, da dobim odgovor na ta vprašanja?

Pelican Narrows, 1991; foto: Inez Blinn

Najprej sem pomislila, da se pozanimam pri kanadski vladi. Zavedala sem se, da Janeza Planinška verjetno že dolgo ni med živimi, obstajala pa je možnost, da sta njegova hči in sin še živa. Tu sem naletela na ponovno oviro: Je Planinšek obdržal svoj priimek? Ga je morda amerikaniziral? Tudi če imena ne bi bil spremenil, je obstajala možnost, da je še več drugih Planinškov v Kanadi. Bogve, koliko Slovencev s tem priimkom se je med letoma 1925 in 1985 priselilo v Kanado.

Čeprav nerada, sem opustila iskanje sledi za Planinški, dokler ni nekega dne pritegnil mojo pozornost članek v publikaciji Canadian Catholic Missions o misijonski cerkvici v Pelican Narrows. V Planinškovih pismih je bilo namreč zapisano, da je bil Charliejev sin Tony krščen v tej župniji.

Še isti dan sem napisala dolgo pismo gospodu Beaudetu, župniku v Pelican Narrows. Razložila sem mu, zakaj me zanima Planinškova življenjska zgodba, in ga prosila, naj se pozanima med starejšimi vaščani, če je kdo od Planinškovih sorodnikov še živ. Upala sem, da bi mi oni utegnili povedati, kaj se je zgodilo s Charliejem in njegovima otrokoma.

Sredi septembra 1989 mi je g. Beaudet odpisal sledeče:

Ne vem drugega o Charlesu Planinshku, razen da je poročil Jean Ballantyne, vendar ne v katoliški cerkvi v Pelican Narrows. Tony je bil rojen 10. januarja 1923 in je bil krščen v katoliški cerkvi 25. junija 1923. V krstni knjigi je pripisano, da se oče, ki je protestant, obvezuje, da bo otroka katoliško vzgajal.

Inez me je pred nekaj leti obiskala. Poročena je z Murrayem Blinnom in sedaj živi v Stanbridge East, v Quebecu. Povedala mi je, da Tony živi v Calgaryju.

Kje v tej širni Kanadi je Stanbridge East, sem zvedela šele potem, ko mi je telefonistka na centrali družbe Bell Canada povedala, da je blizu Montreala. Zavrtela sem telefonsko številko, ki sem jo dobila na centrali, čeprav sem se malo bala, da me Inez ne bo razumela.

"Govorite angleško?" sem jo najprej vprašala.

"Seveda," mi je odvrnila. "Lahko vprašam, kdo kliče?"

"Tudi če vam povem moje ime, me ne boste poznali. Poznam vašega očeta, hočem reči, brala sem o njem, ker je bil moj sorojak."

"Vi se mi ne zdite Mehičanka," je komentirala moj slovanski naglas.

"Ne. Jaz sem iz Slovenije. Tudi vaš oče je bil tam doma."

"To ni res! Moj oče je bil rojen v Filmon Brucksu, Sanora, Mehika. Še vedno imam potrdilo o njegovi naturalizaciji. V njem jasno piše, da je bil Mehičan."

"To je nemogoče. Ali sploh govoriva o istem človeku? Je bilo vašemu očetu ime Janez oziroma John Planinšek?"

"Njegovo ime je bilo Charlie Planinšek.[1]"

"Mislila sem, da so ga samo klicali Charlie. Eskimo Charlie."

[1] Planinšek je svoje ime amerikaniziral v Planinshek.

"Da. Klicali so ga Eskimo Charlie. Njegovo pravo ime pa je bilo Charles Planinšek. Po rodu je bil Mehičan."

"To je popolnoma nemogoče! Imam pisma, ki jih je poslal svojim staršem ter bratom in sestram v Sloveniji."

"Verjetno je pomota," je odvrnila in skoraj odložila slušalko.

Njena reakcija me je zmedla, tako da skoraj nisem vedela, kako naj jo prepričam, da imam prav. Potem sem ji iz Planinškovih pisem nanizala nekaj osebnih podatkov:

"Imate brata Tonyja?"

"Da."

"Imeli ste še dva brata, Rossa in Nikkyja, in sestro Angelique, ki so v otroštvu umrli. Vaša mati je umrla na porodu."

"Moj Bog, kako pa vse to veste?"

Po glasu sem opazila, da je bila čudno prestrašena.

"Vse to je zapisano v pismih, ki jih je vaš oče pisal domačim. Pisal je tudi o vašem potovanju na Bahamske otoke. Na žalost so vsi vaši sorodniki v Sloveniji prepričani, da se s tistega potovanja nihče izmed vas ni vrnil, ker od takrat niso dobili od vašega očeta nobenega pisma več."

"Kot vidite, smo se srečno vrnili. Z istim kanujem smo priveslali vse do Montreala, kjer je oče zbolel in je bil nekaj tednov v bolnišnici. Zame in za Tonyja so skrbeli dobri ljudje v Noyanu, kjer sva ostala še potem, ko se je oče vrnil na Sever. Jaz sem doštudirala za učiteljico in sem štirideset let pouče-

Inez Planinshek-Blinn z Nedeljskim dnevnikom na domu v Stanbridge east, 1989; foto: Cvetka Kocjančič

vala v osnovni šoli. Sedaj sem upokojena in živim na farmi s sinom Sydneyem in nečakom Rodneyem. Mož mi je pred nekaj leti umrl. Tony je sovražil šolo. Že zelo mlad se je vpisal v kanadsko armijo in je v vojaški službi ostal vse do upokojitve."

V pogovoru z mano je Inez počasi začela dojemati mojo nenavadno novico. Končno sem jo popolnoma prepričala, da je bil njen oče res Slovenec. Zanimalo jo je, zakaj sem se odločila, da jo poiščem, in kako mi je to uspelo.

"Fr. Beaudet mi je povedal, kje vas lahko najdem," sem ji povedala.

"To je pa res čudež!" je vzkliknila. "In to niti ni prvi čudež, ki ga je tisti duhovnik storil zame. Pred leti mi je našel mojo polsestro Elizabeth, ki s svojo številno družino še sedaj živi na Severu. To je seveda dolga zgodba in vam je ne morem razlagati po telefonu."

"Je že v redu, Inez. Upam, da se bova kmalu osebno srečali. V resnici bi vas rada spoznala."

Inez sem še tisto zimo obiskala na njenem domu. Prijazna ženička mi je takoj predlagala, naj jo kar tikam.

Zunaj je neusmiljeno divjal snežni vihar, ko mi je Inez ob starem štedilniku na drva pripovedovala o svojem otroštvu v severni kanadski divjini, o tem, kako je z mamo nabirala jagodičevje, o misijonski šoli v mestecu The Pas, kamor jo je oče poslal po materini smrti, o potovanju po reki Mississippi in o nevarni plovbi do Nassaua, Bahami, o Washingtonu in New Yorku in drugih ameriških velemestih, ki jih je pred pol stoletja prehodila, ko so se med potovanjem tam za nekaj dni ustavili.

"Naše potovanje je bilo enkratno doživetje. Med potjo smo se veliko naučili o ljudeh in njihovih navadah, o zemljepisu in zgodovini, in kar je še največ vredno, naučili smo se preživljati v tujih, neznanih krajih. Včasih je bilo res dolgočasno, toda na srečo je moj oče vedno poskrbel, da sem imela dovolj knjig."

"Zakaj pa se nisi z očetom vrnila na Sever?"

"Ljubezen do učenja in želja, da bi lahko šla v šolo kot drugi otroci, sta vplivali na mojo odločitev, da sem ostala pri družini Fadden v Noyanu.

"Oče ni hotel ostati v civiliziranem svetu?"

"Čudno, da se oče ni mogel ponovno navaditi na civilizacijo. Pravzaprav se je v času našega potovanja z lahkoto prilagodil vsaki situaciji: med brezdomci v *hobo junglah* je bil kot eden izmed njih, po drugi strani pa je s svojim nastopom zbujal pozornost mestnih županov, šolskih upraviteljev, novinarjev in drugih dostojanstvenikov, ki jih je med potjo srečal. Znal je očarati mestne dame, ki so v naš kamp večkrat prišle na popoldanski čaj. Kot izkušen predavatelj je govoril o lepotah kanadskega severa in o težkem življenju tamkajšnjih prebivalcev, Indijancev in Eskimov. Nadvse pa je ljubil samoto na Golem ozemlju in zaradi te svoje ljubezni do svobode, ki mu jo je nudila severna divjina, je pustil mene in Tonyja pri tujih ljudeh. Želel je, da bi midva imela boljše življenje, kot ga je imel on, da bi živela po standardu belega človeka."

"Se ti je še kdaj javil, ko se je vrnil na Sever?"

"Takoj, ko se je nastanil v koči ob Trade Lakeu, mi je pisal, kako je v koči našel okostje človeka. Takrat se niti malo ni zavedal, da bo tudi sam nekega dne tako končal."

"Je tvoj oče kdaj govoril o svojih slovenskih ali o indijanskih sorodnikih?" sem jo vprašala, da bi ugotovila, zakaj se je Charlie izdajal za Mehičana.

"Svojih pa tudi maminih ljudi ni nikoli omenjal. Včasih je pel v čudnem tujem jeziku, ki ni bil podoben ne angleškemu ne indijanskemu. Njegove pesmi so zvenele tako milo in otožno. Svojih indijanskih sorodnikov se ne spominjam, ker smo se vedno selili iz ene koče v drugo. Oče ni hotel živeti blizu indijanskega ali eskimskega naselja. Še celo ob Trade Lakeu, kjer smo nekaj let živeli pri Frog Portageu, ni bilo drugih naseljencev. Naši najbližji sosedje so bili 50 milj oddaljeni. Imela sem sestro Elizabeth, ki se je, potem ko so naju s Tonyjem poslali v The Pas, odselila k teti Mary, toda z njo nisem mogla vzdrževati stikov, ker nisem znala pisati *cree*, in tudi če bi znala, to ne bi pomagalo, ker ona ni znala brati svojega jezika. Pa tudi angleščine ne. Moj edini stik s Severom po smrti mojega očeta je bila botra Anna Larose v The Pasu."

"Si še kdaj po vrnitvi s potovanja srečala Franka O'Gradyja?"

"Frank nas je zapustil že v Nassauu. Vkrcal se je na ladjo, ki je prevažala rum, in si z delom zaslužil vrnitev nazaj na Sever. Mnogo pozneje sem ga srečala. Poročil je Thelmo Withall, hčerko izdajatelja časopisa Winnipeg Free Press. Ona je bila nekaj let starejša od mene. S Tonyjem sva se z njo in z njenima bratoma, Jackom in Petrom, spoprijateljila, ko smo se med potovanjem za nekaj dni ustavili v Winnipegu. Thelma in Frank sta nekaj časa živela na Severu v šotoru, pozneje pa sta se preselila v Kimberly, Britanska Kolumbija. Moj brat Tony, ki živi v Calgaryju, ju je pred desetimi leti našel in od takrat sva bila v stiku z njima. Frank je pred nekaj leti umrl, Thelma pa je še vedno zelo aktivna. Njen brat Peter, ki je bil novinar Winnipeg Free Pressa, se je pozneje preselil v Toronto. No, on je izročil Tonyju diapozitive in projektor, ki ga je oče uporabljal, ko je na potovanju predaval o Severu. Verjetno ga je oče pri njem pustil, ko se je za nekaj tednov ustavil pri Withallovih, preden je leta 1933 odšel nazaj na Sever."

"Torej sta ti in Tony ostala v Noyanu in tam obiskovala šolo. Kako sta se privadila na stalno naselitev?"

"Čeprav mi je bilo potovanje nadvse všeč, sem se ga v treh letih naveličala. Všeč mi je bilo ugodje pravega, toplega doma pa seveda v šolo sem zelo rada hodila."

"Kako so te drugi otroci sprejeli v šoli? Si doživela zaničevanje in diskriminacijo?"

"Otroci so bili obupni. Sama nisem nikoli poprej razmišljala o svoji drugačnosti. Na Severu nisem nikoli imela občutka, da so belci superiorni. Med

očetom in mamo nisem nikoli opazila rasnih razlik. Mislila sem, da so vsi ljudje enaki. Še celo v misijonski šoli se nisem zavedala, da so z nami tako kruto ravnali samo zato, ker smo bile Indijanke. Potovali smo vzdolž cele Severne Amerike in nama s Tonyjem ni bilo nikoli težko najti novih prijateljev. Toda otroci v Noyanu so naju imeli za brezdome izmečke družbe. Tudi odrasli so naju poniževali."

"To je moralo biti res hudo?"

"Sprva mi je bilo zelo težko dokazati, da so Indijanci enakovredni belcem, potem pa so me ljudje sprejeli."

"Kot učiteljica si res pokazala Angležem in Francozom, da se tudi oni lahko marsičesa naučijo od Indijancev."

"V mojih štiridesetih letih sem učila nešteto otrok. Z vsemi sem se vedno dobro razumela, še celo z največjimi razgrajači, ker sem bila z njimi potrpežljiva. Mnogi so mi še sedaj hvaležni za vso skrb in dodatno pomoč, ki sem jim jo nudila."

"Si kdaj učencem pripovedovala o svojem potovanju?"

"Sprva sošolcem nisem hotela veliko govoriti o našem potovanju, ker nisem hotela vzbujati pozornosti. Še tisti, katerim sem povedala, mi niso verjeli in so me obdolžili, da lažem. Kasneje sem namerno pozabila na to in na svoje otroštvo na Severu. Mislim, da je Tony storil isto. Ko me je nekega dne moj mož Murray vprašal, kam bi šla rada na dopust, sem mu rekla, da bi rada še enkrat videla Nassau. Takrat sem mu šele povedala o našem potovanju s kanujem. Bil je zelo ponosen name. Odšla sva na Paradise Island, čudovit turistični kraj na Bahamih. Murray kar ni mogel verjeti, ko sem mu povedala, da je na tem otoku, ki se je takrat imenoval Hogg Island, oče lovil divje svinje."

"Si kdaj o teh svojih otroških doživetjih pripovedovala svojim učencem?"

"Predavala sem o Indijancih in Eskimih in otroci so navdušeno poslušali."

"Kako da nisi napisala knjige o vaših pustolovščinah?"

"Poskušala sem, pa mi ni šlo. *Writer's block*! Nameravala sem napisati svoje spomine, Tony pa se je pripravljal, da bi kronološko opisal naše potovanje, toda zamisli nisva izpeljala. Tony je imel fotografije in izrezke iz časopisov, pa vendar se nama je zdelo, da še nekaj manjka. Ko sedaj o tem razmišljam, ugotavljam, da očeta nisva dovolj poznala, da bi o njem lahko napisala knjigo."

"*Saved by the Providence*!" sem pripomnila. "Toda sedaj, ko si zvedela prave podatke o svojem očetu in ko si našla svojo sestro, mislim, da bi bilo res lepo, če bi napisala knjigo."

"Sedaj tega več ne zmorem. Gospodinjska dela in skrb za dva moška je več kot preveč zame. Če pa že najdem kaj prostega časa, ga najraje preživim z vnukinjama Jenny in Rebecco."

Rebecco in Jenny sem spoznala naslednji dan. Prisrčni dekletci. Babica Inez jima je pokazala izrezek iz slovenskega časopisa, z njeno fotografijo na

naslovni strani, in zemljevid Slovenije, ko jima je razlagala, da se tudi v njih pretaka slovenska kri.

Pozneje sta si deklici nadeli indijansko *parko* in mokasine, kot da bi mi hoteli povedati, da sta ponosni tudi na svoje indijansko poreklo.

"To parko in mokasine mi je dala nečakinja, hčerka moje sestre Elizabeth. Po sedeminštiridesetih letih sva se s Tonyjem po zaslugi g. Beaudeta srečala z najino sestro."

"Kako sta jo pa našla?"

"To je dolga zgodba. Leta 1976, ko sem si urejala pokojnino, sem potrebovala rojstni list. Na Golem ozemlju, kjer sem bila rojena, mi ni nihče izdal rojstnega lista in tako ga nisem imela. Ker pa mi brez njega niso hoteli odobriti pokojnine, sva se z možem podala na Sever, da si poiščem dokumente. Gospodu Beaudetu sem povedala, kdo sem, in po temeljitem pregledu cerkvenih knjig je končno našel moje ime v mrliški knjigi. Bil je presenečen. Od navdušenja je poslal po starega Henryja, da bi ga povprašal, če kak sorodnik Jean Ballantyne še živi.

'Spominjam se Mary Ballantyne,' je rekel starček.

'Kako se je ne bi spominjal, ko si bil vendar z njo poročen,' mu je odvrnil župnik.

'Je to res?' je zamrmral Henry.

Ugotovili smo, da se s Henryjem ne bomo veliko opomogli.

Ko je stari Henry po vasi oznanil, da je prišla na obisk hčerka Jean Ballantyne, je Elizabeth takoj odšla v župnišče, toda midva sva medtem že odšla. Potem je Elizabeth naprosila svojo hčerko Jean, da mi je napisala pismo.

Naslednje leto sva se s Tonyjem sestala z Elizabeth in njeno družino. Vsi smo bili srečni, da smo se po tolikih letih spet sešli, po drugi strani pa je bilo žalostno, da se s Tonyjem nisva mogla pogovoriti s sestro brez prevajalca."

Inez me je s svojo zgodbo tako navdušila, da sem se sama ponudila, da napišem knjigo. Mojo ponudbo je hvaležno sprejela in mi obljubila vso pomoč.

Najprej sva začeli iskati Charliejeve dnevnike, vendar nama to ni uspelo. Našli pa sva pet Charliejevih zgodb, ki so bile leta 1933 objavljene v tedniku Toronto Star Weekly.

Po srečnem naključju sem se sestala tudi s Thelmo O'Grady, ki pa mi, žal, ni mogla dati nobenih informacij o Frankovih vtisih s potovanja. Frank podrobnosti s svojega potovanja nikoli ni nikomur omenjal, še celo ženi in otrokom ne.

Tudi s Tonyjem Planinshkom sem se osebno srečala v Calgaryju. Dovolil mi je, da pri pisanju knjige uporabim ves material, ki ga je on do tedaj zbral (fotografije, časopisne izrezke, spominske knjige). Potovanja na Bahame se bolj medlo spominja, ker je bil takrat še premajhen. Pokazal pa mi je brazgotino na nogi, ki ga še vedno živo spominja na nezgodo v Memphisu.

Še posebej me je zanimalo, kako se je po potovanju prilagodil civiliziranemu svetu.

"Inez in jaz sva ostala v Noyanu. Tam sva naletela na nekatere ljudi, stare in mlade, ki so nama skušali izbiti iz spomina, kdo sva in od kod sva prišla. V šoli so naju otroci dražili, da jeva surovo meso. Še mnogih drugih nesramnih opazk so nama zmetali pod nos. Ko sem bil majhen, me je to močno motilo, toda pri štirinajstih, petnajstih letih sem postal fizično zelo močan, tako da se nihče več ni poskušal norčevati iz mene. Takoj ko sem bil dovolj star, sem se vpisal v *Black Watch*[2]. Tam me nihče ni poniževal zaradi mojega indijanskega porekla. Bili smo na zelo tvegani misiji, drug od drugega odvisni, da preživimo. Med drugo svetovno vojno sem bil v *Devil's Brigade* (Hudičevi brigadi). Že vnaprej so nam povedali, da je malo možnosti za preživetje, toda vseeno sem se ji pridružil."

"Verjetno si mislil, da moraš narediti kaj hrabrega, da bi se osvobodil občutka manjvrednosti," sem pripomnila.

"Naša misija v Italiji je bila zelo tvegana. Borili smo se visoko v gorah. No, pred leti so o Hudičevi brigadi posneli film, v katerem sem bil tehnični svetovalec. Še celo malo vlogo sem imel v njem."

"Inez mi je povedala, da si veliko potoval."

"V vojski sem bil večkrat premeščen. Iz Italije so me poslali v Gibraltar, od tam v Anglijo, kjer sem ostal do novembra 1946. Potem sem se vrnil v Kanado in se poročil. Leta 1960 so me z družino premestili v Nemčijo, kjer sem ostal štiri leta. Potovali smo po vsej Evropi - verjetno bi šli tudi v Jugoslavijo, kamor so Nemci radi hodili na dopust - toda potovati smo smeli samo v države, ki so bile članice NATO. Zanimivo je tudi to, da sem povsod, kamor sem prišel, vedno prelistal telefonski imenik, če bi v njem našel še kakšnega Planinška. Moj priimek se mi je zdel tako nenavaden."

"Si sedaj, ko si končno zvedel, od kod je bil tvoj oče, povedal otrokoma, da si po njem Slovenec?"

"Za njiju to ni zanimivo. Onadva sta Kanadčana. Nikoli nismo veliko govorili o svojih prednikih. Sinu Billu sva povedala, da je po stari mami indijanskega rodu, ko smo bili v Nemčiji. Takrat je bil star okoli dvanajst let. V šoli so jim pri zgodovini razlagali, kako so belci surovo ravnali z Indijanci in kako so jim pobrali zemljo. 'To pa že ni bilo prav, da so tako delali z Indijanci,' mi je doma razlagal. Tedaj mi je žena rekla: 'Tony, sedaj je čas, da mu poveš.' Verjetno mu zato nisem poprej povedal, ker sem sam tako težko odraščal kot indijanski otrok v belem okolju. No, ko sem mu povedal, da je bila njegova babica Indijanka, je od veselja poskočil.

Moja hčerka Linda je bila takrat stara šele tri leta in še ni mogla tega razumeti. Ko ji je bilo štirinajst let, jo je nekdo vprašal: '*Which band do you*

[2] Poseben oddelek kanadske vojske, ki deluje na izredno nevarnih misijah.

belong to?'[3], ker je kazala indijanske poteze na obrazu. Odvrnila mu je: '*I don't play any insturment. I don't belong to any band.*'[4]

"Sedaj, ko sem našel svojo sestro, smo vsi ponosni na naše indijanske sorodnike. Elizabeth še vedno goji zelenjavo, kot jo je moj oče naučil, in njeni otroci so šli v šolo, da bodo lahko pomagali drugim Indijancem. Elizabeth ima trinajst otrok, med njimi je pet učiteljev."

Tony Planinshek in Cvetka Kocjančič ob projekciji diapozitivov Charlieja Planinška, Calgary 1992; foto: Cvetka Kocjančič

Po dolgem razgovoru s Tonyjem in Inez ter po pregledu vseh informacij o Charlieju Planinšku, sem se odločila, da bom napisala njihovo zgodbo v obliki romana. Po svojih močeh sem poskušala rekonstruirati Charliejevo življenje na Severu. Njegovo popotovanje po Mississippiju je izredno dobro dokumentirano. Nekaterih podatkov, kot Charliejevega prihoda v Ameriko in njegovih pustolovščin na *Golem ozemlju*, nisem mogla preveriti. V nekaterih primerih sem se morala zanesti na Charliejevo besedo, kot na primer glede iskanja zlata v Sibiriji, ki ga je opisal v eni izmed svojih zgodb. Ker je svojo pustolovščino v Sibiriji večkrat omenil v intervjujih in v razgovoru s svojima otrokoma, mu to verjamem, čeprav je znano, da je Charlie večkrat dajal časopisom napačne podatke. Ena takih pretiranih zgodb je njegov življenjepis, objavljen leta 1933 v Toronto Star Weekly, ki se glasi takole:

[3] 'Kateri skupini pa ti pripadaš?'

[4] 'Nobenega inštrumenta ne igram. Ne pripadam nobeni skupini.'

Charles Planinshek, bolj znan pod imenom Eskimo Charlie, je po krvi Jugoslovan, po rojstvu Mehičan, po državljanstvu pa naturaliziran Kanadčan. Njegova mati in oče sta bila člana spremstva nesrečnega mehiškega cesarja Maksimilijana. Po monarhovem umoru je vladajoča stranka poiskala in odstranila vse, ki so imeli kakršne koli vezi s cesarskim režimom.

Planinškovi starši so zbežali čez Mapeniško puščavo, kjer so bili zajeti in ubiti. Zapuščenega triletnega otroka so pobrali banditi, ki so tisti dan slučajno prišli mimo. Pri njih je ostal do sedmega leta, nakar so ga odvrgli blizu teksaške meje. Naključje ga je vrglo v roke nemškim priseljencem, ki so fanta vzljubili in ga vzgajali kot svoje lastne otroke. Ko mu je bilo sedemnajst let, je s skupino mladih pustolovcev odšel na Kubo, kjer je sodeloval v revoluciji.

Naslednji pustolovski napad ga je s konjsko vprego ponesel preko zahodnih držav v Britansko Kolumbijo in končno je pristal na Aljaski. Zatem sta prišli na vrsto Sibirija in kanadska Ellesmerova dežela. Potem je leta taval po Golem ozemlju, po obširnih severnih planotah Keewatina in severnega Franklinovega okrožja, kjer je živel kot eden izmed Caribou Eskimov ob Kazanu, ali kot eden izmed lovcev na tjulnje na polotoku Boothia, ali kot eden izmed lovcev na musušove bivole na Devonskem otoku in v Ellesmerovi deželi.

Charlie je poročil Eskimko, si ustvaril družino in postal kanadski državljan. Njegova žena je pred nekaj leti umrla, on pa je vzel otroka na potovanje s kanujem od Arktičnega oceana do Zahodnoindijskega otočja in nazaj vse do Montreala.

Razumljivo mi je, da je Planinšek po pomoti prevedel svoje ime Janez v Charlie, nisem pa mogla razvozlati, zakaj si je izmislil tako slikovito zgodbo o svojem plemiškem poreklu in o pustolovskem otroštvu. Mogoče je s tem hotel zabrisati svojo preteklost, ker je še mladoleten prišel v Združene države.

Po podatkih, ki sem jih dobila v Sloveniji, je bil Janez Planinšek šesti od osmih Planinškovih otrok. Njegovi starši so bili kmetje, ki si niso mogli niti tega privoščiti, da bi sina poslali v šolo.

Zakaj je Planinšek zatajil svoje slovensko poreklo? Je zato napihnil svojo pustolovsko preteklost, da bi ga Amerikanci lažje sprejeli? Je zato izjavljal, da je bila njegova žena Eskimka, da bi otroka obvaroval pred diskriminacijo, ki so jo v Ameriki trpeli Indijanci? Zakaj se je izdajal za protestanta, ko pa je bila njegova družina v Sloveniji strogo katoliška? To so skrivnosti, ki jih je Charlie odnesel s seboj v grob.

Laž o njegovi preteklosti pa še ne pomeni, da so vse njegove zgodbe neresnične.

Ob prebiranju Planinškovih pisem sem opazila, da je Charlie resnico večkrat zamenjal s svojo slikovito domišljijo, toda Inez in Tony sta potrdila vse, kar je Charlie napisal o Eskimih in Indijancih in o potovanju na Bahame.

Največja napaka, ki sem jo našla v izrezkih iz časopisov, je izjava, da je bila Charliejeva žena Eskimka. To nikakor ni pomota s Charliejeve strani. Dobro se je zavedal, da je bila njegova žena Indijanka iz plemena Cree. Njen ded, Peter Ballantyne, je bil prvi poglavar klana Ballantyne. Iz Planinškovega

originalnega pisanja v slovenščini sklepam, da je zelo spoštoval Eskime in Indijance. Na svojo indijansko ženo in na otroke je bil nadvse ponosen. Ker je poročil Indijanko in se z njo preselil med Eskime, so ga oboji, Eskimi in Indijanci, imeli za čudaka, čeprav je prej med njimi užival velik ugled. V Flin Flanu so Indijanci ohranili o njem precej slab spomin. Sigmund F. Olson je zapisal, da mu je stari Indijanec povedal o Charlieju naslednje:

Charlie je imel losa, s katerim je oral jaso blizu prenašališča. Krona njegove kariere je bilo potovanje s kanujem po reki Mississippi do Mehiškega zaliva in potem ob Atlantski obali in po St. Lawrencu nazaj do Montreala. Med potjo je dobival pomoč v vsakem kraju, skozi katerega je potoval, in seveda podpise županov. Kot pravi Moody, se je nazadnje ustalil na Golem ozemlju, kjer je osamljeno umrl, obkrožen z eskimskimi lobanjami. Bil je eden zanimivih osebnosti na Severu in njegova ekspedicija je presegla ekspedicije vseh dotedanjih raziskovalcev.[5]

Spomenik, kjer je bil podpisan sporazum med Cree Indijanci in Francozi. Podpisal ga je stari oče Planinškove žene Jean; foto: Inez Blinn

Iz Slovenije v Ameriko

Eskimo Charlie ni bil Eskim, čeprav je večino svojega življenja preživel v divjini kanadskega severa, kjer sneg in led prekrivata golo ozemlje skoraj devet mesecev v letu. Pa tudi Mehičan ni bil, čeprav je tako zapisano v nje-

[5] Sigmund F. Olson: The Lonely Lands, Mc Clelland & Steward 1961, p. 199

govih uradnih dokumentih in v časopisih, ki so na veliko pisali o njegovi junaški ekspediciji s kanujem iz arktičnega v tropski pas.

Eskimo Charlie je bil slovenski izseljenec, ki je prišel na ameriški kontinent v začetku tega stoletja, da bi si tam ustvaril boljše življenje. Pustolovski duh ga je vodil po vsej Ameriki, dokler se ni končno ustalil med Eskimi in Indijanci v severni Kanadi.

Njegovo pravo ime je bilo Janez Planinšek. Rojen je bil 1886. leta v Dolnjih Kamencah pri Novem mestu. Njegovi starši, Janez in Terezija, so bili kmetje kot velika večina drugih Slovencev v tistem času.

Planinškova kmetija je bila podobna ostalim slovenskim kmetijam, ki so se popolnoma razlikovale od ameriških, kjer je imel kmet okoli svoje hiše nešteto arov zemlje.

Planinškov oče je imel domačijo na koncu vasi, ostali kosi njegove zemlje pa so bili raztreseni vsenaokrog.

Planinškova hiša je bila ena boljših v vasi, zgrajena iz masivnih kamenitih zidov in od zunaj belo ometana. Notranjost hiše je bila razdeljena v dva prostora, ki ju je ločevala ozka kuhinja.

Na steni kuhinje, zraven vrat, ki so vodile na dvorišče, je bila tri čevlje od tal globoka odprtina, kjer je bila z druge strani masivna krušna peč, z dvema zapečkoma. Na gladki površini peči so pozimi lahko spali trije Planinškovi otroci. Na leseni klopi ob peči pa so lahko vsi otroci naenkrat sedeli, medtem ko sta bila zapečka navadno rezervirana za stare starše.

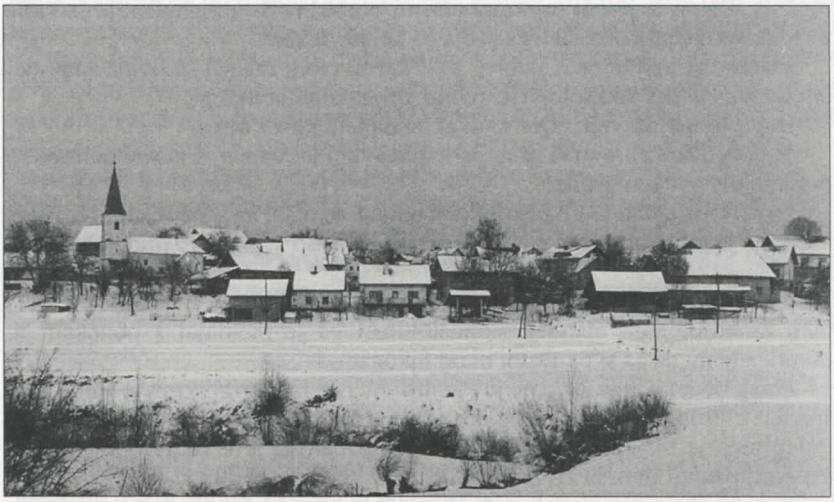

Kamence, rojstna vas Charlieja Planinška; foto: Milan Markelj

Pozimi je družina preživela večino svojega časa ob krušni peči. Čez dan je Planinškov oče izdeloval leseno orodje, kot grablje in vile, košare in leseno posodo, Planinškova mama pa je prebirala fižol, pletla nogavice in krpala otroške obleke.

Zvečer se je vsa družina zbrala ob krušni peči in ob medli svetlobi, ki jo je iz kota dajala petrolejka, molila rožni venec.

Največ se je dogajalo v "veliki hiši", kjer je bila peč vedno topla, ker so v njej trikrat na dan kuhali.

Glinaste lonce, povezane od zunaj z žico, so pomikali v peč in iz nje z železnimi burkljami.

V peči so seveda pekli tudi kruh. Za veliko družino, kot je bila Planinškova, je bilo treba peči kruh dvakrat na teden.

Krušno peč v drugi izbi so zakurili le takrat, kadar je bilo izredno mrzlo ali kadar je kdo od starih staršev ali otrok obolel.

Po večerni molitvi so stari starši in otroci, razen starejših sinov, ki so spali na peči, odšli spat v malo izbo.

Poleti so fantje spali na seniku, ker v hiši ni bilo dovolj prostora.

Planinškovi so imeli konja za prevoz in za delo na polju. Dve kravi sta komaj dajali dovolj mleka za vseh osem otrok. Redili so tudi prašiče in vsako leto so zaklali po dve svinji za mast in meso. Prekajeno svinino je bilo najlažje hraniti vse leto.

Kokoši so gojili največ zaradi jajc.

Sveže kokošje meso so jedli samo ob velikih praznikih, medtem ko so njihovo vsakdanjo hrano predstavljali krompir, kislo zelje, ješprenj, fižol in močnik. Poleti in jeseni so otroci uživali sveže hruške in jabolka, ki so rasla za njihovo hišo. Iz preostalega sadja so kuhali žganje.

Izven vasi so imeli nekaj njiv. Vse, kar so rabili zase in za živali, so pridelali doma, od žita do krompirja, fižola, zelja, korenja in repe.

Imeli so tudi travnik, kjer so dvakrat na leto kosili travo.

V gozdu so napravljali drva pa tudi stavbni les za svoje lastne potrebe so dobili kar v svojem gozdu.

Njihov vinograd je bil nekoliko oddaljen od hiše, na sončni strani hriba, s katerega je bil lep razgled na Novo mesto. Zase so vsako leto pridelali dovolj vina.

Človek je moral biti kar precej moder in iznajdljiv, da je lahko obdeloval tako kmetijo, toda občutek samostojnosti ga je navdajal s ponosom in prepričanjem, da za svoj obstoj ni od nikogar odvisen.

Poleg obdelovanja kmetije je Planinškov oče izdeloval vozove. Bil je zelo spreten z lesom in je upal, da bo eden izmed njegovih sinov nadaljeval to obrt. Poleg tega je bil daleč naokoli znan kot padar, ki je z zdravilnimi zelišči uspešno zdravil ljudi in živino.

Kot vsi drugi so morali tudi Planinškovi otroci že zgodaj poprijeti za kmečka dela.

Janez je bil zelo prebrisan deček in si je s svojimi nenehnimi vprašanji vsem priljubil. Vaški mlinar mu je moral razložiti, kako voda obrača težke mlinske kamne. Kovača je spraševal, kako se železo topi in zakaj konji potrebujejo podkove. V šoli je bil med najboljšimi učenci in njegova mati je na skrivaj upala, da bo postal duhovnik.

Ko je bilo Janezu dvanajst let, je od starejšega brata Martina prevzel skrb za živino, in ko je končal osemletno šolo, je znal zagrabiti prav za vsako delo. Na kmetiji se je naučil orati, sejati, mlatiti žito, obrezovati trte, pridelovati vino in žganje, sekati drva in kositi seno.

Kmečko delo ga ni preveč veselilo. Odkar se je bil naučil brati in pisati, je imel višje cilje. Na žalost mu je bila gimnazija v Novem mestu nedostopna, ker ni kazal zanimanja za duhovniški stan. Sicer pa je bil za ta poklic preveč trmast in samozavesten in preveč razposajen.

Pri sedemnajstih letih so mu šla najbolj po glavi dekleta. Svojo moškost je dokazoval tako, da je hodil z vaškimi fanti po vasi prepevat in pod okna nagajat dekletom. S senika se je zlahka izmuznil ponoči na vas.

Ko je oče zvedel za Janezovo ponočevanje, je zaradi ugleda hiše ukazal Martinu in Jakobu, naj ponoči pazita na brata.

Da se jima ne bi ponoči več izmikal, je odslej moral spati v sredini. Toda prebrisanega Janeza tudi ta varnostni ukrep ni ustavil. Počakal je, da sta brata zaspala, potem je zavil snop slame v odejo, ga položil med speča brata, sam pa odšel vasovat.

Vasovanje je nudilo vaškim fantom tudi priložnost, da so se pogovorili o bolj resnih stvareh, o svojih skupnih problemih. Tisti, ki so imeli starejše brate, katerim so po rojstni pravici očetje predali kmetije, in še kup mlajših bratov in sester, so na skrivaj načrtovali svojo prihodnost v kaki daljni deželi.

Tudi Janez se je zavedal, da doma ni več prostora zanj. Kmetijo bi tudi brez njega lahko obdelovali. In seveda, brez njega bi bilo nekoliko več hrane za brate in sestre. Toda kam naj gre? V domovini ni bilo tovarn, kjer bi lahko našel zaposlitev. Za ženitev je bil premlad, hlapec pa tudi ni hotel postati.

Odločil se je, da se z nekaterimi drugimi vaškimi fanti poda v Francijo. Upal je, da bo tam dobil delo v rudniku in da si bo v nekaj letih prihranil dovolj denarja, da bo lahko po vrnitvi kupil kmetijo ali odprl obrt.

Bil je še mladoleten, kar je predstavljalo problem, toda Janez se ni dal ugnati. Ko je zaprosil za potni list, se je zlagal, da je triindvajset let star, in ker je popravil tudi krstni list, na glavarstvu ni imel nobenih težav pri pridobitvi potnega lista.

Tisti čas je veliko slovenskih fantov in mož služilo kruh v francoskih rudnikih. Le-ti so z veseljem pomagali Janezu in ostalim fantom dobiti zaposlitev.

V rudniku je opravljal težko fizično delo. Prah in blato sta se prijemala njegovih rok in obraza, čevljev in obleke. Zatohel in umazan zrak ga je včasih tako dušil, da je komaj dihal. Poleg tega pa je bil, tako kot drugi rudarji,

izpostavljen nenehni nevarnosti. Kaj takega si nikoli poprej ni mogel zamišljati. Preveč je ljubil svobodo, da bi jo zamenjal za to podzemsko ječo.

Ko si je prislužil dovolj denarja za pot čez Atlantik, se je poslovil od prijateljev in odšel v New York.

Uradnik na imigracijskem uradu je vljudno poskrbel, da je Janez po prihodu v Ameriko čimprej prišel do svojega sorojaka, pri katerem je ostal toliko časa, dokler ni dobil stanovanja v nekem *boardinghousu* in dela v tovarni.

Njegov rojak mu je ponudil tudi nekaj starih izvodov Glasa naroda.[6] Časopise je prebiral z velikim užitkom. Še zlasti so ga zanimale zgodbe o Rajski dolini, slovenski komuni kakih sto kilometrov severno od San Francisca.

Kmetija na kraju, kjer sploh ni zime, se je mlademu kmečkemu fantu zdela nekaj čudovitega, še zlasti potem, ko se je naveličal velemestnega življenja in se ga je začelo polaščati domotožje. Čeprav mu ni bilo težko najti novih prijateljev, je bil zelo osamljen. Potreboval je nekaj, kar bi mu odvračalo misli na domovino in na domače.

S pomočjo oglasa v Glasu naroda je prišel v stik s sorojakom, ki se je, potem ko je bila slovenska komuna v Rajski dolini razpuščena, preselil v San Francisco. Janez se je odločil, da gre k njemu. Kaj bo tam delal, ga niti malo ni skrbelo, saj je bil mlad in močan in pripravljen prijeti za vsako delo.

V San Franciscu so ga pritegnile pustolovščine iskalcev zlata, ki so ga z lahkoto pregovorili, da se jim je pridružil. S skupino je šel vse do Mehike in nazaj v ZDA. Neuspeh ga ni potrl. Močno upanje, ki ga je gnalo iz ene pustolovščine v drugo, mu je v glavi porojevalo zgodbe iz časa zlate mrzlice.

Gold rush leta 1897 je privabil v Yukon 60.000 iskalcev zlata z vsega sveta. Po dveh letih je bil rudnik v Dawson Creeku izčrpan, na tisoče mož pa se je znašlo brez dela. Zgodbe o tem, kako so mnogi iskalci zlata na Severu žalostno končali, ker zaradi zgodnje zamrznitve ladje niso mogle pripeljati hrane in obleke, so ljudi odvračale od tega, da bi šli za zlatom na Sever. Toda nekateri so še vedno sanjali, da jih prav tam čaka sreča, in jih zgodbe o strašni usodi iskalcev zlata na Severu niso zaustavile. Čim se je kje razvedelo, da se je tu ali tam pojavilo, so se kot krokarji zapodili za svojim plenom.

Leta 1906 je Janez, ki so ga prijatelji klicali Charlie Planinshek, prišel s svojo tovarišijo v pokritem vozu v Vancouver. Vožnja iz Kalifornije je bila zelo dolga, toda takrat se Charlie ni zavedal, kako dragocen je čas, ker je pač tega imel na pretek, skrbi pa nobenih.

Bilo je že pozno poleti, prepozno, da bi nadaljeval pot na Aljasko. Odločil se je, da poskusi srečo v Frazer Valleyu, ki je tedaj slovel kot meka za iskalce zlata. Res da tu ni bilo rudnikov zlata kot v Yukonu in na Aljaski, toda zlata zrna so bila z lahkoto dosegljiva vsakemu, ki je imel potrpljenje za izpiranje v ledeno mrzli reki. Ljudje z vsega sveta, ki so se za zlatom selili iz kraja v kraj,

[6] Slovenski časopis, ki je izhajal v New Yorku.

so prišli v notranjost Britanske Kolumbije, vse do pogorja Cariboo, dokoder je bila zgrajena cesta. In kamor so šli samski moški, so šle tudi lahkoživke, ki so se jim kot vsiljive muhe nastavljale.

Charlie je s svojo družbo potoval z vozom od postaje do postaje po dolini Frazer Valley, dokler ni prišel do plitvine, kjer je bila rečna struga razširjena in peščena. S sitom podobnimi posodami so zajemali pesek z dna struge in ga precejali v upanju, da bo kak zlat drobec ostal na dnu sita.

Imeli so bolj malo sreče. Očitno so bili prepozni. Pesek je bil že tisočkrat presejan.

Ker se je bližala zima, so si dobili delo v gozdu. S konjem so vlačili les in pri tem kar dobro zaslužili. Ko je pritisnila najhujša zima, so prodali voz in konja in v bližnjem naselju v boardinghousu počakali pomladi.

V dolgih zimskih mesecih, ko ni bilo kaj početi, je Charlie načrtoval, kako bo šel na Aljasko za zlatom. Za to pustolovščino je navdušil tudi svojega kanadskega prijatelja Gordona Fleta.

Iskanje zlata na Aljaski

Plovba do Circle Creeka je bila zelo dolga, tako da sta Gordon in Charlie postala že nestrpna. Pravzaprav so že vsi moški, ki so bili namenjeni v ta kraj, težko čakali, kdaj bodo lahko začeli z delom.

Mogočna reka Yukon je bila preširoka, da bi si potniki lahko od blizu ogledali pokrajino. Šele ko se je ladja zaustavila na zahodnem bregu, malo stran od izliva Circle Creeka, so opazili čudovito arktično pomlad: bujno vegetacijo, pisane cvetlice, preprogo mahu in na tisoče ptic, ki so žvrgolele po vejah.

"Ta kraj pa ni tako pust, kot sem mislil," je rekel Gordon, ko sta se s Charliejem v koloni pomikala proti rudarskemu naselju.

"Tako vroče ni kot v Kaliforniji," je odvrnil Charlie. "Se bo treba pač privaditi."

Bilo je že konec junija, ko je drugje največja vročina, tukaj pa se je komaj stalil sneg.

Iskalci zlata so se najprej napotili v *saloon*, kjer je bila tudi trgovina in državni urad. Šerifa niso potrebovali, ker so v tej divjini možje kar sami med sabo obračunavali.

V saloonu so se pozanimali za prenočišče. Za vseh dvajset mož, ki so tisti dan prišli, ni bilo dovolj prenočišč v barakah, zato so se stisnili v štiri šotore, kar je bila seveda le začasna rešitev, kajti nihče pri zdravi pameti ne bi na Aljaski pozimi spal pod šotorom.

Gradnja lesenih koč je bila skupinska zadeva. Kmalu so zrasle štiri nove koče, v katere so se preselili možje iz šotorov.

Charlie in Gordon sta se zaposlila pri človeku, ki je leto poprej odkril zlato. Tako sta imela zagotovljeno plačo vso zimo, obenem pa sta se učila, kako preživeti v tej mrzli klimi.

Izkopavali so vse leto. Rov je bil komaj nekaj metrov globok, zemlja pa popolnoma zmrznjena, kljub temu da so neprestano kurili. Izkopano zemljo so ob ognju odmrzovali, da so jo lahko izpirali.

Topla obleka, ki so jo kupili v saloonu, jih ni grela, pač pa jih je samo varovala pred prezebo. Ni čudno, da si je večina rudarjev grela telo in dušo z rumom, ki so ga v Circle Creeku točili kot v Sloveniji vino. Ob pijači so pozabili na neznosne delovne razmere, na osamljenost in na ugodje civiliziranega sveta. Po nekaj kozarcih so se navadno pri teh zapuščenih samcih pokazali živalski nagibi: vpitje, preklinjanje in pretepanje, plesanje in ljubimkanje, ki se je Charliju zdelo še posebno gnusno.

Ko je Charlie opazoval moške, ki so pijani počenjali norčije, je sklenil, da ne bo dopustil, da bi zaradi pijače postal tak kot tiste pijandure v saloonu. Pivske družbe se je vse bolj izogibal in se zapiral sam vase. Ob večerih so mu misli pogosto poromale v domačo vas, v hišo, kjer se je ob večerni molitvi zbirala domača družina. Kako čudovito življenje je to bilo! Polno ljubezni in toplote in pravega prijateljstva. Med njegovimi tovariši v Circle Creeku tega ni bilo. Nekaj osnovnega tovarištva, porojenega iz potrebe, je že bilo, toda drugače se je vsak zase boril. Drug proti drugemu so tekmovali.

Vsaj Gordon je bil Charlijev pravi prijatelj. Bila sta si precej podobna, po mladostnem idealizmu in po pustolovskem duhu.

Zima je končno minila. Led na jezerih in rekah se je stalil in pomladne cvetlice so prekrile pokrajino. Zelenje je privabilo srne, jelene in druge živali v bližino Circle Creeka. Sveže meso je omogočalo kuharju McDonaldu, da je preizkušal nove recepte za divjačino.

Charlie in McDonald sta si bila dobra prijatelja. Še celo kuharjev mali *terier* je imel rad Charlieja in ga je večkrat spremljal na delo.

Nekega dne se je Charleju pri izkopavanju zlata zlomil kramp. Ni mu preostalo drugega, kot da se je vrnil v tabor. Mali terier je radovedno tacal za njim.

Ko sta prišla do vrha hriba, je Charlie v dolini, kake pol milje pred sabo, zagledal velikega *grizlija*. Najprej je pomislil na psa. Kaj, če se zapodi za medvedko? Vzel ga je v naročje in ga trdno prijel za gobec, da ne bi lajal. Potem se je šele zavedel nevarnosti. Kaj, če se grizli zapodi za njim? Lačna medvedka je človeku lahko nevarna.

Da medvedka ne bi zavohala njegove sledi, je bežal po sredini potoka proti kampu. Na ovinku, ko je stopil iz vode, se je še enkrat obrnil in pogledal, če mu medvedka sledi. Oddahnil se je, ko je ugotovil, da ga je zver nehala zalezovati.

Ob pogledu na medvedko se je Charlie močno preplašil, še zlasti, ker ni imel pri sebi ne puške ne noža. Še potem, ko je bila nevarnost že mimo, je tekel vse do tabora.

"Zakaj ga pa nosiš?" ga je kuhar vprašal in pokazal na psa. "Je kaj narobe z mojim psom?"

Charlie, ki je komaj lovil zrak, ni mogel izdaviti besede.

"Spusti ga na tla!" je vztrajal McDonald.

Charlie je stal kot okamenel.

"Povej mi, kaj je narobe z mojim psom!" je kuhar še enkrat ponovil.

"M-m-m-m-medved!" je končno zajecljal Charlie in položil psa na tla. Toda uboga stvarca se ni ganila. Še zacvilil ni. Charlie je prestrašen ugotovil, da je bil psa zadavil.

Pričakoval je, da ga bo McDonald zgrabil za vrat, pa kuhar ni tako reagiral.

McDonald je brez besede pograbil puško in se pognal v gozd. Medvedka, ki jo je ustrelil, je tehtala 400 *funtov*.

Naslednjih nekaj dni so vsi v taboru govorili o Charliejevi dogodivščini.

"Charlie je premehkužen, da bi zdržal v tej divjini," je rekel robat mož za točilnim pultom.

"Je pač še mlad fant," ga je zagovarjal starejši moški.

"Strahopetec je!"

Po nekaj dneh so moški na ta dogodek povsem pozabili. Predmet pogovora pa je bilo novo najdišče zlata.

Proti poletju je bilo prijavljenih še več najdišč. Vsakdo, ki je vzel dovolilnico za iskanje zlata, je lahko prijavil določen kos zemlje, na katerem je imel izključno pravico do zlata.

"Kaj praviš, če bi tudi midva vzela dovolilnico?" je predlagal Gordon Charlieju. "Če ne bova nič našla, greva še vedno lahko nazaj v rudnik."

"Pa dajva. Sreča naju lahko čaka prav tu, pa je ne bova našla, če ne bova tvegala," je odvrnil Charlie.

Samostojno iskanje zlata je Charlieju omogočalo, da se je še bolj umaknil od ljudi.

Nekega dne, ko sta iskala zlato ob potoku, kakih osem milj od tabora, se jima je le nasmehnila sreča. Bolj ko sta se bližala izviru, več barve je kazal pesek. V zgornjem delu jima je že ostalo nekaj zlatih zrn v situ.

Po nekaj urah izpiranja ju je začelo skrbeti, da ne bi še kdo drug odkril tega kraja. Hitro sta se vrnila v *saloon*, da bi prijavila najdišče.

Bila je že skoraj tema, ko sta prišla v tabor.

"Ti pojdi naravnost v saloon in prijavi najdišče, jaz bom pa orodje pospravil," je predlagal Charlie.

"*Chas*, kako se že imenuje tisti potok?"

"Saj ne rabiš imena. Povej, da gre za tisti potok, ki se z zahodne strani, kakih osem milj od tu, izliva v Circle Creek."

V svojem navdušenju je Gordon pozabil na dovolilnico, ki je ostala v Charliejevem žepu. Šele ko je prišel do *saloona*, se je spomnil nanjo. Odšel jo je iskat v barako, kar ga je zamudilo kakih deset minut.

"Kaj pa ti želiš?" ga je vprašal lastnik *saloona*, ki je tam upravljal tudi uradniške posle.

"Rad bi prijavil najdišče," je Gordon ponosno povedal.

"Dobro, dobro. Kar za menoj v pisarno pojdi!"

Gordon mu je sledil v malo sobico.

"Katero zemljišče želiš prijaviti?"

"Dolino ob potoku osem milj severno od tu. Ne vem, kako se imenuje."

"*Sorry*, Friend! Si že prepozen. Tisti kos zemlje je že oddan. Pred nekaj minutami ga je nekdo prijavil."

"Kakor jaz vem, ni bilo nikogar drugega danes tam. Samo midva s Charliejem sva tam iskala. Samo midva ga lahko prijaviva."

"*I'm sorry, my friend.* Pravila so pravila. Nekdo te je prehitel."

Gordona je pograbila jeza. V *saloonu* je izpil nekaj kozarcev ruma, da bi si pomiril živce. Potem je hotel poiskati Charlieja, da bi mu razložil, kako sta bila ogoljufana.

"Kaj pa ti je, Gordon?" ga je vprašal prileten, čokat možak, ki je sedel v kotu. "Izgledaš, kot da si koga izgubil."

"Prav imaš! Res sem nekaj izgubil. Nekdo je pred mojim nosom izmaknil zemljišče, kjer sva s Charliejem danes našla zlato. Če bi vedel, kdo je bil, bi mu vrat zavil."

"Fant, pomiri se vendar! Pa menda ne gre za tisto zemljišče ob potoku, ki sem ga jaz danes prijavil. Tisto je sedaj moje in čisto nič mi ne moreš zaradi tega."

"Goljuf! Vsi vejo, da danes še blizu tistega kraja nisi bil. Prisluškoval si, ko sva se s Charliejem pogovarjala. Tako si zvedel za tisto najdišče."

" ... in če sem? Jaz sem bil prvi, ki sem ga prijavil. To je glavno. Da vama dokažem, da sem res pravičen, vama bom pustil, da obdržita zlato, ki sta ga danes na moji zemlji nabrala."

"Ti prekleti goljuf! Ti ni dovolj, da si naju prevaril? Zdaj se boš še norčeval?"

"Kdo se pa norčuje?" je sarkastično vprašal.

Nihče v *saloonu* se ni postavil Gordonu v bran, kar ga je še bolj razjezilo.

Končno Gordon ni mogel več zadrževati jeze. Pograbil je pištolo, ki jo je vedno nosil za pasom, in dvakrat ustrelil.

Takoj se je zavedel, da je šel predaleč. Tudi v tej divjini človek s pištolo ne reši nobenega problema.

Naenkrat mu ni bilo več mar ne za zlato ne za nahajališče. Če bi le lahko popravil, kar je pravkar storil. Če bi lahko priklical v življenje človeka, ki ga je bil pravkar ustrelil, bi mu z veseljem dal vse svoje zlato, denar, pištolo in še svojo obleko povrhu. Toda bilo je prepozno. Mož je bil mrtev.

V trenutku zmede je Gordonu uspelo, da se je izmuznil iz *saloona*.

V baraki je začel histerično tlačiti svoje stvari v nahrbtnik.

"Kam pa greš ob tej uri?" ga je vprašal Charlie, ki je na smrt utrujen napol

spal na postelji. "Ali nisi mogel tu prijaviti najdišča?"

"Pozabi name in na najdišče!"

"Kaj pa je narobe?"

"Vse! Še prehitro boš izvedel."

"Kaj? Kaj bom izvedel?"

"Da sem ubil človeka, ki naju je ogoljufal za tisto najdišče."

Charlieju je zastal dih. Česa takege sploh ni pričakoval.

"Zaradi tistega kosa zemlje si ubil človeka? Se ti je zmešalo?"

Gordon je metal svoje stvari v vrečo, kot da se ne zaveda resnosti svojega početja. V dnu duše pa je vendar čutil obžalovanje in željo po samokaznovanju. Tudi če bi mu možje v taboru odpustili njegovo pregreho, kar je bilo malo verjetno, ne bi mogel v tistem kraju več zdržati. Vedel je, da mora oditi. Charlieja ni mogel več pogledati v oči.

"*Don't worry*! Še nocoj se ti poberem izpred oči. Žal mi je, da sem te spravil v to situacijo," se je opravičeval.

"Kam pa greš?"

"Kaj jaz vem? V Sibirijo."

"S tabo grem," se je odločil Charlie, vedoč, da se bodo moški v taborišču znesli nad njim, če Gordona ne bodo dobili.

Pobrala sta svoje stvari in odšla v noč.

Tavala sta po gozdu dva dni in končno prišla do eskimskega tabora. Prvič sta se iz oči v oči srečala z domorodci. Poprej sta jih videla le od daleč, saj so se Eskimi izogibali belcev, ki so vdrli na njihov teritorij.

Ob pogledu na dva oborožena belca so se Eskimi močno preplašili, toda ko jim je Charlie ponudil tobak, jih je bojazen minila.

Naslednje jutro je Gordon vprašal Eskime, če ju prepeljejo do arktične obale.

Ni bilo povsem jasno, ali Eskimi vprašanja, izraženega s kretnjami, niso razumeli ali pa namerno niso hoteli narediti tujcema usluge. Tudi potem, ko jim je Gordon pokazal šop petdolarskih bankovcev, Eskimi niso bili nič bolj voljni, da bi tujca spremljali do obale. Verjetno še nikoli poprej niso videli denarja in niso imeli nobene predstave, kaj so tisti koščki papirja pomenili.

S prisilo, potem ko je Gordon dvakrat ustrelil v zrak, so se končno vdali.

Voda reke Yukon je bila močno razburkana, toda Eskimi so spretno krmarili svoj *umiak*. Potovali so skoraj ves mesec, da so prišli do Behring Pointa, in potem še tri dni, da so prečkali East Cape.

Eskimom se je mudilo nazaj, čeprav med potjo niso kazali nobene nestrpnosti. Brezskrbno so živeli iz dneva v dan, dokler so imeli dovolj hrane. Le-te jim med potjo ni primanjkovalo. Ob reki je bilo povsod dovolj divjadi, ob arktični obali pa je bilo toliko golobov, da so jih lahko lovili z golimi rokami.

Pot do Sibirije

V East Capeu sta se Charlie in Gordon poslovila od domorodcev in začela razmišljati, kako bosta potovala naprej.

Imela sta srečo. Naletela sta na ameriško trgovsko ladjo, ki je bila namenjena v Sibirijo. Kapitan Blair, doma iz San Francisca, ju je vzel na krov pod pogojem, da bosta pomagala pri raztovarjanju in natovarjanju ladje.

Okoli prvega septembra sta prišla v Rusko ustje, rusko naselje ob reki Indigirki.

"Naprej ne grem," jima je povedal kapitan Blair. "Če želita, se lahko z mano spomladi vrneta v Ameriko."

"Ker sva že tako daleč, si bova pač deželo ogledala in pogledala za zlatom," je odvrnil Charlie, da bi zakril pravi vzrok, zakaj se ne nameravata vrniti.

"Tole vzemita," jima je kapitan Blair ponudil vrečo dobrot: moko, sladkor in sol. "Več ne morem dati."

Charlieja je prevzel nenaden napad domotožja, pa tega Gordonu ni hotel pokazati.

"Kaj pa zdaj?" sta se spraševala. "Kam pa naj greva od tu?"

Usmilil se ju je ruski duhovnik, ki je bil obenem lastnik trgovske postaje. Povabil ju je, naj ostaneta nekaj časa pri njem. Charlie je z njim govoril deloma slovensko, deloma pa z rokami.

"Tukaj nimata kaj početi," jima je svetoval duhovnik. "Tukaj prav gotovo ne bosta našla zlata. Iti morata naprej, v notranjost."

"Kako pa se lahko pride tja?" je vprašal Charlie.

"Sama ne moreta tja. Dobil bom nekoga, ki vaju bo prepeljal čez tundro."

Počakati sta morala, da je zemlja popolnoma zamrznila in da jo je prekrila plast snega. Takrat so se Mongoli začeli seliti čez tundro v gozdnat pas.

Ruski duhovnik je zaupal svoja gosta Mongolu Ivanu, ki je vsako leto ob tem času prišel v trgovsko postajo zamenjat kože.

Sedeč na saneh, zavita v toplo kožuhovino, sta Charlie in Gordon uživala gostoljubnost svojih sopotnikov, ki so z njima delili svojo hrano in ponoči prenočišče v šotoru.

Potovanje skozi neskončno veliko golo ozemlje se jima je zdelo strašno dolgo.

Končno so nekaj dni pred božičem prispeli v Verhojansk, mesto s petsto stalnimi prebivalci, kjer se je tisti čas zbralo nešteto nomadov, ki so s svojimi ogromnimi čredami jelenov prišli na svoj tradicionalni letni festival. Ker so nomadi prenočevali pod šotori, Charlieju in Gordonu ni bilo težko dobiti prenočišča v gostilni, kjer so bili začasno, preden so se podali v notranjost, naseljeni iskalci zlata z vsega sveta: Anglije, Amerike, Nemčije, Kitajske, Švedske... Tu so čakali pomladi, in ker še ni nič kazalo, da se bo pokrajina

kmalu ogrela, se moškim ni nikamor mudilo. Nekateri, ki so čakali tu že več mesecev, so potrošili že ves denar, tako da poti niti niso mogli nadaljevati.

Po enem mesecu se je Charlie naveličal čakanja. Da ne bi potratil preveč časa, je hotel priti čimprej do cilja.

"Po Verhojanskem pogorju leži zlato na kupih," mu je v gostilni povedal starejši moški, ki je zastopal skupinico pustolovcev. "Če nas vzameta za partnerje, vama bomo pokazali, kako se tja pride. Dajta nam sto dolarjev vnaprej pa vaju bomo spomladi popeljali tja."

Charlie jim ni zaupal. Vedel je, da je možakom, ki so ves čas posedali v pivnici, pošel denar in da ju zato nameravajo prevarati.

"Bolje, da zapustiva ta kraj," je predlagal Gordonu. "Če bova čakala do pomladi, ne bova imela denarja, da bi nadaljevala pot."

Gordon se je strinjal.

Za visoko provizijo jima je gostilničar preskrbel prevoz v Vilinsk. Samo za prevoz sta plačala vsak po petdeset dolarjev, prav toliko pa ju je stala zaloga hrane, ki sta jo nakupila za popotnico.

Do Vilinska, malega mesteca na drugi strani Verhojanskega pogorja, ob obali Lene, so potovali tri tedne.

Ko so se približevali mestu, so srečevali skupine zapornikov. Pogled nanje je bil grozljiv. Vsak zapornik je imel po eno nogo v členku privezano na verigo. Drugi konec verige je bil priklenjen na večjo verigo, na kateri je bilo privezanih po dvanajst zapornikov, na vsaki strani po šest. Raztrgana obleka jim je ohlapno visela s telesa in čevlje so imeli zvezane s trakovi. Zaradi zamazanega, neobritega in razmrščenega videza je bilo težko uganiti njihovo starost; vsi so zgledali kot starčki, naveličani življenja.

Skupino zapornikov sta spremljala po dva *kozaka*, oborožena s pištolo in bičem.

Ko so se zaporniki umaknili ob kraj poti, da bi lahko šle sani mimo, jim je Charlie vrgel nekaj koščkov kruha, za katerimi so se pognali kot sestradani psi.

Pozneje, ko so prišli v mesto, je Charlie ugotovil, da so zaporniki živeli v velikih barakah, obdanih z ograjo iz priostrenih kolov, na obrobju mesta. Kot je hitro uvidel, nihče v mestu ni hotel govoriti o teh nesrečnih prebivalcih Vilinska.

V gostilni, kjer sta se Charlie in Gordon začasno nastanila, sta dobila vse potrebne informacije glede iskanja zlata.

Najprej sta morala k guvernerju ali *boyarju*, kot so ga tam klicali, da sta dobila dovolilnici. Ta je predstavljal najvišjo okrožno oblast. Stanoval je v dvonadstropni, od zunaj lepo ometani leseni hiši na sredini mesta.

Potem sta šla v trgovino, da sta nakupila opremo: moko, sol, mast, čaj, lonec in ponev, nož, žlici pa kramp in lopato, municijo, čoln in šotor. Potrošila sta ves denar, tako da si niti stanovanja v gostilni nista mogla več privoščiti.

Boyar jima je dovolil, da sta se lahko vselila v staro kočo v gozdu na koncu vasi. Preživljala sta se v glavnem z ribami, ki sta jih nalovila pod ledom.

Spomladi, ko se je nekoliko ogrelo, sta naložila svoje stvari na sani, ki sta jih sama izdelala, in odšla proti reki Kobytchi.

Ob reki Leni, ki je bila še prekrita s tanko plastjo ledu, sta v dveh tednih prehodila komaj petdeset milj. Spotoma sta povsod, kjer se je dalo na peščeni obali razbiti led, presejala pesek.

Kobytcha je bila še zamrznjena, vendar je bil led že zelo tanek. Snega tudi ni bilo več veliko, tako da sta sani le s težavo vlekla po zamrznjenih krtinah.

Postavila sta šotor in se za nekaj časa utaborila.

Sredi maja, ko je led izginil, sta pot proti izviru Kobytche nadaljevala s čolnom.

To je bila hitra reka s številnimi slapovi in brzicami. Veslanje po ledenomrzli reki je bilo sila nevarno, toda Charlie in Gordon nista imela časa razmišljati o nevarnosti. Zavedala sta se, da morata najti zlato, če se hočeta še kdaj vrniti iz te divjine v Ameriko.

Pri vsakem peščenem nasipu sta se ustavila in izpirala. Dejstvo, da je pesek kazal nekoliko barve, jima je dajalo pogum, čeprav ni bilo vredno izpirati.

Dva meseca sta potovala po reki navzgor in med potjo raziskovala tudi vse pritoke. Hranila sta se z ribami, sibirskimi kozami, zajci, racami in gosmi, v skrajnem primeru sta se lotila tudi medvedjega mesa. Charlie je kuhal, Gordon pa je bil odgovoren za izpiranje zlata.

Do srede julija sta prehodila že okoli 300 milj, kamor so seveda vštete tudi vse stranske poti oziroma okoli 100 milj zračne črte ob Kobytchi navzgor.

Od tam naprej ni bilo več mogoče potovati s čolnom. Ponekod je bila reka preveč plitva, spet drugje je bil tok premočan. Brzice so bile vse bolj številne in slapovi vse višji.

"Najbolje, da si tu postaviva tabor," je predlagal Charlie. "Od tu lahko greva naprej peš."

Gordon se je z veseljem strinjal s tem predlogom. Bil je namreč že močno utrujen.

Drugo jutro sta šla peš po rečni strugi. Kjerkoli sta naletela na pesek, sta poskušala izpirati. V dolgem arktičnem dnevu sta prehodila 20 milj.

Naslednji dan, proti večeru, sta prišla do petindvajset metrov visokega slapa. Pod njim je bilo majhno jezerce, katerega dno je bilo prekrito s peskom.

"Tu bo zlato!" je vzkliknil Gordon, ko je začel pod slapom izpirati pesek.

Charlieja to ni posebno navdušilo, saj je Gordon ob vsakem kupu peska sklepal, da je naletel na zlato.

"Bolje, da grem za tistim medvedom," je s prstom pokazal proti vrhu slapa, kjer je stal velik kosmatinec.

Medved je izginil, še preden se mu je Charlie toliko približal, da bi lahko nanj streljal.

Nazaj grede je Charlie jezen brcnil ob skalo, tako da se je od nje odkršil kamen, ki se je v sredini zlato lesketal. Iz radovednosti ga je pobral. Ko se je vzravnal, je opazil Gordona, ki mu je pod slapom navdušeno mahal in kričal:

"Ali ti nisem povedal, da je tu zlato! Pa koliko ga je!"

Charlie ga je zaradi močnega bobnenja vode komaj razumel. Pohitel je h Gordonu, da bi se na lastne oči prepričal, če je res, kar je pravkar slišal.

"*Let me see! Let me see!*" je Gordonu izpulil sito iz rok, pri tem pa izpustil kamen.

Medtem ko se je Charlie zastrmel v sito, kjer so se lesketali kot koruzna zrnca veliki zlati drobci, je Gordon pobral Charliejev kamen in ga z nožičem zarezal.

"Čisto zlato je, Chas! Tvoj kamen! Ti si našel zlato!"

Bila sta preveč navdušena, da bi še naprej izpirala pesek. Pohitela sta na kraj, kjer je Charlie našel kamen. V kamenju in pesku sta našla kot fižol velika zlata zrna. Z golimi rokami sta nabrala okoli dvajset funtov te žlahtne rude.

To je bilo najdišče, ki sta ga hotela prijaviti, saj sta se zavedala, da boljšega nahajališča zlata ne bosta našla nikjer.

"Misliš, da bi se takoj vrnila in najdišče prijavila?" je vprašal Charlie, vedoč, da je bila za Gordona ta tema še vedno nekoliko boleča.

"Predlagam, da ostaneva tu do zime. Prepričan sem, da živ krst ne bo zalezel sem. Sicer pa si v nekaj mesecih lahko nabereva toliko zlata, da se nama niti ne bo potrebno več vrniti."

Če bi bilo do Vilinska samo nekaj dni hoda, bi šla in uredila formalnosti, tako pa sta se odločila, da ne bosta tratila dragocenega poletnega časa za potovanje.

Gordon je prevzel nadzor nad izkopavanjem, Charlie pa je skrbel za prehrano, obleko in vse ostalo.

Najprej sta si tik pod slapom zgradila kočo, v katero sta iz glavnega tabora prenesla vse stvari. Potem sta z vrha slapa naredila lesen jašek, po katerem sta izpirala zlato.

Izkopavala in izpirala sta do sredine septembra.

Živali, ki so se na jesen selile v svoje zimske predele, so ju opomnile na bližajočo se zimo.

Tudi sama sta razmišljala, da bi se umaknila pred zimo iz tega vražje mrzlega kraja, pa ju je misel na zlato tako omamila, da sta se odločila prezimiti kar tam ob slapu in izkopavati vso zimo.

Najprej sta si morala preskrbeti zimsko zalogo mesa in tako sta se naslednjih nekaj tednov ukvarjala samo z lovom in pripravo drv.

V začetku novembra sta nadaljevala z izkopavanjem. Prvi rov, ki sta ga izkopala nekaj metrov globoko, jima je zalila voda. Lotila sta se izkopavanja drugega rova, nekoliko višje, in tam sta izkopavala toliko časa, dokler nista

šest čevljev globoko naletela na skalo. Ko je pritisnil najhujši mraz, sta odšla nazaj v prvi rov. Zmrznjen pesek, postrgan z zgornje plasti, ki sta jo z neprestanim ognjem tajala, sta izpirala v ledenomrzli vodi v zgornjem delu slapa. Delo je bilo grozno težko, a je bilo bogato poplačano. Zlato, ki sta ga nabrala, je bilo vredno tisoče dolarjev.

Ko sta še nižje izkopavala, sta naletela na plast čistih zlatih zrn. Po njunih izračunih sta v eni uri izkopala za 10.000 dolarjev zlata.

Več ko sta nabrala zlata, bolj sta bila obsedena z delom. Večkrat sta cele noči garala v rovu, kratko dnevno svetlobo pa sta izrabila za napravljanje drv.

Mraz je bil tako hud, da bi jima sila slaba predla, če ne bi Charlie pred zimo iz medvedje kože sešil toplih plaščev in iz jelenove kože naredil vsakemu po tri pare *mokasinov*. Največkrat sta obula kar vse tri pare naenkrat, da jima niso noge prezeble. Da se nista umivala in brila, je samo po sebi umevno. Za njun videz jima ni bilo prav nič mar, le to sta želela, da bi se nekoč živa vrnila v civilizacijo, kjer bi lahko v miru uživala sadove svojega trdega dela.

Čimvečjo zalogo zlata sta imela, bolj sta postajala nervozna. Vsako noč, preden sta odšla spat, sta preštela vreče zlata. Ne da nista drug drugemu zaupala, pač pa zaradi občutka, da je vse to neverjetno.

Do začetka aprila sta imela že okoli štirideset vreč zlata.

"Nekaj morava ukreniti, zaloge najnujnejših stvari so že skoraj pošle," je Charlie opomnil Gordona. Pri tem je mislil največ na sol in moko in pa seveda na municijo za puško, brez katere tudi divjačine ne bi mogla loviti. "Če se sedaj vrneva, bova mogoče še imela dovolj hrane, da prideva v Vilinsk."

Ni jima preostalo drugega, kot da sta se odločila za odhod. S seboj sta vzela dve 50-funtski vreči zlata, ostale vreče pa sta zakopala v gozdu, nekaj sto metrov stran od koče.

Svoje stvari sta naložila v čoln, ki sta ga vlekla po zamrznjeni Kobytchi.

Po dveh tednih sta prišla v Vilinsk.

V sibirskem zaporu

V Vilinsku sta se oglasila najprej pri bojarju.

Kozak, ki je pazil njegovo rezidenco, ju sprva ni hotel pustiti do guvernerja. Ko pa je ugledal zlato, je postal sila prijazen in ju je pospremil v hišo.

"Kaj lahko storim za vaju?" ju je vprašal bojar.

"Prišla sva, da prijaviva najdišče zlata."

"Torej se vama je le nasmehnila sreča! Pa poglejmo, kaj imata v vrečah! Čudovito! Prečudovito!" je vzkliknil, ko je Charlie odprl vreči. "Pa kar dve polni vreči zlata sta nabrala?"

"Imava ga še veliko več," je ponosno povedal Charlie. "Osemintrideset vreč imava zakopanih v taboru, kjer sva izkopavala. Mogoče bi nama vi lahko svetovali, koga naj vprašava, da bi nama pomagal prepeljati zlato v Vilinsk."

"Seveda, seveda! Vse vama bom jaz uredil. Takoj zjutraj bom dobil ljudi, ki bodo vajino zlato prinesli sem. Danes pa se kar brez skrbi odpočijta, vem da sta utrujena od dolge poti. Ostanita čez noč kar pri meni in nič ne skrbita. Jutri bomo vse uredili."

Večerja, ki jo je guverner pripravil, je bila prava pojedina. Za svoja petična gosta je postavil na mizo najboljše dobrote. Tudi žlahtnega vina in vodke ni manjkalo.

Charlie in Gordon sta že večkrat poprej razmišljala o razkošnem življenju, ki jima ga bo zlato omogočilo. Večerja pri guvernerju je bila samo začetek, sta si mislila. Potem pride na vrsto potovanje v St. Petersburg, London, Paris... Sedaj, ko sta spala v mehki in topli postelji, ni bilo več dvoma, da se njuni načrti ne bodo uresničili. Nič več ni bilo nevarnosti, da bi od lakote in mraza poginila pri polnih vrečah zlata.

Drugo jutro so jima guvernerjevi služabniki postregli zajtrk kar v postelji. Takega ugodja si še zamišljati nista mogla. V umivalniku ju je čakala topla voda.

"Vse je pripravljeno za prevoz zlata," jima je povedal guverner. "Moji možje vaju že čakajo zunaj."

Charlie je skoraj okamenel, ko je ugledal pred hišo šest priklenjenih zapornikov in kozaka z bičem, toda ugovarjati ni upal.

Sprva mu je bilo izredno nerodno, da so priklenjeni beli sužnji nosili njuno prtljago, potem pa se je le nekako prepričal, da to ni njegova krivda.

Kozak je ubral bližnjico, ki je skrajšala potovanje tja in nazaj na štiri tedne.

Ko so se vrnili, so odnesli vse zlato h guvernerju. Ta je vsako vrečo pazljivo pregledal in se zadovoljno smehljal.

Charlie in Gordon sta pričakovala, da bo bojar zlato stehtal, vzel svojo mero in jima izplačal preostalo zlato v denarju, kot je bilo to v navadi na Aljaski.

Toda v Vilinsku ni bilo tako. Ko je imel guverner v rokah zlato in natančno skico, kje se nahaja tista velika zlata zaloga, se je hotel Amerikancev čimprej znebiti.

"Hvala, moja ameriška prijatelja," se jima je sarkastično zahvalil. "Res je bilo lepo delati z vama."

"Kako pa bomo uredili glede zlata?" je vprašal Charlie. "Kdaj nama boste plačali najin delež?"

"Kje pa piše, da je to vajino zlato? Zlato je pač cesarjeva lastnina."

"Saj sva ga vendar zakonito pridobila. Imela sva dovolilnici."

"Seveda sta imela dovolilnici, da iščeta zlato. Toda to še ne pomeni, da sta smela zlato izkopavati in da ga smeta obdržati. Sicer pa sta v državi ilegalno. Kje imata dovoljenje za vstop v našo državo?"

Ker takega dovoljenja nista imela, ju je guverner obdolžil, da sta ameriška vohuna, zaplenil njuno zlato in ju obsodil na petnajst let prisilnega dela.

Charlie ni mogel verjeti, kar je pravkar slišal. Še preden je imel priliko, da guvernerjevo obsodbo prevede Gordonu, so pristopili štirje kozaki. Dva sta prijela Charlieja, mu odvzela pištolo in ga odpeljala. Druga dva sta isto storila z Gordonom.

"Kaj pa to pomeni?" je Gordon vprašal Charlieja, ko so ju vlekli proti zaporu.

"Pravijo, da sva kradla zlato in zato naju bodo za petnajst let zaprli."

V zaporu so vsakega posebej priklenili k skupini zapornikov. Možje v Charliejevi skupini so bili povečini ruski politični zaporniki in do njiju zelo nezaupljivi. Charlieja sprva še pogledati niso hoteli, ko pa jih je nagovoril v slovanskem jeziku, podobnem njihovemu, so mu dali nekaj koristnih nasvetov, kako naj se obnaša, če hoče preživeti v tem peklu.

"Prvo in edino pravilo je, da vedno ubogaš in nikoli ne pregovarjaš," mu je povedal mlad ruski študent, ki je bil obsojen na dve leti.

"Kaj pa, če ne ubogam?"

"... bomo pa vsi kaznovani," se je oglasil Žid na koncu verige.

"... in Bog ve, kaj bodo s tabo naredili," je dodal Poljak, ki je v treh letih videl že mnogo mučenja in trpljenja.

Charlie ni hotel sojetnikom naprtiti še več težav, kot so jih že imeli, vendar se ni mogel prilagoditi temu neznosnemu mučenju.

Zaporniki so morali vstajati ob treh zjutraj in hoditi pet milj do rudnika, kjer so po ves dan, brez počitka, izkopavali. Prvi in edini obrok hrane so dobili ob devetih zvečer, ko so se z dela vrnili v barake. Pa še to ni bilo niti malo podobno večerji. Vsak je dobil okoli liter in pol vodene čorbe.

Charlie se je že takoj prvi dan uprl tej strogi delovni disciplini. Ob petih popoldne ga je premagala utrujenost, tako da je za nekaj minut prekinil delo, da bi se odpočil. Paznik, ki je to opazil, je prišel k njemu, mu odklenil verigo z noge in ga odpeljal k lesenemu stebru, kjer ga je trdno privezal, potem pa z bičem nusmiljeno pretepel do nezavesti. Ko je Charlie spet prišel k zavesti, ga je priklenil spet k verigi.

Od takrat naprej so Charlieja pretepali za vsako malenkost: če ni dovolj hitro delal, če ni salutiral pred guvernerjevo hišo, če se kozaku ni priklonil ali če se je pogovarjal s sojetniki. Zato mu ni preostalo drugega, kot da se je začel pretvarjati, da se je tem težkim razmeram prilagodil, čeprav je ves čas razmišljal, kako bi pobegnil.

Potem ko je izvedel, da so kozaki ubili njegovega prijatelja Gordona, je postal zelo nestrpen, ker se je zavedal, da so šteti tudi njegovi dnevi v zaporu.

Priložnost za pobeg se mu je ponudila še poprej, kot je pričakoval. Nekega dne, ko so kopali zlato na zahodni strani Lene, je s krampom zadel v verigo in po srečnem naključju se je veriga pretrgala. Dejstvo, da je bil naenkrat ločen od verižne naveze, mu ni veliko pomagalo, ker pred budnimi očmi kozakov ni bilo kam bežati, zato se je pretvarjal, kot da se ni nič zgodilo. Ko je paznik prišel mimo, da bi pregledal verigo, je Charlie izkoristil priložnost in ga je s

krampom mahnil po glavi, pograbil njegovo puško in izginil v gozd, še preden je začel drugi kozak streljati za njim.

Pobeg mu je uspel, toda Charlie se je zavedal, da ga bodo kozaki iskali, zato se je hotel čimbolj oddaljiti od Vilinska. Bežal je ob Leni, kakor hitro so ga nesle noge. Smrtni strah ga je navdal z neizmerno močjo in pogumom.

Več tednov je taval po gostem grmičevju, ne vedoč, kam gre. Le to je vedel, da ga bo velika reka pripeljala do odprtega morja. Hranil se je z ribami in divjačino, ki jo je sproti nalovil. Prenočeval je kar pod milim nebom. Končno je prišel do eskimskih naselij, kjer je nakradel nekaj obleke in drugih potrebščin. Še najbolj je bil vesel, ko je domačinom izmaknil čoln. Veslanje po ledenomrzli reki ni bilo veliko bolje kot pešačenje ob obali, toda bilo je hitrejše in varnejše. Ob večerih, ko je izvlekel čoln iz vode in na obali ni našel primernega bivaka, se je zvil v *umijak*, se pokril s kožami, ki so mu ostale od ubitih živali, in se tako vsaj delno odpočil v mrzli polarni noči.

Na drugi strani tundre se je odprla skalnata obala, na kateri je kar mrgolelo golobov.

Charlie je bil prepričan, da bo ob izlivu Lene našel trgovsko postajo, eskimsko naselje ali vsaj kako ribiško ladjo, ki bi ga popeljala nazaj v Ameriko.

Močan veter je prekrižal Charliejeve načrte. Valovi mogočne reke Lene so bili tako veliki in močni, da je bil v svojem malem umijaku popolnoma odvisen od toka, ki ga je porival po sredini reke proti severu na odprto morje. Ko je bil že tako daleč, da ni več videl obale, sta ga od strahu minili lakota in žeja, vse bolj pa se mu je oglašala bojazen, da zanj ni več rešitve.

Čim bolj severno ga je ponašal tok, tem več malih otočkov je opazil v daljavi pred sabo. Sprva je mislil, da so skalnate čeri, ko pa se jim je malo bolj približal, je ugotovil, da se čudno lesketajo.

Upanje na rešitev je izginilo, ko je prišel bližje otočkov in je razočaran ugotovil, da tisto sploh niso bili otočki, pač pa ledene skale, ki so se nekje višje na severu odkršile od zaledenelega oceana in jih je veter ponašal po vodi. Na nekaterih, bolj ploščatih ledenih gorah so se sončili tjulnji.

Charlie se je skoraj oddahnil, ko je njegov čoln pristal na eni od teh ledenih ploščadi. Šele takrat se je zavedel, kako grozno lačen in žejen je, toda na tem plavajočem otoku ni bilo nobene rastline in ne živali. Na srečo sta topel sončni dan in rjava barva Charlejevega umijaka privabila tjulnje tudi na to ledeno ploščad. Charlie je pod prevrnjenim čolnom čakal, da se mu je tjulenj toliko približal, da ga je lahko z nožem pokončal.

Sprva se mu je želodec obračal ob misli, da bo moral jesti surovo meso, toda ko ni mogel več premagovati lakote in na rešitev ni bilo nobenega upanja, je le spravil vase nekaj koščkov surovega mesa. Žejo si je potešil tako, da je srkal led, ki je bil nekoliko manj slan kot morska voda.

Dokler je imel kaj tjulnjevega mesa, se je hrabro oklepal življenja, čeprav mu je plovba v neznano kam na tej ledeni ploščadi že sama po sebi vzbujala

smrtni strah. Osamljenost in nenehna nevarnost ter vroče sonce in močni vetrovi pa so še po svoje vplivali na Charliejevo fizično in duševno stanje, tako da je začel izgubljati zavest.

V trenutkih zavesti, ki so postajali vse bolj redki, je razmišljal, da bi se pognal v vodo in končal svoje trpljenje, a ni imel toliko moči, da bi prišel do roba ledene ploščadi. Zvit v svojem *umijaku* je čakal smrti.

Ko je vihar potisnil ledeno ploščad na obalo Otoka sv. Nikolaja, je bil že popolnoma nezavesten.

Eskimski lovci so bili čudno presenečeni, ko so namesto tjuljna na ledeni ploščadi našli *umijak* in na pol mrtvega človeka. Takoj so ga prenesli v svoje naselje, kjer so skrb zanj prevzele ženske, ki so ga na vsak način hotele ohraniti pri življeju.

Prva zima med Eskimi

Charlie je mislil, da sanja, ko se je prebudil na mehkih kožah polarnega medveda. Skozi razpoke grobo sešite živalske kože, napete na lesenih kolih, so v šotor pronicali popoldanski sončni žarki. Stara, brezzoba Eskimka je sedela na tleh poleg Charlieja in potrpežljivo čakala, kdaj se bo prebudil iz nezavesti. V drugem kotu šotora je nekaj mlajših žensk glasno klepetalo. Šest temnopoltih otrok, ki so se igrali pred šotorom, je včasih sramežljivo pokukalo v šotor in opazovalo Charlieja.

Poleg otroškega vrišča je motilo tišino gruljenje golobov in občasno lajanje psov, ki so se sončili za šotorom.

Charlie ni vedel, kako je prišel v eskimski šotor.

Stara Eskimka je bila videti presrečna, ko je opazila, da je odprl oči. Ponudila mu je skodelo juhe, ki jo je grela nad oljno svetilko. Ves čas bolezni, ko so njegovo nepremično ležanje prekinili le občasni delirični krči in kriki, ga je hranila z juho in surovimi golobjimi jajci, da bi se mu povrnile moči. Sedaj pa jo je tujec prijazno pogledal v oči, iztegnil roke in prijel za skodelo.

Domačinke, od najmlajše, ki je imela kakih štirinajst let, do najstarejše, ki je izgledala že najmanj šestdeset let stara, so se Charlieju približale in ga začele v svojem jeziku nagovarjati, kot da bi vse naenkrat hotele odgovoriti na nešteta vprašanja, ki so se mu začela porajati.

Charlie jim je z obraza razbral, da mu želijo samo dobro. Zavedal se je, da je v dobrih rokah, kar ga je močno pomirilo. Sedaj zanj sploh ni bilo pomembno, kako je prišel na ta otok ali kako bo prišel nazaj v civilizacijo, ampak spoznanje, da je še živ.

Bil je še preslaboten, da bi vstal, toda nič več ga ni bilo strah zatisniti oči in nič več se mu ni bilo treba bati negotovosti. Ponoči je sicer še imel moreče sanje, kar je bilo popolnoma razumljivo, toda vsaj čez dan mu ni bilo treba skrbeti za svojo varnost.

Počasi so se mu začele vračati moči.

Eskimski možje so bili prav tako veseli, ko so ob vrnitvi z lova ugotovili, da je že kar dobro okreval. Njih sicer ni skrbelo, kaj bodo storili s tujcem, ko bo popolnoma ozdravel, kajti teh ljudi prihodnost že po naravi ni preveč skrbela.

S potrpljenjem, kakršnega so bili navadno deležni le otroci, so domačinke učile Charlieja eskimskega jezika. Ker je imel po naravi velik talent za jezike, se je hitro učil in kmalu se je naučil toliko, da se je z domačini lahko pogovarjal.

Težje se mu je bilo prilagoditi njihovemu primitivnemu načinu življenja, čeprav si je močno prizadeval, da bi se vživel v eskimsko skupnost.

Ko je toliko ozdravel, da je lahko hodil, je šel z domačini lovit ptiče. Vsako leto se je na ta osamljen otok preselilo na milijone golobov, in čeprav so se domačini vso pomlad hranili z njihovimi jajci, so bili še vedno tako številčni, da so se kar gnetli drug ob drugem in so jih Eskimi po skalnatih gričih lahko lovili kar z golimi rokami.

Ko so se proti jeseni ptice začele seliti na jug, je Charlie občutil neizmerno domotožje. Najraje bi tudi sam odpotoval za njimi, pa so mu eskimski prijatelji svetovali, naj počaka, da bo voda zamrznila, ker da je z majhnim čolnom preveč nevarno na odprtem morju. Obljubili so mu, da ga bodo pozimi, čim bo led dovolj močan, s pasjo vprego prepeljali na obalo.

Pred zimo zo ženske hitele šivati in pripravljati zimska oblačila.

Eskimke so Charlieju sešile popolnoma nova oblačila, za kar jim je bil neizmerno hvaležen. Zimsko oblečen je izgledal skoraj kot Eskim; od njih se je najbolj razlikoval po gosti temni bradi, ki mu je na severu razmrščeno rastla in mu je prekrila že skoraj ves obraz.

Vse eskimske obleke so bile ročno izdelane iz kož, povečini tjulnjevih, medvedjih in jelenovih. Kože severnih jelenov so Eskimi tega otoka dobivali v menjavi z obalnimi Eskimi, ki so živeli na celini. V zameno so jim dajali tjulnjevo olje, ki so ga rabili za luči in za kuhinjski ogenj, mroževe kože, iz katerih so delali čolne, šotore in vrvi ter razno orodje, ki so ga oblikovali iz njegovih oklov.

Koža severnih jelenov je bila najbolj primerna za obleko, ker je bila mehka in lahka.

Eskimi so pozimi nosili krznene hlače in *parko*. Oboje je moralo biti zelo ohlapno, tako da je dopuščalo kroženje zraka, ki je deloval kot izolacija med kožo in krznom. *Notranja parka*, nekakšna preprosta srajca, je imela krzno obrnjeno navznoter, medtem ko je imela *zunanja parka*, ki je bila sešita podobno kot notranja, le da je imela še kapuco, krzno obrnjeno navzven. Hlače, ki so jih nosili moški in ženske, so bile navadno narejene iz medvedove kože, za škornje pa so uporabljali nepremočljivo tjulnjevo kožo.

Potem ko so ptice izginile, je bilo na otoku manj hrane. Domačini, ki so bili v poletnem času razpršeni po vsem otoku, so se na jesen zbrali na obali,

da bi šli lovit tjulnje, čeprav jih je bilo v tem času veliko težje loviti in prevažati na kopno kot pozimi.

Charlieja so Eskimi sprejeli medse in ga radi vključevali v svoje aktivnosti.

Nekega dne so domačini uzrli na skalnati obali polarnega medveda. Na vsak način so ga hoteli ujeti, največ zaradi njegove dragocene kože, pa tudi meso so zelo cenili.

Lov na medveda je bil skupinska zadeva. Lovili so lahko samo izkušeni lovci, Charlieju pa so kljub temu dovolili, da je smel lov opazovati.

Lovci so se postavili vsak na svojo točko in skriti za skalo čakali, da bo šel medved mimo. Kar precej dolgo so čakali, da se je kosmatinec prikazal. Lovec, okoli trideset let star možak, ki je stal najbližje, je ustrelil puščico v medvedov hrbet.

Medveda to še malo ni motilo. Z zobmi je puščico izpulil, jo prelomil in nadaljeval svojo pot. Ko ga je zadela druga puščica, se je hitro obrnil, da bi videl, kaj ga nadleguje. Tedaj je mladi lovec skočil izza skale in z mroževo sulico zabodel medveda naravnost v srce.

Vse je šlo po ustaljenem ritualu, dokler ni lovcu spodrsnilo in se ranjeni mrcini ni mogel pravočasno umakniti. Ostali lovci so s strahom opazovali, kako je medved dvignil šapo in s svojimi ostrimi kremplji razparal Eskimu trebuh, potem pa se je še sam zrušil poleg njega.

Ponesrečenega Eskima so prenesli v tabor pod šotor, čeprav ni kazalo, da bo okreval. Nekaj dni pozneje je njegovo življenje ugasnilo. Posmrtne ostanke so položili v jamo in jo prekrili s kamenjem.

Žalost v taboru je zasenčila lovski uspeh. Charlie je bil presenečen, ko je opazoval, kako mirno je eskimska družina sprejela smrt svojega člana. Ljudje, ki stalno živijo v nevarnosti, so verjetno bolj pripravljeni sprejeti smrt, pa naj se le-ta pripeti otroku, starčku ali človeku v najboljših letih.

Življenje v eskimskem taboru je šlo naprej in ni dopuščalo časa za žalovanje. Skrb za prehrano pokojnikove družine je prevzela celotna skupnost. Pravzaprav je bil lov vedno skupinska stvar in vse, kar so Eskimi imeli, je bila skupna last, kajti prepričani so bili, da so vse zemeljske dobrine last vseh ljudi in da jih zato morajo pravično deliti.

Eskimi so se tudi skupno zavzeli, da bodo Charlieja privedli nazaj v civilizacijo. Od svojih prijateljev so slišali, da trgovci na celini kupujejo od Eskimov kože in da beli ribiči z velikimi čolni lovijo kite. Odločili so se, da Charlieja prepeljejo na celino, kjer bi ga spomladi pobrala kaka ribiška ladja.

Zamrznitev je prišla še prej, kot so pričakovali, vendar so počakali še nekaj tednov, da je bil led dovolj močan za potovanje s sanmi. Do takrat je zapadlo še nekaj centimetrov snega, tako da je bilo skoraj nemogoče razločiti morje od kopnega.

Led na morski površini je bil neenakomeren. Ponekod so iz njega kot skalne čeri štrleli vrhovi ledenih gora in spet drugje so bile globoke razpoke,

kjer je bil stari led prelomljen. Spet drugje so bile prave ledene gore, ki so nastale iz ledenih plošč, ki jih je močan veter nagrmadil drugo vrh druge.

Celotna eskimska skupnost se je s Charliejem selila na celino. Šotore in ostale stvari so naložili na sani, kjer so imeli prevoz tudi otroci, ki še niso mogli sami hoditi, a so bili že preveliki za *amaut*, posebno vrečo, všito v hrbtni del ženske parke, v kateri so Eskimke nosile gole dojenčke, pokrite le s krzneno kapico, in jih po potrebi sproti dojile.

V sani so vpregli krdelo sibirskih *huskyjev* in eskimska procesija se je začela pomikati po neizmerni površini zamrznjenega oceana.

Vreme se je še kar držalo, kot so predvideli njihovi modrijani, ki so si v svojih letih nabrali že toliko izkušenj, da so ga znali kar dobro napovedovati.

Rahel veter, ki jim je pihal v hrbte, jim je nakazoval smer. Hodili so od jutra do večera, in ker je bil dan bolj kratek, se čez dan niso ustavljali, pač pa so jedli samo zjutraj in zvečer, ko so si postavili šotore v zavetju za ledenimi gorami. Vodo, ki so je Eskimi veliko zaužili ob obroku surovega tjulnjevega mesa, so dobili tako, da so nad oljno svetilko topili led.

Drugi dan je bilo jasno, da sta se led in sneg lesketala v soncu. Eskimi so bili že pripravljeni, da pospravijo šotore, ko so v daljavi zaslišali znan zvok. To je povzročilo veliko navdušenje, zlasti med moškimi, ki jim je bilo sveže tjulnjevo meso vedno v ospredju njihovih misli.

Charlieju ni šlo v glavo, kaj Eskimi iščejo sredi zamrznjenega morja, toda iz radovednosti se je pridružil lovcem.

S harpunami in *huskyji*, privezanimi na mroževi vrvi, so odšli na lov.

Tjulnjeve dihalne luknje, ki so izgledale kot velike bele krtine, so bile v snežni belini težko opazne, toda psi so jih že od daleč zavohali.

Lovci, ki so jih psi pripeljali do dihalnih lukenj, so se postavili nad luknjo in mirno čakali, da je tjulenj prišel na površino po zrak. V tistem trenutku so ga s harpuno ubili.

Ko je lovec dal znamenje, da je ujel tjulnja, so prišli še ostali lovci na pomoč, da so žival izvlekli iz vode. Najprej so s posebnimi noži povečali luknjo in tjulnja naravnali tako, da se je ujel v zanko mroževe vrvi, potem pa so eni vlekli, drugi pa pazili, da se mrtva žival ne bi izmuznila iz zanke.

Čim so ga izvlekli iz vode, so prepustili vleko psom, ki so privlekli tovor do začasnega tabora. Tam so ga ženske spravile iz kože, stlačile njegovo mast v izpraznjen želodec in mehur, z mesom pa so se mastili ljudje in psi.

Do obale na celini ni bilo več daleč, pa tudi Eskimom se ni nikamor mudilo. Nihče ni štel ur in dnevov, še celo mesecev ne.

Sčasoma se je tudi Charlie naučil živeti iz dneva v dan. Pozabil je na svojo preteklost, na dom in na toplo peč, na brate in sestre in na farno cerkev, kjer so zvonovi trikrat na dan opominjali ljudi na minljivost časa in jih vabili k molitvi.

Med Eskimi ni bilo duhovnikov, ki bi jih učili osnov svetopisemske etike, pa vendar se je Charlieju zdelo, da so se prav obnašali: bili so prijazni in nežni

do otrok, starcev in tujcev, drug drugemu so prijateljsko pomagali in med sabo delili vse dobrine. V spolnosti so bili sicer mnogo bolj sproščeni in svojega početja niso skrivali ne pred tujci ne pred otroki. Charlieja je to sprva nekoliko motilo, tako da je od sramu skoraj zardeval, potem pa se je tudi tega privadil, kot se je doma privadil gledati petelina, kako je skakal na kokoši.

Končno so prišli na obalo, kjer je bilo za skalnimi vrhovi skrito eskimsko zimsko naselje. Celinski Eskimi, ki so se pozimi zaradi lova na tjulnje preselili na obalo, so govorili isti jezik in nekateri so otoške Eskime že od prej poznali.

Obalni Eskimi so res vedeli za kraj, kjer je bila ruska trgovska postaja, in z veseljem so Charlieju obljubili, da ga bodo na spomlad popeljali tja.

Charlie se jim je pridružil pri lovu na tjulnje in pri lovu na kožuhovino. Zgodaj spomladi pa je v trgovski postaji kožuhovino zamenjal za puško in druge potrebščine in se vkrcal na rusko ladjo, ki je plula proti Aljaski.

Na otokih Franklinovega okrožja

Malo je znano, kako je Charlie prišel na arktično obalo severne Kanade, kjer se je njegovo pustolovsko življenje nadaljevalo v zalivu Cockburn Bay[7], ob ustju reke Great Fish River, ki se danes imenuje Back River.

Možno je, da se je znašel na ameriški ladji, ki je v Beaufortskem morju lovila kite. Močno verjetno je, da so ga mornarji sprejeli na krov zaradi njegovega znanja eskimskega jezika in poznavanja eskimskega načina življenja. V tistem času je na obali Beaufortskega morja prezimovalo okoli petsto ribiških ladij.

Charlie tega ni nikjer omenil, toda to bi razložilo, kako je prišel v Cockburn Bay s severa, medtem ko so drugi lovci na kožuhovino prišli povečini z juga, po reki Mackenzie, in kako je Charlie v enem letu prepotoval otoke Victoria, Ellesmere in Devon in zbral toliko informacij o Eskimih iz Franklinovega okrožja.

Charliejevi dnevniki, ki bi utegnili razjasniti te stvari, so se na žalost izgubili.

Znano je le, da je precej časa živel med obalnimi Eskimi, s katerimi je taval po arktičnih otokih.

Prvo zimo se je ustalil v zalivu Cockburn Bay. Tam si je ob izlivu reke Back River, nekaj deset milj stran od eskimskega naselja, iz kamna zgradil kočo.

V jeseni je z eskimskimi lovci lovil tjulnje. Do tedaj se je že povsem privadil primitivnega eskimskega življenja in enolične hrane, ki jo je poleg tjulnjevega mesa od časa do časa popestrilo ribje ali jelenovo meso.

[7] Cockburn Bay - današnji Chantery Inlet

Pozimi, ko so se ogromne črede *caribouјev* selile na jug in ko je morje zamrznilo, se je na otoke lahko odpravil s pasjo vprego.

Na otoku Victoria je ves mesec lovil polarne lisice, in ko je uvidel, da tam lov ni bil nič boljši kot na celini, se je vrnil v Cockburn Bay in nastavil pasti ob reki Back.

Decembra so prišli Eskimi iz notranjosti, da bi zamenjali kožuhovino in jelenje kože za tjulnjevo olje.

Nekega dne je Charlie srečal Eskima po imenu Kagootie-kami, ki se je z dvema ženama napotil na dolgo pot proti reki Coppermine, ker je slišal, da se tam dobi zlata posoda. Ko je ugotovil, da gre le za bakreno posodo, se je odločil, da bo prezimil ob reki Cockburn in lovil polarne lisice.

Kagootie-kami si je zgradil *iglu* tik poleg Charliejeve koče. S Charliejem sta se kar dobro razumela. Charlie, ki je imel precejšnjo zalogo tjulnjevega in jelenovega mesa, je rade volje zamenjal te dobrote za Kagootie-kamijevo kožuhovino.

Nekega jutra, ko je Charlie odšel na teren pregledat pasti, je opazil, da je Eskim s psi vred izginil in pustil ženi sami v igluju. Charlie ju ni hotel spraševati, kam je izginil, ker je mislil, da bi mu sami povedali, če se mu je kaj hudega pripetilo.

Po štirih dneh se je Kagootie-kami vrnil z dvanajstletnim dekletcem, ki naj bi bila njegova nova žena. Charlie se je sam pri sebi spraševal, kje je Eskim dobil dekletce, ko pa ni bilo v bližini nobenega eskimskega naselja, vendar o tem ni hotel nikogar spraševati.

Mesec pozneje je Kagootie-kami spet za nekaj dni izginil in se vrnil z dvema novima ženama, tako da je postal njegov iglu že prenapolnjen, čeprav nobena od žena ni pregovarjala, ker je bilo mnogoženstvo med Eskimi povsem normalno.

V izobilju žena se je Kagootie-kami Charlieju porogljivo smehljal, vendar o tem nista nikoli govorila.

Charlieju se je vse skupaj zdelo sumljivo. Zakaj ni Eskim ostal v eskimskem taboru? Zakaj je svoje žene vedno držal v igluju? Zakaj so bili vsi njegovi sosedje tako redkobesedni?

Napetost je prišla do vrhunca, ko je teden pozneje prišel v Kagootie-kamijev iglu Kagooti-kwa, Eskim srednjih let, ki je živel v naselju, približno kake dva dni oddaljenem od Charliejeve koče.

Charlie se je s svojega praga pogovarjal s Kagootie-kamijem, ki je sedel na snežni klopi v igluju, ko se je nenadoma podrla snežena stena in je Kagooti-kva jezno vstopil in zahteval svoji ženi nazaj.

Kagootie-kami ni hotel o tem nič slišati, čeprav svojih žena ni dobil na pošten način.

Nekaj časa sta kričala in se prepirala, potem pa sta si skočila v lase in kmalu je bilo vsega konec. Kagooti-kwa je obležal na snegu. Iz rane na trebuhu mu je curkoma brizgala kri.

"Pa sem ga!" je zmagoslavno rekel Kagootie-kami in sedel nazaj na snežno klop. Potem je tudi on izdihnil, ker mu je Kagootie-kwajev nož prebodel srce.

Ženske so mrtva Eskima pustile v igluju, katerega so dobro zadelale s snegom, potem pa zapregle pse in odšle v eskimski tabor.

Charlie ni hotel več ostati sam v svoji koči poleg dveh razpadajočih trupel. V eskimskem taboru je najel dva domačina in z njima odšel pogledat na otoke, če je tam kakšna trgovska postaja.

Nazaj grede so naleteli na čredo čudnih živali, ki so se Charlieju zdele kot križanci med kozo in govedom. Njihova dolga in razmrščena dlaka je dajala 400- do 900-funtskim živalih veliko večji videz, kot so v resnici bile, čeprav so nekatere po dolžini merile tudi do osem čevljev. Po dva močna, koničasta rogova pa sta jim služila kot orožje pred volkovi, še zlasti, kadar so se samice postavile v krog, da bi branile svoje mladiče. Eskimi so te živali imenovali *muskoxen*.

S puško Charlieju ni bilo težko upleniti *mošusovih bizonov*, ki jih je seveda delil tudi s svojima spremljevalcema.

Gospodar Golega ozemlja

Charlie je prišel na Golo ozemlje leta 1912, v času, ko je mnogo belih pustolovcev prišlo na ta konec sveta lovit kožuhovino, ki se je tisti čas na evropskih tržiščih zelo dobro prodajala. Ker se je med tem časom že kar dobro privadil življenju na Severu, se je odločil, da ostane tam še leto ali dve in lovi kožuhovino. Za minljivost časa je postal že tako neobčutljiv kot Eskimi.

Včasih ga je sicer še prevzel občutek domotožja in so mu misli poromale v domači kraj. Takrat si je zamišljal, kako lepo bi bilo spati na svoji postelji, na čisti blazini iz koruznega ličkanja, z mehko blazino pod glavo, pokrit s toplo pernico, in kako slastno bi jedel zelje in krompir in kako radovedno bi njegovi bratje in sestre poslušali, ko bi jim pripovedoval o krajih in ljudeh, ki jih je srečal. Toliko stvari bi domačim rad povedal, pa jim še pisma ni mogel poslati, da bi jim sporočil, da je še živ in zdrav, saj ni imel ne svinčnika, ne papirja, pa tudi pošte ni bilo, da bi pismo oddal.

V takih trenutkih osamljenosti je s palico pisal v sneg pisma domačim in si zamišljal, da jih bo sonce na čudežen način položilo v materino srce.

Želja, da bi spet videl svoj domači kraj, ga je navdala z novim zagonom za delo. Belih polarnih lisic je bilo veliko, cena zanje pa tudi precej visoka, tako da je upravičeno upal, da si bo prislužil dovolj denarja za vrnitev v stari kraj.

Ostal je pri Eskimih ob reki Back.

Ker je razumel eskimski jezik in njihov način življenja, si je zlahka pridobil njihovo zaupanje. Bili so zelo prijazni in gostoljubni ljudje. V svojih šotorih so mu ponudili prostor za prenočevanje in svojo hrano so z njim delili,

dokler si ni zgradil svoje koče. Eskimi, katerih življenje je bilo odvisno od lova in ribolova, so cenili Charliejeve sposobnosti, on pa se jim je tudi rad pridružil pri lovu. Tjulnjevo meso in mast sta bila Eskimom neobhodno potrebna: meso za prehrano, mast pa za kuhanje in za svetilke, kajti lesa je bilo le toliko, kolikor ga je voda naplavila, pa še tega je bilo pozimi sila težko nabrati.

Eskimi na Golem ozemlju, 1918

Poleti so obalni Eskimi večji del svojega časa preživeli v čolnih na mrzli vodi Arktičnega oceana ali pa so lovil v *tundri*, kjer so se v nizkem grmičevju pasle črede severnih jelenov.

Charlie se je gibal z domačini, kot bi bil eden izmed njih. Zaradi dolgotrajne izoliranosti od civiliziranega sveta in preživelih izkušenj je postal popolnoma neustrašljiv. V hrabrosti je večkrat presenetil še celo domorodce, tako da so nekateri verjeli, da ima posebno moč.

Novica o Charliejevi nesmrtnosti se je začela širiti, ko je na polotoku Adelaide, kjer je s skupino Eskimov lovil, premagal smrt.

Bil je jasen sončni dan. Charlie je ugledal polarnega medveda, ki je leno spal na skali na bližnjem otoku.

"Pojdimo po tistega medveda!" je Eskimom predlagal in v mislih se je že veselil lepe kože in mesa, s katerim bi se vsi lahko mastili nekaj dni.

"Vreme ni dobro," je odločil eden izmed domorodcev. "Močan veter prihaja!"

Charlieju se je zdelo, da jim ni bilo mar za medveda, ker so imeli še dovolj tjulnjevega mesa. Njihovega izgovora, da prihaja močan veter, ni vzel resno,

ker ni bilo niti najmanjše sape in tudi nebo je bilo popolnoma jasno, razen skupinice belih oblačkov. Neizkušen, kot je bil, se ni zavedal, da je prav ta čudna formacija oblakov Eskimom naznanjala bližajočo se nevihto.

Trdno je bil odločen, da gre za medvedom. Ker nihče ni hotel z njim, je sam odveslal na otoček.

Z lahkoto je prišel na otok, ubil medveda, ga spravil iz kože in meso razrezal in naložil v kajak, toda takoj ko je čoln spustil v vodo, je zapihal močan veter, ki mu je onemogočal veslanje. Njegov kajak je morje razmetavalo po svojih jeznih valovih, tako da mu ni preostalo drugega, ko da se je predal sili, ki ga je porivala popolnoma v drugo stran.

Po oseminštiridesetih urah strahotne plovbe so ga valovi vrgli na obalo otoka King William Island, kjer je nekaj dni počival, preden se je podal nazaj na polotok Adelaide.

Domorodci, prepričani, da je utonil v razburkanih valovih, so bili nemalo presenečeni, ko so ga ugledali živega in zdravega.

"Si to res ti, Charlie?" ga je vprašal eden izmed starih prijateljev.

"Seveda sem. Kdo pa si mislil, da sem?"

"Saj si vendar utonil. Dolgo smo čakali, da se boš vrnil, pa te ni bilo nazaj."

"Že poprej bi se vrnil, pa mi je Bog naročil, naj grem še naprej, na veliki otok in pogledam, če je tam kaj jelenov in lisic."

Charliejeva vrnitev je bila za Eskime dokaz, da ima čudežno moč. To mu je dajalo vzvišeno mesto med domorodci, ki se odslej niso nič več bali spremljati Charlieja, pa če je imel še tako nenavadne želje. Charliejevo prisotnost so si šteli v posebno čast, in če so le mogli, so ga obdarili.

V jeseni, ko so se severni jeleni selili na jug, so tudi obalni Eskimi odšli za njimi. V svojem letnem taboru so pospravili šotore, jih naložili v umijake poleg ostalih malenkosti, ki so jih imeli, in počasi odveslali po veliki reki, psi pa so jim razposajeno sledili po bregu.

Vsak dan so prepotovali po dvajset milj. Ob večerih so na bregu reke postavili šotore, pripravili skromno večerjo in se odpočili.

Charlieju je bila pokrajina zelo všeč. Na obeh straneh reke so se v nedogled razprostirale valovite ravnine, porasle z bujno vegetacijo. Ko so se ob večerih utaborili, je odšel na bližnji grič in z vrha občudoval lepoto neštetih jezer, povezanih med seboj z rekami in potočki, ki so se lesketali v večernem soncu .

Občudoval je Eskime, ki so poznali vsak rečni ovinek, vsako skalo in vsak tolmun in so spretno krmarili svoje kajake okoli čeri in po brzicah.

Konec septembra se je vreme nenadoma ohladilo. Prvi mraz je kot nevidni slikar čez noč prebarval listje z odtenki rumene, rdeče in rjave barve. Jate ptic, ki so se že začele seliti proti jugu, so se ustavljale v tundri in obirale jagodičevje, ki je bilo še vedno obilno, čeprav je v glavnem že odpadlo.

Ob jezeru Garry je skupina eskimskih nomadov zavila južno proti jezeru Aberdeen in naprej proti reki Thelon. Tam so navadno *Caribou Eskimi*

preživljali poletje, izdelovali sani in kajake iz lesa, ki so ga nabrali v gozdni oazi ob reki Thelon.

V bližini jezera Baker je bilo razmnoževališče *caribouiev*, kjer so samice spomladi skotile mladiče in z njimi nekaj mesecev preživele v tundri. Poleti so se črede razpršile, na jesen pa so se caribouji trumoma preselili po ustaljenih poteh proti jugu, v gozdnate predele. Na spomlad pa so se spet množično selili proti severu.

Ker so se poleti *caribouji* množično zadrževali v tundri, so se tudi Eskimi selili za njimi in tako je ob jezeru Aberdeen nastalo poleti pravo naselje eskimskih šotorov.

Obalni Eskimi so tu zamenjali tjulnjeve in mroževe proizvode za lesene stvari, kot vesla in sani, ki so jih neobhodno potrebovali. Nazaj grede so v tundri nalovili jelenov, kolikor so jih pač mogli spraviti v svoje kanuje, in odšli proti obali, kjer so pozimi lovili tjulnje.

Charlie se je odločil, da bo ostal s Caribou Eskimi, ker je bil tu boljši teren za lov kožuhovine.

Tudi ta skupina Eskimov ga je prijazno sprejela v svoj tabor. To starodavno ljudstvo je izkazovalo belcem, ki so od časa do časa zašli mednje, veliko spoštovanje. Otroci so ga sprva res čudno gledali, ker so se verjetno bali njegove dolge brade, ki je že leta ni obril.

Za razliko od obalnih Eskimov se je ta skupina preživljala samo z jelenjim mesom. Rib je bilo v jezerih in rekah veliko, toda Eskimi se jih niso dotaknili.

Charlie jih ni hotel prepričevati, da so tudi ribe užitne. Čeprav si je večkrat za spremembo poželel rib, jih ni hotel v njihovi prisotnosti sam zase pripravljati. S tem da se je prilagodil eskimskemu načinu življenja, si je zagotovil zaupanje domorodcev, katerih pomoč je potreboval za preživetje v tem sovražnem podnebju.

Caribou Eskimi so mu povedali, da se na vzhodu nahaja veliko morje, kamor prihajajo ogromne ladje, ki zbirajo krzno in dovažajo strelivo, čaj, tobak, lonce za čaj, ponve in druge stvari. Obljubili so mu, da ga bodo vzeli s seboj v trgovsko postajo, čim bo led dovolj močan za potovanje s sanmi.

Kmalu je uvidel, da je bolje, da gre na svoje, da se umakne v samoto in lovi sam zase. Dvajset milj od eskimskega naselja si je zgradil leseno kočo, si v njej pripravil zalogo lesa, potem pa je začel nastavljati pasti v ravni črti proti jezeru Dubawnt. Tam si je iz kamna zgradil drugo kočo, kakih petindvajset milj od jezera, na kraju, kjer se je peščen svet stikal s kamenitim ledeniškim svetom.

Jesen se je že prevesila v zimo. Zemljo je najprej prekril mraz, potem pa še tanka plast snega. Charlie je ostal v koči ob jezeru Dubawnt nekaj dni, da si je pripravil zalogo hrane za zimo.

Rib je bilo obilo. Z mrežo jih je veliko nalovil ter očiščene sušil na zraku, kot so to počeli obalni Eskimi. Poleg tega je ujel še dva jelena in nekaj zajcev.

Zaskrbljen, da se ne bo mogel pravočasno vrniti k reki Thelon za lov na jelene, si je hotel zagotoviti čimveč mesa za zimsko zalogo.

Nekega dne, ko je ravno pripravljal kosilo iz zajčjega mesa, je pred kočo zagledal okoli sto caribouјev. Pograbil je puško in ustrelil kakih dvajset.

Ko jih je deval iz kože, je zaslišal čuden topot in šelestenje, ki je zvenelo kot šumenje z ivjem obloženih vej v močnem vetru. Ko se je obrnil proti severu, da bi videl, od kod prihaja to čudno topotanje, je zagledal griče, posute s *caribouji*. Povsod, kamor mu je seglo oko, so bili. Rogovje se jim je žametno lesketalo v soncu. Charlieju se je zdelo, kot da se ves jelenji rod kot živa reka seli po ozkem pasu tundre proti jugu, da bi zbežala pred ostro zimo.

Še toliko ni imel časa, da bi umaknil že ubite jelene. Obstal je kot očaran. Kaj takega si nikoli ni mogel predstavljati. Ta slika mu je za vedno ostala v spominu.

Preteklih nekaj dni je po cele dneve po tundri iskal jelene, sedaj pa so te čudovite živali v milijonskem številu prihajale.

Dva tedna se je ta čudna živalska procesija vila mimo njegove koče. Charlie je opazil, da so se jeleni previdno izogibali kamenitega terena.

Jeleni, ki jih je bil Charlie poprej ubil, so bili steptani v prah, kar ga niti malo ni vznemirjalo, saj je imel sedaj priložnost, da jih nalovi, kolikor hoče. Ustrelil je okoli trideset dobro rejenih samcev.

Zaradi uspešnega lova je spremenil svoje načrte. Ob tako obilni zalogi mesa se mu ni bilo treba bati zimske lakote. Odločil se je, da bo prezimil kar

Eskimi, 1918

ob jezeru Dubawnt. Skrbelo ga je samo še za les, ki ga je tu močno primanjkovalo, ker ni bilo v tundri nobenega drevja. Ko je ob reki nastavljal pasti, je pobral vsak košček lesa, ki ga je voda naplavila, nalomil je vrbovih vej, napulil suhega mahu in se z vsem tem dobro založil.

Ko je bil led dovolj močan za zimsko potovanje, se je Charlie priključil skupini Dubawnt Eskimov, ki so potovali v trgovsko postajo v Chesterfield Inlet.

Imel je že obilno zalogo kožuhovine, še zlasti belih in sivih lisic, ki jo je zamenjal za puško, strelivo, železni pasti, moko, sol in druge potrebščine, brez katerih belci niso mogli zdržati. Kupil je tudi nekaj čajnih loncev in železnih ponev z namenom, da jih podari Eskimkam in se jim na ta način oddolži za gostoljubnost, ki jo je užil v njihovem naselju.

Zamrznjene reke so bile videti kot prometne avtoceste. Domorodci, ki so prezimovali v tundri, so večkrat potovali v trgovsko postajo, ker se jim je med potjo ponudila priložnost, da so srečali druge Eskime in se z njimi pogovarjali.

Eskimi na trgovski postaji, 1918

Pri Baker Lakeu je Charlie nekemu Eskimu ponudil puško za štiri pse, kar se je domorodcu zdela poštena zamenjava. Charlie je namreč pse nujno potreboval, ne samo za prevoz, pač pa za golo preživetje.

Vsi tamkajšnji Eskimi niso bili tako prijazni. Povečini so se Charlieja izogibali, čeprav je bil v spremstvu drugih domorodcev.

Kmalu je izvedel, zakaj so se Eskimi v njegovi prisotnosti počutili preplašene. Odkar sta v tem kraju nesrečno končala dva angleška raziskovalca, so se domačini močno bali belcev.

Atowak in Kooniak, Eskima iz spodnjega toka reke Kazan, sta bila na obisku pri jezeru Baker, kjer sta ju najela dva angleška raziskovalca, da ju popeljeta preko tundre. Takoj ko sta Eskima vpregla pse, se je vnel prepir. Angleža nista marala, da bi Eskima vpregla pse po svoje, vsakega na svojo vrv, tako da mesto psov v vpregi kontrolirajo le z dolžino vrvi. Belca sta zahtevala, da Eskima vprežeta pse po indijansko, po dva in dva v vrsti. Eskimoma se je zdela ta zahteva nesmiselna, ker je bil v tundri, kjer ni bilo drevja, eskimski način prav tako praktičen. Poleg tega pa tudi nista imela mroževe vrvi, da bi napravila indijansko vprego.

Angleža si nista dala dopovedati, da Eskima ne moreta ustreči njunim zahtevam. Starejši Anglež je s trdim usnjenim škornjem brcnil Kooniaka, ki pa mu seveda ni ostal dolžan in ga je s koščeno sulico zabodel. Mlajšega Angleža je pokončal Atewak, ki je priskočil svojemu prijatelju na pomoč.

Čeprav so bili Eskimi prepričani, da sta bila Angleža sama kriva za svojo smrt, ker sta domačina izzivala, jim je ta pripetljaj zbujal strah, da se bodo belci za umora maščevali.

Seveda Charlie ni bil tako aroganten kot tista dva raziskovalca ali kot nekateri misijonarji, ki so hoteli kar čez noč spreobrniti Eskime. Še posebej je pazil, da jih ni užalil s svojim superiornim znanjem, kajti zavedal se je, da je v tundri za svoje preživetje odvisen od domorodcev.

Iz jezera Baker se je vrnil s skupino *Back River Eskimov*, ki jih je spoznal že v jeseni. Z njimi je odšel na lov na mošusove bivole. Že pred letom je na otoku Ellismere lovil te velike kosmate živali.

Back River Eskimi, ki so prezimovali na robu gozdne oaze ob reki Thelon, so bili zelo veseli njegovega obiska. Charlie je vsak iglu posebej obiskal. Nekateri igluji so bili čisto preproste snežene kupole, drugi so bili bolj moderni, z okni, narejenimi iz ledenih plošč, in s tuneli, ki so jih povezovali z drugimi igluji.

Nekoliko bojazljivo je sprejel povabilo, naj prenoči v eni izmed sneženih koč, vendar je kmalu uvidel, kako toplo je v njih. Ženske in otroci, ki so po ves dan preživeli v igluju, so bili oblečeni samo v spodnja oblačila. Tudi na lastni koži se je prepričal, da se na sneženi klopi, pokriti z medvedjo kožo, kar dobro spi.

Moral je priznati, da so snežene koče res zelo praktične, ker jih je mogoče z lahkoto postaviti v nekaj urah in ker je pozimi gradbenega materiala povsod na pretek.

Kljub temu se je Charlie počutil bolj varnega v koči, zgrajeni iz lesa ali kamna, ker se je še vedno oklepal prepričanja, da mu bo spanje na snegu povzročilo revmatizem, če ne prej, pa na stara leta.

Pri Eskimih je ostal le toliko časa, da je od njih izvedel nekaj novic.

Domačini so mu neradi povedali o umoru dveh belih misijonarjev.

Misijonarja sta najela Back River Eskima, da bi ju prepeljala v Forth Norman ob reki Mackenzie. Do spora je prišlo že takoj na začetku poti, ker sta

misijonarja vztrajala, naj gredo po bližnjici preko jezera Great Bear, preko ozemlja, ki so ga Eskimi imeli za prepovedano zemljo ali Deželo plesočih duhov, kot so jo imenovali. Misijonskima očetoma ni bilo mar za eskimske tabuje in sta se poslužila biča, da bi Eskima spravila k pokornosti.

Če sta pri Indijancih dosegla pokorščino s silo, sta pri Eskimih doživela ravno nasprotno. Dejstvo, da sta bila tujca v črnih plaščih bela *shamana*, Eskimov ni odvrnilo od tega, da jima ne bi odvrnila nasilje z nasiljem. Ko ju je oplazil duhovnikov bič, sta Sinisiak in Uluksak ubila oba duhovnika, vzela njuno zalogo in pasjo vprego in odšla v svoj zimski tabor.

Od lokalnih novic je bila še posebej zanimiva zgodba, kako si je Koogalik naravnal izmaknjen kolk.

Preden se je začel lov na jelene, si je Koogalik pri padcu izpahnil kolk. Ker se je na vsak način hotel udeležiti lova, se je odločil, da si bo kar sam uravnal kosti.

Poklical je svoje tri žene, da so mu pomagale. Ukazal jim je, naj zavežejo konec vrvi okoli velike skale za šotorom, drugi konec pa prinesejo njemu. Potem jim je dal dve vrvi in jim ukazal, naj jih povlečejo, ko bodo prišle pred šotor. Vlečejo naj toliko časa, dokler jim ne bo ukazal, naj prenehajo. Medtem si je privezal po en konec vrvi okrog gležnjev.

Ženske so natezale vrv kake pol ure, pa še niso dobile ukaza, naj prenehajo. To se jim je zdelo čudno, pa so šle v šotor pogledat, kaj je z njim. Prestrašene so ugotovile, da mu je glava ležala kak čevelj od ramen, ker si je drugo vrv privezal okoli vratu.

Bilo je že proti koncu zime in Back River Eskimom je skoraj pošla zaloga mesa. Lakota je zajela njihovo naselje. Najprej so prenehali hraniti pse, potem starčke in invalide, tako da je ostalo nekaj živeža za otroke. Jeleni še niso prišli, zajcev in snežnih jerebic pa tudi ni bilo lahko najti v neskončni belini. Namreč, *snowshoe rabbit*, zajec, ki je dobil ime po širokih, kosmatih, krpljam podobnih zadnjih tacah je pozimi spremenil svoj rjavi kožuh v popolnoma belega, da ga je bilo sila težko opaziti. S podobnim zavarovanjem je narava obdarila tudi jerebice in arktične zajce. Zajci so seveda malenkost v primerjavi z jeleni, toda v največji sili tudi pet funtov mesa, v primeru arktičnega zajca celo do petnajst funtov, nekaj zaleže.

Moški so ugotovili, da jim je meso mošusovih bivolov edino upanje, da rod preživi.

Kljub slabemu vremenu so zato zapregli sestradane pse in odšli na teden dolgo pot proti severozahodu ob reki Back, kjer so mošusovi bivoli prezimovali. Tudi Charlie je šel z njimi, saj je tudi njemu že trda predla.

Imeli so srečo, saj so se mošusovi bivoli res pasli na predvidenem mestu. Čim so zaslutili nevarnost, so se spravili v tesen krog, tako da je bilo od zunaj videti samo ogromno rogovje. Ta obrambna pozicija je onemogočala psom, da bi se čredi približali, vendar ni obvarovala bivolov pred streli.

Domorodci so si potešili lakoto in žejo tako, da so pili vročo kri in se ma-

stili s surovimi jetri. Še celo psi so se lahko do sitega najedli, preden so jih vpregli v sani in so morali težak tovor vleči nazaj v eskimski tabor.

Ker so ostali Eskimi doma umirali od lakote, si lovci niso mogli privoščiti dolgih počitkov. V jasni noči so pri mesečini vso noč potovali.

Lakoto so občutile tudi živali v tundri. Rosomahi, nadležne in sila požrešne živali, ki so jim Eskimi rekli *wolverines*, so v borbi za preživetje izkopavali iz skalnatih grobov človeške ostanke. Charlieja je kar zmrazilo, ko je ob poti videl otroške kosti, oglodana lobanja pa je ležala kakih dvajset milj stran.

V naselju so se ženske obdržale pri življenju tako, da so žvečile stare mokasine. Vsi, razen dveh domačinov, so preživeli to lakoto.

Mladi Tigaak, ki se je bil pred leti ponesrečil, da ni bil več sposoben za lov, se je počutil tako osramočenega, da je izgubil voljo do življenja. Že prej, v boljših časih, se mu je zdelo, da je skupnosti v breme, ker ni mogel hoditi, pač pa se je kot otrok po rokah in nogah plazil po tleh. Toda v času jelenjega lova je bil še vedno koristen, ker je lahko veslal kot vsak drug moški. To mu je še dajalo trohico dostojanstva. Toda ko je pritisnila huda lakota, je rade volje sprejel svojo usodo, ki so jo določali ustaljeni običaji: zlezel je v iglu, katerega so zunaj polili z vodo, da je bil neprodušno zaprt, in častno zapustil svet. Nihče ni žaloval za njim.

Smrt stare Ooglie ni bila tako dostojanstvena. Brezzoba starka ni mogla žvečiti mokasinov kot ostale ženske, pa tudi sprijazniti se ni hotela, da je skupnosti samo v napoto. Da bi se ohranila pri življenju, je ukradla hrano, ki je bila shranjena za majhne otroke. Mož, ki jo je pri tem zasačil, jo je pokončal s sekiro.

Potem ko je slišal te strašne zgodbe, Charlie ni imel več obstanka v eskimskem naselju. Zapregel je sani in odšel v svojo kočo ob reki Thelon.

Peljal se je ob reki, ko je v daljavi zagledal nekaj sivega, ki se je kot meglica vzdigovalo nad gričem. Ko je prišel bližje, je ugledal v dolini čredo mošusovih bivolov, ki so obkrožali veliko krdelo volkov. Razveselil se je ob pogledu na sveže meso. Roka mu je avtomatsko segla po puški. Ustrelil je samo dva bivola, ker psi ne bi zmogli večjega tovora.

Volkovi, ki so opazovali bivole na griču, so se ob strelu prestrašeno razkropili.

Potem ko je razrezal meso in ga naložil na sani, je nadaljeval pot po zamrznjeni tundri.

Volkovi so mu sledili po nizkih, s snegom pokritih gričih. Čeprav se mu niso približali, mu je že njihovo tuljenje vzbujalo strah in trepet. Bal se je, kaj mu bodo zveri naredile, ker do tedaj z volkovi še ni imel izkušenj.

Zvečer si je v snežnem zametu izkopal rov in v njem skupaj s psi prenočil. Tudi sani z mesom je povlekel v rov. Drugače ni znal zavarovati svojega dragocenega tovora, ki je pomenil preživetje zanj in za pse v sovražni tundri.

Ker je bil grozno utrujen, je kljub volčjemu tuljenju in bojazni, da se zveri utegnejo pognati za svežim mesom, zaspal. Zjutraj je opazil volčje sledi petdeset metrov od svojega bivaka.

Krdelo ga je nato spremljalo vse do koče. Počasi se je privadil na to spremstvo. Uvidel je, da so volkovi imeli dovolj možnosti, da bi ga napadli, pa se mu niti približali niso.

Srečno je prišel v svojo kočo.

Naslednjih nekaj dni se zaradi snežnega viharja ni prikazal iz koče, ko pa se je vreme nekoliko izboljšalo, je odšel nastavljat pasti proti jezeru Dubawnt.

Končno je prišla pomlad. Topel južni veter je stopil sneg in zgornjo plast ledu na rekah in jezerih. Led se je začel lomiti. Veter je nametaval velike plasti ledu, ki so plavale po vodi, drugo vrh druge in jih porival proti obali. Voda v rekah in jezerih je narasla.

Prve pomladne cvetlice so pognale na sončnih zaplatah, kjer se je sneg najprej stalil. Na grmičih so vzbrsteli svetlozeleni popki. Kmalu je bila vsa pokrajina prekrita s čudovito zeleno preprogo in z raznobarvnim pomladnim cvetjem.

Pri jezeru Dubawnt je Charlie počakal, da se je led popolnoma stalil, potem pa se je spravil v kanu in odveslal proti jugu. Veslal je vzdolž reke Dubawnt, potem pa po številnih jezerih, ki so bili med seboj povezani s kanali in *prenašališči*, dokler ni končno prišel do jezera Athabasca.

Potoval je počasi. Med potjo se je večkrat ustavil in lovil bobre. Cena bobrove kože je bila še vedno visoka, čeprav je v primerjavi s ceno pred desetletji, ko so te kože predstavljale denarno enoto pri odkupovalcih kožuhovine, močno upadla.

Kljub komarjem, ki so mu grenili življenje, je ostal v gozdnatem predelu, kjer so v nedotaknjenih gozdovih še vedno kraljevali bobri.

Ob jezeru Kasba si je zgradil zasilno kočo, ob jezeru Ennadai pa ugodno leseno brunarico, v kateri je nameraval preživeti zimo.

V jeseni se je pridružil Eskimom, ki so se zbrali na ozkem pasu med reko Kazan in jezerom Ennadai in se tam pripravljali na jesenski lov. Ta predel je bil ena redkih točk, kjer so caribouje lahko lovili s kopjem.

Čeprav so se domorodci od belcev hitro priučili uporabljati puške, se jim je zdelo škoda tratiti nabojev za severne jelene, ki so jih lahko lovili tudi na star način, po katerem so njihovi predniki že tisočletja lovili. Poleg tega je tradicionalni caribou hunt nudil priložnost, da so se različna eskimska plemena srečala in sodelovala v skupinskem ritualu.

Na bregu reke Kazan so Eskimi nestrpno čakali, da so se jeleni začeli seliti na jug. Bili so skoraj popolnoma prepričani, da bodo jeleni ubrali to pot, toda časa niso mogli točno napovedati. Ker je bilo njihovo življenje odvisno od teh živali, so se potrudili, da ne bi selitve jelenov zamudili, če bi slučajno mraz bolj zgodaj pritisnil in bi jeleni predčasno zapustili tundro.

Tudi v tej pusti pokrajini je narava čudovito poskrbela za človeka: caribou

mu je nudil vse, kar je rabil za življenje, toda za preživetje je moral vsako zimo ugonobiti veliko število jelenov.

Iz jelenje kože so si Eskimi delali parke, mokasine, šotore in kanuje. Vsaka eskimska družina je za zimo potrebovala najmanj štirideset do šestdeset jelenov, kajti za prehrano ljudi in psov so uporabljali izključno jelenje meso. Poleg tega so Eskimi ugotovili, da lahko zimsko obleko in obutev zamenjajo za kovinske nože, sekire, čajne lonce, puške in strelivo. Beli lovci na kožuhovino so bili vedno pripravljeni za tako menjavo.

Ker je bila koža jelenov v jeseni najbolj primerna za obleko, so Eskimi posvečali največ pozornosti jesenskemu lovu. Poleg tega pa je bilo meso nujno potrebno za preživetje. Pozimi so ga z lahkoto konzervirali, za kar je seveda narava čudovito poskrbela. Meso so razrezali in ga zložili v kamenite ograde zraven hiše, kjer je ostalo zmrznjeno vso zimo. Ker jim je zimska zaloga mesa pomenila življenjski obstanek, niso smeli zamuditi jesenskega lova, tudi če so prepotovali po več sto milj, da so prišli do najbolj primernega lovišča.

Charlieju se je zdelo, da so se vsi Eskimi zbrali ob jezeru Ennadai. Medtem ko so čakali na prihod jelenov, so moški popravljali kajake, risali mistične simbole na čolne in vesla, izdelovali sulice iz jelenjih kosti in nabirali suh mah, ki so ga uporabljali pri lovu.

Na najvišjem hribu je mlad fant z dobrim vidom vsak dan stražil, kdaj se bodo prikazali jeleni.

Ko je opazovalec naznanil prihod jelenov, so se Eskimi porazdelili v skupine, ki so štele po šest lovcev - dva suličarja in štirje čredarji. Čredarji so v svoje kanuje naložili suh mah, ki so ga uporabljali pri lovu na plavajoče jelene.

Charlieju je bilo dodeljeno mesto čredarja.

Čim so se jeleni pognali v vodo, da bi splavali na drugi breg, so se lovci napotili za njimi. Naloga čredarjev je bila, da so živali usmerjali proč od obale, proti sredini reke. To so dosegli tako, da so na obeh straneh vode nastavljali suh mah, katerega so se jeleni previdno izogibali. Ker so jeleni plavali počasi, komaj tri milje na uro, so jim suličarji v kajakih z lahkoto sledili, izbirali najboljše živali in s sulico pobijali. Trupla pobitih živali so pustili plavati po vodi.

Veter je bil ugoden, tako da so ob koncu dneva prispeli v tabor. Jelene, ki jih je tok prinesel na obalo, so ženske potegnile iz vode. Tudi sicer so od tu naprej ženske prevzele delo.

Najprej so jelenom z največjo natančnostjo odstranile kožo ter z nje postrgale vso maščobo. Meso so razrezale, razdelile na kose in spravile v kamenita skladišča, dobro zavarovano pred zvermi.

Naslednjih nekaj dni so Eskimi skupinsko s pesmijo in plesom ter z bogatimi mesnimi pojedinami proslavljali uspeh svojega lova. Fantje, ki so bili prvič na lovu, so bili slovesno sprejeti v moško druščino.

Ko je bilo proslavljanja konec, so se ženske lotile strojenja kože.

Za svoje sodelovanje pri lovu je Charlie dobil že izdelano parko in primerno zalogo jelenjega mesa. To je bilo bolj darilo kot plačilo za njegov trud, kajti pri takem lovu je bil še dokaj neizkušen.

Ker se je približevala sezona lova na kožuhovino, se je Charlie odločil, da krene po svoje. Zalogo jelenjega mesa je zakopal za kočo pri jezeru Ennadai. K temu je še dodal pet jelenov, ki so se izgubili od črede in jih je s puško pokončal, ter obilno zalogo rib.

Od jezera Ennadai si je ob nastavljanju pasti utiral pot proti jezeru Angikuni, kakih 250 milj severno, kjer si je zgradil zasilno kamnito kočo, ki jo je prekril z naplavljenim lesom in brezovimi vejami, ter s plastjo kamenja. Od tu se je njegova lovska pot raztezala do jezera Dubawnt, kjer je že od prejšnjega leta imel kočo.

Vso zimo je potoval iz ene koče v drugo in med potjo pregledoval pasti. Lisic je bilo tisto leto obilno in božja previdnost mu je bila naklonjena, saj mu je še v zimskih mesecih poslala nekaj jelenov. Z dobro puško mu je bilo veliko lažje loviti kot Eskimom, poleg tega pa je enemu samemu človeku jelen dolgo zalegel.

Prvih nekaj zimskih mesecev je bilo vse v najlepšem redu.

S skupino Eskimov, ki jih je Charlie srečal ob jezeru Kasba, se je napotil v Hudson Bay, trgovsko postajo v Chesterfield Inletu, da bi zamenjal svojo kožuhovino.

Charlie se je hotel čimprej vrniti, Eskimom pa se ni nikamor mudilo.

Eskimi pred trgovsko postajo, 1918

Nakupili so si nekaj pasti in streliva, za dobrote belcev, ki so jih predstavljale konzerve hrane, moka, mast, slanina in piškoti, prav tako za volnene nogavice, spodnje perilo in volnene odeje, pa jim ni bilo kaj dosti mar. Eskimi niso lovili za denar, ker niso imeli predstave o njegovi uporabnosti. Zadovoljni so bili, da so lahko svojo kožuhovino zamenjali za naboje in tobak, drugače pa so se držali starega načina življenja.

Charlieja je misel na denar spodbujala k delu. Kot drugi beli lovci na kožuhovino je tudi on imel svoj položaj kot začasno situacijo, kot odskočno desko za boljše življenje. Ker so se cene lisičjega krzna dvignile, je hotel ostati še eno leto, upajoč, da bo imel zaradi izkušenj iz prejšnjega leta uspešen lov. Računal je, da bo lahko posvetil veliko več časa lovu, ker mu ne bo treba postavljati koč.

V trikotni črti, kjer je imel med jezeri Ennadai, Angekuni in Dubawnt nastavljene pasti, je taval vso zimo. Vzelo mu je ves mesec, da je s pasjo vprego enkrat obšel svoj lovski revir. Nabavil si je še dva *huskyja*, da je lažje potoval na takih daljavah in da je lažje prevažal tovor iz ene koče v drugo. Vedno je skrbel, da so bile vse tri koče v njegovem lovskem revirju dobro založene z mesom.

Živel je samotarsko življenje in včasih se mu je zahotelo človeške družbe, toda v družbi Eskimov je lahko zdržal le nekaj dni. Drugih belih lovcev ni bilo v bližini, vsaj on ni vedel zanje. Tudi v trgovski postaji Hudson Bay mu niso mogli tega povedati, ker so se *trappersi*, kot so imenovali lovce na kožuhovino, nenehno selili za svojim plenom.

Od Eskimov se je naučil številnih veščin, ki so mu omogočale preživetje v snežnih nevihtah. Pri njih je dobil tudi lesena očala z ozko razpoko, ki so jih domačini uporabljali, kadar so dolgo hodili po sončni belini, da bi se zavarovali pred sončno slepoto. Charlie se teh očal nikakor ni mogel privaditi. Kadar se je s sanmi vozil po neskončni belini Golega ozemlja, si je raje oči prekril z robcem.

Na Golem ozemlju, kjer si niti Eskimi niso upali prezimovati, je preživel zimo predvsem zaradi tega, ker se je hranil tudi z ribami in ker je načrtno lovil, tako da je z zalogo hrane, ki jo je zase in za pse vzel s seboj na pot, z lahkoto prišel iz ene v drugo kočo.

Proti koncu zime mu je v koči ob jezeru Ennadai začelo primanjkovati hrane, zato je vzel na pot le najnujnejšo zalogo. Zaradi slabega vremena je do koče ob jezeru Angekuni potoval dalj časa kot običajno, tako da zadnja dva dneva ni imel več s čim nahraniti psov.

Ko je prišel v kočo, je razočaran ugotovil, da je bila popolnoma razdejana. Vse meso je izginilo, še celo ribe, razen dveh funtov moke, katero je imel spravljeno v pločevinasti škatli pod krznom, in nekaj suhih borovnic.

Po sledeh okoli hiše je takoj ugotovil, da je bilo v koči kake pol ducata Eskimov, ki so se poslužili njegove zaloge.

Eskimi tega niso smatrali za krajo, kajti živeli so po nenapisanem pravilu: kar je moje, je tudi tvoje in kar je tvoje, je tudi moje.

Charlieja je to strašno razjezilo. Mislil je, da bo prelisičil Eskime, ki so se bali prezimovati v tej pusti, goli deželi. Pri svojem previdnem načrtovanju je pozabil računati na nepredvidene komplikacije. Tako je bil prepričan, da ga v tej koči čaka meso, zato si ni vzel zaloge za povratno potovanje. Sedaj se je znašel na Golem ozemlju brez hrane.

V pasteh ni našel nobene živali, še zajca ne. Tudi nobenih sledi ni opazil, ko se je s sanmi peljal prek zasneženih planot. Kot da je na Golem ozemlju ugasnilo vse življenje.

Po kratkem razmišljanju je prišel do zaključka, da je najbolje, če se čimprej vrne k jezeru Ennadai, ker bi bilo nesmiselno tratiti čas za lov ali ribolov. Če bi hotel prebiti metrsko plast ledu na jezeru, bi potreboval več tednov časa; prav tako dolgo bi mu vzelo, da bi v tundri sredi zime ujel zajca ali snežno jerebico. Vedoč, da ga še nekaj hrane čaka v koči ob jezeru Ennadai, se je odločil za takojšnjo vrnitev. Upal je, da bodo psi zdržali teden dni brez hrane.

Preden so šli na pot, je iz moke skuhal žgance, ki so jih tudi sestradani psi hlastno jedli, četudi take hrane niso bili navajeni.

Suhe borovnice je nazaj grede med potjo počasi jedel, psom pa ni imel česa dati.

Od gladu in od utrujenosti so psi kake pet milj pred kočo omagali. Charlie jih nikakor ni mogel spraviti na noge. Ni mu preostalo drugega, kot da pot peš nadaljuje, čeprav je tudi sam komaj stal na nogah. Zavedal se je, da zanj ni rešitve, če ne pride do koče.

Malo pred domom, kjer je moral zaradi strme obale narediti precejšen ovinek, je zagledal dva volka. Sprva je mislil, da ima prividе, toda vseeno je dvakrat ustrelil.

Oba volka sta obležala na tleh. Charlie je bil presrečen. Želel si je, da bi njegovi psi lahko prišli na pojedino, pa se njegovemu klicu niso odzvali.

Z največjo muko je vlekel volka v kočo, po drugega pa se je nameraval vrniti pozneje.

V koči je zakuril ogenj, potem pa se je od utrujenosti zgrudil po tleh.

Ko se je prebudil, je bila pečka popolnoma mrzla, volka ni bilo več v koči, poleg njega pa so na tleh ležali njegovi psi. Če ga ne bi ponoči s svojo toploto greli, bi od mraza poginil.

V koči ob jezeru Ennadai ni bilo več toliko hrane, da bi s psi lahko preživeli nekaj tednov. Toda ker so se psi močno opomogli, potem ko so pospravili oba volka, je lahko računal, da bo z zalogo hrane, ki jo je še imel, zlahka prišel do koče ob jezeru Dubawnt.

Pobral je svoje stvari in se ponovno odpravil na zasneženo pot.

Ko je prišel do cilja, je ugotovil, da so si tudi tam Eskimi postregli z njegovim mesom. Še sreča, da je imel obilno zalogo moke in ješprenja ter nekaj konzerv, katerih se Eskimi niso dotaknili.

Ni mu preostalo drugega, kot da se je lotil prebijanja ledu. To težko in dolgotrajno delo se je le izplačalo, ko je potem vsak dan lahko iz vode povlekel

sveže ribe, ki so njemu in psom omogočile preživetje, čeprav niso dajale toliko energije kot jelenje meso.

Končno so prišli jeleni, ki so se selili na sever nekaj metrov stran od njegove koče. Še vedno pod vplivom strahu, ki ga je zaradi lakote prestal, je ustrelil okoli trideset jelenov. Ko jih je deval iz kože, je prišel mimo njegov stari znanec, Eskim iz Angekunija. Ob srečanju s Charliejem je postal zelo nervozen. Od strahu je popolnoma prebledel.

"Kaj pa je narobe, Kayo, kaj te muči?" ga je vprašal Charlie.

"Si človek ali si duh?" je Eskim resno vprašal. "Saj si vendar umrl v tundri."

"Sem napol duh," mu je odvrnil Charlie. "In kot vidiš, sem popolnoma živ."

Kayo, še vedno zmeden, se mu je približal in se z roko dotaknil njegovega obraza.

"Verjetno si res napol duh. Bil si mrtev in zdaj si živ."

Ko je ugledal pobite jelene, se je še bolj začudil. Ves njegov rod ni mogel to pomlad naloviti toliko jelenov, ker so si tokrat iz nepojasnjenega vzroka za selitev izbrali novo pot.

"Kje si dobil vse te jelene?" je vprašal Kayo.

"Veliki duh mi jih je dal."

"To je dobro. Sedaj, ko si spet tu, ne bomo več lačni. Ti si KABLUNATHE-HAK."

Čeprav je Charlie vedel, da je bil Kayo eden izmed Eskimov, ki so mu pobrali vso hrano, mu je ponudil jelena, naj ga odnese domov lačni družini.

Ko se je led stalil, je postal vodni promet po reki Dubawnt spet živahen. Skupine Eskimov so se počasi pomikale proti severu za jeleni, da bi ubežali komarjem in črnim muham, ki so bile v gozdnatem predelu najbolj nadležne.

Novica o Charliejevi čudežni moči se je hitro razširila po vsem Golem ozemlju.

Eskimi so bili prepričani, da je nemogoče enemu samemu belcu preživeti v tundri neusmiljeno mrzlo zimo, če nima od Velikega Duha posebne moči. Začeli so ga častiti kot svojega *shamana* in mu pripisovali zasluge za uspešen lov, za obilno kožuhovino in za dobro srečo. Če je kak Eskim obolel, so poklicali Charlieja, da bi ga ozdravil. Seveda niso vedeli, da se je kar dobro razumel na zdravilne rastline. Zdravilnost nekaterih rastlin je že od doma poznal, za zdravilno moč rastlin, ki so rasle samo na severu, pa je zvedel od različnih eskimskih plemen.

Najbolj vsestransko zdravilo, ki ga je vedno nosil pri sebi in ga je uporabljal za vse nadloge, od glavobola do bolečin v trebuhu, je bila korenina divjega ingverja.

To domače zdravilo se je pokazalo zelo uspešno, ko so Charlieja nekega dne poklicali k Eskimu, ki je imel močne želodčne krče, ker se je prenajedel pokvarjenega mesa in borovnic.

Verjetno je bil v tem primeru čas boljši zdravnik kot ingver. Ko je Charlie prispel do bolnika, je bila bolnikova agonija že skoraj pri kraju in bi verjetno tudi brez njegove pomoči okreval. Toda Eskimi so sklepali, da ga je Charlie rešil gotove smrti.

Zavedajoč se praznovernosti Eskimov, je Charlie z veseljem sprejel ta vzvišeni status shamana, ker je to pomenilo spoštovanje in mu zagotavljalo, da ga med domorodci ne bo doletela podobna usoda, kot sta jo doživela angleška raziskovalca.

Med Eskimi so bili tudi taki, ki so dvomili v Charliejevo nadnaravno moč. Eden izmed skeptikov je nekega dne streljal nanj, da bi dokazal njegovo umrljivost. S staro, zarjavelo puško ga ni mogel zadeti. Krogla je šla mimo njega.

Charlie se je hitro znašel in svojo staro jelenjo parko na dveh mestih preluknjal. Ko je Eskim prišel pogledat, je moral pač verjeti, da je šla krogla skozi Charlijevo telo, pa ni pustila na telesu nobene rane.

Dejstvo, da so ga Eskimi spoštovali in so se ga čudno bali, mu je kar ustrezalo. Obenem pa se je zavedal, da mora z Eskimi pravično ravnati, sicer bodo vedeli, da njegovega početja ne usmerja Veliki duh. Še posebej je pazil, da je spoštoval eskimske tabuje, še zlasti v prisotnosti domorodcev, in da je spoštoval njihov način življenja, ne da bi jih poskušal prepričevati, da je način življenja belcev pravilnejši. Sicer pa so Eskimi imeli svoj verski sistem, ki jim je omogočal, da so vdano sprejeli svojo usodo in da so živeli v harmoniji z naravo. Kako naj jim dopove, da je etika belcev boljša? Gotovo sam ne bi nikoli mogel sprejeti mnogoženstva, ker je bilo to popolnoma tuje njegovi katoliški miselnosti, toda kdo ve, mogoče je v tej divjini, kjer je človek vedno v nevarnosti, Veliki duh res svetoval možem, naj imajo več žena, tako da otroci ne bi ostali sirote, če bi jim mati umrla.

Zaradi takega in podobnega razmišljanja jim Charlie ni hotel vsiljevati svojih vrednot, niti takrat ne, ko je bil ob jezeru Dubawnt priča nenavadnemu prizoru.

Neki Eskim je pripeljal domov novo ženo, trinajstletno dekle, ki jo je bil dobil za nož in pipo tobaka. Njegova žena, stara Aaktia, je bila sila ljubosumna in je to tudi javno pokazala z jokom in histeričnim kričanjem, kar je bilo seveda nenavadno za ženske na Golem ozemlju. Njen mož ni mogel prenašati njene ljubosumnosti. Prijel jo je za lase, jo izvlekel iz šotora in jo zunaj s kamnom pokončal.

To poletje je Charlie prebil v zgornjem toku reke Kazan, kjer se je spoprijateljil s številnimi domačini.

Nekega dne, ko je potoval s svojim eskimskim prijateljem Atootno, je opazil velikega črnega medveda, ki je v potoku, ki se je izlival v reko Kazan, lovil ribe. Pušk nista imela s sabo, še noža ne. Sicer pa jima ni bilo do tega, da bi medveda ubila. Charlie se je hotel z njim samo malo pozabavati.

"Glej, kako bom preplašil tega medveda!" je rekel Atootni.

Ker je veter pihal medvedu v hrbet, je Charlie sklepal, da se mu bo lahko od zadaj neopazno približal in ga prekucnil v vodo.

Načrt je bil lep, če se ne bi nekaj zataknilo. Ko je brcnil medveda, je izgubil ravnotežje in padel na kosmatinca. Preplašena zver je hotela skočiti na drugo stran potoka, pa ni mogla, ker se je Charlie na njenem hrbtu tesno držal za dolge dlake. Zaradi dodatne teže medved ni mogel preskočiti potoka in tako sta se oba znašla v vodi.

Medved se je hotel na vsak način otresti svojega težkega tovora, Charlie pa se ga je z vso silo oklepal, ker se mu je zdelo, da to ni bil primeren čas, da bi se učil plavati.

Končno je medvedu nekako uspelo, da je preplaval na drugo stran, vendar mu je spodrsnilo, ko se je vzpenjal po gladki skali, in tako sta bila spet oba v vodi.

Atootni se je zdela vsa stvar sila smešna. Na obali je poskakoval od veselja.

"Spusti ga! Spusti ga!" je začel prigovarjati Charlieju, ko je uvidel, da je situacija resna.

Charlieju je le nekako uspelo, da je z medvedovega hrbta skočil na skalo, in ko je prišel srečno na breg, ni bilo medveda nikjer.

Ta dogodek je Charlieju razodel, zakaj Eskimi niso nikoli počenjali norčij z živalmi. Ni pa mu šlo v glavo, zakaj ti primitivni ljudje, ki so tako usmiljeni do živali, lahko strašno kruto ravnajo s človekom.

V zgornjem toku Kazana je Charlie srečal dvanajstletno eskimsko deklico, za katero so vsi verjeli, da je bila obsedena od hudobnega duha.

Preden se je lotil iz deklice izganjati zle duhove, je povprašal domačine, kako je dekletce obsedel hudobni duh.

Povedali so mu, da je bilo dekle še kot dete prodano neki Eskimki, ki jo je kupila sinu za ženo. Leto pozneje je njen bodoči mož, osemnajstleten fant, nepričakovano umrl, in za njegovo smrt so domači začeli kriviti deklico.

Dekle je bilo nato prodano drugemu možu, ki je kmalu za tem na lovu nesrečno končal. In ko je bilo dekle vnovič prodano, je bodočega moža tudi doletela nenavadna smrt. Tako jo je vsa skupnost začela sovražiti, češ da je prinesla nesrečo vsemu plemenu.

Z njo so najbolj kruto ravnali. Namesto da bi ji pustili igrati se z drugimi otroki, so jo privezali s psi in jo hranili kot psa. Krivili so jo za vse nesreče, bolezni, slab lov, za snežne viharje in vse druge nadloge.

Uboga deklica ni mogla razumeti, zakaj se lahko vsak znaša nad njo, zakaj je morala opravljati najtežja dela in zakaj so jo neusmiljeno pretepali, medtem ko so drugi otroci dobivali najboljše kose mesa in jih niso nikoli tepli.

Proti temu, tako ustaljenemu praznoverju, je bil Charlie popolnoma nemočen. Vedel je, da zli duh ni bil v deklici, pač pa v ljudeh, ki so z njo tako kruto ravnali. Hotel jih je poučiti o Bogu, ki ga belci častijo in ki enako ljubi

vse ljudi na svetu. Toda kako naj jim to razlaga, ko pa je sam videl veliko krivic v civiliziranem svetu belcev.

Še celo v tem skritem delu sveta je videl, kako so se belci vzvišeno obnašali do domačinov, ki so jim ponudili gostoljubje v svojih šotorih in so v tej mrzli deželi stregli in varovali belce, ki so prišli, da osvojijo Golo ozemlje.

Iz svoje koče ob Kasba jezeru, nekoliko južno od šestdesetega vzporednika, je Charlie potoval na vse strani v svojem kanuju iz brezovega lubja, ki ga je dobil od nekega *Chipewyana*. Pri manjših razdaljah je uporabljal kajak, ki je bil veliko manjši in ga je bilo lažje prenašati.

Ko je Charlie nekega popoldneva v kajaku veslal proti svoji koči, je opazil, da so bila vrata odprta. V naglici je potegnil čoln iz vode in stekel proti koči obiskovalcu naproti.

Na severu je bila navada, ki se je razvila iz potrebe, ker je bilo nemogoče nositi dovolj hrane in prtljage, da so popotniki - beli lovci, Eskimi ali Indijanci, lahko šli v katero koli kočo in se v odsotnosti lastnika v njej počutili kot doma. Če je bil lastnik doma, je obiskovalce prijazno postregel in jim ponudil gostoljubje.

Ob vstopu v kočo se je Charlie na smrt prestrašil ob pogledu na veliko medvedko s tremi mladiči.

Zver se je ob pogledu na Charlieja postavila na zadnje tace in jezno zarenčala, tako da so se zasvetili njeni ostri beli zobje.

Od strahu je okamenel. Pri sebi ni imel ne puške ne kakega drugega predmeta, da bi se branil.

Čeprav je medvedko njegova prisotnost močno vznemirila, je bila njena skrb za mladiče še večja. Ozrla se je po koči in ko je opazila z jelenovo kožo zapaženo okno, je mladiče, drugega za drugim, zmetala na varno.

Potem je še enkrat jezno pogledala Charlieja in odšla skozi okno za mladiči.

Spet drugič je srečal medveda, ko je veslal po potoku, ki se je izlival v jezero Ennadai. Ustrelil je in zver se je zvrnila po tleh. Vendar medved ni bil mrtev, pač pa samo hudo ranjen. Od bolečin je začel sam sebe gristi.

Charlie se mu je hotel približati, da bi ga pokončal. Ravno tisti trenutek je iz grmovja skočil Chipewyan in zakričal, naj pusti njegovega medveda pri miru.

Ker je mislil, da je medved mrtev, je šel Indijanec tik do njega. Toda medved je imel še toliko moči, da ga je napadel.

Charlie je nervozno opazoval, kako sta se premetavala po tleh, streljati pa se ni upal, ker se je bal, da bi po nesreči zadel Indijanca.

Končno je oba zvrnil v vodo. V trenutku presenečenja, ki ga je povzročila mrzla voda, sta oba popustila, Charlie pa je izrabil to priliko, da je medveda ustrelil.

Indijanec ni pokazal nobene hvaležnosti, ker mu je Charlie rešil življenje. Čim se je privlekel iz vode, je začel spet kričati nanj.

Lov ob reki Churchill

V jeseni se je Charlie preselil v gozdnat predel južno od tundre.

Ob jezeru Potahow si je zgradil zasilno kočo iz lesenih hlodov in z ravno streho, na katero je položil plast kamenja, ki naj bi služilo kot izolacija pred mrazom. Tam je počakal na jesensko selitev jelenov, si pripravil zalogo desetih rejenih živali, potem pa odšel na svoj lovski revir.

Ko se je po nekaj dneh vrnil, je našel kamenje in nekaj hlodov odstranjenih s strehe. Ugotovil je, da je bilo to delo *rosomaha*. Skozi luknjo v strehi je zver znosila vse jelene.

Ker je imel že poprej izkušnje z *rosomahom*, je vedel, kako vztrajen je ta požeruh. Čim zadiši meso v koči ali na lovišču, razmeče vse, in če ga lovec ne ujame, mu ne kaže drugega, kot da se preseli. Toda teh krvoločnih zveri ni lahko ujeti, še zlasti tistih ne, ki se jim je že kdaj poprej uspelo izmakniti iz pasti.

V pričakovanju, da se bo *rosomah* vrnil, je Charlie nastavil jelenovo meso na železno past in brezskrbno odšel na lov.

Dva dni pozneje, ko se je vrnil, je bila spet luknja na strehi koče, na istem mestu kot poprej. *Rosomah* je bil izmaknil meso iz pasti, ga skozi luknjo v strehi odnesel kakih 50 metrov od koče in ga tam požrl.

Charlie mu je nastavil ponovno past, vendar jo je rosomah uničil in ponovno razdejal kočo.

Trdno je bil odločen, da se pred *rosomahom* ne bo umaknil. Zapregel je pse, se odpravil v Fort Chipewyan v trgovsko postajo Hudson Bay, kupil okensko steklo, ki ga je zaradi lažjega prevoza že tam s kamnom zdrobil, in ko je prišel domov, je drobce stekla potresel po jelenovem mesu, ki ga je nastavil živali.

Njegova pogruntavščina je bolje učinkovala kot vse kupljene pasti. Štiri dni pozneje je našel v gozdu mrtvega *rosomaha*.

Pozimi je Charlie intenzivno lovil kožuhovino in imel kar veliko uspeha. Gozdnati predeli južno od tundre so bili bolj prijetni za življenje, še posebej zaradi tega, ker je bilo dovolj lesa za ogrevanje koče. Pa tudi do trgovskih postaj je bilo bližje. Poleg tega tu ni bil tako osamljen, saj so ga pogosto obiskovali Indijanci iz plemen *Cree* in *Chipewyan*, ko so odhajali ali kadar so se vračali iz trgovskih postaj v Chruchillu ob Hudsonskem zalivu ali v Fon-du-Lacu, na obali jezera Atabasca v severnem Saskatchewanu, in Eskimi, ki so prezimovali ob jezeru Kasba.

Charlie se je dobro razumel z Eskimi in Indijanci, čeprav se domorodci sami med sabo niso razumeli. Med ljudmi je krožilo več zgodb o njihovih medsebojnih sporih.

Nekega zimskega dne je šel Eskim iz jezera Kasba sam v trgovsko postajo v Fon-du-Lac, da bi zamenjal kožuhovino za strelivo, tobak, čaj in druge stvari. Na poti je srečal dva Chipewyana, ki sta s svojimi sestradanimi psi pre-

gledovala nastavljene pasti. Indijanca sta bila hudo lačna. Ob pogledu na Eskima, ki je razkošno sedel na saneh, katere je vleklo krdelo rejenih psov, na kup dragocene kožuhovine in na zalogo mesa, ki jo je Eskim imel pri sebi za teden dolgo pot, so se Indijancema začele cediti sline. Na vsak način sta hotela priti do jelenjega mesa.

Iz zasede sta napadla Eskima, ga vrgla s sani in mu ukazala, naj pred psi utira pot, sama pa sta se razkomotila na mehkih jelenjih blazinah.

Eskim je molče ubogal, tudi če se mu je ravnanje Indijancev zdelo kar najbolj nenavadno. Stvar se mu je zdela še bolj sumljiva, ko so se zvečer ustavili.

Indijanca sta mu ukazala, naj zakuri velik ogenj, kar je bilo nenavadno za začasni tabor. Razmišljal je, zakaj Indijanca hočeta tak ogenj, saj bi na njem lahko pekla celega jelena. Bojazen, da ga nameravata zažgati na grmadi, je navdala Eskima z grozo.

Potem sta mu Indijanca nepričakovano dala lonec za čaj in mu ukazala, naj gre v bližnji potok po vodo in ogenj pogasi.

Ko je šel proti vodi, je opazil ob saneh prislonjeno puško in roka mu je avtomatsko segla po njej. Dvakrat je ustrelil in oba Indijanca sta se mrtva zgrudila po tleh.

Od veselja, da si je ohranil življenje, je bil Eskim tako razburjen, da je pozabil na pse in kožuhovino. Po enem tednu se je peš, izmučen in sestradan vrnil domov.

Charlieju take zgodbe niso vzele poguma. Življenje na severu je bilo polno nevarnosti, in prav tako življenje, še zlasti občutek, kadar se je rešil iz nevarne situacije, mu je dajalo čudežno moč, ki ga je vezala na severno divjino in odvračala od tega, da bi se vrnil v civilizacijo.

Vzhodno od jezera Kasba, ob še neimenovanem jezeru, ki se sedaj imenuje Charlie Lake, si je postavil kočo, ki mu je služila kot postojanka pri pohodu proti jugu.

Pot ga je vodila po reki Raindeer do reke Churchill in po tej velikanki je veslal do Kattle Falls, kjer je zavil levo in si našel samoten kraj ob jezeru, ki ga je imenoval Planinshek Lake. Ker je bilo v tem močvirnatem gozdnem svetu veliko bobrov, si je tam postavil kočo in naslednjih nekaj mesecev lovil bobre.

Nekega pomladnega dne, ko je Charlie ob reki Pickerel nastavljal pasti za bobre, je prišel mimo osamljen Indijanec.

Ker se je Charlieju zahotelo človeške družbe in ker je upal, da mu bo Indijanec postregel z novicami, mu je predlagal, naj se ustavi in z njim pokadi pipo tobaka.

Privezala sta kanuja za vrbo in sedla na breg. Tedaj je nad njima priletela divja raca, ki se je ustavila v močvirju nekaj deset metrov proč od njiju.

Indijanec je stekel v čoln, pograbil puško in nekajkrat ustrelil. Potem je puško odložil, se vrnil k Charliju in nadaljeval pogovor. Ko sta se naklepetala, sta šla vsak v svoj čoln in odveslala vsak v svojo smer.

Charlie je krenil na drugo stran široke reke, kjer se je počasni potoček zlival v reko Pickerel.

Tam je privezal kanu za vrbo, vzel puško in peš odšel ob potoku.

Ni hodil dolgo, ko je ugledal bobrovo jezero.

Začel je pregledovati vhod v bobrovo podzemsko kraljestvo, ki se je razprostiralo nekoliko nižje, pod deset metrov visokim slapom.

Namesto da bi hodil po strmem grmovju do podnožja slapa, je skočil v mehek pesek.

Pristal je na hrbtu medvedke. To nenadno presenečenje in zaskrbljenost za mladiče je medvedko tako zmedlo, da ni vsiljivca takoj napadla, kar je omogočilo Charlieju, da je pograbil puško in sprožil. Nič se ni zgodilo. Puška je bila prazna, ker je Chipewyan uporabil prej njegovo puško.

Medvedka je medtem porinila mladiče na bližnje drevo, potem pa se je približala Charlieju, da obračuna z njim. Ni mu uspelo zbežati. V smrtnem strahu je začel s puško natepavati medvedko, a mu jo je le-ta hitro zbila iz rok. S težko šapo ga je potem udarila po glavi in mu s svojimi ostrimi kremplji zadala globoko rano. V trenutku je bil ves krvav, tako da je komaj videl, ko se je medvedka ponovno zagnala vanj. V smrtni nevarnosti je z golimi rokami branil svoje življenje. Medvedki se je tesno oprijel za dlako na hrbtu v upanju, da ga tako zver ne bo mogla doseči s kremplji.

Medtem ko se je medvedka poskušala otresti težkega bremena, je izgubila ravnotežje in tako sta oba padla v vodo. Na srečo voda ni bila globoka. Charlie je pametno izkoristil to trenutno medvedkino zmedo in jo tesno prijel za gobec, katerega je tako dolgo potiskal pod vodo, dokler zver ni poginila. Sam ni vedel, od kod je dobil to nadnaravno moč. Ko je bilo vsega konec, si je umil okrvavljen obraz in se vrnil v kanu.

Ko je začel veslati, je začutil grozne bolečine v prsih. Kljub temu je z največjo muko nadaljeval pot do svoje koče. Včasih je komaj premikal roke in se je kanu kar sam pomikal s tokom. Z največjo težavo se je privlekel domov.

Naslednja dva tedna se ni ganil s postelje. Še zase in za pse ni mogel skrbeti.

Na srečo je ravno tisti čas prišel Indijanec, ki je imel tabor dvajset milj južno od njegove koče, pogledat, če ima Charlie kaj tobaka.

Zaradi neznosne bolečine v prsih Charlieju ni bilo do tobaka in ga je rade volje zamenjal za svežega jelena in za nekaj rib, ki jih je Indijanec povlekel iz jezera.

Počitek in Charliejeva močna volja do življenja sta čudežno vplivala na njegovo okrevanje. Pred koncem poletja je spet lahko hodil, veslal, lovil bobre v močvirju in ribe v mogočni reki Churchill.

Nekega dne je šel lovit jesetre v tolmun pod Kattle Fallsem. Namerno je izbral ta predel reke za ribolov, ker so mu Indijanci povedali, da se tam nahajajo belci, inženirji, ki proučujejo teren za gradnjo hidroelektrarne.

Ko je nastavljal mreže, je v daljavi, nekaj milj stran na bregu reke, opazil sive vojaške šotore. Nameraval se je napotiti tja, da bi izvedel kaj novic iz civiliziranega sveta.

Prav tisto jutro so inženirji proučevali slapove na reki Churchill, in ko so se opoldne vrnili v tabor na kosilo, so našli v šotorih vse razmetano.

Pogledali so okrog, da bi našli nepridiprava, ki jim je to zagodel, in ko so ugledali Charlieja veslati proti slapovom, so bili prepričani, da je bilo razdejanje njegovo delo.

Dva inženirja sta s čolnom krenila za njim. Zaradi glasnega bobnenja slapov sta se mu lahko neopazno približala.

"Kaj pa ti misliš? Ali ni v tej divjini dovolj prostora za vse nas?" sta kričala nanj. "Če si hotel naš viski, ti ni bilo treba vseh šotorov razdejati. Z veseljem bi ti dali steklenico, če bi nas vprašal."

"O čem pa govorita?" je Charlie reagiral na njun nenavadni pozdrav.

"O steklenicah viskija, ki so izginile iz našega kampa, pa o moki in sladkorju, ki sta raztresena v šotoru, in o vseh drugih stvareh, ki so do kraja uničene. Le kakšen človek si, da si lahko kaj takega naredil s hrano?" je vprašal starejši mož z močnim angleškim naglasom.

Ob pogledu na Charlijevo razmrščeno brado in še bolj razmrščene lase ter na raztrgano in zamazano obleko je bil prepričan, da je našel pravega krivca.

"Motita se!" je ugovarjal Charlie. "Danes še blizu vašega tabora nisem bil. Nameraval sem vas obiskati potem, ko bi nastavil mreže. In za vaš viski mi je malo mar; že leta ga nisem pokusil in ga tudi ne pogrešam."

"Kdo pa naj bi nam to storil?" je vrašal mlajši mož po imenu Fry.

"Pojdimo pogledat! Mogoče bomo našli pravega krivca," je Charlie predlagal.

Charlieju se je kar zdelo, kdo je bil, a ni hotel nič reči, dokler si ni ogledal tabora.

V šotorih je bilo vse razdejano. Obleke, knjige, papirji, lonci in ponve, vse je bilo razmetano po tleh in posipano z moko in sladkorjem.

Takoj je prepoznal delo rosomaha. Toda tudi njemu se je zdelo težko verjetno, da bi se zver spravila tudi nad viski. Ko je za šotorom našel razbito steklenico, je rekel Fryju:

"Zgleda, da se je nekdo kar dobro postregel s pijačo. Zanima me, kje sta še drugi dve steklenici?"

Ko je okoli šotora iskal steklenici, je za grmom ugledal spečega rosomaha.

"*Come here! Quick!*" je poklical Fryja. "Tu je nepridiprav!"

Fry in njegovi tovariši so takoj pritekli pogledat.

"Nas imaš za norce?" je vprašal Fry ob pogledu na spečo žival. "Tega psa smo že poprej videli. Pes nikakor ne bi mogel kaj takega narediti."

"Ne, pes ne bi mogel narediti toliko škode, pa če bi bil še tako lačen. Toda to ni pes," je odvrnil Charlie. "To je wolverine. Zgleda, da je pijan."

Charlieju se je kar nekam dobro zdelo, da je kot preprost, nešolan *bushman* učenim inženirjem lahko solil pamet v takih osnovnih zadevah, kot je preživetje v divjini. Pokazal jim je, kako se ravna s pijanim *rosomahom.*

"Tu ni usmiljenja!" je rekel Charlie in *rosomaha* s sekiro pokončal. "To je edino zagotovilo, da se ne bo nikoli več vrnil."

Charlie je nekaj dni ostal v njihovem taboru in jim razlagal, kako je mogoče preživeti v tej divji, komarjev polni pokrajini.

Potem se je vrnil v svojo kočo, naložil svojo kožuhovino v kanu in odveslal proti trgovski postaji.

Eskim, ki je nekaj dni poprej pripeljal dva bela lovca iz Churchilla v Hudsom Bayu v notranjost, je v trgovski postaji razlagal, kako se v Evropi bojujejo beli poglavarji. "Iz velikih pušk letijo kot glava velike krogle."

Trgovcu, ki je bil po rodu kanadski Francoz, ni bilo kaj dosti mar za spore v Evropi. Zanj je bila Evropa tako oddaljna kot luna. Zakaj bi ga skrbelo, kaj se je tam dogajalo?

Charlie je seveda hotel kaj več izvedeti, a mu Eskim ni mogel dati nobenih podrobnosti.

Le kaj je mislil, ko je rekel, da se beli poglavarji med seboj tepejo, je Charlieja skrbelo. Je v Evropi vojna? To se mu je zdelo nemogoče. Gotovo bi mu Angleža ob Kettle Falls povedala, če bi bila tam vojna.

To novico si je razlagal kot veliko Eskimovo pretiravanje in je nanjo kar hitro pozabil.

Poroka z Jean Balantyne

Poletje se je prevesilo v jesen. Listje se je zlatordeče obarvalo in po nekaj tednih odpadlo. Jeleni so se s tundre preselili v svoja zimska prodročja. Precej se jih je od glavne črede izgubilo in tavalo po nedotaknjenih gozdovih. Poleg jelenov so Indijanci v severnem Saskatchewanu radi lovili lose, kot krava velike jelene z lopatastim rogovjem, ker so imeli neprimerno več mesa.

Charlie si je za zimo pripravil bogato zalogo mesa, in ko je zapadel sneg, se je odpravil lovit kožuhovino.

Nekega zimskega dne se je po zamrznjeni reki vračal z lova. Bil je jasen sončen dan in popoldansko sonce mu je z vso močjo svetilo v oči, tako da ga je v zimski belini kar slepilo. Niti pomislil ni na to, da bi si moral zavarovati oči pred soncem. Mislil je, da bosta pekočina v očeh in glavobol sama po sebi zvečer izginila, pa ni bilo tako. Zvečer, ko si je postavil šotor in legel k počitku, so se bolečine hudo poslabšale. Drugi dan se tudi na noge ni mogel postaviti. Njegovi psi so žalostno cvilili, ker jih gospodar še pogledal ni, ko so se stiskali k njemu in ga s svojo toploto greli.

Koliko časa je tako ležal, sam ni vedel. Verjetno bi žalostno končal, če ga ne bi našla Indijanka, ki je prav v tej okolici nastavljala pasti.

"Moje ime je Jean. Jean Ballantyne iz plemena Cree," se mu je predstavila.

Zakurila je ogenj in mu skuhala čaj.

Charlie si je mencal oči, da bi jo bolje videl, toda v šotoru je razločil samo obrise človeka in psov. Še vedno se mu je zdelo, kot da ima oči polne peska.

Veselje, da je prišla rešitev, je skalila bojazen, da se mu vid nikoli več ne bo povrnil.

"*Snowblindness!*" je takoj ugotovila Jean. "Če boš še dolgo tu pod šotorom, boš od mraza poginil."

"Bi me ti zapeljala domov?" jo je vprašal.

"Kaj boš pa doma sam počel. Pomoč potrebuješ. Na svoj dom te vzamem. Pomagala ti bom, da boš okreval."

Jean je takoj pomislila na svojo mamo, ki je imela domače zdravilo za vsako nadlogo. Naložila ga je na sani, vanje vpregla Charliejeve in svoje pse ter se napotila domov v Pelican Narrows.

Jeanini materi se je zdelo čisto normalno, da je hči pripeljala tujca domov. Odkar je Jeanin stari oče, ki je bil plemenski poglavar, sprejel katoliško vero in francosko ime Ballantyne, je bila ta družina zgled drugim Indijancem. Jeanina mati je Charlieju po večkrat na dan pokladala na oči svoje domače mazilo, medtem ko mu je Jean stregla s hrano in mu delala družbo.

Po nekaj dneh se mu je vid začel izboljševati. Šele takrat je videl, kako čedno dekle je Jean. Bila je visoka, močna ženska z dolgimi črnimi lasmi. Njen čudovit glas je še zlasti prišel do izraza pri petju. Med domačinkami je veljala za odlično kuharico, kar je tudi Charlie hitro ugotovil, ko mu je postregla s dobrotami, ki navadno niso bile na indijanskem jedilniku.

V nekaj tednih, ki jih je prebil pri Ballantynovih, se je zaljubil v Jean in v njeno malo hčerkico Elizbeth. Nezakonski otrok za Indijanke ni predstavljal sramote, čeprav se je s prihodom belih misijonarjev, ki so domorodce učili o Jezusovi ljubezni, indijanski način življenja začel umikati pred kulturo belcev.

Charlie je bil že blizu trideset let star in z ženskami še ni imel veliko izkušenj. Toda Jean je s svojo nenavadno lepoto v njem vzbudila željo po življenjski družici. V vasi je bilo še dovolj drugih deklet, toda Charlie se je zagledal v Jean, ker je v njej videl odločno, samostojno žensko, ki se je bila pripravljena prilagoditi njegovemu nomadskemu načinu življenja.

Tudi Jean ni dvakrat pomislila, ko ji je predlagal, naj gre z njim. Kot vnukinja poglavarja Petra Ballantyna je imela precej stikov z belci, tako da se ji ni zdelo nič narobe, če bi se poročila z belcem. Tudi katoliška vera je učila, da je bela rasa superiorna, vsaj v očeh Boga, ki svoje prave vere ni zaupal Indijancem, pač pa belim misijonarjem, ki so poskušali odpraviti poganske indijanske navade in jih zamenjati s krščanskimi rituali. Kot je Jean razumela, je bila za indijansko dekle čast, če je lahko postala žena belca.

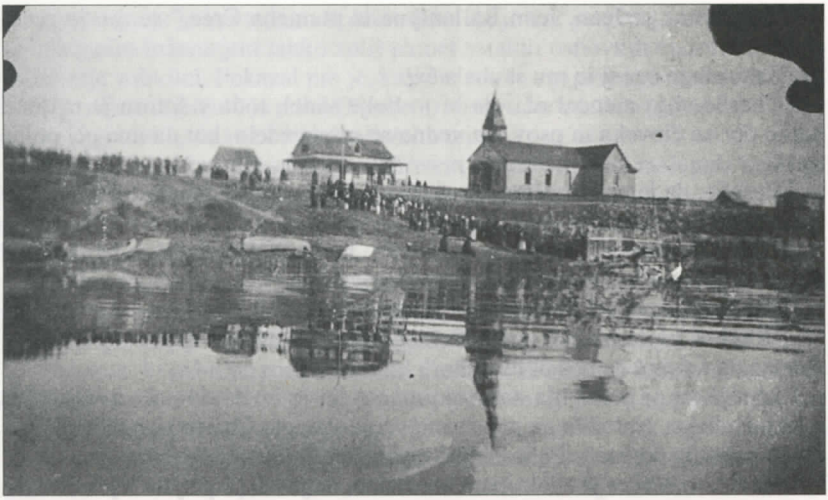

Misijonska postaja v Stanleyu, 1916; foto: Charlie Planinšek

Še pred koncem 1915. leta sta se Charlie in Jean poročila v misijonski postaji v Stanleyu. Težko je reči, zakaj se Charlie ni poročil v katoliški cerkvi v Pelican Narrowsu.

Za družino Ballantyne je bilo že to nečastno, da se je Jean poročila s tujcem, dejstvo, da je bila poroka v protestantski cerkvi, pa je bilo za ponosno katoliško družino naravnost ponižujoče.

Napetost med katoliki in protestanti je bilo moč občutiti tudi v tako oddaljenih krajih, kot je bil Pelican Narrows, čeprav Indijanci niso čutili nobene bistvene razlike med obema verama, ker sta obe častili Jezusa kot Odrešenika.

Karkoli je že bil vzrok, da se je Charlie spreobrnil v protestantsko vero, Cree Indijanci niso imeli dobrega mnenja o njem. Pa tudi sam se ni preveč prizadeval, da bi se jim prikupil. Bil je namreč redkobeseden, samotar, medtem ko so Indijanci nadvse radi klepetali in obrekovali. Saj drugega dela tako niso imeli. Tam ni bilo tovarn, ne njiv za obdelovanje. Lov, nastavljanje pasti za kožuhovino in klepetanje so bile osnovne dejavnosti Indijancev.

Jean je sprejela Charliejevo čudaško naravo in je rade volje odšla z njim na Sever, v njegovo kočo ob jezeru Planinshek. Skrbelo jo je le za Elizabeth, ki je bila še premajhna, da bi jo vzela s seboj v mrzlo, sovražno okolje kanadske divjine. Zaprosila je svojo starejšo sestro Mary, ki je živela v Nistoviaku, če bi skrbela za hčer, dokler se sama ne bo vrnila ponjo.

Mary je z veseljem sprejela Elizabeth v svojo številno družino in obljubila, da bo lepo pazila nanjo.

Med potjo na sever sta se Jean in Charlie ustavila v Stanleyu, kjer je Charlie naložil na sani strelivo, železne pasti, lonce in druge predmete, ki naj bi jih Jean rabila v gospodinjstvu, pa hrano, kot moko, sol, mast, pecilni prašek in druge potrebščine za zimsko zalogo. Potem sta se napotila k jezeru Planinshek.

Jean je bila presenečena, ko je videla, kako dobro je bila izdelana njegova koča. Železna pečka, ki jo je Charlie po kosih prinesel iz trgovske postaje, je oddajala dovolj toplote, da je bilo v koči tudi v najhujšem mrazu prijetno toplo. Seveda pa se je poznalo, da ni bilo v hiši ženske roke.

Medtem ko je bil on na lovu, je Jean kočo temeljito pospravila in zložila vse stvari na svoje mesto. Sredi gozda, kjer milje in milje naokrog ni bilo žive duše, se je počutila zelo osamljeno. Pogrešala je svojo družino, vaški klepet, indijanske plese in cerkveno petje. Toda kljub temu je bila srečna, ker sta se dobro razumela. Tudi na lovu ga je večkrat spremljala. Bila je pravi strokovnjak v strojenju kože. Po drugi strani pa si je prizadevala, da bi spadala v Charliejev svet, da bi se od njega naučila stvari, da bi bil ponosen nanjo. Zanj bi vse naredila in z njim bi šla na drugi konec sveta.

Jean Planinšek; foto: Charlie Planinšek

Jeanina prva večja preizkušnja je prišla spomladi, ko jo je Charlie namesto v Nistoviak peljal na Sever, med Eskime.

Cree Indijanci niso imeli dobrega mnenja o Eskimih. Pravzaprav z njimi niso imeli veliko stikov. Indijanci niso nikoli šli v eskimske predele in Eskimi so se pozimi držali na robu Golega ozemlja, drugače pa so bili raztreseni po vsem Golem ozemlju.

Spomladi, čim so bile reke plovne, sta Charlie in Jean pobrala svoje stvari, jih s psi vred naložila v kanu in odveslala proti reki Pickerel in še naprej do reke Churchill.

Pred poletno invazijo komarjev je Charlie umaknil ženo in pse v notranjost Golega ozemlja. Ker so tudi srne, lisice in druge živali našle zatočišče pred nadležnim mrčesom v tundri, tam ni bilo pomanjkanja mesa pa tudi kožuhovine se je dalo veliko naloviti.

Jean je močno pogrešala Elizabeth in je večkrat mislila nanjo. Čeprav si je zelo želela, da bi jo imela ob sebi, se je tolažila z mislijo, da je hčerki veliko bolje pri njeni teti, kjer ji delajo družbo številni bratranci in sestrične.

Jesen je Charlieja in Jean zalotila ob jezeru Ennadai, kjer sta se začasno ustavila v njegovi koči. Poleg nabiranja borovnic se je Jean največ ukvarjala s šivanjem obleke iz jelenje kože. Charlie še nikoli ni videl tako lepih mokasinov, kot jih je Jean sešila za Elizabeth.

V pričakovanju otroka je tudi sebi za zimo sešila ohlapno parko s kapuco in papusem. Seveda je tudi njemu naredila novo parko, okrašeno z izvezenimi rožami, da se je poznalo, da ima žensko pri hiši.

Poleti je Jean nosila bombažne obleke z dolgim, širokim krilom in dolgimi rokavi, pozimi pa si je kot moški nadela krznene hlače in parko.

Tudi Charlie je nosil obleko iz jelenje kože samo pozimi, drugače pa je bil navadno oblečen v karirasto bombažno srajco in v trgovini kupljene hlače. Za posebne priložnosti, kot je bila pot v trgovsko postajo, je oblekel sivo srajco, in črne hlače, ki so bile do kolen široke, pod koleni pa ozke, kot bi bile po nogi ulite, bombažne nogavice in usnjene čevlje. Na glavo si je posadil črn klobuk s širokim krajcem, za vrat pa si je privezal rdečo ruto. Tudi obril se je, da ga v trgovski postaji ne bi imeli za bushmana. Praznična obleka mu je dajala občutek samopotrditve in zavesti, da se še vedno zna obleči kot civiliziran človek.

Družinsko življenje na Golem ozemlju

Sredi oktobra je Jean postala sila nemirna. Po velikosti trebuha in po močnem gibanju deteta v njem je sklepala, da ne bo več dolgo, ko pride njen čas. V okolici ni bilo babice, ki bi ji pomagala pri porodu. Kaj če bo šlo kaj narobe? je pomislila. Želela je, da bi se ji otrok rodil v Nistoviaku, kjer bi ji lahko pomagala sestra Mary, ki je slovela kot najboljša babica v okolici.

"Kaj bova naredila glede otroka?" je vprašujoče opomnila Charlieja, naj bo pripravljen.

Porod je bil za Indijanke kot za Eskimke čisto normalna stvar. Babica ali kaka druga izkušena ženska je prerezala popkovino in novorojenčka obrisala

in drugi dan je bila porodnica že na nogah, če je šlo vse po sreči. Če je bilo kaj narobe, se pač ni dalo pomagati. To je bila realnost, ki je bila enaka za vse ženske v tem delu sveta.

Charlie se je moral hitro odločiti: Naj se napoti na dolgo potovanje s kanujem v Nistoviak? Naj ostane pri jezeru Ennadai in poišče žensko, ki bi Jean pomagala pri porodu?

Jean mu je zagotavljala, da otroka še vsaj en mesec ne bo, ker si je na vso moč želela iti v Nistoviak.

Toda narava je prekrižala njune načrte. Naslednjih nekaj dni je tako snežilo, da še iz koče nista mogla.

Namesto vrnitve v Nistoviak, se je Charlie odpravil na lov, da bi si pripravil zimsko zalogo mesa. Še prej pa je zaprosil svojega eskimskega prijatelja, s katerim sta skupaj lovila, naj svojo ženo preseli v Charliejevo kočo, tako da bo lahko Jean pomagala pri porodu.

Dva tedna pozneje, ko sta se Charlie in Atootna vrnila z lova, vsak s svojimi petnajstimi jeleni, je Charlieja doma čakalo novorojeno dete, zavito v mehko belo jelenjo kožo. Charlieju se je zdel najlepši otrok na svetu.

Sinu sta dala ime Carl Ross. Ker z njim nista mogla do cerkve in ker ni zgledalo, da ga bodo lahko pred pomladjo krstili, je to Jean kar sama opravila, ker se je bala, da dete v tej sovražni klimi ne bo preneslo zime.

Jean se je kmalu opomogla od poroda in je z otrokom na hrbtu opravljala vsa dela. Celo na lov je šla. Potovanje ji ni predstavljalo problemov. Kadar je bilo dete lačno, je obrnila ohlapno parko in ga podojila. Od časa do časa je po potrebi zamenjala mah na dnu papusa.

Jean je bila močna, pogumna ženska in je ni bilo strah ostati doma z otrokom, ko je Charlie po cele mesece taval za kožuhovino. Njegova obljuba, da se na pomlad vrneta po Elizabeth, ji je dajala pogum.

Spomladi je Charlie preselil svojo družino k jezeru Dubawnt. Bil je prav zaljubljen v ta kraj in ga je še enkrat želel videti. V vsej tundri se mu je zdel ta kraj najlepši, še zlasti spomladi, ko so se barve pomladnega cvetja zlivale z živozeleno barvo mahu.

"Tu bomo ostali do jeseni, potem se bomo za stalno preselili na jug," je rekel in Jean mu je pritrdila, ker je vedela, da ne bi imelo smisla ugovarjati.

Jeseni nista prišla dlje kot do jezera Charlie. Kar naj bi bil dvotedenski počitek v njegovi koči, se je spremenilo v nekajmesečno bivanje.

Divjina je imela za Charlieja posebno privlačnost, zato je ni mogel kar tako zapustiti. Potreboval je napetost nevarnega življenja, ker je le tako lahko pozabil na dom in domovino.

Od jezera Charlie se je njegov lovski revir raztezal v trikotni črti med jezeri Kasba in Ennadai.

S šestimi krepkimi psi je vedno potoval. Če ni taval po svojem lovskem revirju, je bil na poti v trgovsko postajo.

Jean je bila strašno osamljena, vendar se mu je le redko potožila.

Božič je minil brez vsake slovesnosti. Jean je posekala malo smrečico in jo postavila v kot koče. Okrasiti je ni bilo s čim. Najlepše božično darilo je bil Rosov prvi samostojni korak.

Poletje je spet zvabilo Charlieja v tundro. Izgovarjal se je, da je tam bolj zdravo za otroka, ker ni bilo toliko komarjev in črnih muh. Ker ni bilo v tundri dreves, se mrčes ni imel s čim hraniti.

Jean je Rossa še vedno dojila, tako da ji med potovanjem ni bilo treba skrbeti, kako bo nahranila malčka. Zanjo in za Charlieja pa je bilo dovolj svežega jelenjega, gosjega in zajčjega mesa pa seveda rib, ki jih je znala Jean prav okusno pripraviti.

Leta 1919 so spet prezimovali ob jezeru Charlie, na osamljenem kraju nedaleč od jezera Ennadai. Zanj je bil ta kraj zelo ugoden, ker je bil lahko dostopen po reki Churchill, ki je bila za vodni promet glavna prometna žila med severnim Saskatchewanom in zalivom Hudson Bay.

Na pomolu - v ozadju Hudson Bay trgovska postaja, 1919

Jean je bila največkrat sama doma z otrokom. Od časa do časa se je oglasil kak Eskim, ki je iskal Charlieja, drugače pa je bila popolnoma izolirana od ljudi. Sami ženski nikakor ni bilo lahko živeti sredi gozda. Še posebej je občutila to odmaknjenost od sveta nekega zimskega dne, ko je bil Charlie zdoma.

Charlie je odšel k jezeru Dubawnt, da bi od tam prinesel zalogo zmrznjenega mesa, kajti zaradi dolge zime mu je ta pri jezeru Ennadai že skoraj pošla. Računal je, da bo za pot porabil šest dni.

Hudson Bay trgovska postaja, 1919

Preden je odšel, je doma nasekal dovolj drv, da ženi in sinu ne bi bilo treba zmrzovati.

Ko je prišel do svoje koče ob jezeru Dubawnt, je razočaran ugotovil, da je meso izginilo. Odšel je v eskimski tabor, da bi dobil svoje meso nazaj, pa so ga sestradani Eskimi že pred njegovim prihodom pospravili. V taboru so bile samo še ženske z otroki, moški pa so odšli k jezeru Kasba v upanju, da bodo tam ujeli kakega jelena.

Charlie jim je sledil. To je pomenilo dodatnih sto milj poti in desetdnevno podaljšanje potovanja.

Lov je bil uspešen. S svežim mesom se je nemudoma odpravil domov, ker ga je skrbelo za ženo in otroka. Pasja vprega s Princem na čelu je hitela skozi zasneženo pokrajino, tako da so prepotovali tudi do 75 milj na dan.

Okoli dvanajst milj pred domom se je Princ, vodilni pes, začel čudno obnašati. Skakal je gor in dol in se poskušal strgati z naveze. Nekajkrat se je ustavil in prišel k Charlieju, ki je počival na saneh, kot da bi mu hotel nekaj povedati.

Charlie je pregledal vprego, in ko je uvidel, da je vse v redu, je zavihtel z bičem in pognal pse v dir. Pognali so se tako silovito, da je komaj utegnil skočiti na sani.

Kako miljo pred kočo je Princ pregrizel debelo mroževo vrv in se kot blisk pognal v gozd. Ostalih pet psov ga je s sanmi skušalo dohiteti.

Okoli 400 metrov pred kočo je Princ zavil v gozd, kar se je Charlieju sila čudno zdelo, še zlasti, ker se pes ni zmenil za njegove ukaze.

Zaustavil je sani in šel pogledat, kaj je psa tako zmotilo. Ko je zavil proti goščavi, je mimo njega švignila siva žival. Pograbil je puško in ustrelil velikega volka.

Takoj mu je bilo jasno, zakaj se je psu tako mudilo. Odvezal je še ostale pse, sam pa odšel za Princem skozi goščavo.

Na mali jasi je ugledal na smrt prestrašeno Jean, ki se je naslanjala na deblo drevesa. V eni roki je držala Rossa, v drugi pa sekiro. Iz pojenjajočega ognja se je dvigal slaboten dim.

Nedaleč stran od ognja se je Princ boril z velikim volkom. Charlie bi rad streljal, pa se je bal, da bi po nesreči zadel psa.

Končno se je živalska borba končala. Princ se je zmagoslavno zravnal, poleg njega pa je ležal mrtev volk. Žalostno je pogledal Charlieja, nato še Rossa, potem pa se je zvrnil po tleh.

Jean se od strahu še vedno ni mogla ganiti. Tudi povedati ni mogla, kaj se je zgodilo.

Ko se je Charlie ozrl naokrog, je ugledal še dva mrtva volka. Ni se čudil, zakaj je Princ od utrujenosti omagal. Charlie ga je poskušal postaviti na noge, pa je bil pes mlahav kot cunja. Na prsih je imel veliko rano.

Po nekaj trenutkih je Princ zbral še toliko moči, da se je privlekel do ognja, kjer je Jean držala malega Rossa. Potem se je ponovno zgrudil na tla in poginil.

Charlie je uvidel, kako strašno doživetje je bilo to za Jean. Čeprav je nadvse ljubil divjino, žene ni hotel več izpostavljati takim nevarnostim.

Naslednje poletje so se napotili na obisk k njenim sorodnikom.

Ross je bil star že skoraj dve leti in pol, bister in živahen fantiček. Med dolgim potovanjem je bil nenavadno miren in je skoraj vso pot spal. Pozibavanje čolna je imelo nanj pomirjevalen učinek, ker je bil še premajhen, da bi dojel, kako je to lahko tudi nevarno.

V Nistoviaku so zvedeli, da se je Mary preselila v Pelican Narrows, in tako so šli kar naprej.

Ko so se s kanujem približevali svojemu cilju, je Ross postal zelo nemiren. Jokal je bolj kot običajno in jesti ni hotel, še celo jagod, ki jih je imel sicer najrajši, ni maral. Potem je postal nenavadno tiho, le od časa do časa je hripavo pokašljal. Pri dihanju je komaj lovil sapo. Po vročem čelu je Charlie sklepal, da ima vročino, a mu ni mogel z ničimer pomagati.

Ross je umrl, preden so prišli v Pelican Narrows. Mrtvega sta prinesla k svojim sorodnikom in dan pozneje ga je katoliški misijonar pokopal na otočku, ki je služil za vaško pokopališče.

Drugo razočaranje je Jean doživela, ko Elizabeth ni hotela z njima, ko sta se po nekaj tednih poslavljala od domačih. Za deklico sta bila Charlie in Jean popolna tujca, tako se je bila v preteklih letih navezala na teto Mary in strica Harryja.

Elizabeth je bila že šest let stara, pametno in čedno dekletce. Bila je zgovorna in prijazna. Če bi bil Ross živ, bi jo Jean zlahka pregovorila, da bi šla z

njo, tako pa je ni mogla odtrgati od družine, v katero se je dekletce tako dobro vživelo.

Charlieja Indijanci niso imeli preveč radi, čeprav mu sicer nihče ni rekel žal besede. Čutil je, da ne spada mednje. Vleklo ga je proč, v samoto, in njegova žena mu je vdano sledila nazaj na Golo ozemlje.

Tam sta preživela lepo in mirno poletje. Ob jezeru Dubawnt sta lovila ribe in jih pred kočo sušila na soncu. Meso jelenov, ki sta jih ujela pred pozno jesenjo, sta zrezala na trakove in jih na soncu posušila. Iz njih je Jean pozneje naredila pemikan, tako da je s kamnom zdrobila suho meso, maščobo in suho jagodičevje. Ta hrana je bila še posebno primerna za zimska potovanja, ker je bila visoko kalorična in jo je bilo lahko nositi na dolge razdalje, pa tudi pripraviti jo je bilo enostavno na Golem ozemlju, kjer ni bilo toliko kurjave, da bi se meso lahko kuhalo. Mešanico je bilo treba samo v vroči vodi zmešati in že je bil nared topel obrok hrane.

Sušenje kož, 1928

Jeseni so se jeleni spet selili mimo Charliejeve koče. Ustrelil je kar petdeset živali, tako da bi imel čez zimo dovolj mesa zase in za ženo, za pse in za Eskime. Meso je spravil v več različnih skrivališč, da bi tako prelisičil zveri in Eskime. Jean je bila spet noseča, zato si ni mogel privoščiti, da bi mu sredi zime zmanjkalo hrane.

Preden sta pospravila vse meso, je jezero zamrznilo in sneg je na debelo prekril golo pokrajino.

Prezimovala sta v kamniti koči ob jezeru Dubawnt.

Lovec s kožuhovino, 1928

Proti koncu leta se je na zamrznjeno jezero preselila skupina Eskimov, ki so Charliejevo bližino povezovali z obilico mesa. Vsega skupaj je bilo okoli petdeset ljudi.

Kot je bila navada na severu, je Charlie z njimi delil svojo zalogo mesa, a jim je odločno povedal, da si morajo še kje drugje zagotoviti kaj hrane, ker bo njegova zaloga hitro pošla. Predlagal jim je, naj gredo pogledat k Eskimom ob reki Kazan, ki so imeli v jeseni zelo uspešen lov.

Eskimi so poslušali njegov nasvet in se odselili.

Za njimi je prišla še druga skupina sestradanih Eskimov, ki so sicer živeli ob reki Back.

Po Charliejevih izračunih naj bi bil 31. december 1921 čas za Jeanin porod.

Odšel je na jezero, se splazil v enega izmed iglujev, v katerem so ženske opravljale in žvečile stare mokasine in napol ukazal ženski srednjih let:

"Pridi z mano! Hitro! Hitro! Otrok prihaja!"

"Privedi jo sem, v naš iglu!" mu je mirno odgovorila Eskimka. "Otrok mora biti rojen na ledu."

"V naši koči je bolj toplo, sicer pa je dete že tako blizu, da Jean ne more več hoditi."

Charliejeve prošnje žensk niso ganile. Eskimke so bile pripravljene, da Jean pomagajo, niso pa hotele narediti nekaj, kar je nasprotovalo njihovi tradiciji, tudi za obilen kos jelenjega mesa, ki jim ga je Charlie ponudil za to uslugo, ne. Za nič na svetu ne bi Eskimke prelomile svojega tabuja in na ta

način razjezile Velikega duha. Še zlasti ne v času, ko jih je Veliki duh preizkušal z veliko lakoto.

Charlie je bil odločno proti temu, da bi Jean v njenem stanju selil v iglu. Le kako naj pride sredi zime otrok na svet v nezakurjenem prostoru? V njegovi koči je bilo vsaj prijetno toplo, saj jo je železna pečka kar dobro ogrevala. Pa tudi suhega mahu je imel dovolj za kurjavo.

Eskimke so verovale, da se v otroke, rojene na kopnem, naseli Zli duh, ki prinese nesrečo vsej skupnosti.*

Charlie je uvidel, da se je nesmiselno prerekati z ženskami. Razočaran se je vrnil domov k ženi.

Tudi Jean se ni marala seliti v iglu. Ker pri prejšnjih dveh porodih ni imela težav, je bila prepričana, da ji Charlie lahko prav toliko pomaga, kot katera koli Eskimka.

Uro pozneje je prišla moška delegacija Eskimov, da bi Charlieja opozorila, da v tem kraju ne more ukrepati po svoje.

"Tudi brez vaše pomoči bo šlo," jim je odgovoril. "Samo pri miru naju pustite!"

Možje so odšli, a so se kmalu vrnili z ženami in otroki in zahtevali, da Charlie spoštuje tradicijo. Zanje seveda ni bilo druge tradicije kot njihova. Resnično so se bali, da se jim bodo duhovi maščevali, če dovolijo Jean, da rodi na kopnem.

Čeprav je Charlie do tedaj spoštoval eskimske tradicije, se sedaj ni mogel več premagati. Jezno je napodil Eskime od hiše.

Še isto noč se je v njegovi koči rodila deklica. Charlie je bil tako vesel, da je kar pozabil na Eskime. Od zadovoljstva, da se je vse srečno končalo, in od utrujenosti se je sesedel na stol poleg pečke in zadremal.

V spanju se je dotaknil vročega železa. To mu je dalo idejo, kaj naj naredi s praznovernimi Eskimi.

Kot je pričakoval, so se Eskimi drugi dan vrnili, da bi uničili dete.

"Če tega ne naredimo, bomo vsi trpeli," je rekel njihov vodja.

"Motite se!" jim je odvrnil Charlie. "Vem, da Veliki duh hoče, da moja hčerka živi. Ravno sedaj se z njim posvetujem glede te stvari. Pridite nazaj čez kako uro. Takrat bom verjetno že imel njegovo navodilo."

Eskimi so bili lahkoverni ljudje in jih je s svojo prebrisano domišljijo z lahkoto pregovoril.

Odšli so, kot jim je svetoval.

Medtem ko je čakal, da se bodo vrnili, je v ilovnatih tleh izkopal luknjo in vanjo naložil razbeljeno kamenje. Potem je luknjo zadelal s kožami, v katerih je pustil odprtino, ki je bila komaj toliko velika, da je vanjo lahko posegla človeška roka.

---

* Ta tabu, značilen samo za to skupino Eskimov, verjetno izvira iz kakšne neprijetne izkušnje iz preteklosti.

Ko so se Eskimi vrnili, jim je povedal, da ga je obiskal Veliki duh, ki se je spustil na zemljo v oblaku dima.

Iz kota, kjer so bile naložene jelenje kože, je še vedno prihajal dim in neznosen duh, ki so ga oddajale tleče kože, je delal še bolj mistično vzdušje.

"Kaj ti je Veliki duh naročil?" so ga radovedno vprašali Eskimi.

"Duh vam bo vsakemu posebej razodel. Rekel mi je, naj vam povem, da pojdite v kočo, kjer boste v kotu našli kup jelenjiih kož. Steber dima vas bo vodil do Duha, ki vam bo povedal, kaj storiti z mojim detetom. Z roko posežite pod kože, in če bo Duh mrzel, pomeni, da otroka lahko ubijete, če pa bo vroč, morate otroka pustiti pri življenju."

Eskimi so bili čudno prestrašeni v prisotnosti duha, ki se je v koči prikazoval kot siv dim nad kupom jelenjih kož.

Storili so, kot jih je podučil, in vsi so začutili v luknji grozno vročino.

Duh je spregovoril. Nobenega dvoma ni bilo več, da Veliki duh hoče ohraniti Charliejevo hčerko pri življenju.

Ob misli, da so hoteli dete umoriti, so se Eskimi počutili skesani in osramočeni. Njihov odnos do novorojenega deteta se je nenadoma drastično spremenil. S sklonjenimi glavami so se približali detetu in ga božali po mastnih črnih laseh v znak ponižnosti in občudovanja.

Charlie je komaj čakal, da so odšli, da je lahko kočo prezračil in se znebil smradu. Po videzu odhajajočih Eskimov je bil prepričan, da ga ne bodo več nadlegovali in da jih dolgo ne bo nazaj.

Toda Eskimi so se že drugi dan vrnili. Prišli so vsi prebivalci iglujev in s seboj prinesli raznovrstna darila za otroka, kot da se z njimi hočejo prikupiti čudežnemu detetu.

S svojim prebrisanim načrtom je Charlieju uspelo prelomiti stari tabu, pri tem pa je seveda ustvaril novega, zanj bolj koristnega.

Da bi zadovoljila Eskime in moža, je Jean imenovala hčerko KABLU-PHAWAY, kar pomeni Hčerka belega moža.

Eskimi so seveda imeli svoj predlog, kako naj se otrok imenuje.

"Otroku naj bo ime KABLU-NAHTO-PHAWNY-CANALIE", je predlagal njihov vodja.

To ime, ki je pomenilo MISTIČNA PRINCEZA GOLEGA OZEMLJA, je bolj nazorno izražalo njihove občutke do tega otroka.

Seveda se je blagoslov, ki ga je Veliki duh poslal nad tega čudežnega otroka, pokazal tudi v obilici jelenjega mesa, s katerim je Charlie pogostil Eskime.

Medtem ko so se Eskimi veselili svoje sreče, je Charlieja zajela bojazen za njegovo lastno preživetje in za preživetje njegove družine. Ni mu kazalo čakati, da bo pošel zadnji košček mesa. Jean je morala dojiti otroka. Ob žvečenju starih mokasin bi se ji mleko posušilo.

Ko je izvedel, da je ob jezeru Kazan mogoče dobiti meso, je odločil, da se napotijo tja. Ženo in novorojeno dete je naložil na sani in s pasjo vprego odšel proti 250 kilometrov oddaljenemu jezeru Kasba.

Po desetih dneh naporne poti so prišli v eskimsko naselje ob jezeru Kasba. Tam niso našli drugega kot oglodane kosti, ki so bile že tolikokrat prekuhane, da se je iz njih izcedila zadnja kaplja mozga.

Namesto da bi ostali tam in zadnji kos svojega mesa delili z Eskimi, so šli kar naprej. Za ženo je imel še vrečo pemikana, ki bi ji v skrajni sili zadostovala za mesec dni, zase in za pse pa je imel še precejšnjo zalogo suhih rib.

Nadaljevali so pot do jezera Raindeer. Na čudežen način sta Jean in hčerka kar dobro prestali poskakovanje sani in prenočevanja pod snežnimi zameti.

Mokasinski telegram, kot so belci imenovali eskimski način obveščanja, ki je temeljil na ustnem prenašanju novic iz kraja v kraj, je že pred njimi prispel v ta kraj. Eskimi ob jezeru Brocket so Planinške po kraljevsko pogostili z najboljšim mesom, kar so ga premogli.

Seveda pa niso hoteli dolgo časa živeti pri Eskimih. Charlie je preselil svojo družino v opustošeno kočo, v kateri je pred leti živel osamljen bel lovec, ki je verjetno žalostno končal kje na lovišču.

Meso malih živali, jerebic in zajcev, ki jih je Charlie ujel v snegu, je popestrilo njihovo hrano.

Zgodaj spomladi je ujel dve srni, kar je pomenilo, da so se končno tudi psi lahko najedli svežega mesa.

V začetku poletja so naložili svoje stvari na kanu, ki so ga vzeli odsotnemu gospodarju koče, in odveslali proti jugu, prek jezera Raindeer in nato po reki Raindeer do reke Churchill, po kateri so prišli do misijonske postaje v Stanleyu ob jezeru La Ronge. Tam sta v protestantski cerkvi krstila svojo hčerko. Charlie je zanjo izbral lepo špansko ime Inez.

Poletje so preživeli v Charliejevi koči ob jezeru Planinshek.

V njegovi odsotnosti je Jean lepo skrbela zase, za otroka in za pse in opravljala vsa potrebna dela. Kot moški je znala loviti ribe, cepiti drva, streljati divje race in gosi pa tudi pri lovu kožuhovine se je vsaj tako dobro izkazala kot drugi beli lovci. Poleg tega je znala še lepo šivati in kuhati.

Stalno bivališče pri Frog Portageu

Jean je na pomlad ponovno zanosila in Charlie je začel razmišljati o bolj stalnem prebivališču. Izbral si je kraj Frog Portage na obali jezera Trade Lake, južno od jezera Planinshek, in si tam zgradil leseno kočo.

Kmalu potem, ko so se vselili v novi dom, so odšli v Pelican Narrows po hčerko.

Elizabeth je bila presrečna, da je spet videla svojo mamo. Bila je že osem let stara in je situacijo nekoliko bolje razumela. Sicer pa se je tako zaljubila v svojo malo sestrico, da je sama prosila teto Mary, naj jo pusti oditi z mamo in stricem Charliejem.

Planinškova koča, Frog Portage; levo Charlie Planinšek, v ospredju naložene sani, 1928

Frog Portage ob jezeru Trade Lake, 50 milj oddaljeno od Pelican Narrows, je bilo za Charlieja, ki je bil samotar in ni maral indijanske družbe, še vedno dovolj blizu civilizacije.

V bližini njihove koče ni bilo žive duše in to je bilo Charlieju kar všeč.

Reka Churchill, ki je severovzhodno prečkala nižavje severnega Saskatchewana in Manitobe, je bila poleti polna življenja: po njej so veslali Cree in Chipewyan Indijanci ter beli lovci. Charlijeva koča je stala na kraju, kjer se je reka Churchill razširila v Trade Lake, se pravi ob najprometnejši vodni poti, ki je povezovala zaliv Hudson Bay z jezerom Athabasca na zahodu in s trgovsko postojanko Cumberland House na jugu.

Zaradi te ugodne lokacije na križpotjih vodnih poti je imel Charlie vedno veliko obiskovalcev, ki so mu prinašali novice z zunanjega sveta, istočasno pa so predstavljali zanj veliko breme, ker je po ustaljenem nenapisanem pravilu moral vsakega sprejeti in pogostiti.

Včasih so popotniki prišli, ko se je Charliejeva družina ravno pripravljala k večerji. Pripravljeno hrano so najprej ponudili tujcem, sami pa so jedli ostanke, če je seveda kaj ostalo.

Drugič, kadar jih ni bilo doma, so ob vrnitvi naleteli na tujce, ki so se v njihovi hiši sprostili in postregli z vsem, kar jim je prišlo pod zob.

Tu pa tam se je pri njih oglasil tudi kak beli lovec ali misijonar, ki je iskal prevoznika. Charlie jih je vedno varno pripeljal do njihovega cilja.

Od nekega misijonarja je Charlie izvedel za misijonsko šolo za indijanske otroke v The Pasu.

"Kaj misliš, če bi Elizabeth poslali v šolo?" je nekega dne predlagal svoji ženi. V njegovi mentaliteti je šolska vzgoja pomenila čast, ki je bila navadno rezervirana samo za dečke, vendar je hotel, da bi tudi njegova posvojenka znala brati in pisati.

Jean, ki je bila sama nepismena in se ni mogla sporazumevati z angleško in francosko govorečimi obiskovalci, je navdušeno privolila, ker je svoji hčerki želela boljše življenje, kot ga je imela sama.

Konec poletja sta Charlie in njegova posvojenka odpotovala v The Pas. Za Elizabeth je bilo to enosmerno potovanje. Prvi dan je neusmiljeno jokala, ker je pogrešala mamo in sestrico.

Po enem tednu, ko sta prispela v The Pas, pa je bila že kar nekam navdušena. Charlie ji je namreč vso pot govoril zgodbe o oddaljenih krajih in ljudeh, o katerih bo lahko sama več izvedela, ko se bo naučila brati, o ljudeh, ki govorijo v čudnih tujih jezikih, ki jih bo tudi ona lahko nekoč razumela, ker jo bodo tega naučili v šoli, pa o vsemogočih drugih stvareh, ki se jih bo v šoli naučila.

Elizabeth je bila sprejeta v misijonsko šolo, ki so jo vodile katoliške sestre, toda ker ni bila sirota, se je Charlie obvezal, da bo plačeval zanjo šolnino. To pa mu je dajalo pravico, da jo je lahko vzel iz šole, kadar je hotel, medtem ko se drugi indijanski otroci niso smeli več vrniti v domače naselje.

Za Elizabeth je bil to popolnoma nov, tuj svet. Dolge črne obleke, ki so jih nosile sestre, so depresivno vplivale nanjo, prav tako njihovi žalostni, bledični obrazi. Slovesna tišina ji je zbujala nemir.

Cree deklice v šoli niso bile niti malo podobne tistim, s katerimi se je Elizabeth igrala v Nistoviaku ali v Pelican Narrows. Med seboj so govorile angleško, kot da bi jih bilo sram svojega jezika.

To seveda ni bila njihova krivda. V prepričanju, da je zadušitev indijanskega jezika prva stopnja k civilizaciji indijanskih otrok, so sestre deklicam prepovedale govoriti v domačem jeziku.

V šoli so od vseh deklic zahtevali strogo disciplino in pokorščino. Temu se je Elizabeth zelo težko prilagodila. Smrtno tišino v šoli so prekinile samo pogoste glasne molitve. Smeh je bil razkošje, ki si ga indijanske deklice niso smele privoščiti znotraj lesenih sten. Osamljenost in depresivnost sta jim grenili njihova mlada življenja.

"Domov hočem!" je Elizabeth nekega dne oznanila, ko jo je prevzelo močno domotožje.

"Pozabi! Poti nazaj ni! Iz nas hočejo narediti pridne angleške deklice," ji je razložila ena od starejših deklet.

"Mene ne morejo tu obdržati!" je ugovarjala Elizabeth. "Moj dragi stric Charlie bo prišel pome. Obljubil mi je, da me bo vzel domov, če mi tu ne bo všeč."

Elizabeth ni vedela, da se je Charlie vrnil nazaj k jezeru Trade Lake brez nje. V The Pasu je ostal le kak teden. Spal je na domu policaja, ki so mu vsi

rekli Mountie[8]. Le-ta mu je z veseljem ponudil svoje gostoljubje v zameno za informacije o Indijancih in Eskimih. Mountie ga je seznanil tudi z dr. Laroseom.

Dr. Larose je bil eden redkih študiranih ljudi, ki je prostovoljno zapustil ugodje malega kvibeškega mesta in ga zamenjal za neskončno dolga potovanja s sanmi, poleti pa s kanujem po indijanskih naseljih. Prepričan je bil, da so Indijanci upravičeni do zdravljenja bolezni, katere so mednje raznesli beli priseljenci in katerih indijanski shamani zato niso znali zdraviti.

The Pas je bil v tistem času skrajna točka civilizacije. Tam so bili za stalno naseljeni beli misijonarji, lastnik trgovske postojanke, zdravnik in policaj. V tem kraju je bila tudi dvonadstropna Hudson Bay trgovina, kjer je človek lahko dobil stvari, ki jih trgovske postaje na severu niso prodajale.

Charlie je kupil lepo bombažno blago za Jean, da si bo naredila obleko, pa svilen sukanec, ki se ga je še zlasti razveselila, ker se je rada postavila s svojimi ročnimi deli.

Vrnil se je malo pred zamrznitvijo, tako da se ni dolgo zadrževal doma, pač pa je odšel takoj na lov. Upal je, da mu bo lovska sreča naklonila losa. Teh kot krava velikih živali s povešenim gobcem in lopatastim rogovjem je bilo v močvirnih predelih okoli Trade jezera precej.

Z lova je prinesel losa, ki ga je razrezanega komaj naložil v kanu, in srno.

Nekaj tednov pozneje je ujel še enega losa in pet srn. To mu je zagotavljalo več kot dovolj mesa za ljudi in za pse.

Nekaj tednov pred novim letom, ko so bile vode že zamrznjene in je debela, zamrznjena plast snega prekrivala pokrajino, je zapregel sani, jih naložil z mesom in z družino odšel v Pelican Narrows, kjer je živela Jeanina sestra Mary. Jean je želela, da bi ji sestra pomagala pri porodu.

Mary je rade volje sprejela svojo sestro. Vsaj to ji je dalo priložnost, da se je z njo lahko bolj temeljito pogovorila.

Medtem ko je bila Jean na varnem, je Charlie lovil kožuhovino.

Desetega januarja je Jean povila krepkega dečka. Ob vrnitvi z lova je bil Charlie presrečen, ko je zvedel to novico. V spomin na svojega mlajšega brata je sina imenoval Anthony. Krstili so ga v katoliški cerkvi v Pelican Narrows. Misijonar je v krstno knjigo celo napisal opombo, da oče, ki je protestant, želi, da bi bil sin vzgojen v katoliški veri.

Čeprav je Charlie zapustil svojo katoliško vero, vsaj kar se običajev in zakramentov tiče, ker mu je bilo le-te v divjini tako in tako nemogoče izpolnjevati, je hotel otroke vseeno vzgojiti v veri.

Ko se je Jean nekoliko opomogla, je Charlie preselil svojo družino nazaj k Trade jezeru in nadaljeval zimski lov.

V dolgih zimskih mesecih Jean ni imela v koči sama kaj početi. Dnevi so bili pretemni za šivanje in sveče so bile preveč drage, da bi jih po nepotreb-

[8] Mountie - član Royal Mounted Police

nem kurili. Njeno glavno delo je bilo vzdrževanje ognja, da je bilo v koči toplo, ter kuhanje in dojenje novorojenčka. Ker je zunaj navadno pihala močna burja, se je z otrokoma zadrževala v glavnem v hiši.

Elizabeth se ni mogla v šoli učiti pa tudi pomivanje posode, ribanje tal in druga dela ji niso šla preveč od rok. Stroga disciplina, ki so jo zahtevale bledične sestre, ki se niso nikoli nasmehnile, je Elizabeth, ki je ljubila smeh in humor, duševno ubijala. Kadar se je lahko neopazno umaknila, je kot ptica v kletki gledala skozi okno, obrnjeno proti pomolu, in čakala, kdaj se bo stric Charlie vrnil.

Še celo veselje božičnih praznikov je ni spravilo v dobro voljo. Pod lepo okrašenim božičnim drevesom so sestre pripravile čudovite jaslice. Vsak dan v adventu so morale deklice poslušati zgodbo, kako je Marija rodila Jezusa v hlevčku.

Ovce in osliček, ki so krasili Jezusove jaslice, so bile za Elizabeth povsem tuje živali, kot sta bila zanjo tuja Izrael in Betlehem. Čeprav je odraščala v naravi, ni imela predstave o mehkih ovčkah, in tudi tega ni razumela, zakaj so sestre smatrale za največjo tragiko, da je Marija morala roditi v hlevčku. Indijanske ženske so rojevale svoje otroke v mrzlih kočah, ki niso bile boljše od hleva belcev, pa tega nihče ni smatral za nepravično.

Učenje je bilo zanjo največja muka. Njeni možgani nikakor niso hoteli sprejeti branja in pisanja, pa če se je še tako trudila. Poskušala je biti dobra v šoli, da bi ustregla mami in stricu Charlieju. Zmedena, domotožna in nezmožna, da bi se prilagodila tem velikim spremembam v življenju, je končno sama sebe prepričala, da je zabita. Prav nič je ni motilo, da so tudi sestre začele tako misliti o njej.

Spomladi, ko sta se stalila led in sneg, je Charlie odšel na pomladanski lov. Rjave lisice so prilezle iz brlogov, prav tako medvedi in kune. Lisice so bile najbolj radovedne in jih je bilo najlažje ujeti v pasti pa tudi njihove kože so se odlično prodajale. Kože srebrnih in črnih lisic so bile veliko dražje, ker jih je bilo zaradi manjšega števila težje ujeti.

Kmetija na skrajnem severu

V Frog Portageu je Charlie začel uresničevati svoje dolgoročne načrte. Ko se je vrnil s pomladanskega lova in je bila zemlja že primerno osušena, si je za hišo pripravil velik vrt. Lopato, motiko in semena si je bil že v jeseni kupil v The Pasu. Njegova velika želja, da bi po dolgih letih spet jedel krompir in druge povrtnine, ga je navdajala z upanjem, da bi se tudi okoli njegove domačije dalo zemljo kultivirati. Njegovo domotožje se je namreč izkazovalo v želji, da bi sončno jaso za hišo, kjer je bil poprej, ko je delal kočo, posekal drevje, spremenil v njivo. Spočita zemlja, ki jo je leta gnojilo mrtvo listje, je bila kot nalašč primerna za vrt.

Prekopavanje zemlje je bilo težko delo, toda Charlie je z veseljem delal, samo da je zadovoljil svoji najnovejši navdušenosti.

Kmetovati je začel na primitiven način. Na polovici njive je posejal pšenico in oves, na drugo polovico pa krompir, repo, korenje, čebulo in zelje. Zavedal se je, da mu bodo verjetno divje živali uničile ves pridelek, zato je k drevesu za vrtom privezal svoje *huskyje*. Njihova prisotnost je odbijala vsaj zajce in ptice.

Charlie je presenečen ugotovil, da je v dolgih poletnih dnevih vse bolj hitro rastlo.

Jean sprva ni kazala nobenega zanimanja za vrt. Ni namreč mogla razumeti, zakaj je Charlie posejal čudno travo in druge rastline, ko pa je narava že sama poskrbela za vse, kar ljudje potrebujejo za hrano.

Poleti je pridno šivala mokasine in oblekice za Inez. Bila je namreč ponosna na svoje indijansko poreklo, in sedaj, ko je bila spet na Cree teritoriju, je po starem indijanskem vzorcu naredila hčerkicama obleke iz mehke bele jelenovine in jih okrasila z živopisanim cvetličnim vzorcem. Upala je, da bo še zlasti Elizabeth vesela njenega darila in da bo obleko nosila v šoli. Še celo za pse je naredila majhne mokasine, da si ne bi na pomrznjenem snegu pozimi obrezali nog.

Poleti je Charlie odšel na lov enkrat ali dvakrat na teden, tako da so vedno imeli sveže meso. Nekega dne je v močvirju severno od jezera Trade Lake ugledal mladega losa. To se mu je zdelo čudno, ker prvo leto losova teleta navadno ostanejo z materjo. Pogledal je okrog, da bi našel sledi samice, in ker jih ni našel, je sklepal, da jo je verjetno ubil kak Indijanec. Tele je bilo zelo nemirno, kot da bi bilo brez matere popolnoma izgubljeno.

Za Charlieja je bila to priložnost, na katero je že dolgo časa čakal. Že več let, odkar je v Aljaski videl udomačene jelene, si je želel, da bi udomačil losa, ki bi mu poleti vlekel voz, pozimi pa sani.

Na vsak način je hotel ujeti mladega losa. Od zadaj se mu je previdno približal in mu po kavbojsko vrgel vrv okoli rogov. Ker mladi los še ni imel razvitih lopatastih rogov, pač pa samo tri odrastke, se je zanka lepo zataknila.

Po velikosti je Charlie losovo težo ocenil na 200 funtov, dovolj, da se ni bilo pametno igrati z njim. Iz previdnosti ga je privezal k drevesu in čakal, kako bo žival reagirala, ko bo ugotovila, da je njena svoboda omejena.

Los je seveda hotel zbežati, in ker ni mogel dlje kot do konca vrvi, je začel bežati v krogu okoli drevesa, dokler ni vrv postala že čisto kratka.

Prvih nekaj dni se je hranil z listi okolišnjega grmičevja in spodnjih vej drevesa, vode pa mu je Charlie večkrat na dan nanesel v izkopano jamo. Postopoma se mu je previdno približal z vrbovimi vejami in drugimi gozdnimi listi. Ko se ga los ni več bal, ga je na vrvi odgnal v močvirje, kjer se je lahko do sitega najedel lokvanjev in napil čiste vode.

Po nekaj tednih mu je los že popolnoma zaupal in je brez vrvi šel vsepovsod za njim. Ker pa mu Charlie še vseeno ni popolnoma zaupal, je na svoji

domačiji pripravil zanj leseno ograd, kamor ga je zaprl, kadar so bili vsi zdoma.

Preden je bilo konec poletja, je Charlie ponovno odpotoval v The Pas. Najprej se je seveda ustavil v misijonski šoli.

"Moj dragi stric Charlie! Moj dragi stric Charlie! Vzemi me domov!" ga je jokaje pozdravila Elizabeth.

Ni mu razložila, zakaj noče ostati več v šoli, samo hlipala je. Ko so mu še sestre povedale, da se Elizabeth nikakor ne more prilagoditi, je obljubil, da jo bo vzel domov, čim bo v mestu opravil svoje posle.

V The Pasu je nakupil nekaj stvari, ki jih v trgovskih postojankah ni bilo mogoče dobiti, med drugim tudi štiri žive kokoši in petelina.

Med potjo domov je imel več dela s kokošmi kot z Elizabeth, kajti živega blaga ni bilo lahko tovoriti. Kokoši je imel zavezane v vreči, kjer so spale druga na drugi, misleč, da je vedno noč. Ob večerih, ko se je ustavil za prenočevanje, je živali eno za drugo vzel iz vreče, jih z zrnjem nahranil in z vodo napojil. In zjutraj, preden je nadaljeval pot, jih je spet nahranil, tako da bi jih obdržal pri življenju.

Jean je bila po eni strani razočarana, da Elizbeth ni mogla vzdržati v šoli, po drugi strani pa je bila vesela, da jo je imela spet pri sebi. Tudi Inez in Tony sta bila vesela starejše sestrice, ki je imela več časa ukvarjati se z njima kot Jean.

Ko se je Charlie vrnil iz The Pasa, je bilo njegovo žito že zlatorumeno in zrelo za žetev. S srpom, tako kot kmečka dekleta doma, je oves in pšenico požel in ga v snopih nekaj časa sušil. Potem ga je s palico otepel.

Vsega skupaj je pridelal dva mernika pšenice in mernik ovsa. Od tega je nekaj shranil za seme, z ostalim žitom pa je hranil kokoši. Seveda za kokoši ni ostalo dovolj, vendar je računal, da se bodo kokoši zadovoljile tudi z divjim rižem.

Jean se je njegovo početje zdelo popolnoma nesmiselno. Zakaj bi človek kopal zemljo, sejal in žel, za tisto malenkost zrnja, ko pa lahko s čolnom gre v močvirje in si nabere poln čoln divjega riža. Jean je bila še posebno spretna pri otepanju riža. Visoke riževe sadike, ki so se že same po sebi šibile, je z eno roko naravnala nad čoln, z drugo pa jih je s palico otepla, da so vsa zrna padla v čoln.

Še bolj neumno se ji je zdelo, da je Charlie s tistim težko pridelanim zrnjem hranil kokoši, ko pa je bilo okoli njihove koče polno divjih rac in gosi, ki so si same iskale hrano.

Vsekakor pa so bile domače kokoši tudi za Jean in otroke pravo čudo, ker niso bežale pred ljudmi in ker niso znale ne leteti ne plavati. Otroci so jih radovedno opazovali, kadar so pritekle, ko jim je Charlie na dvorišču natresal zrnja. Še zlasti se jim je zdelo smešno, kako jih je petelin, ki se je počutil kot poglavar kokošje družine, klical. Zaradi dolgega in neugodnega potovanja se je kokošim zmedel ritem in sprva niso nesle jajc; ko pa so se prilagodile nove-

mu okolju, so vsak dan znesle po eno ali dve jajci. Za pobiranje jajc je bila zadolžena Inez. Charlie ji je v ta namen naredil posebno košarico.

Jean je hitro uvidela, da je *bannock* bolj okusen, če v moko in pecilni prašek poleg vode zameša še jajce ali dva. Pa tudi pečena ali kuhana jajca so si odslej lahko kdaj pa kdaj privoščili.

Še celo dejstvo, da so kokoši privabljale lisice, je Charlie obrnil v svoj prid. Za kokoši je naredil močno leseno ograjo, ki jo je tudi z vrha dobro zavaroval pred lisicami. Zraven ograde pa je skril pasti in si tako zagotovil lisičje kože.

Krompir je Charlieju kar dobro obrodil in sprva se ga ni mogel dovolj najesti. Ker pa se je zavedal, da bo še dolgo leto, je ostali pridelek spravil v zasip, kot so doma rekli globoki jami, katero so pred mrazom zasipali z zemljo. Ker je bila zima na severu hujša, je Charlie v kotu svoje koče izkopal globoko jamo in jo izoliral s suhim mahom, po vrhu pa jo je dobro zadelal z lesenimi hlodi. V to zimsko shrambo je jeseni spravil tudi korenje, repo, čebulo in zelje.

Zaloga zelenjave je močno spremenila njihovo prehrano. Seveda je moral Charlie sam prevzeti kuho, da je tako pokazal ženi, kako je treba pripraviti zelenjavne specialitete.

Krompir je poleti pekel v vročem oglju, pozimi pa ga je kuhal. Njegova posebna specialiteta so bile ribe s čebulo in krompirjem, spečene v žerjavici.

Iz zelja, krompirja, korenja in losovega mesa je pozimi skuhal odlične enolončnice. Glede na to, da so že poprej radi jedli divji koren, je vrtni koren postal njihova najbolj priljubljena zelenjava.

Da bi zadovoljil svojo dolgoletno željo, je v mali leseni posodi, ki jo je sam izdelal, pripravil kislo zelje.

Jean, ki še nikoli poprej ni slišala za kislo zelje ali repo, sprva ni bila preveč navdušena nad kislim okusom te jedi, potem pa se je počasi privadila. Charlie pa se je ob skledi kislega zelja počutil, kot da bi bil doma v Sloveniji.

Ker so ga pogosto obiskovali evropski priseljenci, ki so na severu lovili kožuhovino, se je rad pohvalil s svojimi kulinaričnimi specialitetami. Iz losovega mesa je naredil celo klobase in krvavice, kot jih je njegov oče doma delal iz svinjskega mesa. Prekajene mesene klobase so bile bolj suhe in puste, vendar so imele prijeten okus in so bile veliko boljše kot suhi koščki mesa, ki jih je poprej pripravljal na eskimski način.

Jeseni je bil Charliejev los že kar dobro udomačen. Ker je bil več mesecev v družbi ljudi, od katerih je bil odvisen za hrano, je bil zelo krotek. Kadar ni bil zaprt v ogradi, je kot ovčka spremljal Charlieja ali Jean.

Charliejevi psi so se težko privadili, da jim je bilo sveže meso tako blizu, pa se ga niso smeli dotakniti. Seveda bi raje imeli svežo kokoš ali losovo meso kot ostanke in ribe, toda svojega gospodarja so preveč spoštovali in niso upali prelomiti njegovega ukaza. Dokler so dobili svojo mero hrane na dan, so pustili domače živali pri miru.

Indijanska vprega

Charlie je pred zimo pripravil dovolj sena, da bi lahko z njim hranil losa. Iz brun je zbil hlev, v katerem so poleg losa prezimovale tudi kokoši. Ker je že tako skrbel za losa, je hotel imeti od njega tudi koristi. Potreboval je kar precej časa, da je izdelal vprego zanj, medtem ko je losu vzelo najmanj

Mounties (policaja) v eskimskih parkah, 1918

dvakrat toliko časa, da se je privadil nositi na vratu jarem, s katerim je bil z jermeni privezan voz. Ker ga je po vsaki poskusni vožnji Charlie nagradil z listi lokvanja, se je los privadil tudi te čudne naprave.

Ker je bil sin kolarja, mu ni bilo težko narediti voza. Ob svojem zadnjem obisku v The Pasu pa je kupil železno ralo in je na jesen počasi navajal losa na plug.

Zima je bila spet pust čas, še posebno za Jean in otroke. Charlie je svojo osamljenost premagoval tako, da se je zakopal v delo. Le občasni obiski so prekinili to monotono življenje.

Pred božičem so njegovo domotožje stopnjevali spomini na slovenske božične običaje. V spominu se mu je oglašal čudovit vonj sveže posekanega božičnega drevesca, ki se je spajal z vonjem božične peke, slika jaslic v domači farni cerkvi in petje božičnih kolednikov.

Charlie je hotel tudi svoji družini pripraviti nekoliko božičnega vzdušja, toda pri hiši je ravno pred praznikom zmanjkalo moke in soli. Ker je bil sneg premehek za pasjo vprego, ozke pasje noge so se namreč pregloboko pogrezale, se je peš s krpljami odpravil v trgovino v Pelican Narrows.

Nenavadno dolgo ga ni bilo nazaj. Smrtna tišina je vladala v koči, kjer so ga otroci nestrpno čakali.

"Kdaj bo ata prišel domov?" je spraševala mala Inez, ki je bila še najbolj navezana nanj in je bila vedno žalostna, kadar ga ni bilo doma.

"Ne skrbi! Prišel bo, on vedno pride nazaj!" ji je mama odgovarjala na njena nestrpna vprašanja.

Toda Inez te besede niso dajale veliko tolažbe. Po vse dneve je sedela pri oknu, obrnjenem proti jezeru, ki je edino imelo stekleno šipo, in strmela skozi luknjo, ki jo je z dihanjem naredila v ledene rože.

Končno je ugledala obrise moža z vrečo na hrbtu, ki je nerodno krevsal s svojimi podolgovatimi krpljami. Z desno roko je z dolgo palico pred seboj preverjal led, z levo roko pa je držal smrečico, ki mu je visela prek rame.

Sreča je napolnila Planinškovo kočo, ko se je Charlie vrnil z dobrotami. Za Inez je prinesel punčko iz celuloidnega papirja, za Tonyja leseno igračo, za Elizabeth pa steklene okraske za indijanske vezenine. Jean je dobila nov čajni lonec. Ta preprosta darila so prinesla neizmerno veselje.

Zvečer se je vsa družina lotila krašenja božičnega drevesca. Iz trgovske postaje v Pelican Narrowsu je Charlie prinesel star Eatonsov katalog z lepimi slikami. Najlepše slike so izrezali, druge liste pa so zrezali na trakove in iz njih naredili papirnate verige, vse to pa obesili na drevo. Potem so dolgo v noč peli božične pesmi.

Dan po božiču se je vreme nenadoma spremenilo. Po Charliejevem mnenju je bil to eden najbolj mrzlih dni, kar jih je kdaj doživel, pa še tako neusmiljeno je pihalo in raznašalo sneg, da človek ni videl pedenj pred sabo.

"Kokoši moram spraviti v hišo, če ne bodo od mraza poginile," je rekel Charlie ženi.

"Ne hodi v tem viharju v hlev! Saj te bo odpihalo!" ga je posvarila žena. Jean je že večkrat slišala zgodbe, kako se je kdo prav blizu doma izgubil v takem snežnem metežu.

Toda Charlie je preveč ljubil živali, da bi jih pustil v takem mrazu. Pa tudi nevarnosti se ni hotel po nepotrebnem izpostavljati. Okoli pasu si je privezal okoli 50 metrov dolgo vrv in medtem ko je za priprtimi vrati Jean držala drugi konec vrvi, je odšel v hlev po kokoši. Po dve in dve je znosil v hišo. Nazadnje je prinesel še petelina.

Končno je bilo dolge zime konec.

Spomladi je Charlie blizu svoje koče našel tri mlade medvedke. Očitno jim je nekdo ubil mater, da so sami tavali po gozdu.

Vzel jih je na svoj dom in jih poskušal udomačiti. Enega je prodal nekemu Indijancu, drugi se je pozneje potepel nazaj v gozd, tretjega pa je imela Inez za igračo.

Teddy je bil bolj prijazen kot Charliejevi psi, ki nikoli niso smeli stopiti v hišo. Rad se je zadrževal v koči, kjer ga je Inez skrbno hranila in se z njim igrala. Tony, ki je bil še majhen, se ga je bal, prav tako Elizabeth, ki se je že zavedala, kako nevarni so odrasli medvedi, zato tudi mladičku ni zaupala. Jean je tudi vedno svarila Inez, naj bo previdna z medvedkom, Charlie pa je bil popolnoma prepričan, da mladič ni nevaren, in svoji miljenki ni hotel kratiti veselja.

Nekega dne je pred hišo pripravljal drva, ko je iz hiše zaslišal otroške krike. Planil je v kočo, kjer je na tleh ležala Inez. Kri ji je curkoma brizgala iz rane nad očesom, ki so ji jo zadali ostri medvedji kremplji.

Charlie je seveda medvedka nemudoma pokončal s sekiro. Če bi ga spustil v gozd, bi še vedno obstojala nevarnost, da bi se kosmatinec vrnil.

Nekaj tednov pozneje je Charlie prinesel domov mladega bobra. Med divjimi živalmi se mu je zdel najbolj ljubka živalica. Od mucka se je razlikoval samo po dolgem ploščatem, luskinastem repu. Otroci so od veselja poskakovali. Še posebno radi so ga opazovali, kako je s svojima ostrima sekalcema glodal drevesne veje, ki so mu jih nanosili v kočo.

Bober je bil Tonyjev živalski ljubljenec. Najraje ga je držal za rep in ga vlačil za sabo. Bil je namreč še premajhen, da bi se mu dalo dopovedati, da to žival boli. Že samo to je Charlieja nerviralo, ko pa si je bober začel brusiti zobe na nogah mize in postelje, je uvidel, da je najbolje, da ga spusti na svobodo, preden bo začel delati večjo škodo.

Tisto pomlad je Charlie povečal svojo kmetijo za nekaj akrov. Njegov los je bil pri oranju prav tako spreten kot doma krava ali vol. Indijanci so od blizu in daleč hodili gledat to čudo. Zanje je bilo nadvse zabavno gledati Charlieja, kako je po njivi tacal za losom. Ni jim šlo v glavo, zakaj vse to počne, ko pa je narava sama poskrbela za ljudi in jim dala na voljo vse, kar potrebujejo.

Potem ko se je vrnil s pomladanskega lova in obdelal njivo, si je vzel nekaj časa zase in se izživljal z rezljanjem lesenega konja, ki ga je Tony še bolj vzljubil kot bobra.

Poleti se je Charlie ukvarjal s sušenjem sena. Ker je bilo v okolici precej travnatih površin brez lastnika, je lahko kosil, kjer je hotel. V The Pasu se je seno zelo dobro prodajalo oziroma ga je bilo mogoče zamenjati za kovinske predmete. Toda prevoz do tam je predstavljal velik problem. Charlie ni zaupal losu, da bi tako daleč vlekel voz.

Ob naslednjem obisku v The Pasu je kupil konja.

Že ko je na konju jahal mimo Pelican Narrowsa, so ga Indijanci čudno gledali. Gozdni Cree Indijanci namreč niso uporabljali konj, ker bi jih le-ti ovirali pri njihovem nomadskem življenju.

Ted je bil lep rjav konj z vitkimi nogami in ostrim sluhom. Charlie ga je uporabljal za delo na polju. Okoli domačije ga je jahal pa tudi za dolge poti z vozom mu je močno prav prišel. Konj je imel domovanje v hlevu, kjer je prejšnje leto prezimoval los, medtem ko je bil los zunaj v ogradi.

Charlieja je na jesen začelo skrbeti, kako bo pozimi spravil konja, losa in kokoši v svoj mali hlev, toda teh skrbi ga je los še pred zimo rešil. Ko je zaslišal zaljubljene klice losove samice, je z vozom vred izginil v gozd. Kolesa razbitega voza je Charlie pozneje našel deset kilometrov daleč v gozdu.

Charlie je moral za Teda napraviti nov voz. Kovinske dele mu je naredil kovač v The Pasu, tako da je bil ta voz veliko močnejši in trpežnejši za vožnje po kamenitem terenu.

Ko je uvidel, da obstoja možnost za kmetovanje, je začel resno razmišljati, da bi za stalno ostal pri Frog Portageu. Ugodna lega na razpotju ustaljenih indijanskih poti je bila kot nalašč primerna za trgovsko postajo. Z zamenjavo kož bi zaslužil neprimerno več kot z lovom, poleg tega pa bi bil vedno blizu doma, če bi ga Jean potrebovala. Tudi za kmetovanje bi imel več časa.

V njegovi koči je bilo komaj dovolj prostora za družino, zato je začel malo nižje, ob jezeru, graditi novo kočo, ki bi jo rabil izključno za trgovanje.

Tako je za hišo posekal še nekaj dreves in jaso preoral v njivo.

Spomladi je svojo kmetijo preoral s konjem, posadil krompir in čebulo, zasejal žito, repo in korenje, potem pa se je z vso družino odpeljal v The Pas.

Vožnja na konjskem vozu, kjer so otroci na mehkem lahko ugodno spali, je bila enkratno doživetje, še zlasti za Jean in Inez, ki sta imeli tokrat prvič priložnost, da si ogledata civiliziran svet. Elizabeth je šla na pot s strahom, Tony pa je bil še premajhen, da bi doumel pomen tega potovanja.

Obiskali so Mountyja. Njegova hiša je bila čisto pospravljena. Na mizi je stala skleda, v kateri je bilo pet čudnih oranžnih krogel. Inez ni mogla odmakniti oči od sklede, a se ni upala Mountyja vprašati, kaj so tiste zlate stvarce. Mislila je, da so to zlata jabolka, o katerih ji je oče nekoč povedal pravljico.

Na polici so bile naložene knjige in časopisi. Charliejev pogled je bil usmerjen tja. Vedoč, da ga močno zanima, kaj se dogaja po svetu, mu je Mounty dal vrečo starih časopisov.

Charlie je komaj čakal, da so prišli do svojega začasnega tabora ob reki na koncu vasi. Tam je privezal Teda za drevo, da se je pasel, sam pa je začel hlastno prebirati časopise. Elizabeth je pazila na Tonyja in Inez, Jean pa je pripravljala večerjo.

Zvečer so po tleh razgrnili krznene blazine in ko je ognjemet severnega sija ponehal, je Inez prosila Charlieja, naj ji pove pravljico o zlatih jabolkih.

"So bile tiste stvari v Mountyjevi skledi zlata jabolka?" je po končani pravljici vprašala.

"Ne, moja mala princeska. Zlata jabolka so samo v pravljici. Tiste stvari, ki si jih tam videla, so pomaranče, sladki sadeži, ki rastejo daleč daleč stran od tu, kjer pozimi ni ne mraza ne snega."

Inez seveda tega ni mogla razumeti. Kraj, kjer ni snega, se ji je zdel tako neresničen kot zlata jabolka v deželi pravljic.

Naslednji dan je Charlie vzel svojo družino v kino. Za Jean in otroke je bilo to novo doživetje. Po zgledu drugih so si poiskali sedeže in tiho čakali, da bodo ugasnile luči. Tony je takoj zaspal, Inez pa je pozorno gledala, kako so se črno-bele slike premikale na platnu. Dokler so se po platnu pomikale samo slike ljudi in konj, je bilo še vse v redu, ko pa se ji je zazdelo, da se vlak pomika prav proti njej, je zlezla pod stol in se trdno držala očetu za nogo. Od strahu še jokati ni mogla.

Charliejeva trgovska postaja

V The Pasu se je Charlie pozanimal tudi glede trgovske postaje. Dovoljenja za trgovanje mu ni bilo težko dobiti. V pisarni Hudson Baya je izpolnil nekaj obrazcev in njegova prošnja je bila v nekaj dneh odobrena. Ker je znal cree in chipewyansko indijanščino ter eskimski jezik, pa seveda angleščino, nemščino in nekaj slovanskih jezikov, je bil zelo primeren za to delo.

Drugo pomlad, ko sta se led in sneg stopila in so se številni čolni začeli pomikati po mogočni reki Churchill, je Charlie na svoji novi trgovski postaji ponosno razkazoval napis HUDSON BAY TRADING POST. Za začetek je imel na zalogi samo osnovne stvari, kot sol, moko, mast, sladkor, tobak, puške in naboje, kovinske pasti...

V trgovini ni bilo v začetku veliko dela, tako da je lahko nemoteno kmetoval, saj je stranke, ki so priveslale po reki, že z njive lahko videl.

Jean je raje lovila, kot v trgovini menjavala kože. Elizabeth je pazila na Tonyja, medtem ko se je Inez rada zadrževala pri očetu. Kadar je delal na

polju, je sedela v travi in ga opazovala, in kadar je bil v trgovski postaji, je stala na leseni škatli za pultom in delila Indijancem piškote in žvečilne gumije. Te dobrote so bile posebna poslastica za Indijance, čeprav niso mogle nadomestiti žvečilnega tobaka.

Prenašanje tovora med jezeri

Ko so Eskimi zvedeli, da Charlie s svojo hčerko prebiva pri jezeru Trade Lake, so večkrat prišli tja in se pobožno dotikali Inez, da bi si tako izprosili usluge pri Velikem duhu. V njihovem spominu je še vedno živela kot mistična princesa Golega ozemlja.

Inez jim je prijazno polagala roke na sklonjene glave, kakor jo je oče naučil, in vse skupaj se ji je zdelo kot prijetna igra.

Včasih je smela spremljati očeta tudi na lov, ker je znala potrpežljivo stati na miru. Nadvse rada je opazovala živali.

Nekega dne, ko je ob jezeru čakala očeta, je na jasi opazila čudovite modre cvetlice. Ni se mogla zadržati, da jih ne bi šla nabirat, čeprav ji je oče naročil, naj se ne gane z mesta. Šla je do prvega grmička modrih zvončkov, ki je bil nekaj metrov stran od nje, od tam pa se je pomikala od grma do grma, dokler ni bila tako daleč v gozdu, da ni znala več priti nazaj.

Ko se je Charlie vrnil s srno, ki jo je medtem ustrelil, je z grozo ugotovil, da je Inez izginila. Še sreča, da so njene bose noge pustile sled v rosni travi. Našel jo je na robu gozda, tako prestrašeno, da niti na pomoč ni mogla klicati.

Jean je bila na kmetiji pripravna za vsako delo. Novotarij, ki jih je uvedel mož, se je kaj hitro privadila. Konja je znala jahati tako dobro kot Charlie, pa tudi v voz ga je znala zapreči.

Kmetovanje je ni preveč veselilo. Poleti je rajši nabirala jagode in borovnice.

Jeseni je bila spet noseča. Ker je bila Elizabeth že dvanajst let stara, je Jean čakala svoj veliki trenutek kar doma. Medtem ko je bil Charlie na jesenskem lovu, je rodila sina.

Elizabeth ji je bila v veliko pomoč. Brez strahu je naredila vse, kar ji je Jean ukazala, in ko je bilo dete umito in zavito, je skrbela, da je bilo v hiši vedno toplo, da so bile živali nahranjene in da je bila jed skuhana. Pomoč pri maminem porodu jo je navdala z občutkom ponosa. Zavedala se je, da konec koncev le ni tako zabita, čeprav se v šoli ni mogla učiti, da je pač koristna tam, kjer je najbolj pomembno.

Mali Nikky je postal središče pozornosti. Spal je poleg staršev, v zibelki, ki jo je Charlie naredil posebej zanj. Elizabeth in Inez sta spali na postelji na drugi strani koče, Tony pa na klopi, ki jo je Jean ponoči pripravila za posteljo.

Ker je Charlie vsako leto pripravil več sena in ker so bili pri hiši štirje majhni otroci, je mislil, da bi bilo pametno, če bi kupil kravo. No, ker je hotel kravo, jo je jeseni šel iskat v The Pas. Tja se je odpeljal s čolnom z nekim Indijancem iz Pelican Narrowsa. Nazaj grede pa je s kravo pet dni pešačil. Proti koncu poti, tik preden je prišel v Pelican Narrows, se je vreme nenadoma spremenilo, tako da je čez noč zapadel čevelj visok sneg.

Ko se je oglasil pri svaku v Pelican Narrowsu, ga je le-ta nagovoril:

"Kaj pa ti delaš s tem moostusom?"

Indijanci so si radovedno od vseh strani ogledovali to čudno žival, ki med Indijanci tega plemena niti imena še ni imela in jo je Harry Dorian imenoval moostus, ker je bila podobna losu, ki so mu Indijanci rekli moose.

"To je krava, Harry. V The Pasu sem jo kupil."

"Kaj si nor? Zakaj bi kupoval kravo, ko pa lahko v gozdu dobiš losa zastonj?"

Charlie ni imel odgovora za svaka in za druge domačine, ki so se ob njegovih novotarijah počutili kar nekam ogrožene in so ga smatrali za pravega čudaka.

Harryju je povedal, da bo uporabljal kravo za mleko. To seveda Harryju ni veliko pomenilo, dokler ni Charlie pokazal, kako da krava mleko.

Zaradi naporne poti krava ni imela toliko mleka kot običajno, namolzel pa ga je dovolj, da ga je vsa Harryjeva družina lahko pokusila.

Pri Harryju je prenočil in ko je drugi dan vstal, je bilo zunaj že kaka dva čevlja snega. Krava ni hotela hoditi po globokem snegu, pri Harryju je pa tudi ni mogel pustiti, ker je ne bi znal molsti in ker zanjo ni imel sena. Problem je rešil Harry, ki je s pasjo vprego Charlieju in kravi utiral pot.

Družina se je hitro privadila na mleko. Ovseni kosmiči, ki jih je Charlie sam pripravil doma iz svojega žita in so jih otroci vsako jutro uživali za zajtrk, so bili zelo okusni, če le ne bi bilo vmes ostrih plev, ki so se otrokom zatikale po grlu. Seveda otroci niso nikoli pregovarjali zaradi hrane, tudi takrat ne, ko

jim je oče pozimi skuhal črn, nagnusen lišaj, za katerega je trdil, da čisti kri in preprečuje bolezni.

Jean se je hitro priučila molsti kravo in pripravljati mleko na različne načine. Mož jo je naučil, kako se pripravlja smetana in kislo mleko in kako iz smetane, ki se nabere na kislem mleku, lahko pripravi maslo, in kako iz ostalega mleka ob kuhanju nastane sir.

Ob vseh teh mlečnih proizvodih, zelenjavi in divjačini Planinškom ni bilo treba več skrbeti za hrano, pa če so imeli še toliko obiskov.

Zgodaj spomladi 1927. leta je Nikky dobil pljučnico in umrl. Pokopali so ga zraven Rossa, na otoku na Pelican Narrowsu.

Starši so se težko sprijaznili z izgubo drugega sina, toda to je bila realnost življenja na Severu. Umrljivost otrok je bila zelo velika, ker ni bilo zdravnikov.

Življenje je šlo naprej kljub tragediji, ki je ponovno zadela Planinškovo družino. Charlie se je zavedal, da ima Jean preveč dela, saj je od nje zahteval vse, kar so delale indijanske ženske in kmečke ženske, povrhu pa je morala skrbeti še za živali in trgovino, kadar je bil zdoma.

Nikkyjevo smrt je Charlie razumel kot božji znak, da rabi pomočnika za delo v trgovini, za lov in za obdelavo polja. Odločil se je, da si bo poiskal partnerja.

Flin Flon je bil edini kraj, kjer je bilo več belcev, ki so delali v tamkajšnjem rudniku. Charlie se je napotil tja in ko se je pri lastniku *saloona* pozanimal, če pozna koga, ki bi bil primeren za to delo, mu je pokazal mladega Irca v kotu gostilne, ki je s svojim treznim in mirnim vedenjem močno izstopal od pijanih rudarjev.

Frank O'Grady je bil miren, samozavesten fant, ki je prišel na Sever za zlatom, a se je moral zadovoljiti z delom v rudniku. Ko mu je Charlie razložil svoj načrt, je hitro sprejel ponudbo za nove pustolovščine, kajti tudi on je bil bolj samotarske narave in bi raje spal pod milim nebom, kot pa delal v nenehni nevarnosti v podzemskih rovih.

V Flin Flonu je Charlie spoznal tudi mladega fanta, ki se je izdajal za pisatelja. Ime mu je bilo Riley Courtney Cooper, a so ga vsi klicali Coops. Hodil je iz kraja v kraj po vsem kanadskem severu, vse do Churchilla, in zbiral podatke o tem, kako civilizacija prodira v te kraje. Ko mu je Charlie začel razlagati, kaj vse je v življenju doživel, ga je Cooper vprašal:

"Zakaj pa ne napišeš knjigo svojih spominov?"

"Saj bi, pa ne znam pisati v angleščini."

"Jaz bi ti z veseljem pomagal. Zapiši vse natančno, kakor pač veš in znaš, in ko te bom obiskal, mi boš narekoval in bova lepo v angleščini napisala."

Cooperju ni bilo toliko do tega, da bi mu pomagal. Verjetno je bil prepričan, da je Charliejeva zgodba dovolj zanimiva, da bi jo sam dobro vnovčil.

Preden sta se poslovila, je Charlieju obljubil, da ga bo obiskal. Dal mu je celo nekaj svinčnikov in zvezkov, da ne bi imel izgovora za nepisanje.

Frank je imel prihranjenega nekaj denarja, ki ga je bil pripravljen vložiti v nakup tovornega kanuja, s katerim bi dovažala robo v trgovsko postajo.

Odkar je dobil partnerja, se je Charlie lahko bolj posvetil družini. Večkrat so skupaj kam odpotovali. Elizabeth je bila že petnajst let stara in je doma skrbela za gospodinjstvo, kadar mame ni bilo doma.

Frank se je hitro učil življenja v divjini. Pri lovu in pri trgovanju je bil Charlieju v veliko pomoč. Čeprav je bil rojen v Torontu, so mu Charliejeve evropske specialitete, kot kislo zelje in klobase, dobro teknile.

Podobno kot Charlie je bil tudi on sanjač. Večkrat sta se pogovarjala, kako bosta nekega dne potovala s kanujem na Kubo. Charlie je imel bujno domišljijo, Frank pa uho za poslušanje in spoštovanje do njega.

Spomladi je trgovec iz Flin Flona dostavil Charlieju 18-čeveljski kanu, ki ga je Frank naročil jeseni. Z njim je prišel v Frog Portage tudi Riley Cooper, ki je Charlieju prinesel drobno knjižico, v kateri je bilo tudi nekaj vrstic o njem.

"Tega ti pa res ne bi bilo treba pisati, da sem plesal s tisto debelo Lilly. Saj veš, da človek včasih kar ponori, če po toliko letih spet vidi belo žensko."

"Če si pripravil svoje spomine, bo druga knjiga napisana prav po tvoji želji."

"Napisal sem že, samo ne vem, če boš znal brati," je rekel Charlie, ko mu je izročil tri zvezke svojih spominov. "Pa to še ni vse. S Frankom načrtujeva, da bova šla na dolgo pot s pasjo vprego in s kanujem od Churchilla do Kube. Tudi družino bom vzel s seboj."

"To bo pa res zanimiv material za knjigo. Ne pozabi si stvari sproti zapisovati."

Cooper je odnesel njegove dnevnike. Kaj je z njimi naredil, nihče ne ve.

Charliejeve priprave na dolgo potovanje so se začele s potovanjem na Golo ozemlje, kamor se je tisto poletje podal z Browny Kodak kamero, ker je hotel poslikati Eskime in pokrajino, v kateri živijo.

Planinski so se pripravili na oblake krvoločnih komarjev. Iz blaga, ki ga je Charlie kupil v trgovini v The Pasu, je Jean vsem družinskim članom sešila mreže za obraz, ki jih je pritrdila na krajce klobuka. Tako so imeli vsaj obraz in vrat zavarovan, ko so nabirali borovnice, čeprav jim je mrčes še vedno pil kri skozi obleko.

S skupino Eskimov so se pomikali proti severu skozi neskončne planjave, pokrite z zelenjem in grmičevjem. Poletje v deželi polnočnega sonca je bilo čudovito. Za otroke so bili dnevi predolgi.

"Ata, kdaj bo pa šlo sonce spat?" je Inez spraševala, ko je je že sredi dneva začel nadlegovati spanec.

"Ne čakaj na sonce. Zaspi, kadar si utrujena," ji je svetoval Charlie.

Kadar sta se naveličala nabirati borovnice, sta se Inez in Tony igrala z eskimskimi otroki. Njihova najljubša igra je bilo metanje kamenčkov po vodi. Eskimski otroci so bili vedno veseli in nasmejani. Med sabo se niso nikoli prepirali.

Eskimi so živeli v šotorih in so se selili po tundri, kakor se jim je vzljubilo. Charlie je navadno postavil svoj šotor tik poleg njihovega, da jih je lahko opazoval in fotografiral.

Dobrote, ki jih je pripeljal iz svoje trgovske postaje, je zamenjal za eskimska zimska oblačila. Za vso družino, pa še za Franka, je dobil zimsko opravo.

Proti koncu poletja so se vrnili k jezeru Trade Lake z obilo lisičjih kož, zalogo suhih borovnic in z eskimskimi oblačili, ki so jih nameravali vzeti s seboj na pot na Kubo.

Jean misel na dolgo potovanje v kraje, ki si jih niti zamišljati ni mogla, ni niti malo navduševala, toda možu je zaupala in z njim bi šla tudi na konec sveta.

Usodna tragedija prekriža načrte

V jeseni je bilo veliko dela. Poljske pridelke je bilo treba pospraviti in z drvmi in mesom se je bilo treba založiti za zimo.

Charlie in Frank sta odšla na jesenski lov.

Jean, ki je bila ponovno noseča, je upala, da je dojenček ne bo oviral pri potovanju.

V začetku februarja si je Frank izposodil Charliejeve pse in odšel v The Pas po robo za trgovino. Charlie je bil doma, ker ni hotel pustiti žene same v pozni nosečnosti.

Medtem ko se je v glavnem zadrževal v trgovini, je bila Jean z otroki v koči. Ko je nekega dne nesla drva v kočo, je nerodno stopila in padla. Elizabeth ji je pomagala, da se je postavila na noge, in Jean je nadaljevala svoje delo, dokler je hude bolečine v trebuhu niso spravile v posteljo.

"Pokliči Charlieja!" je prosila Elizabeth, zaskrbljena, da je nekaj narobe.

Elizabeth je stekla v trgovino in zasopla zakričala:

"Charlie, mama te hoče! Mislim, da dete prihaja."

Takoj je pohitel k ženi. Le-ta si je že nekoliko opomogla. Čeprav je še vedno ležala, mu je zagotavljala, da bo vse v redu.

"Po Mary grem v Pelican Narows," jo je tolažil.

"Nikar ne hodi tako pozno na pot. Noči se že. Počakaj do jutra in če ne bo bolje, boš šel."

Toda Charlie ni mogel čakati jutra. Ko je uvidel, da ženine bolečine niso pojenjale, je sredi noči, 4. februarja 1928, zapregel konja in s sanmi odšel v Pelican Narrows po svakinjo.

"Pridi hitro z menoj! Z Jean je nekaj narobe!" ji je ves zasopel povedal.

"Pa ne, da je že prišel njen čas?"

"Padla je in zdaj jo grozno boli v trebuhu. Pa še krvaveti je začela."

Mary je takoj ugotovila, da je to slab znak. "Še Anno pokličem, da gre z nama. Njen otrok bo že prebil doma brez nje."

Anna je imela dveletnega fantka, ki ga je še vedno dojila. V starih časih, ko še ni bilo posebnega mleka za dojenčke, so si pač morali pomagati tako, da je otroka hranila dojilja, če ga mati ni mogla.

Okoli poldne se je Charlie z ženskama vrnil v Frog Portage.

Jean se je stanje hudo poslabšalo, kljub temu da je Elizabeth skrbno pazila nanjo. Zvečer je porodila deklico. Dete je bilo drobno, ker se je rodilo skoraj mesec prezgodaj, sicer pa je bilo videti kar zdravo. Zaradi velike izgube krvi je bila porodnica tako šibka, da ni mogla podojiti dekletca. Ko je gledala, kako je tuja ženska dojila njenega otroka, so se ji vlile solze iz oči, čeprav je sicer zaradi otrok svoje trpljenje junaško prenašala.

Tony in Inez sta bila premajhna, da bi razumela, kaj se je dogajalo na drugem koncu koče, za zaveso. Le to se jima je zdelo nenavadno, da so ženske kar naprej letale od štedilnika do materine postelje in da je oče nervozno hodil po izbi gor in dol in vzdihoval.

Ko ju je Charlie opazil, kako sta izza zavese kukala, ko ju je premagala radovednost, je prišel k njima in jima povedal:

"Dobila sta sestrico."

"Sedaj nisva midva nič več mamina?" sta vprašala kar oba v en glas, ker nista smela blizu mame.

"Seveda sta. Mama ima vse rada. Samo slabo se počuti, zato je bolje, da je ne motita."

Drugi dan, ko sta gledala, kako je tuja ženska dojila njuno sestrico, je Inez radovedno vprašala očeta: "Bo ta ženska vzela najino sestrico?"

"Tega pa že ne bomo dovolili," jima je odvrnil oče. "Saj je vendar naša."

Charlie ni hotel otrokoma pokazati, kako močno ga je skrbelo, da bi mu Bog vzel hčerko in ženo.

Ženskama je uspelo ohraniti dete pri življenju, žal pa se je Jean stanje poslabšalo.

"Pomagajta ji vendar!" je Charlie v obupu zahteval, in ko je videl, da Jean postaja vse bolj bleda, je zaklal kokoš in ji ponudil juho, upajoč, da jo bo ta hrana, ki so jo doma v Sloveniji dajali porodnicam, na čudežen način pozdravila.

Jean je bila že tako slabotna, da ni mogla jesti juhe, ki ji jo je Charlie dajal po žlicah.

"Skrbi za otroke!" mu je naročala, kadar je za trenutek prišla k zavesti, sicer pa je v blodnjah klicala Rossa in Nikkyja.

Pet dni se je tako borila za življenje, toda tudi njena močna volja ji ni mogla pomagati. Telo ji je popolnoma opešalo. Šesti dan je umrla.

Njena smrt je moža hudo prizadela, saj si ni mogel predstavljati življenja brez nje.

"Urediti moramo za pogreb," je predlagala Mary, ko je uvidela, da Charlie zaradi potrtosti ni bil zmožen sam o ničemer odločati.

"Malo Angelique lahko jaz za nekaj časa vzamem. Moj sin ne potrebuje več mojega mleka, " se je ponudila Anna.

Charlie je samo prikimal.

"Elizabeth gre lahko z mano," je rekla Mary. "Saj bi tudi Tonyja in Inez vzela, pa ne morem."

Misel na Inez in Tonyja je tudi Charlieja prebudila iz malodušja.

"V šolo v The Pas ju bom dal," je odločil.

Tony in Inez nista razumela besed, ko se je odločalo o njuni usodi. Tudi mamine smrti nista povsem dojela.

Še isti dan je Charlie naložil mrtvo ženo in otroka na sani, zapregel konja in odšel v Pelican Narrows. Sam je pešačil za sanmi, prav tako obe ženski.

Jean je bila pokopana na otoku poleg njenih dveh sinov.

Medtem ko se je Charlie vrnil nazaj v Frog Portage, da tam počaka Franka, je Jeanin nečak s pasjo vprego odpeljal Tonyja in Inez v The Pas. Potovanje je bilo zelo dolgo in otožno. Zima je bila neznosno mrzla, toda mlad indijanski fant je skrbno pazil, da sta bila otroka vedno toplo zavita v krzno in da ju je med potjo dobro hranil. Vsak večer, ko se je znočilo, je postavil šotor, zakuril ogenj in pripravil večerjo. Za zajtrk je otrokoma navadno spekel bannock, ki so ga jedli tudi opoldne, kar med potjo, ne da bi se ustavili.

Za mladega fanta, ki mu še ni bilo devetnajst let, je bila to zelo velika odgovornost.

Končno je po zamrznjenih rekah in jezerih, ki so Indijancem od nekdaj služila za orientacijo, pripeljal otroka v The Pas. Pustil ju je pri Jeaninih sorodnikih.

Prve izkušnje s civilizacijo za Tonyja in Inez

Po nekaj tednih je tudi Charlie prišel v The Pas in uredil, da je bila Inez sprejeta v misijonsko šolo, pod pogojem, da bo prejela krst v katoliški veri. Tony je bil še premajhen za šolo, zato ga je Charlie dal v sirotišnico, ki so jo upravljali katoliški menihi.

V The Pasu je bilo veliko indijanskih sirot. Največ je bilo takih, ki jih je ob svojih občasnih obhodih indijanskih naselij zapuščene našel dr. Larose. Iz sirotišnice se navadno nikoli niso vrnili, tudi če so bili njihovi starši še živi. Cerkev je namreč smatrala, da je bolje, da so otroci vzgojeni v šoli, tako da bodo lahko nekoč dvignili indijansko raso.

Tony je že takoj pokazal svoj odpor do sirotišnice. Neusmiljeno je jokal in prosil očeta, naj ga ne pusti samega.

"Ne pusti me tukaj! Saj bom priden!" je hlipal in se tesno oklepal očetove noge.

Pa mu Charlie ni mogel ustreči.

Inez, ki je po očetu podedovala bujno domišljijo in veselje do učenja in je tudi že malo razumela, da oče sam ne more skrbeti za otroke, se je kar hitro sprijaznila s svojo usodo, čeprav je zelo pogrešala mamo. V šoli se je počutila sila utesnjeno. Kamorkoli se je ozrla, so bili sami ljudje. Ker je odraščala na samotnem kraju, jo je ta stalna prisotnost ljudi močno motila.

Vendar je preveč ljubila očeta, da bi ga razočarala. Na vsak način se je skušala privaditi življenju v misijonski šoli, čeprav je ta kraj že od prvega dne sovražila. Zdelo se ji je, da vse poslopje smrdi po ribah, ki so bile stalno na jedilniku, ker so bile zelo poceni. Pogrešala je losovo, srnino in zajčje meso, meso divjih rac in gosi, bannock, metin čaj in razne druge dobrote, ki jih je njena mati pripravljala. V misijonski kuhinji so otrokom največkrat postregli z gostim močnikom, ki so ga polili z mlekom in posipali s sladkorjem. Za večerjo so navadno imeli enolončnice, tako da so lahko najceneje nasitili veliko število otrok.

Inez je močno pogrešala svojega bratca. Čeprav sta živela v istem mestu, se nista nikoli mogla skupaj igrati. Da bi vsaj kdaj lahko prišla skupaj in drug drugega potolažila, pa do tega ni prišlo. Njuni predstojniki so bili namreč prepričani, da bosta otroka pozabila na mater, na očeta in drug na drugega.

Ker se tudi s sovrstnicami ni smela pogovoriti v svojem jeziku, se je Inez zaprla sama vase in čakala, kdaj bo njene strahotne kazni konec.

Delno olajšanje je začutila, ko se je naučila brati. Ob prebiranju knjig je pozabila na vse gorje. Kadar zvečer ni mogla zaspati, je razmišljala o stvareh, ki jih je čez dan brala, pa se je takoj bolje počutila.

Inez je namreč zelo slabo spala. Vsako škripanje in vzdihovanje otrok jo je zbudilo. Poleg tega jo je mučila še bolezen. Kar naprej je imela vnetje ušesa in močno je kašljala, pa se ni nihče zmenil, da potrebuje zdravniško pomoč.

Konec šolskega leta so nekatera dekleta prejela birmo. Inez, ki je bila krščena v protestantski cerkvi, je istočasno prejela tudi katoliški krst.

Birma je bila v sestrski šoli velik dogodek, in to vsake štiri leta, ko je v The Pas prišel škof iz Winnipega. Za botre so bila dekleta iz The Pasa ali mlade *society ladies*, kot so jim rekli. Njihova dolžnost je bila, da so deklicam zagotovile bele obleke in bele naglavne venčke. Za to svojo uslugo pa so imele bodoče botre pravico, da so si svoje birmanke same izbrale.

To se je dogajalo po ustaljenem ceremonialu. Namesto popoldanskega pouka so sestre pripravile čajanko, kjer so tudi deklice dobile skodelico čaja in okusne piškote, v glavnem pa so bile te dobrote namenjene mestnim damam, ki so si prišle ogledat deklice.

"Tebe sem pa že nekje videla," je Anna Larose nagovorila Inez. "Kako se pa pišeš?"

"Inez Planinšek."

"Seveda, Inez. Hčerka Charlieja Planinška, kajne?"

Inez je samo molče prikimala.

"Torej oče in mama sta te poslala v šolo, da boš nekoč lahko šla v širni svet, kot je šel tvoj oče."

"Mame nimam več. Umrla je, zato me je oče poslal sem."

Anni se je otrok močno zasmilil. Nič več si ni ogledovala drugih deklic.

Birmansko slavje je bilo enkratno. Slovesno latinsko mašo je poživilo angelsko petje treh šolskih sester in birmanke v čednih belih oblekah.

Svojo obljubo, da bo skrbela za birmanko, če starši ne bodo utegnili, je Anna Larose opravjala zelo resno. Pogosto je vzela Inez iz samostanskega okolja in jo peljala v restavracijo na kosilo. Najraje sta zahajali v kitajsko restavracijo, kjer sta navadno obrok zaključili s sladko jagodno želatino. Potem je običajno Anna odpeljala Inez na svoj dom. To so bili za dekle najlepši dnevi.

Annina mati, ki je s svojo družino govorila samo v melodičnem francoskem jeziku, je bila čudna ženska, vendar Inez to ni motilo. Anna ji je poskušala razložiti, da je njena mati melanholična, ker je vedno v skrbeh za dr. Larosea. Kadar je odšel na daljšo pot, se je njegova žena zaprla vase in molila, da bi se živ vrnil. Prav tako je bila občutljiva in skrbna za druge ljudi. Kadar je videla Inez, je vzdihovala: "Ubogi otrok! Ubogi otrok!"

Anna Larose je imela precej očetovega značaja. Nesrečni indijanski otroci so se ji v dno duše smilili, še posebno pa Inez, ki je naenkrat ostala popolnoma sama.

Po ženini smrti tudi Charlie ni imel več obstanka v Frog Portageu. Izgubil je veselje do trgovanja, lova in celo do kmetije, ki jo je poprej s takim veseljem obdeloval.

Franku je povedal, da namerava zapustiti Frog Portage, kar je njegov partner z razumevanjem sprejel. Tudi načrtov za potovanje nihče več ni omenjal. Ko sta svojo robo prodala v trgovski postaji, je Frank odšel iskat delo v rudnik v Cromberg Portage, Charlie pa je še nekaj časa ostal na domačiji, dokler ni prepričal Jeaninega nečaka, da se je vselil v hišo. Konja je prodal župniku v Pelican Narrows, kravo pa lastniku trgovske postaje.

Osvobojen vsega, kar ga je še vezalo na preteklost v Frog Portageu, je poleti odšel v The Pas obiskat otroka, potem pa je nameraval začeti novo, drugačno življenje.

Charliejev prvi stik z domovino

Inez je bila zelo vesela Charliejevega obiska.

"*Daddy! Daddy*! Vedela sem, da se boš vrnil!" je vreščala od sreče. Na vso moč si je prizadevala, da bi pred njim skrila svoje domotožje.

Tony pa je bil še premajhen, da bi se pretvarjal.

"Domov me vzemi! Domov me vzemi!" je hlipal.

Besede o domu so tudi Charlieju vzbudile misel na dom, na tisti dom pod Gorjanci, na katerega je bil že čisto pozabil. Postalo ga je sram, da se domačim tako dolgo ni oglasil. Res da je pošta na severu bolj slabo delovala, toda lahko bi se bil potrudil in napisal pismo takrat, ko je bil v The Pasu. Od tam bi lahko domačim sporočil, da je še živ in zdrav, tudi če jim ne bi mogel dati naslova, da bi mu odgovorili.

Dejstvo je bilo, da ga je bilo sram priznati domačim resnico, ker je vedel, da so ljudje iz vseh okoliških vasi povpraševali po njem, kako se ima, kje živi... Če bi jim povedal o svojem bednem življenju, se starši res ne bi mogli ponašati s sinom.

Mislil je, da je bolje, da se jim sploh ne oglasi.

Sedaj, ko je sam občutil skrb in bojazen za svoje otroke, se je šele začel zavedati, kako so se njegovi starši počutili vsa ta leta. Najbolj ga je mučila negotovost, ker ni vedel, če so starši še živi, če še kdo živi v njegovi rojstni hiši. V trgovski postaji je dobil pismo in papir in z izposojenim peresom je napisal pismo domačim.

Takole je napisal:

The Pas, Manitoba, 5. marca 1928

Cenjeni, komur pride v roke!

Oprostite, da se vam šele po tako dolgem času oglašam in vam naznanim, da sem čudno pri življenju, dasi ne pri zdravju in veselju.

Minilo je že mnogo let, odkar sem pisal zadnje pismo bodisi v slovenskem ali v tujem jeziku. Roka se mi je odvadila pisanja in peresa in zna vihteti sekiro in držati puško bolje nego svinčnik ali pero. Toda čemu tratiti čas in papir s praznimi besedami?

Gotovo bi radi vedeli, kje sem in kako se mi godi daleč tukaj v tujini, ki mi je bila domovina v teh dolgih letih.

Odkar sem zapustil civilizacijo in se podal v divjino, nisem pisal nikomur, niti nisem od nikogar dobil pisma celih štirinajst let. Bil sem lovec, zlatoiskalec, prirodoslovec, naravoslovec, čolnar, vodnik, kmet, trgovec, voznik... Delal sem vse, kar mi je prišlo pod roko. Prepotoval sem skoro celo Golo ozemlje med reko Saskatchewan in Severnim Ledenim morjem. Bil sem v krajih, kamor še ni stopila noga belega človeka. Prebival sem eno leto ob reki Saskatchewan, v bližini jezera Chumberland, pet let ob jezeru Reindeer, tri leta na Golem ozemlju, sedem let pri Žabjem prenašališču (Frog Portage) ob reki Churchill, 300 milj severno od The Pasa, ki je skrajna meja civilizacije.

Odkar sem se podal v divjino, sem le redkokdaj videl belega človeka. Bele ženske nisem videl celih osem let. Slovenščine nisem slišal štirinajst let. Živel sem večinoma od lova in ribolova, preživljal sem se z divjačino, večinoma z mesom severnih jelenov, kateri se na skrajnem severu nahajajo v velikih trumah. Potem sem se naselil pri Žabjem prenašališču, kjer sem si napravil malo kmetijo, na kateri sem prideloval pšenico,

krompir in druge poljske pridelke za domačo potrebo. Pozimi sem lovil kožuhovino. Oženil sem se pred trinajstimi leti na Pelican Narrowsu s polnokrvno Indijanko, katera mi je bila družica v mnogih težkih časih. Imela sva pet otrok, tri dečke in dve deklici. Prvi, Ross Karel Jurij, je bil rojen 1917. leta in je umrl 1920. leta. Druga je bila deklica po imenu Inez, rojena leta 1921. Tretji je bil deček Anton, rojen leta 1923 v Frog Portageu. Četrti je bil deček Nikolaj, rojen leta 1926, ki je umrl 1927. leta. Peta je bila deklica po imenu Angelca, rojena 4. februarja leta 1928. Žena mi je umrla 10. februarja 1928. leta in mi je zapustila tri otroke: Inez, Antona in Angelco.

Žena mi je umrla po porodu hčerke Angelce. Takrat smo živeli v Frog Portageu, ob reki Churchill, 50 milj od najbližje indijanske naselbine Pelican Narrows. Ko sem uvidel, da je ženi potrebna pomoč, sem zapregel konja in se opolnoči podal na pot. Dirjal sem vso noč. V Pelican Narrowsu sem pobral dve Indijanki in se takoj obrnil in z njima pohitel domov, kamor sem dospel okoli poldne. Tako sem prepotoval okoli sto milj v šestnajstih urah. Dete je bilo rojeno še tisti dan ob mraku. Njena mati pa je pet dni pozneje legla k zadnjemu počitku. Pokopali smo jo v Pelican Narrowsu, kjer počiva poleg svojih dveh sinov.

Potem sem naložil sani s krmo, položil otroke v odejo in se podal na dolgo pot v The Pas, kamor smo prispeli po desetih truda polnih in žalostnih dnevih in kjer se sedaj nahajamo.

Ko mi je sila prekipela do vrhunca, nisem vedel, komu naj izročim otročiča in kam naj se obrnem. Sam sem bolj pri rahlem zdravju, drugega tukaj pa nikogar ne poznam. Tukaj ni Slovencev. Večinoma so Indijanci. Med njimi je pomešanih tudi nekaj zlatoiskalcev, trgovcev, lovcev, čolnarjev. To so ljudje brez stalnega bivališča.

Obrnil sem se na rimskokatoliško misijonsko postajo, kjer so sprejeli Inez in Antona. Za njuno oskrbo bom plačeval 28 dolarjev na mesec. Včeraj sem ju obiskal. Inez hodi v šolo, Anton pa je še premlad za šolo. Ubogo revšče noče ostati v sirotišnici. Kako težko sem se ločil od sirote. Držal se mi je za nogo in klical: "Oče, ne pusti me tukaj! Vzemi me s seboj!" Angelca je še vedno pri Indijancih...

Zelo bi rad vedel, kako je doma, zato vas prosim za odgovor.

Vaš vdani

Ivan Planinšek

Istočasno, ko je pisal domačim, je tudi za slovenski časopis Glas naroda, ki je izhajal v New Yorku, napisal ženitovanjski oglas.

To je bil sicer tedaj še dokaj nenavaden način za snubljenje, toda Charlie se med samimi Indijanci ni mogel iskati slovenske družice na tradicionalen način. Najbližje mesto, kjer so prebivali Slovenci, je bil Winnipeg, pa še tam so bili povečini sami moški.

Na oglas je dobil precej odgovorov. Slovenke z vseh koncev Amerike so mu pisale.

Še najbolj ga je ganilo pismo Marije Krapšek iz Sheboygana, ki je bilo polno sočutja do ubogega vdovca. "Jaz, bolj kot vsi drugi, razumem, kako se počutiš, kajti tudi jaz sem ostala sama z dvema otrokoma, potem ko mi je mož umrl," je pisala. "S pomočjo prijateljev sem svojo nesrečo nekako prebolela. V Sheboyganu sem si kupila precej veliko in prostorno hišo. Upam, da nas

boš kmalu obiskal. Če pa že sam ne moreš priti, mi pa vsaj otroke pošlji. Po materinsko bom skrbela zanje."

Sredi junija je Charlie odšel v Pelican Narrows obiskat hčerko Angelique. V hiši, kjer naj bi bila, je ob njegovem obisku nastala smrtna tišina.

"Kje je moj otrok?" je nestrpno vprašal.

"Ni je več. Odšla je," mu je odgovorila Indijanka.

"Kam pa lahko pet mesecev star otrok odide?" se je posmejal Charlie.

"Odšla je v nebesa, k materi. Pred mesecem smo jo pokopali. Vsepovsod smo te iskali in ker te nismo našli, smo jo brez tebe pokopali."

Charlieju nobena tolažba ni pomagala. Po glavi mu je rojilo samo to, da je Jean žrtvovala svoje življene za to dete, in sedaj tudi Angelique ni več.

Žalosten je odšel k trgovski postaji, da bi videl, če je prišla zanj kakšna pošta. V tem trenutku je bil močno potreben tolažilnih besed domačih. Bil je presrečen, ko mu je trgovec izročil pismo iz domovine. Hlastno ga je odprl in ko je prišel do odstavka, kjer mu je brat Jakob razlagal vojne dogodke in Martinovo smrt, so mu oči zalile solze. Sedel je v čoln in odveslal na otok, kjer so bili pokopani njegovi dragi. Tam je pismo do kraja prebral. Pred lesenim križem je padel na kolena in jokal, kot še nikoli v svojem življenju.

Izguba je bila za Charlieja preboleča. Ob pogledu na lesene križe so se mu misli strnile v pesem:

Leseni križi tu stoje,
kjer moji dragi v grobu spe,
krči se mi žalostno srce,
da bi izpralo bol večne solze.

Dežela tuja, kje si ti,
kjer brat mi pokopan leži,
mi srce žalostno ječi,
kje on prelil je svojo kri.

Kdo dal odgovor bo za njegovo smrt,
saj on ni bil z nikomer sprt?
On ljubil hišo, polje je in vrt,
v boj odšel je ves potrt.

Oj, bratje in vsi nesrečniki,
ki svojo ste kri prelivali,
za vas mi srce krvavi,
ker žalostno ste v boj odšli.

Novica o vojni v Evropi, ki je prizadela tudi njegovo družino, ga je strašno vznemirjala. Še isti dan je odpisal bratu Jakobu pa tudi materi in očetu je napisal v tolažbo obširno pismo:

Draga mati in oče!

Sprejmite najsrčnejše pozdrave od Vašega hvaležnega sina. Ubogi starši, hudo Vas je obiskala božja šiba. Kako strašno vam je moralo biti pri srcu, ko ste poslali svoje sinove na bojišče, medtem ko sem se jaz klatil daleč gori po Severu in nisem vedel o tem ničesar. Prvič sem slišal, da je ponorel beli svet, od nekega Eskima, o katerem vam hočem prihodnjič več pisati. Srečal sem ga v trgovski postaji, pa mi je rekel, da se pretepajo beli poglavarji in da teče mnogo krvi, da rabijo velike puške in zelo velike krogle. Tako mi je pripovedoval Kabluno. Smejal se je, tako da sem mislil, da laže. Več mi ni mogel povedati, ker več tudi on ni vedel. To novico, ki sem jo tako mimogrede slišal, sem hitro pozabil. Medtem pa so se bojevali moji bratje in prelivali svojo kri. Kdo je zakrivil to blaznost sveta? Le kako je Bog dovolil hudemu duhu, da zapleše svoj ples in da zmoti človeštvo. Človeštvo je zblaznelo, da je dopustilo, da je bilo pobitih toliko mladih življenj. Koliko mater je žalovalo za svojimi sinovi? Koliko žena za svojimi možmi? Koliko otrok za svojimi očeti? Koliko pohabljenih se še sedaj trudi, da ostanejo pri življenju, sam Bog ve.

Jaz sedaj pišem knjigo mojih spominov v angleškem jeziku. Naslov knjige bo Memories of My Life (Spomini iz mojega življenja). Prestavil jo bom tudi v slovenski jezik.

Še en pozdrav!
Ostajam vaš vdani sin
John Chas Planinšek

Poleti, ko ni bilo šole, je Inez še bolj pogosto obiskovala Laroseove. Dr. Larose je ugotovil, da je z njo nekaj narobe, kajti kar naprej je pokašljevala in lovila zrak. Mislil je, da se je loteva tuberkuloza, zagotovo pa seveda brez rentgena ni mogel postaviti diagnoze.

Charlie je močno pogrešal otroke, zato se je odločil, da se preseli v Cranberry Portage, malo rudarsko mestece, 50 milj severno od The Pasa, ob Cramberry jezeru, do kamor je bila že tedaj zgrajena železnica in kamor je dokaj redno prihajala pošta. Charlie je nameraval postaviti tam kočo, tako da bi otroka lahko od doma hodila v šolo.

Svoje načrte je v obširnem pismu razložil sestri Tereziji.

Pridno je podiral visoke smreke in iz njih gradil kočo. Ko jo je do jeseni dokončal, je šel po otroka.

"Dobro, da si prišel," mu je rekel dr. Larose. "Iskal sem te že, ker me močno skrbi zdravje tvoje hčerke. Kot je videti, ima Inez tuberkulozo."

"Če rabi zdravniško pomoč, ne bi bilo treba čakati na moje dovoljenje. Vi ste zdravnik, zakaj pa je ne pozdravite?"

"To ni tako enostavno. Jaz ne morem kaj dosti storiti zanjo. Mogoče bi ji bolj toplo podnebje pomagalo."

Charlie se je spomnil toplih krajev v Kaliforniji, kjer nikoli ni snega, toda ker ni imel denarja, tja seveda ni mogel potovati. Nekaj dolarjev si je sicer prihranil od trgovanja, a to ne bi zadostovalo za tako dolgo pot.

Obisk v Sheboyganu

Bolj kot kdaj koli poprej se je Charlie začel zavedati, da otroka potrebujeta žensko, ki bi po materinsko skrbela za njiju. Spomnil se je Marije Krapšek iz Sheboygana in njenega povabila, naj otroka pošlje k njej v oskrbo. Mislil si je, da mora biti dobra, usmiljena ženska, če je bila pripravljena vzgajati tuja otroka.

Pripravljen je bil opustiti načrte za vselitev v novo hišo v Cramberry Portageu in svoj ambiciozni načrt za potovanje na Kubo zamenjati za mirno in urejeno družinsko življenje. Zavedal se je, da otroka potrebujeta mater, on pa ženo. Če bo vse po sreči, bo poročil Marijo in bodo vsi srečno živeli v Sheboyganu, si je mislil.

Preden je šel na pot, je stopil k brivcu, da mu je porezal dolge, razmrščene lase in obril brado. Na Marijo je namreč hotel narediti kar najboljši vtis. Potem je šel v Hudson Bay trgovino in si kupil nova oblačila: suknjič, srajco, sive hlače, nogavice in črne nizke čevlje. Tudi za Inez in Tonyja je nakupil nekaj novih stvari.

Na dan odhoda so stare obleke zmetali v nov kovček, kože za prenočevanje ali *bedrolls*, kot so jih imenovali, pa so zvili in zvezali.

Na železniški postaji je Charlie izvedel, da bodo morali najprej potovati v Winnipeg, od tam pa preko Ashlanda v Sheboygan.

Vožnja z vlakom je bila novo doživetje za otroka. Neznosno hitro pomikanje vlaka jima je sprva povzročalo neprijeten občutek v želodcu, toda ker je bil oče z njima, sta se počutila varna. Pripravljena sta bila prestajati še tako hudo neugodje, samo da sta bila lahko z njim.

"Kam pa gremo?" je vprašala Inez, zaskrbljena, da ju oče pelje še v bolj oddaljeno mesto v šolo.

"Ne skrbi, princeska, od sedaj naprej bomo vedno vsi skupaj. Če bo vse po sreči, bosta s Tonyjem dobila novo mamo."

Hčerka se je zavedala, da prave mame nihče ne more nadomestiti v njenem srcu, toda mislila si je, da slabše, kot ji je bilo v misijonski šoli, nikjer ne more biti.

"Smo že tam?" je vprašal Tony, ko se je vlak ustavil v Winnipegu.

"Ne še. To je šele začetek našega potovanja. Tu bomo ostali čez noč, jutri pa bomo potovanje nadaljevali."

Ko so šli z železniške postaje proti glavni ulici, je Inez občudovala visoke, štiri- in petnadstropne stavbe z velikimi napisi in še večjimi izložbenimi okni, v katerih so bili razstavljeni razni predmeti. Šli so mimo številnih trgovin, restavracij, pekarij in brivnic.

Charlie se je ustavil pred pisarno časopisa Winnipeg Tribune. Tam se je hotel pozanimati, če poznajo kako slovensko družino.

"Kaj pa lahko storim za vas?" je vprašal mlad novinar po imenu Jack Pattison, ko je Charlie s svojima otrokoma vstopil.

"Mogoče mi lahko poveste, če kakšni Slovenci živijo v Winnipegu. V gozdovih severne Kanade sem živel dvajset let in sem izgubil vse stike s svojimi rojaki. V tem mestu nikogar ne poznam."

Jack ni imel pojma, kje je Slovenija, pa tudi nobenega Slovenca v Winnipegu ni poznal. Toda, ker je v Charliejevi pripovedi slutil dobro zgodbo za časopis, ga je povabil na svoj dom in mu tam ponudil prenočišče.

V primerjavi z leseno kočo, je bila Jackova hiša pravi grad, s tremi sobami in prostorno kuhinjo, s plinskim štedilnikom in električno lučjo v vsakem prostoru.

Jackova žena jim je postregla z okusno večerjo. Potem je Charlie razgrnil po tleh svoje kože in otroka sta takoj trdno zaspala. Z Jackom sta vso noč sedela za kuhinjsko mizo in klepetala.

Zjutraj je Jack pospremil Planinške na vlak.

Vlak je imel nekaj ur zamude, zato se je Charlie bal, da bodo zamudili zvezo za Ashland.

"Ne skrbi!" mu je prigovarjal prijazni sprevodnik. "Kar meni prepusti te skrbi."

Sprevodniku se je moški, ki je sam potoval z dvema otrokoma, smilil, zato je poskušal storiti vse, da bi mu omogočil ugodno potovanje.

Na mejnem prehodu so prišli na vlak cariniki, da bi pregledali dokumente.

Charlie si je pred odhodom pozabil urediti dokumente pa tudi na železniški postaji, ko je kupoval vozne listke, ga na to nihče ni opomnil. Sedaj se je tresel od strahu, kaj bo carinik storil z njimi.

Še celo otroka sta občutila njegovo tesnobo, ko je mož v uniformi tik pred njimi rutinsko ponovil: "Potne liste, prosim!"

"Žal mi je, *sir*, toda jaz nimam potnega lista," je rekel Charlie.

"Potem mi pokaži kakšen drug dokument. Potrdilo o naturalizaciji."

"Tudi tega niman. V severnem Saskatchewanu, kjer stalno prebivamo, ni pisarn, kjer bi te stvari uredil."

"Brez dokumentov vas ne morem spustiti preko meje. Kaj pa nameravaš s tema otrokoma."

"To sta moja otroka."

"Prav nič ti nista podobna."

"Pa kaj zato. Podobna sta materi."

"*Sorry, sir*, toda samo na tvojo besedo tega ne morem verjeti. Potrebujem dokument."

Charlie mu uradnega dokumenta ni mogel pokazati, a mu je konec koncev le uspelo carinika toliko omehčati, da se je zadovoljil s pismom Marije Krapšek.

Preden je sredi popoldneva vlak pripeljal v Ashland, je sprevodnik poznal že vso Charliejevo življenjsko zgodbo, tudi to, da ga Eskimi imajo za gospodarja svojega ozemlja. Ker je vedel, da v Ashlandu vlaka za Sheboygan ne bodo več ujeli, je po telegrafu zaprosil postajnega načelnika v Ashlandu, naj za te čudne popotnike iz severne Kanade preskrbi prenočišče.

Na železniški postaji v Ashlandu so Planinške pričakali številni novinarji. Še celo mestni župan jih je prišel pozdravit.

Novinarje je seveda zanimalo življenje na skrajnem severu Kanade in Charlie je na njihova vprašanja odgovarjal v mehki angleščini. Otroka sta se samo boječe držala za očetovo suknjo.

Po končani novinarski konferenci, kateri je sledilo še fotografiranje, so Planinške z avtomobilom odpeljali v restavracijo. Ta nepričakovana pozornost je bila kar preveč za njih, ki niso bili vajeni civiliziranega sveta.

"Moja otroka sta hudo lačna, pa nista vajena jesti pred tujimi ljudmi," je zaupal Charlie novinarju, ki jih je spremljal. "Bi nam mogoče lahko našli kako slovensko družino, ki bi nas bila pripravljena prenočiti?"

Tudi to željo so mu izpolnili. Novinar je slučajno poznal Andreja Masko, ki je pred prvo svetovno vojno prišel v Ameriko.

Maskovi so bili veseli nenavadnega obiska. Po večerji so s Charliejem govorili dolgo v noč v jeziku, ki ga Inez in Tony nista razumela, a sta čutila, da je bil oče zelo srečen.

Drugi dan, ko je Charlie z otrokoma prišel na železniško postajo, da bi nadaljeval pot, je zagledal svojo fotografijo na prvi strani lokalnega časopisa. Nad njo je bil velik napis: NJEGOVA PRVA VOŽNJA Z AVTOMOBILOM - CHARLES PLANINSHEK IN NJEGOVA OTROKA S SKRAJNEGA SEVERA POTUJEJO PREKO NAŠEGA MESTA.

Kupil je časopis in ko ga je na vlaku skrbno prebral, je strgal naslovno stran, jo prepognil in spravil v notranji žep suknjiča.

Naslednjih štiriindvajset ur so prebili na vlaku. Za zajtrk je Charlie dobil v jedilnem vagonu sirove sendviče, ki so še zlasti Inez dobro teknili. Ves dan ni jedla drugega kot sendviče s topljenim rumenim sirom.

V Sheboygan so prispeli zgodaj zjutraj. Od železniške postaje so dve uri pešačili do hiše Marije Krapšek. Dolga hoja z velikim kovčkom in težkimi blazinami iz kožuhovine Charlieju, ki je bil vajen nositi težak tovor na dolge razdalje, ni povzročala težav, toda zaradi Tonyja, ki je bil še majhen, so se morali večkrat ustaviti in odpočiti.

Končno so prispeli do cilja.

Preden je potrkal na vrata, je še enkrat preveril hišno številko in Marijin naslov.

Starejša ženska je odprla vrata in iz hodnika se je slišalo glasno otroško vreščanje.

"Iščemo Marijo Krapšek," je povedal ženski, ki je odprla vrata.

"Marija!" je ženska zakričala proti spalnici, kjer je skozi odprta vrata Charlie ugledal debelo žensko s kratkimi sivimi lasmi. "Nekdo te hoče videti."

Charlie ni mogel verjeti svojim očem. Bil je kar vidno razočaran, ker je pričakoval, da bo Marija mlajša in lepša.

Medtem ko se je Marija oblačila, je Charlie štel otroke. V kuhinji jih je bilo dvanajst. Dva, 16-letno dekle in 14-letni fant, sta bila nekoliko podobna Mariji, zato je Charlie sklepal, da sta njena. Pozneje je Charlie zvedel, da sta bila njena še dva manjša otroka, ki jih je imela z nekim poročenim Hrvatom.

V kuhinji je bil tudi pritlikav možak, ki se je hotel v trenutku zmede, ko so otroci skakali sem in tja, s Charliejevim kovčkom izmakniti skozi stranska vrata.

Končno je Marija veličastno vstopila v kuhinjo. Kričala in preklinjala je na otroke, kot da bi ji bilo to v naravi.

"Jaz sem Charlie Planinšek in to sta moja otroka," se ji je predstavil in ji ponudil roko.

"Zakaj si pa prišel?" je vprašala. Po glasu se ji je poznalo, da je čudno preplašena.

"Saj si nas vendar povabila," ji je odvrnil, ko je ugotovil, da ji tisto vabilo verjetno ni prav nič pomenilo.

Postalo mu je žal, da je prišel v Sheboygan. Uvidel je, da se ta ženska ne more niti malo primerjati z njegovo bivšo ženo. Vseeno pa je odločil, da bodo nekaj časa ostali tam, da bi se Inez popravilo zdravje.

"Bi lahko pri tebi najel sobo?" je vprašal. Že ob prihodu je namreč opazil v oknu napis ROOM FOR RENT.

Marija mu je uradno odvrnila, da ima sobo, ki pa je brez pohištva.

"Najeli jo bomo vseeno. Saj ne rabimo postelje. Kožuhovinaste spalne blazine smo prinesli s seboj in te nam kjerkoli nadomestijo posteljo."

Prvi vtis, ki ga je nanj naredila Marija, je bil obupen, toda kljub temu je upal, da le ni tako slaba, kot daje videz. Preveč fantazije si je bil zgradil okoli nje.

S Charliejevima otrokoma je prav tako surovo ravnala kot s svojimi. Njegova navzočnost jo je močno nervirala.

Ko se je zvečer z otrokoma spravil spat, je Marija od zunaj zaklenila vrata njegove sobe, kar se mu je zdelo zelo sumljivo. Še bolj sumljivi pa so se mu zdeli glasovi, ki so prihajali iz kuhinje.

Ker ni mogel spati, se je splazil skozi okno in od zunaj skozi okno opazoval, kaj se je dogajalo v kuhinji.

Tam je bilo polno pijancev, ki so izmenoma plesali z Marijo. Kadar ni plesala, je moškim stregla z domačim žganjem, vmes pa se je večkrat usedla na kolena moškemu, ki ga je klicala Janez.

Sedaj je Charlie razumel, zakaj Marija zjutraj ni mogla iz postelje.

Zjutraj je prva vstala Marijina hčerka Helen. Potem ko je odpravila brate v šolo, je šla s kanglico po kavo in kruh, da je lahko postregla materi, Charlieju in njegovima otrokoma.

To se je iz dneva v dan ponavljalo.

Charlie je druge Slovence spraševal, kakšna ženska je Marija, pa nihče ni hotel govoriti o njej. V času *prohibicije* so bili namreč veseli, da so lahko dobili pijačo pri njej, čeprav je bil *botlegging* prepovedan.

Marija se je v Charliejevi prisotnosti zelo neugodno počutila, kajti takoj je ugotovila, da je drugačen od Slovencev, ki so se vsako noč zbirali v njeni kuhinji.

Kljub temu da je živel v divjini, kjer ni bilo ne uradnih zakonov ne zapisanih etičnih pravil, je bil družinski mož, ki je ob večerih otrokom pripovedoval pravljice o resničnih in izmišljenih stvareh, da bi jim razširil obzorje in jih pripravil za življenje v civiliziranem svetu.

Življenje pri Krapškovih je bilo prava muka za Inez, ki ni bila vajena poslušati kričanja in prerekanja. Gospa Krapšek, šest čevljev visoka in 300 funtov težka ženska, ji je vzbujala strah in trepet, čim je povzdignila svoj glas, kar se je seveda dogajalo zelo pogosto.

Inez je mislila, da jo ima oče rad, zato je svoje razočaranje držala zase. Da bi obvarovala Tonyja pred njenimi izbruhi, je večkrat sama prevzela krivdo za nevšečnosti, ki jih je on povzročil.

Če ne bi bilo Helene, Tony in Inez sploh ne bi mogla prenašati Marijinega surovega ravnanja. Njenega odpora do njiju so se nalezli tudi njeni sinovi, ki jih je bilo sram, da bi se igrali z indijanskima otrokoma. Še celo v šoli so se jih izogibali in so se pogosto iz njiju norčevali vpričo drugih otrok.

Na srečo pa je bilo v šoli tudi dovolj takih otrok, ki so z zanimanjem poslušali zgodbe o Indijancih in Eskimih, ki sta jih pripovedovala Tony in Inez. Ti so jima večkrat odstopili svoje malice pa stare knjige so jima prinesli in na svoje domove so ju vabili.

Poleg otrok je bil tudi Charlie večkrat povabljen v ameriške hiše, kjer so njegove humoristične zgodbe naletele na pozorna ušesa. Še tako tragično zgodbo je znal vedno obrniti na smeh in s svojo močno vero v prihodnost je vlival upanje še tako vztrajnim cinikom.

Nekega dne sta ga obiskali dve študentki, ki sta za šolo pisali nalogo o Eskimih. Z veseljem jima je povedal vse, kar sta hoteli vedeti, v zameno pa ju je prosil za majhno uslugo. Ker sta obe živeli v bližini Krapškovih, ga je zanimalo, kaj mislita o Mariji.

"Zakaj pa vas to tako zanima?" sta se vljudno izmikali vprašanju.

"Zame je zelo pomembno, da čimveč zvem o njej, da ne bi napravil usodne napake."

Dekleti sta slutili, za kaj gre, zato sta mu povedali, da je bila poročena z moškim, s katerim je imale dva otroka. Potem je moža pustila in se preselila k nekemu Hrvatu, s katerim je imela še dva otroka. Vmes pa se je vlačila še z drugimi moškimi.

Charliejev sum je bil tako potrjen. Marija je bila nepoštena, goljufiva ženska. Če bi bila vdova s štirimi otroki, bi še nekako razumel, zakaj se je vrgla v

botlegging, toda tega, da je svojega moža pustila, da bi lahko živela tako življenje, pa nikakor ni mogel razumeti.

Ko je uvidela Charliejevo popularnost med Amerikanci, ga je poskušala ponovno zapeljati, vendar se za njene laži ni več zmenil.

To jo je še bolj razjezilo, sicer pa je bila že tako ljubosumna, ker je bil Charlie z otroki deležen take pozornosti.

Ko je lokalni časopis objavil celo stran dolgo zgodbo o njem, ji je prekipela jeza. Oklevetala ga je vsem Slovencem, češ da je častihlepnež in oportunist, ki mu je več do ameriške družbe kot do družbe sorojakov. Tem lažem so verjeli, saj se je tudi njim zdel čudaški, ker je namesto žganja pil čaj z mlekom.

"Kaj pa je narobe s tabo?" ga je Marija nekega dne kar naravnost vprašala, ker se Charlie po enomesečnm bivanju še vedno ni ob večerih prikazal v kuhinjo. "Si preveč fin za našo družbo? Vsaj malo spoštovanja bi lahko pokazal svojim rojakom. Verjetno se sedaj, ko te tako na veliko častijo po časopisih, počutiš, da si mnogo boljši od nas."

"Za hrano in stanovanje ti pošteno plačujem, kaj pa sicer počnem in kako se obnašam, je pa moja stvar," ji je odvrnil.

"Kaj pa poroka, ki si jo obljubljal v pismih?" ga je opomnila.

"To je bilo takrat, ko sem še imel zaupanje v ženske. S svojimi lažmi si mi tisto zaupanje ubila. Še svojih otrok se sramuješ, še svoja dva otroka si pred mano zatajila. Le kako naj bi ti zaupal moja otroka?"

Odtlej Charlie ni čutil drugega do nje, kot usmiljenje. Kolikor je mogel, se je je izogibal.

Zgodba o Charlieju je pritegnila pozornost guvernerja države Visconsin, ki je nekega dne povabil Planinške na večerjo. Marija je ljubosumno opazovala, kako je Charlieja in otroke prišel iskat šofer s črno limuzino.

Zavedajoč se, da ji njegove zveze z novinarji in politiki ne bodo koristile, je zapadla v histerijo.

"Lahko se preseliš kar h guvernerju!" je začela vpiti na Charlieja, ko jih je šofer pripeljal domov. "Poberi se mi iz hiše in svoja indijanska otroka vzemi s seboj."

Charlieju je postalo vsega dovolj. Več ponižanja od te osorne, arogantne ženske ne bi mogel prenesti.

Drugi dan je pospravil svoje stvari in se z otrokoma vrnil v Kanado.

Na mejnem prehodu niso imeli težav, ker se je carinik zadovoljil z izrezki iz časopisov.

Ekspedicija iz arktičnega v tropski pas

Po nekajdnevnem potovanju je Charlie z otrokoma izstopil v Winnipegu. Z izrezki iz časopisov se je napotil v pisarno Winnipeg Free Pressa, kjer ga je sprejel mlad novinar Peter Whitall.

"Kaj pa je tebe privedlo k nam?" ga je vprašal Peter.

"Rad bi povedal, da se nameravam s pasjo vprego in s kanujem odpraviti na Kubo. Še nihče ni doslej tako potoval iz arktičnega v tropski pas. Jaz bom prvi, ki bom to poskusil."

"Koliko časa boš pa za to dolgo pot potreboval?" je zanimalo Petra.

"Dokler ne pridem do cilja. Kdo pa na Severu sploh šteje dneve? Tam živimo iz dneva v dan."

"Kaj bo pa z otrokoma?"

"S seboj ju bom vzel, kako pa naj drugače grem."

"Kje boš dobil denar za ta podvig?"

"Saj ne bomo veliko potrebovali. Imamo kanu in šotor, za hrano in vse ostalo bo pa narava poskrbela. Vedno smo samo od zemlje živeli. Če smo na Golem ozemlju lahko preživeli, bomo lahko tudi drugje."

"Nekaj denarja bi lahko tudi s predavanji zaslužil," mu je svetoval novinar. "Zgleda, da si dober govornik. Pametno bi bilo, če bi predavanja spremljal z diapozitivi, tako da bi ljudje dobili boljšo podobo teh krajev."

Med vožnjo v The Pas je Charlie tiho razmišljal o Petrovem predlogu. Nikoli poprej ni pomislil na to možnost, čeprav je vedel, da s svojimi zgodbami lahko vzbudi pozornost ljudi. V Sheboyganu je govoril o Eskimih v šoli, novinarjem in politikom in vsi so ga z zanimanjem poslušali.

V The Pasu je pustil otroka v misijonski šoli, vendar jima je obljubil, da se bo čez nekaj mesecev vrnil in ju vzel s seboj na dolgo pot.

Še preden se je podal na pot, si je hotel urediti državljanstvo, tako da bi lahko potoval kot Kanadčan.

Medtem ko sta se Inez in Tony ponovno privajala na šolski red, se je Charlie pripravljal na svoje enkratno potovanje.

Najprej je poiskal Franka O'Gradyja in ga vprašal, če je še vedno pripravljen sodelovati pri ekspediciji.

"Tisto so bile lepe sanje, Charlie, toda sedaj živim v realnosti. Res da je moje delo globoko pod zemljo pravi pekel, toda vsaj plačo redno dobivam."

"Življenje se ne vrti samo okoli denarja. Več kot dvajset let sem živel brez njega in sem se naučil, da sem tudi brez njega lahko srečen. To sem se naučil od Indijancev in Eskimov in to hočem tudi Američanom dopovedati.

Charliejeva zavzetost za nove pustolovščine je tudi v Franku zbudila tisti brezskrbni, svobodomiselni značaj, ki se je skrival pod masko resnega, v denar zaverovanega rudarja.

Ko je Charlie na mizi razgrnil zemljevid Severne Amerike, sta oba začutila, da ju je popotniška žilica popolnoma prevzela.

"Začela bova v Arktičnem oceanu, v Chesterfield Inletu. Ko se bova vrnila v The Pas, bova pobrala otroka in bomo nadajevali s sanmi skozi prerijo, potem bomo s kanujem pluli po reki Mississippi do Mehiškega zaliva in nato preko Everglades in potem vzdolž floridske obale in prek Floridske ožine do Kube. Nihče še ni tako daleč potoval na tak način. Vpisala se bova v zgodovino."

"Tu je seveda še velik problem: Kako nameravaš priti na Sever in nazaj v tistih nekaj mesecih, ko voda ni zamrznjena?"

"Ni problema. Potovanje bova kombinirala s kanujem in pasjo vprego."

"To je lažje reči, kot narediti," je odvrnil Frank. "Kako pa misliš vleči kanu po zamrznjenih rekah in kaj nameravaš narediti s sanmi in psi, kadar bomo potovali s čolnom?"

Charlie na to poprej sploh ni pomislil, pa tudi sedaj mu ni delalo težav. Izmislil si je idealno rešitev: "Pozimi bomo dali kanu na sani, poleti pa bomo imeli sani v čolnu. Pse pa bomo vzeli s seboj, da jih pokažemo Američanom. Da, tako bomo naredili. Na sani bomo poleti montirali kolesa, tako da bomo lahko ljudem pokazali, kakšna je pasja vprega na severu. In sami se bomo seveda po eskimsko oblekli."

Frank ni bil povsem prepričan, da bodo pasje sani zdržale težak, 18-čeveljski kanu, toda če je Charlie rekel, da bo tako šlo, ni imelo smisla ugovarjati. Kar si je vtepel v glavo, je tudi izpeljal.

V svoji koči pri jezeru Trade Lake, v kateri je sedaj živel Jeanin nečak, si je izdelal *toboggan*, eskimske sani, ki so bile v bistvu samo ukrivljena plošča, na katero so potem navezali kožo, da je držala tovor na mestu ali da je varovala ljudi pred mrazom. Charlie je svoj tobogan posodobil, tako da je namesto kože uporabil šotorsko platno, ki je zavzelo manj prostora. Sani so bile dovolj ozke, da jih je bilo moč spraviti na dno kanuja, kjer naj bi bile spravljene med plovbo. Za prenos težkega kanuja preko številnih prenašališč okoli slapov ali strmih brzicev je naredil kolesa, ki jih je po potrebi pritrdil na sani, tako da so čoln na saneh lahko psi vlekli po travi.

Na kanu je z velikimi črkami napisal na eni strani ARTICS TO TROPICS EXPEDITION, na drugi strani pa NORTHERN SPIRIT, kakor sta s Frankom poimenovala svoj kanu.

Končno, ko so bili vsi načrti do potankosti izdelani, sta čoln naložila na sani, vanj pa nekajmesečno zalogo hrane, vpregla pse in se 21. marca 1929 odpravila na pot proti Chesterfieldu, kjer naj bi se njuna ekspedicija uradno začela.

V začetku aprila sta prišla do jezera Raindeer. Tam sta se začasno ustavila v koči, ki jo je Charlie že pred leti zgradil. V led sta zavrtala luknje in nalovila nekaj svežih rib zase in za pse. Tudi nekaj jelenov sta ustrelila.

Po enotedenskem počitku sta nadaljevala pot.

Prepotovala sta skoraj 600 milj, ko ju je na nekem otoku zalotila pomladna odjuga. S sanmi nista mogla več naprej, s čolnom pa tudi ne, ker so po površini vode plavale velike ledene plošče. Tako sta na otoku čakala deset dni, medtem ko je jugovzhodni veter sunkovito potiskal ledene plošče proti obali, kjer jih je gromovito nametal drugo vrh druge, tako da je bil na severni strani otoka kup skoraj 20 čevljev visok.

Ko se je večina ledu stalila, sta sani naložila v kanu, potem pa še svojo prtljago in pse in odveslala po ledenomrzlem jezeru.

Čez nekaj dni so se začeli odpirati popki na brezah, vrbah in topolih. S tal je pognala nežna zelena trava in na sončnih zaplatah, kjer se je sneg najprej stalil, so iz zemlje pokukale prve pomladne cvetlice.

Po potokih, ki so povezovali večja jezera, sta prišla do jezera Nueltin, kjer sta se obrnila proti zahodu, prečkala jezero Kasba in zavila severno po reki Kazan, mimo jezera Ennadai vse do jezera Baker, kjer sta zavila proti vzhodu v Chesterfield Inlet.

V Chesterfield Inletu sta ob prisotnosti uradnikov Hudson Bay družbe 10. julija slavnostno namočila vesla v vodo, ki je povezovala zaliv z Arktičnim oceanom. Še pred tem je Charlie zaprosil predstavnike Hudson Bay družbe, ki so na obali spremljali začetek te nenavadne ekspedicije, naj se podpišejo v njegovo spominsko knjigo.

Vračala sta se po isti poti, kot sta prišla. Pri jezeru Raindeer sta se spet za dalj časa ustavila, da sta se založila s svežim mesom, oprala obleko in se odpočila.

V Pelican Narrows sta prišla sredi septembra. Tam sta na pomolu privezala kanu za lesen drog in odšla obiskat Charliejeve sorodnike.

Elizabeth je bila presrečna, ko je ugledala svojega dragega strica. Pri sedemnajstih letih je izgledala že kot odrasla ženska in Charlie je pomislil, da bi lahko ona med potjo pazila na Inez in Tonyja, zato jo je povabil, naj se jim pridruži.

"Ne grem nikamor. Doma hočem biti," je odvrnila, ko ji je prigovarjal, naj gre z njima na pot v deželo večnega poletja.

"Saj ne boš osamljena kot v šoli. Frank, Inez, Tony in jaz bomo vedno s tabo. Spet bomo živeli kot družina. Po letu ali dveh pa se vrnemo."

Zaradi neprijetnih spominov na šolo se Elizabeth ni dala pregovoriti.

"Potem mi daj vsaj poljub za Inez in Tonyja," ji je rekel Charlie, ko se je že od vseh ostalih poslovil.

Elizabeth je imela solzne oči, ko se je poslavljala od njega. Še nikoli poprej ji ni bilo tako hudo, kadar se je od njega poslavljala.

Bojazen, da Charlieja ter bratca in sestrice ne bo nikoli več videla, jo je popolnoma prevzela. Nekaj minut je neusmiljeno jokala, potem pa je stekla za Charliejem do pomola.

Kanu je bil že predaleč od obale, tako da je veslača nista mogla več slišati, ko je na vse grlo kričala:

"Charlie, počakaj! S tabo grem! Charlie! Charlie!"

Verjetno se Charlie ni upal pogledati nazaj, na kraj, ki mu je bil tako pri srcu.

Inez in Tony se pridružita v The Pasu

Frank je upal, da se bo Charlie premislil glede Tonyja in Inez, saj je bilo že zanju potovanje preveč naporno. Toda Charlie ni hotel prelomiti obljube, ki jo je dal otrokoma.

V The Pasu se je najprej pozanimal, če je dobil potrdilo o državljanstvu. Oddahnil se je, ko je v trgovski postaji dobil v roke velik papir, na katerem je z zelenimi črkami pisalo: "Charlie Planinshek je postal naturaliziran britanski državljan in je upravičen do vseh političnih in drugih pravic in prednosti ter ima iste dolžnosti in odgovornosti kot naravno rojen britanski državljan in ima praktično status naravno rojenega Angleža."

Dokument je bil izdan 1. aprila 1929.

Na drugi strani dokumenta so bili zapisani Charliejevi osebni podatki: da je 48 let star, 5 čevljev in 4 *inče* visok, bele polti, temne kože, da ima rjave oči in temne lase.

Poleg tega je pisalo, da je kmet s stalnim prebivališčem v Pelican Narrowsu v Manitobi in da je bil rojen 4. julija 1880 v Filmon Bruksu, Senora, Mehika, in da so bili njegovi starši mehiški državljani.

Rojstni podatki so bili seveda izmišljeni, kajti Charliejevi starši nikoli niso bili v Mehiki pa tudi rojstna letnica se ni ujemala z dejanskimi podatki. Charlie je bil namreč šest let mlajši, kot je pisalo na njegovem potrdilu o državljanstvu.

Verjetno je imel vzrok, zakaj je ponaredil datum in kraj rojstva. Mogoče je to storil zaradi tistega umora na Aljaski, ki ga je storil njegov prijatelj, ali pa se je bal, da bi ga deportirali, če bi v Ameriki zvedeli, da se je pri vstopu v državo zlagal. Karkoli je že bil vzrok, od tedaj naprej je Charlie vztrajal pri svoji trditvi, da je bil rojen v Mehiki.

Preden je nadaljeval pot, je v The Pasu obiskal mestnega župana, ki je z veseljem podpisal njegovo spominsko knjigo, in uredništvo lokalnega časopisa, ki je takole komentiralo njegovo ekspedicijo:

DVA KANUJISTA NAMERAVATA POTOVATI IZ CHESTERFIELDA DO HAVANE

Charles Planinshek in Frank O'Grady sta po znamenitem 800 milj dolgem potovanju iz Yak Atuja pri Chesterfield Inletu prispela v The Pas in bosta čez nekaj dni nadaljevala pot s kanujem proti Kubi.

Od tukaj sta odšla 21. marca in sta prišla na začetno točko svoje poti 10. julija. Potem sta 12. julija začela ekspedicijo, ki naj bi ju ponesla v Havano.

Od sonca ožgana in od vetra utrjena sta prispela v The Pas danes opoldne. Tu bo njihov prvi pravi počitek, preden nadaljujeta pot proti Havani, kamor nameravata prispeti proti koncu leta.

Do Pelican Narrowsa sta šla s konjsko vprego, od tam do jezera Raindeer s pasjo vprego, naprej pa z 18-čeveljskim tovornim kanujem.

Kot pripoveduje Planinshek, sta imela med potjo nenavadne dogodivščine: ko sta veslala po brzicah reke White Wing River, jima je voda zalila čoln, tako da bi skoraj utonila.

Planinshek je najsevernejši kanadski kmet. V sedmih letih si je postopoma iz gozdne površine uredil čedno kmetijo, kjer uspešno goji povrtnine.

Potnika, katerima se bosta pridružila še dva Planinshkova otroka, ki sta med prvim delom ekspedicije ostala v The Pasu, bosta potovala po reki Saskatchewan proti jugu, potem pa po Mississippiju vzdolž Združenih držav.

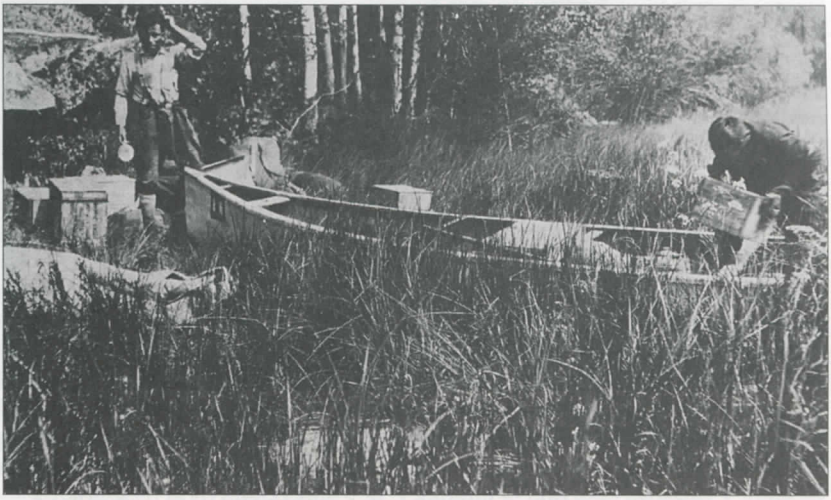

Charlie in Frank natovarjata kanu, 1929

Čeprav je Inez zelo rada hodila v šolo, je bila srečna, da se je osvobodila samostanske discipline. Tony pa je še rajši odšel na pot, ker je sovražil šolo, molitve in dolge rjave halje misijonskih bratov.

Inez seveda ni mogla zapustiti The Pasa ne da bi se poslovila od Anne Larose.

"Pa čisto zares odhajaš?" jo je Anna vprašala.

"Jutri odpotujemo," ji je odvrnila Inez in bruhnila v jok. Anna ji je bila kot mati, zato je bilo slovo od nje zelo boleče.

"Moja draga Inez, tudi jaz te bom močno pogrešala. Obljubi mi, da mi boš pisala iz vsakega mesta in da boš zame molila."

Medtem ko ji je Anna dajala materinske nasvete, je dr. Larose govoril s Charliejem o bolj resnih stvareh.

"Charlie, vzeti tako majhna otroka na pot je velika odgovornost. Se ne bi raje premislil? Za otroka ni dobro, da se klatita iz kraja v kraj. Otroka bi morala biti v šoli z drugimi otroki."

"Otroka morata biti z mano. Jaz sem njun oče," je odvrnil Charlie.

Dr. Larose je občudoval njegovo vztrajnost, čeprav je še vedno verjel, da otroka potrebujeta nežno žensko roko.

Inez in Tony sta bila presrečna, da sta lahko potovala z očetom.

Od leve proti desni: Tony Planinshek, Charlie Planinšek, Frank O'Grady, Inez Planinshek

Končno so se vkrcali v kanu štirje človeški in štirje živalski potniki in odrinili na pot. Za otroke se je s tem začelo brezskrbno in svobodno življenje. Namesto zvoncev, ki bi ju klicali k molitvi, sta poslušala šumenje vetra in žuborenje reke.

Tudi psi so imeli ugodno življene, medtem ko sta Charlie in Frank opravljala vsa dela.

Podnevi sta vse dni veslala, ob večerih ob rečnem bregu postavila šotor, ob odprtem ognju skuhala večerjo in se pripravila za naslednji dan.

Kuhala sta vedno ob tabornem ognju, le če je deževalo, sta v šotoru kuhala na špiritnem gorilniku. Najpogostejša hrana je bil bannock in pečene ribe, ki so jih nalovili v reki.

Po večerji sta Inez in Tony v reki oprala posodo. Saje, ki so se nabrale na zunanji strani kakor tudi ostanke hrane, ki so se prismodili v loncu, sta zdrgnila s peskom.

V reki sta se morala tudi redno umivati. Frank, ki je prevzel skrb za njuno osebno higieno, jima je vsak večer pregledal roke in noge, obraz in ušesa.

Ponoči, ko sta otroka že spala, je Charlie ob medli svetlobi sveče vztrajno pisal svoj dnevnik.

Tako jim je življenje potekalo po ustaljenem teku. Ribje meso so seveda od časa do časa zamenjali s račjim ali zajčjim mesom. Ko so počasi veslali proti jezeru Cedar, so ob reki ujeli srno, ki je za nekaj dni popestrila njihovo hrano in tudi psi so imeli pravo pojedino.

V jezero Cedar so prišli po nevihti. Valovi so bili še vedno neverjetno visoki in voda je bila razburkana in umazana. Po površini so plavale polomljene veje.

Plovba po jezeru Manitoba pa je bila čudovita. Čeprav je bilo že pozno jeseni, je bilo vreme jasno in čisto, voda pa le rahlo valovita.

Ustavili so se na jugovzhodni obali jezera Manitoba, približno 80 milj severozahodno od Winnipega, v vasi St. Laurent. Tam jih je dohitela zima. Že drugi dan po njihovem prihodu je močno snežilo, tako da poti niso mogli več nadaljevati s čolnom. Za pasjo vprego pa tudi še ni bilo dovolj snega. Odločili so se, da počakajo, da se bo zimsko vreme ustalilo.

Charlie je najel staro leseno kočo, kamor so se začasno nastanili. Otroka je za nekaj tednov vpisal v šolo.

V šoli sta bila zelo nesrečna, ker so se drugi otroci iz njiju norčevali. Inez sprva ni razumela, zakaj jo sošolci kličejo "dirty Indian". Mislila je, da ima obraz ali roke umazane in da je ne bodo več tako klicali, če se bo res temeljito umila. Toda svojega indijanskega videza ni mogla sprati z obraza. Potem ko je Charlie predaval v mestni dvorani, se je situacija znatno izboljšala. Novica, da je njun oče belec in še dober govornik povrhu, se je hitro raznesla po malem mestu, kjer so se vsi med seboj poznali in so navadno bili zelo nezaupljivi do tujcev.

Charliejevo prvo predavanje v St. Laurentu je bilo zelo uspešno. Ljudje so z zanimanjem poslušali njegovo pripoved o Indijancih in Eskimih na skrajnem severu Kanade, o pokrajini, kjer milje in milje ne raste nobeno drevo, kjer ni nobenih ograd in nobenih mejnikov in ki je večji del leta pokrita s snegom in ledom, o živalih, še zlasti jelenih, ki se v milijonskem številu selijo spomladi proti severu, jeseni pa proti jugu.

Še isti večer je dobil povabilo za predavanje v Oak Pointu.

Charlie in njegova druščina so se peljali v Oak Point s pasjo vprego. Sneg je bil še bolj mehek, vendar so huskyji po dolgem dopustu kar dobro opravili svoje delo.

Ko so se vračali, je Charliejeva rjava papirnata vreča, v kateri so bili njegovi dnevniki in vsi drugi dokumenti, neopazno padla s sani. Charlie je to ugotovil šele potem, ko je pozno zvečer prišel domov. Ker je bila zunaj že tema, se ni mogel vrniti, sicer pa bi vrečo težko našel, tudi če bi ležala ob cesti, ker bi jo medtem zamedel sneg, ki je kar dobro naletaval.

Charlie ni vedel, kaj naj naredi. Zaradi izgubljenih dokumentov je bil popolnoma obupan. Prepričan je bil, da jih ne bo nikoli več videl, vendar je kljub temu odšel v Winnipeg in naročil oglas v časopisu Winnipeg Tribune. Oglasil se je tudi na uredništvu Winnipeg Free Pressa, da bi obvestil Petra Withalla o svoji nesreči.

Peter je napisal ganljiv članek o Charlieju in pozval najditelja dnevnikov, naj dokumente prinese v pisarno Free Pressa.

Po nekaj dneh je Charlie dobil svoje dnevnike in svoje dokumente.

Istočasno, ko je šel v Winnipeg po dnevnike, je imel tam tudi prvo predavanje. Kritika je bila v obeh winnipeških časopisih odlična.

Pod naslovom Kmet s severa je časopis Winnipeg Tribune med drugim zapisal tole:

Čudaki, ki hodijo iz mesta v mesto in propagirajo dobro voljo, in popotniki, ki hočejo obhoditi svet, so postali že tako številni, da navadno zbudijo le bežno pozornost. Vse te ekspedicije temeljijo na komercialni osnovi ali pa gre za osebno uveljavitev. Toda Planinshkovo potovanje ima dvojni pomen: ljudem želi povedati o skrajnem severu in svoje stališče pove z zavzetostjo pravega misijonarja. Vsakdo, ki bo prišel v stik z njim, do dobil pravo podobo o kanadskem severu. Kanadčani se smejejo, kadar jih obiščejo prijatelji iz Amerike, in so presenečeni, da pozimi povsod ne nosijo ljudje plasti toplega zimskega spodnjega perila ter kožuhe in mokasine. Toda povprečen Kanadčan je prav tako naiven glede kanadskega severa, kot so Amerikanci glede Kanade.

Tudi kritika Petra Withalla v Winnipeg Free Pressu je bila zelo pozitivna. Zapisal je sledeče:

Charles Planinshek, rojen v Sloveniji, Jugoslaviji, se v spremstvu svojih dveh otrok, Inez in Tonyja, in partnerja Franka O'Gradyja že nekaj tednov mudi v Winnipegu. Skupina potuje iz arktičnega v tropski pas s kanujem in se je v Winnipegu ustavila, da bi si zagotovila dovoljenje za vstop v Združene države.

Medtem ko čakajo, da bodo njihovi dokumenti urejeni, Mr. Planinshek predava po raznih organizacijah o situaciji na kanadskem severu, še zlasti na Golem ozemlju. Predavanja spremlja z diapozitivi, ki prikazujejo tisti del Kanade, o katerem vemo zelo malo ali pa nič. Mr. Planinshek je preživel skoraj dvajset let v tem delu dominijona in je torej strokovnjak za Golo ozemlje. Zdi se mu naravnost zabavno, da ljudje ne vedo drugega o teh krajih, kot da tam vlada dolga in mrzla zima. Njega zanima predvsem razvoj Severa, kjer čakajo velika naravna bogastva, da bodo prišli belci in jih začeli izkoriščati. Kdor je poslušal njegova predavanja, mu mora priznati, da ve, o čem govori.

Peter je bil zelo vesel Charliejevega obiska, ker so se strokovnjaki v Winnipegu ravno tisti čas mučili, kako bi rešili dva pilota, J.B. Vanca in Briana Blashdala, ki sta po okvari letala nekaj mesecev čakala na pomoč pri jezeru Baker, potem pa sta se po kopnem napotila na 600 milj dolgo pot v Churchill.

Strokovnjaki so razmišljali, da bi ju z letalom poskušali rešiti, pa so se bali, ker je bil pozimi dan tako kratek.

Charlie je zaprosil Petra, naj ga zapelje k reševalcem, da bi jim ponudil svojo pomoč.

"Začelo nas je skrbeti, ker še nista prišla v Churchill," je povedal eden izmed reševalcev.

"To naj vas ne skrbi. Potovanje z jezera Baker do Churchilla vzame veliko časa. Leta 1921 sem potoval od jezera Dubawnt do jezera Brocket in mi je

vzelo šestintrideset dni. Ta pilota pa morata prepotovati še dodatnih 200 milj."

"Kod pa misliš, da bosta šla?"

"Ob obali vsekakor ne moreta iti, ker tam ni drugega kot preklane skale, zato je tam potovanje nemogoče. Edina možna pot zanju je ob reki White, pritoku reke Kazan, potem pa po jezeru Ennadai in preko planjave do Hudson Bay postaje pri jezeru Windy Lake, blizu jezera Nueltin do reke Little Seal in potem po Churchillu."

"Kakšen pa je teren?" je vprašal član reševalne ekipe.

"Teren, preko katerega poteka pot po notranjosti, sestavljajo peščeni griči, tundra in jezera."

Ti podatki so bili zelo koristni, ker so reševalcem pomagali oceniti, do kje v tundri sta samotna popotnika že lahko prišla. Tam so jih potem z letalom iskali in jih na srečo tudi našli.

Preden so zapustili Winnipeg, so bili za božič vsi člani ekspedicije, celo psi, povabljeni za nekaj dni k Withallovim. Mr. Whitall, Petrov oče, je živel na kmetiji, ki jo je kupil kmalu potem, ko se je iz Anglije preselil v Kanado. Ker mu delo na kmetiji ni šlo od rok, se je lotil publicistike.

Otroka sta se hitro priljubila Whitallovim, še zlasti Thelmi in Jacku, ki sta bila sicer precej starejša od Tonyja in Inez. Praznovanje božiča je bilo zanju novo doživetje, kajti Whitallovi so se strogo držali tradicije, in ker so bili tokrat pri hiši mali otroci, se je oglasil tudi Santa Claus[9].

Whitallovi so otrokoma že ves dan pred božičem burili domišljijo z zgodbami o Božičku, ki na ta večer obišče vse otroke in jim prinese darila, seveda, če so otroci pridni in radi molijo. Povedali so jima, da Božiček pride skozi dimnik in da pričakuje, da mu otroci nastavijo mleko in piškote na vidno mesto ob štedilniku, tako da se lahko okrepča, preden gre naprej delit darila.

Tudi Inez in Tony sta nastavila Božičku poobedek, ki sta si ga pritrgala od večerje. Potem od samega razburjenja nista mogla zaspati. Ko ju je končno le premagal spanec, je nekaj v kuhinji zarožljalo.

Oba sta se dvignila in pohitela v kuhinjo, da bi ujela Božička, pa ga ni bilo več tam. Ob štedilniku pa so bila lepo razstavljena darila.

Tony, ki je bil še bolj radoveden kot Inez, je stekel ven, da bi morda vsaj od daleč videl tega ponočnjaka, ki tako skrivaj nosi otrokom darila.

Namesto Božička je zunaj našel še nekaj daril.

Kmalu je bila vsa hiša pokonci. Whitallowi, ki so bili za Božička že preveliki, so z užitkom gledali Tonyja in Inez, kako so ju ta malenkostna darila osrečila.

Drugi dan je Whitallova mama pripravila tradicionalno božično kosilo: nadevanega purana z brusnično marmelado, krompirjev pire in solato, za poobedek pa znamenito božično torto.

[9] Božiček

Dnevi pri Whitallovih so bili nepozabni, toda po novem letu je Charlie odločil, da je čas za odhod.

"Tu imaš nekaj za spomin," je rekel Jack Tonyju, ko mu je izročil drobno črno knjižico. "Ko boš potoval skozi mesta in vasi, boš srečeval razne ljudi in med njimi boš verjetno spoznal tudi veliko prijateljev. Zaprosi jih, da ti v to knjižico nekaj napišejo, tako da se boš svojega potovanja lažje spominjal."

Jack je bil seveda prvi, ki se mu je vpisal v spominsko knjigo. Posebej za Tonyja je spesnil tole pesmico:

To you I write a little song,
Over hard trails may it cheer your day
Never be docile, but always be brave,
You be a free man, and never a slave.[10]

Tony, ki še ni znal brati, seveda ni vedel, kaj te besede pomenijo. Knjižico pa je z veseljem sprejel in jo ponosno nosil s seboj ter s pridom uporabljal med potovanjem.

Tisti dan, ki ga je Charlie odločil za odhod iz Winnipega, je bila velika snežna nevihta, vendar pogumnih popotnikov to ni zaustavilo, da bi spremenili svoje načrte. Zapregli so sani in se s pasjo vprego napotili proti Emersonu.

Withallovi se kar niso mogli posloviti od njih, zato so jih spremljali z avtomobilom vse do ameriške meje.

Potovanje skozi zasneženo prerijo je bilo naporno za vse: psi so se ponekod tako globoko vdirali v sneg, da je Charlie rajši pešačil pred njimi in jim utiral pot. Frank pa je hodil za sanmi, medtem ko sta otroka, zavita od nog do glave v toplo krzno, ugodno sedela na saneh in se jima je zdelo, da vsa prostrana snežna belina diši po kožah.

Predavanja o Eskimih

Potem ko so 4. februarja 1930 prekoračili ameriško-kanadsko mejo, je šel Frank iz Emersona z vlakom naprej v Warren, da je organiziral predavanja, Charlie pa ga je z otrokoma počasi sledil s sanmi. Potovali so po cesti, ob železniški progi.

Oblečen v eskimsko parko je Frank že na železniški postaji vzbudil veliko pozornost. Najprej se je ustavil v pisarni lokalnega časopisa, da bi jih seznanil s Planinshkovo -O'Gradyjevo ekspedicijo in da bi se pozanimal, kam naj se obrne glede predavanj.

[10] Tebi pišem to pesmico,
ob težkem potovanju naj te razveseli,
ne bodi pokoren, pač pa pogumen,
in bodi svoboden, ne suženj.

Da bi prepričal urednika, da je njihova ekspedicija drugačna od številnih drugih, mu je pokazal izrezke iz časopisov, ki jih je Charlie vestno hranil, in fotoalbum s slikami Eskimov.

"To je enkratno!" je vzkliknil urednik. "Predavanja bodo verjetno zelo zanimiva. Pojdi v North Star College, tam bi mogoče lahko organizirali predavanje v tako kratkem času."

Tudi upravitelj koledža je uvidel, da utegne biti predavanje zanimivo in koristno študentom, zato se je takoj strinjal, da bo dal 17. februarja na razpolago dvorano.

K dobremu obisku predavanja je veliko pripomogel članek v časopisu pod naslovom Arktični raziskovalci nas bodo obiskali v ponedeljek. Tako so se v dvorano nagnetli stari in mladi, ki jih je zanimala dežela na skrajnem severu Kanade.

Pri predavanju so sodelovali vsi člani ekspedicije.

Frank je upravljal projektor, napravo iz bakrenega ohišja, v katero je bilo treba menjavati steklene ploščice, na katerih so bili negativi slike. Čudežna svetilka, kot so projektorju rekli v tistih časih, je s pomočjo svetlobe iz karbidnega gorilnika prenesla sliko na platno na odru.

Psi in otroka so predstavljali živi del razstave.

Za vsak nastop je Charlie pritrdil na sani kolesa, posadil otroka, oblečena v parke in mokasine, in v sani vpregel pse. Coffee, Spot, Lucky in Kazan so potrpežljivo čakali za zavesami, da so se na odru prižgale luči in da so se zavese dvignile.

Potem je prvi slovesno vstopil Charlie, oblečen v eskimsko parko, počil z bičem in zakričal: "Mash! Mash!"

Na njegovo povelje so na sredino odra pritekli psi, za njimi so se pomikale sani, na katerih sta sedela Tony in Inez.

Na Charliejevo povelje "Halt!" so se psi na mestu ustavili in ko jim je ukazal, naj sedejo, so se lepo razporedili v polkrogu okoli sani in tiho čakali, da je Charlie končal svoj govor.

Tudi otroka sta mirno sedela na saneh, ko je oče govoril z vzvišenim glasom:

"Prinašamo vam pozdrave od ljudi, ki živijo na skrajnem severu - od Eskimov, belih lovcev in trgovcev... K vam smo prišli, da vam povemo o tej čarobni deželi, ki s svojo magično močjo lahko ljudi osreči kljub izredno mrzlim zimam, zaradi lepote pomladi in poletja, ko je vsa tundra prekrita s plastjo zelenega mahu, iz katerega v vetru valovijo čudovite cvetlice, in zaradi raznolikih živali, še zlasti severnih jelenov, ki jih nikjer na svetu ni mogoče videti v takem številu..."

Potem je Frank začel prikazovati diapozitive in Charlie je vsako sliko obširno razložil. Gledalci so z zanimanjem občudovali slike Eskimov, njihovih poletnih šotorov in zimskih iglujev, poledenelih jezer in penečih brzic, lesenih koč na severu, bogato obloženih borovničevih grmičev...

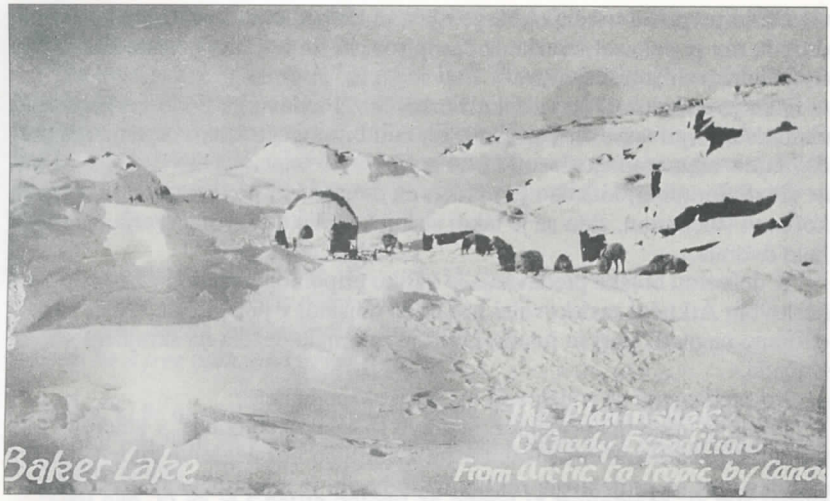

Baker Lake pozimi, 1920; foto: Charlie Planinšek

Ko je razložil vseh štirideset diapozitivov, je bil uradni del predavanja končan. Otroka sta lahko zapustila sani, medtem ko je Charlie povabil gledalce na oder, da so se lahko od blizu ogledali pse in druge eskimske pred-

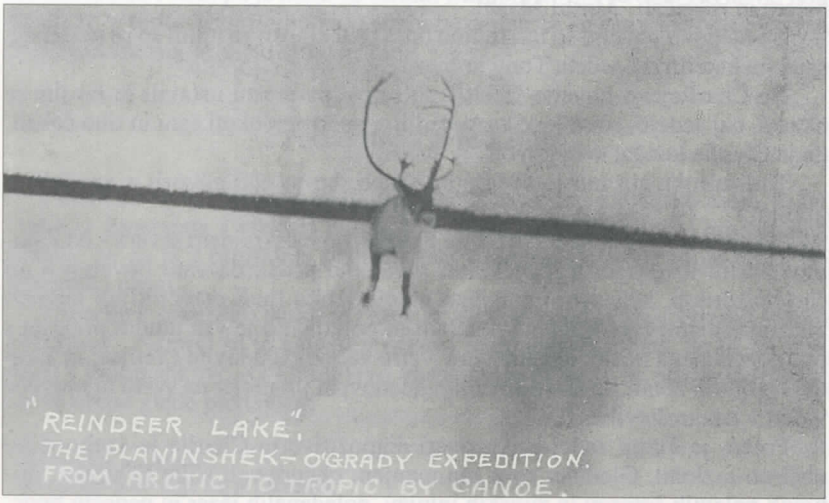

Reindeer Lake, 1929; foto: Charlie Planinšek

mete, kot lesena očala, ki so jih Eskimi uporabljali za preprečevanje snežne slepote, krplje, kovinske pasti, ki so jih uporabljali lovci na kožuhovino.

Charlie je z veseljem odgovarjal na vprašanja.

Naslednji dan sta Charlie in Frank pospravila tabor, naložila šotor in otroka v kanu, le-tega pa na sani in potem so nadaljevali pot ob reki Snake.

Ker se je cesta vijugasto vila ob strugi kačaste reke, so potovali dvajset dni, da so prišli v Grafton.

Predavanja ni bilo mogoče organizirati vnaprej, toda organizacija Boy Scouts ni hotela zamuditi te enkratne priložnosti in ga je kar čez noč organizirala v gimnazijski telovadnici. Charlie je na nenavaden način oglašal svoje predavanje: po mestnih ulicah se je vozil s pasjo vprego in vabil ljudi, naj pridejo.

Skoraj vsak večer je predaval v mestu, skozi katerega so se peljali. Včasih so šli tudi v kraje, ki so bili nekoliko odmaknjeni od glavne poti, samo da bi lahko ljudem povedal o Eskimih. Povsod se je obvezno ustavil tudi pri mestnem županu in si zagotovil njegov podpis v svojo spominsko knjigo. Ponekod so ostali dovolj dolgo, da so prebrali kritiko v časopisu. Charlie je vse članke o njihovi ekspediciji skrbno izrezoval in lepil v fotoalbum, kar je potem Frank, ki so ga novinarji imenovali "advance man", ker je navadno z vlakom naprej odpotoval in organiziral predavanja, uporabil za promocijo.

Potovanje so si navadno tako organizirali, da so v enem dnevu prišli iz enega v drugo mesto. Zjutraj so zgodaj vstali, pospravili in potovali kakih 70 milj do drugega mesta, kjer je bilo že vnaprej najavljeno predavanje. Pred nočjo so si postavili začasni tabor in si pripravili večerjo, zvečer pa so odšli v dvorano, kjer jih je pričakovalo radovedno občinstvo.

V začetku marca, ko so prišli v Grand Fork, Severna Dakota, je sneg nenadoma čez noč izginil. Charlieju se je zdelo, da je pomlad prišla prezgodaj, kajti upal je, da bodo s sanmi prišli do Granite Fallsa, od koder naj bi nadaljevali s kanujem.

Problem je rešil tako, da je na sani namestil kolesa. Psi so zdaj veliko težje vlekli svoj težki tovor po grapavi cesti, zato se je njihova hitrost zmanjšala na polovico. Toda ker potniki niso imeli nobenih določenih načrtov, jih to ni posebej skrbelo.

Od tam so šli v Nortwood, majhno mestece severozahodno od Grand Forka, kjer so imeli 4. marca predavanje v Spoonheim Opera House, pod pokroviteljstvom Srednješolske telovadne zveze (High School Athletic Association).

Popoldne pred nastopom so člani ekspedicije zabavali otroke v osnovni šoli. Otroci so bili še najbolj veseli, da so se lahko brezplačno vozili s pasjo vprego okoli šole.

Večerno predavanje je bilo namenjeno v glavnem srednješolcem. Po svojem znamenitem vstopu na oder s pasjo vprego in sanmi je Charlie najprej predstavil svoje diapozitive in ko je s Frankovo pomočjo končal s projekcijo, je še dodal:

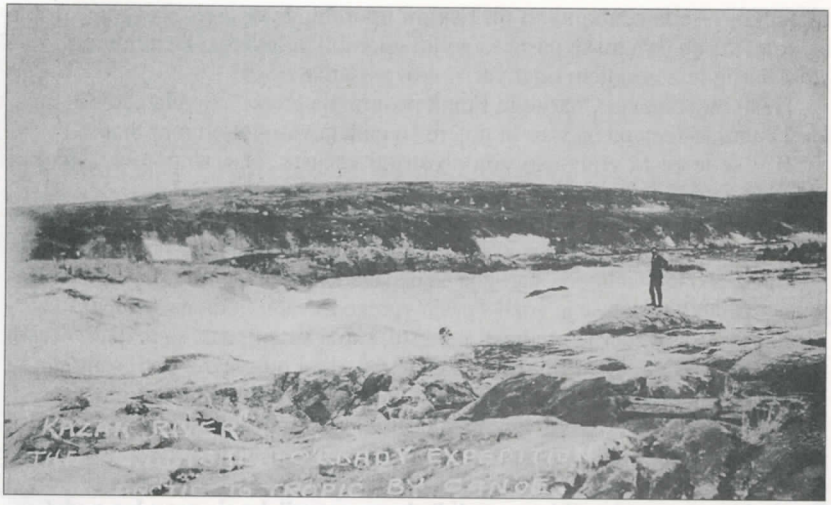

Kazan River, 1929; foto: Charlie Planinšek

"Povedati vam moram, da te slike še zdaleč ne morejo prikazati lepote dežele, severno od 60. vzporednika. Škoda, da ne morem prikazati te pokrajine v barvah. Tundra je čudovita spomladi in poleti. Mogoče si mislite, da v tako mrzlih krajih ne morejo rasti cvetlice, toda to je daleč od resnice. Res da

Baker Lake, 1920; foto: Charlie Planinšek

je zaradi izredno dolge in mrzle zime zemlja v globini skozi vse leto zamrznjena, tako poleti samo zgornja plast odmrzne. V takih pogojih lahko rastejo samo rastline z nizkimi koreninami, zato raznolikost rastlin ni tako velika, toda količina cvetlic je vseeno neskončna. Na severu uspevajo rozaste azeleje, arktični suhopernik in arktični mak, katerih cvetje se pozibava v vetru in z mavrično barvo prekriva tundro. Od jagodičevja je največ borovnic in Sascatoon berries. V jeseni tundra zažari v čudovitih barvah, od zelene in rumene do oranžne, zlate in škrlatnordeče. Pozimi tundro prekrije debela plast snega: vsenaokrog, kamor seže oko, je popolnoma belo, še celo prepelice in zajci pozimi spremenijo barvo, da se v snegu lažje skrijejo. Tako je Bog poskrbel za te majhne živalice v tundri, da bi jih zavaroval pred napadalci. No, ko že govorim o živalih, vam moram povedati nekaj o caribouji h. Pomladi in jeseni se ti severni jeleni selijo skozi tundro. Pogled nanje je enkraten: bližnji in daljni griči, do koder človeku seže oko, so dobesedno prekriti s temi živalmi. Šelestenje njihovih rogov, ko se zadevajo drug v drugega, in topotanje njihovih kopit se spaja z žvrgolenjem ptic in žuborenjem vode v najboljšo simfonijo, kar jih človek lahko sliši. Ljudje na Golem ozemlju so popolnoma odvisni od severnih jelenov za hrano, obleko in orodje."

"Ali Eskimi res jejo surovo meso?" je Charlieja vprašal eden izmed učencev.

"Če bi bil ti kdaj tako lačen, kot so navadno oni lačni pozimi, bi tudi jedel surovo meso. Namreč, v tundri ni lesa za kurjavo ali peko, ker tam nobeno drevje ne raste. Pa tudi če si na jesen napravijo zalogo suhega mahu, ga ne morejo veliko nositi s seboj, kadar se selijo. Zato včasih jejo surovo meso. Tudi jaz sem se rešil smrti s tem, da sem jedel takšno tjulnjevino, ko so me

Eskimi ob jezeru Ennadai, 1929; foto: Charlie Planinšek

valovi odvrgli na ledeno ploščad in sem tam čakal nekaj tednov na rešitev. Takrat mi je surovo meso tako dobro teknilo kot vam torta."

"Eskimi res živijo v sneženih kočah?" se je oglasil nek drug študent.

"Da. Številni Eskimi prebivajo pozimi v sneženih kočah, še zlasti tam, kjer je veliko snega. Gradnja iglujev je hitra in enostavna pa seveda gradbenega materiala je dovolj. Preprost iglu je možno narediti v dveh urah. Slaba stran pa je, da v njih ni mogoče kuhati. Sam sem večkrat prespal v sneženi koči kar na sneženi klopi in vam zagotavljam, da so popolnoma zdrave in tople. To verjetno težko verjamete, ker vas matere nenehno opozarjajo, da se morate toplo obleči, da se ne boste prehladili. Ljudje na severu redkokdaj zbolijo, ker je zrak bolj suh in ker so bolj utrjeni."

Eskimi med posvetovanjem, 1929; foto: Charlie Planinšek

Charlie je še dolgo v noč odgovorjal na vprašanja.
Drugi dan je lokalni časopis med drugim zapisal:

Predavanje Mr. Planinshka je bilo neverjetno zanimivo, ker nam je v njem postregel s podatki o skrajnem severu in ljudeh, ki tam prebivajo. Predavanje je bilo dobro izvedeno in Planinškovo mnenje je bilo zelo zanimivo. Pripovedoval je, kako v tundri ni sence, da bi se človek skril, kadar je poleti tam zelo visoka temperatura. Govoril je o preprogi divjih cvetlic, ki prekrivajo vso tundro, o čudnem, zelo okusnem jagodičevju, ki vsako leto bogato obrodi, o kristalno čistih potokih in rekah, kjer je neznansko veliko rib, o penečih brzicah na številnih rekah, o svojem osamljenem potovanju po tundri, ko v enaintridesetih dneh ni srečal ne človeka ne živali. Res čudovito predavanje!

Podobne kritike so objavili časopisi po vseh mestih, kjer je Charlie predaval.

V mestu Fargo, Severna Dakota, so se zadržali tri dni. Njihov začasni tabor je bil malo ven iz mesta, ob železniški progi v bližini *hobbo jungle*, kjer so imeli začasno bivališče brezdomci, mladi fantje in možje, ki jih je velika gospodarska kriza pognala v svet za delom. Brez penija v žepu, brez prtljage so se ti bedni ljudje kot slepi potniki vtihotapili na potniške ali tovorne vlake in tako potovali iz kraja v kraj. Nekateri so bili že vsi pohabljeni, ker so jih železniški delavci, kadar so jih zasačili na vlaku, neusmiljeno pometali z drvečih vagonov. Duševno zlomljeni in fizično izmučeni so se ustavljali na večjih železniških križiščih, kjer so si iz odpadlega kartona in pločevine uredili zasilne bivake.

Planinškovega obiska so bili prebivalci *hobo jungle* zelo veseli, ker nanje ni gledal zviška kot večina drugih ljudi, ki so jih imeli za potepuhe in postopače.

Ob pogledu na Inez in Tonyja so se razmrščeni in zanemarjeni možje čudno raznežili. Nekaterim, ki so doma zapustili majhne otroke, so privrele solze v oči.

Kljub krizi so bila Planinškova predavanja dobro obiskana. S prihranki so si nakupili nekaj osnovnih stvari, sladkor, sol, moko in mast. Meso zase in pse pa jim je nudila narava. Ob vodi je bila vedno priložnost, da so ustrelili kako divjo raco ali gos, v bolj osamljenih predelih, skozi katere so potovali, pa so si zagotovili tudi kako srno ali drugo divjad. In če ni bilo drugega, so se pač zadovoljili z ribami.

Neultin Lake, 1929; foto: Charlie Planinšek

Na predavanju, ki ga je imel Charlie 20. marca v cerkveni dvorani v Breckenridgeu, je Charlie govoril o svojih *huskyjih*: "Moji psi so vsi pravi *huskyji*. Ti so edina zvrst psov, ki lahko prebijejo štiri, pet dni brez hrane in so še vedno zmožni vleči sani. Hraniti jih je treba zvečer, če jih zjutraj, ne morejo vleči."

Toliko je bilo stvari, ki jih je Charlie hotel povedati ljudem, zato je bilo vsako predavanje drugačno. Vsebino je vedno prilagajal občinstvu. Imel je namreč izredno sposobnost, da je znal brati želje poslušalcev. Samo ozrl se je po ljudeh in že vedel, kakšna vprašanja mu bodo zastavili.

Eskimska otroka, 1929; foto: Charlie Planinšek

Šolske otroke je najbolj zanimalo življenje eskimskih otrok pa seveda živali in snežene koče. Mladi ljudje, ki so se v veliki gospodarski krizi znašli brez dela, so povpraševali po možnosti za lov na kožuhovino in za iskanje zlata. Starejše ljudi, še zlasti v bolj konzervativnih mestih, je predvsem zanimala dejavnost misijonarjev, ki so med poganske Eskime širili Kristusov nauk.

Na predavanju, ki ga je organiziralo Kmečko društvo v Ortonvillu, je Charlie govoril o svoji kmetiji pri Frog Portageu, o lovu, ki je za Eskime in Indijance tako pomemben, kot je bilo ljudem v Ortonvillu kmetovanje.

Končno so 26. marca v Grand Forksu prišli do reke Minnesote. Polovica njihove predvidene 8000-kilometrske poti je bila za njimi. Za pse je bilo delo v glavnem končano, od tod naprej jih je čakala ugodna vožnja s čolnom in občasni nastopi na odru.

Mladi lovec, 1929; foto: Charlie Planinšek

Veslanje po Mississippiju

Člani Planinškove-O'Gradyjeve ekspedicije so slovesno priveslali v Granite Falls, kjer so jim v Riverside parku ob pol dveh popoldne pripravili javni sprejem. Sam župan mesta, Emil Mucller, jim je izrekel dobrodošlico.

Zvečer so imeli v dvorani predavanje. Zadovoljstvo obiskovalcev se je pokazalo tudi v prostovoljnih prispevkih, ki so jih ljudje ob koncu predavanja nametali v Frankov klobuk. Potem ko so plačali najemnino za dvorano, jim sicer ni ostalo veliko, toliko pa je le bilo, da so si kupili nekaj najosnovnejših potrebščin in da si je Frank lahko nabavil železniško vozovnico do drugega mesta in tam organiziral predavanja.

Potovanje bi bilo veliko krajše, če bi lahko šli iz Granite Fallsa naravnost v St. Paul in jim ne bi bilo treba delati velikega ovinka po reki Minnesoti.

Spotoma so se ustavljali v vseh mestih, skozi katera so potovali in predavali. Charlie je bil presenečen nad raznolikostjo vprašanj, ki so mu jih poslušalci na predavanjih zastavljali, kar mu je dokazovalo, kako malo Američani vedo o najbolj severnih predelih svoje celine.

V mestecu Moline ga je nekdo vprašal, kako je zdržal brez povezave s civiliziranim svetom.

"Človek se navadi živeti brez ugodja civiliziranega sveta, še celo brez osnovnih stvari. Prekiniti mora vse zveze z domačimi, kajti na Severu ni poštnih uradov, od koder bi lahko odpošiljal in sprejemal pošto. Seveda se mora človek navaditi živeti tudi brez dnevnega časopisa. Zgodovina gre mimo njega, ko živi svoje primitivno življenje. Za vojno sem zvedel šele tri leta potem, ko je že minila. Verjetno si boste mislili, da je bilo to zame dobro. Pa ni bilo tako. Strahote vojne so me pozneje mnogo hujše prizadele. Počutil sem se krivega, ker med vojno domačim nisem pomagal, in jim nisem niti pisal niti jim dal možnosti, da bi oni meni pisali, saj niso imeli o meni nobene vesti."

Beseda je nanesla tudi na nevarnosti, ki kanujistom vsak dan pretijo.

"Ali znata tudi otroka plavati?" je nekdo vprašal.

"Nihče izmed nas ne zna plavati več kot dvajset čevljev, čeprav smo praktično vedno na vodi. Na severu ne plavaš, če se čoln prevrne, to pomeni v mrzli vodi gotovo smrt."

Veslanje po Mississipiju, spredaj Frank O'Grady, nato Inez, Tony in Charlie Planinšek

Ponekod, kjer je Charlie predaval, se je našel kdo, ki ga je predavanje tako pritegnilo, da je povabil arktične popotnike na svoj dom in jim ponudil gostoljubje v zameno za podrobnejšo pripoved o kanadskem Severu.

Včasih so seveda veslali po več dni, da so prišli do naselja. Med potjo navadno niso srečevali drugega kot gosi, ki so visoko nad njihovimi glavami

letele proti severu. Pogled na kanadske gosi je še zlasti Tonyju in Inez zbujal domotožje, ker so ju le-te spominjale na njun pravi dom na Severu.

"Želim si, da bi kot gosi lahko odletel domov," je nekega dne Tony potožil Inez.

Da bi potolažila bratca, mu je predlagala, da bi gos ujela in jo poskušala udomačiti, tako da bi lahko z njima potovala, kot so potovali psi. Skrila sta se za visoke rastline, ki jih je veter izpuljene prenašal po tleh, in se poskušala gosem, ki so se hranile z zrnjem teh rastlih, približati. Ni jima uspelo prevariti teh tenkosluhih ptic. Preden sta se jim dovolj približala, so že bile v zraku.

Pri zgodovinski trdnjavi Fort Snelling so v začetku maja zapustili Minnesoto in se v mestu St. Paul ustavili na obali reke Mississippi, ki jo Američani imenujejo "*father of all waters*"[11]. Ponudila se je možnost za več predavanj in ker je v tem mestu živelo tudi precej Jugoslovanov, je Charlie odločil, da ostanejo v njem kar nekaj tednov.

Otroka sta šla v šolo. Inez je bila vsa srečna, da je bila po dolgem času spet v družbi vrstnic. Pa tudi šolo je že močno pogrešala. Njena angleščina se je med potovanjem močno popravila, ker sta Charlie in Frank med seboj in z otrokoma govorila angleško.

Prvo predavanje v St. Paulu je imel Charlie v hrvaškem, teden pozneje pa v srbskem domu. Presrečen je bil med njimi. Ker so bili Srbi, Hrvati in Slovenci v domovini združeni v eni državi, je pač te smatral za sorojake, še zlasti, ker je bil njihov jezik soroden slovenskemu. Charlie je predaval v slovenščini, med katero je zamešal tudi kakšno hrvaško besedo, ki mu je prišla na misel, kajti med poslušalci je bila večina takih ljudi, ki so slovenščino bolje razumeli kot angleščino.

Dohodek od predavanj je bil majhen, toda ker je osem predavanj, ki so jih imeli v St. Paulu in v Minneapolisu, obiskalo presenetljivo veliko število ljudi, se je tudi po centih toliko nabralo, da so se lahko preživeli. Še celo luksuznih stvari, kot prevoz s tramvajem in obisk kina, so si včasih lahko privoščili.

V naslednjih tednih so se udeležili številnih večerij, ki so bile prirejene njim v čast. Charlie je še posebno užival ob domači hrani, gostitelji pa so bili veseli njegove prisotnosti, kajti v privatni družbi je bila njegova pripoved še bolj sproščena in šaljiva kot na odru.

Otroka sta bila nadvse vesela daril, ki sta jih navadno ob takih obiskih prejela: skoraj nove obleke, igrače, knjige, bombone in kekse...

To je bil čas velike depresije, ko je bilo v Ameriki zelo veliko revežev, še zlasti po velikih mestih, kjer ni bilo dela za vse, ki so prišli z vseh koncev sveta, da bi v Ameriki uresničili svoje sanje.

Mestna dvojčka, St. Paul in Minneapolis, ki sta se razprostirala na obeh straneh reke Mississippi, sta naredila nepozaben vtis na popotnike s Severa, ki niso bili vajeni velikih mest. Po njegovi ustaljeni navadi je Charlie najprej z otrokoma obiskal mestnega župana, potem pa še druge zanimivosti mesta,

muzeje in zgodovinske spomenike. Ko so obiskali znamenito katedralo v St. Paulu, za katero so jim povedali, da je manjša in novejša verzija bazilike sv. Petra v Rimu, se je Inez spomnila Anne, kateri je obljubila, da bo pridno molila.

Zvečer ji je napisala obširno pismo, v katerem ji je opisala svoje vtise s potovanja.

V tistih časih mesti St. Paul in Minneapolis še nista bili tako veliki, kot sta danes. Otroka sta se lahko svobodno sprehajala po mestu. Oče je od njiju zahteval samo to, da dobro pazita, kam gresta, da bi se znala vrniti.

Nekega dne, ko sta šla skozi park v trgovino, sta že od daleč slišala, kako sta se dva moška prepirala. Ko sta se jima po stezi približala, sta opazila, da eden leži nepremično na tleh, drugi pa ga z vso silo drži za vrat.

Inez, ki je takoj ugotovila, da se nekaj groznega dogaja, je povlekla Tonyja za roko, kazaje s prstom na ustih, naj bo čisto tiho. Neslišno sta zbežala nazaj v tabor. Niti Charlieju niti Franku se nista upala tega povedati, čeprav sta se strašno bala, da bo tujec tudi z njima obračunal, ker sta pač bila v nepravem kraju ob nepravem trenutku. Pod šotorom se nista nič več varno počutila. Inez je imela vsak večer hude sanje.

Zadnji dan v St. Paulu je bil še zlasti naporen. Predavanje se je zaradi številnih vprašanj močno zavleklo. Ko sta se Frank in Charlie z otrokoma in psi vrnila v tabor, sta bila grozno utrujena. Otroka sta jima že med potjo v naročju zadremala. Tudi sama sta takoj, ko sta se zleknila na krznene blazine pod šotorom, trdno zaspala.

Ponoči je bil vihar, pa se pod šotorom nihče ni prebudil.

Drugi dan sta se moška zgodaj zbudila in pripravila zajtrk. Medtem ko sta Inez in Tony natepavala *bannock,* ki ga je oče tudi med potjo pripravljal kot nadomestilo za kruh, sta podrla šotor in začela stvari nositi k čolnu.

Toda ko sta prišla k drevesu, kjer je bil privezan njihov kanu, tega ni bilo več tam. Charlie je takoj poklical policijo, ker je mislil, da jim je čoln nekdo ukradel. Še nikoli se mu ni nikjer zgodilo, da bi se mu sam odvezal.

S policijo je prišlo v park, kjer so taborili Planinski, tudi kup novinarjev, ki se jim je zgodba o izgubljenem kanuju zdela kot napet zaključek neke nenavadne dogodivščine.

Obalna policija je s čolni preiskala vsak najmanjši zalivček v veliki reki.

Na srečo se je kanu, ki ga je vihar odnesel od obale, zataknil za drevo, kjer ga je Charlie našel nepoškodovanega.

Zaradi tega neprijetnega dogodka so morali odhod iz St. Paula preložiti na naslednji dan.

Od St. Paula naprej je bil Mississippi zelo prometna reka. Tovorni parniki in luksuzne ladje, ki so v glavnem prevažale potnike in turiste, so se druga za drugo pomikale po reki v obe smeri.

Veslanje po tej vodni velikanki je bilo izredno naporno, obenem pa tudi prijetno. Rib ter divjih rac in gosi je bilo dovolj, tako da so imeli člani eks-

pedicije vedno sveže meso zase in za pse. Na kmetijah v manjših naseljih ob reki so dobili mleko in zelenjavo, včasih zastonj, včasih pa za zmerno ceno.

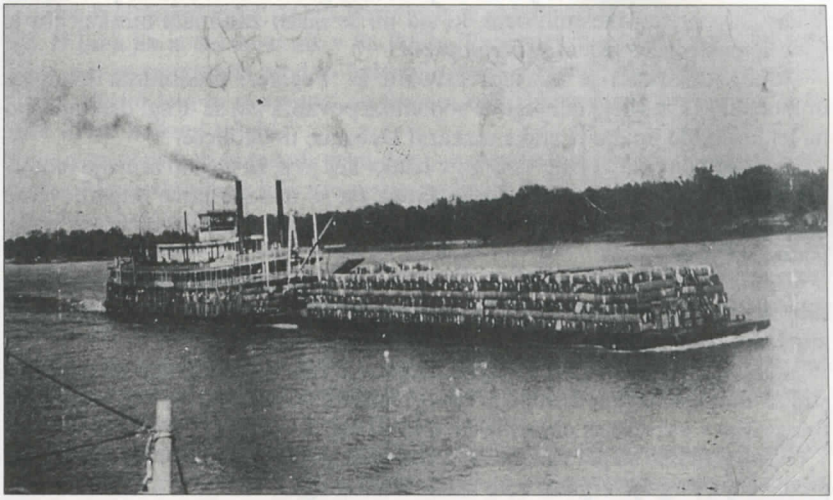

Ladja na Mississipiju

V Wabashi so se za nekaj dni ustavili. Tam so imeli 9. junija predavanje v Wabasha High School pod pokroviteljstvom skavtov. Vstopnina je bila 15 centov za otroke in 25 centov za odrasle. Charlie je od celotnega zneska dobil 35 odstotkov. Medtem ko je z otrokoma nastopil v Wabashi, je šel Frank že v Winono in tam organiziral naslednje predavanje.

Časnikarji, ki so svoje podatke o Charlieju mimogrede pobrali iz drugih časopisnih člankov ali iz privatnih razgovorov, so do tedaj že močno spremenili njegov življenjepis. Povečini so pisali, da je srbskega porekla in da je bila njegova žena Eskimka, iz česar so potem sklepali, da so otroci delno eskimskega rodu.

Iz Winone so pot nadaljevali v Dubaque, kamor so prispeli 8. julija. Lefty Schuster jim je dovolil, da si postavijo tabor na njegovem zemljišču, nekoliko stran od mestnega kopališča.

Frank, ki se je sredi poletja v eskimski *parki* sprehajal po plaži, je takoj pritegnil pozornost kopalcev, kar je seveda izkoristil za to, da jih je povabil na predavanje, ki ga je Charlie nameraval imeti zvečer pod visokim topolom pred kampom.

Zvečer se je zbrala kar velika druščina ljudi. Diapozitive je Charlie moral opustiti, namesto tega pa je zapregel pse v sani na kolesih in gledalcem praktično pokazal, kako zgleda najbolj uporabno prometno sredstvo na Severu.

Udeleženci predavanja so si lahko ogledali fotografske albume, izrezke iz časopisov, čoln in sani pa tudi notranjost Charliejevega šotora.

Po končanem predavanju, ko se je večina gostov že razšla in je v taboru ostalo le še nekaj mestnih dam, ki sta jih še zlasti zanimala otroka, jim je Charlie postregel s čajem in *bannockom*.

Med udeleženci je bil tudi Edward B. Tegeler, predsednik letališke družbe, ki je Charlieja in njegove sopotnike povabil, naj se drugi dan oglasijo na letališču, da jim bo iz zraka razkazal Dubaque in okolico.

Inez in Tony sta se bala vstopiti v letalo, ker ju je že glasno brnenje motorjev močno vznemirjalo. Charlie in Frank pa se nobene nove dogodivščine nista ustrašila. Seveda sta se tudi otroka dala pregovoriti, kajti ob očetu sta se vedno varno počutila.

Sprva se je vsem štirim vrtelo v glavi, ko se je letalo začelo dvigati in so hiše in drevesa iz zraka izgledale vse manjše, potem pa, ko se je letalo lepo zravnalo, so radovedno opazovali mogočno reko pod seboj.

Poročilo o njihovi prvi vožnji z letalom je bilo naslednji dan na naslovni strani dubaqueškega časopisa. Pod velikim naslovom je bila njihova fotografija v eskimskih oblačilih pred letalom.

Naslednji dan so pot nadaljevali proti Galeni, kjer so imeli v soboto zvečer predavanje, ki ga je organizirala Izaak Walton liga.

Vreme je bilo ugodno za potovanje, zato niso hoteli izgubljati časa. Predavanja v manjših mestih ob Mississippiju so bila skrbno načrtovana in Charlie je poskrbel, da so s čolnom vsak dan prepotovali načrtovano razdaljo.

Tony in Inez Planinshek

V vročem vremenu so uporabljali eskimska oblačila samo za nastope, drugače pa so nosili lahka oblačila, ki so jim jih dobrosrčni ljudje podarili med potjo.

Frank je skrbel za to, da sta Tony in Inez redno uživala tablete proti malariji, ki jima jih je dal zdravnik v St. Paulu. Ta je tudi Franka in Charlieja opozoril, naj se zavarujeta pred to boleznijo, toda njegovih opozoril nista vzela resno. Vsako leto ju je namreč na Severu opikalo na tisoče komarjev, pa se jima ni nič hudega zgodilo.

Ko so se počasi pomikali proti jugu, je postajalo podnebje čedalje toplejše. Na Mississippiju je bilo vse polno različnih ladij. Največ je bilo tovornih parnikov, naloženih z lesom ali železom, spet drugi so prevažali žveplo, ki je bilo tako živorumene barve, da so ljudi oči bolele, in je oddajalo močan smrad. Veliko parnikov je bilo naloženih s časopisnim papirjem in premogom. Vmes so bile še potniške in ribiške ladje raznih velikosti, tako da se je Planinškov kanu kar skril med njimi.

V mestecu Moline so v Sylvan parku pod šotorom prenočili, naslednji dan pa so nadaljevali pot po Mississippiju. Spotoma so se ustavili v Muscatine, Keitsburgh in sredi avgusta pripluli v Burlington.

Ko so slovesno in vnaprej najavljeni pristali v Burlingtonu, je močno deževalo. Organizacija YMCA, ki je prevzela pokroviteljstvo nad njihovim obiskom, je ponudila moškim članom ekspedicije prenočišče v njihovih prostorih, medtem ko je Inez dobila zatočišče v YWCA. To je bilo prvič, odkar so bili na potovanju, da je hčerka spala ločeno od očeta, zato je bilo razumljivo, da ga je prosila, naj je ne pusti same. Ni ji namreč šlo v glavo, zakaj so moški in ženske morali prenočevati v ločenih stavbah. Res da je bila v The Pasu tudi šola za dečke ločena od šole za deklice, toda takrat je bila še premajhna, da bi o tem razmišljala. Ko so ji ženske predstavnice YWCA podarile novo Raggedy Ann, jo je ta punčka iz cunj le premamila, da je nehala ugovarjati. Ko se je zjutraj zbudila na mehki postelji s punčko v rokah, ji ni bilo prav nič žal, da je ostala pri ženskah.

Naslednji dan so imeli dečki v YMCA športni dan, ki so ga imenovali Burlington Boys Eskimo Frolic (Eskimske norčije burlingtonskih dečkov). Glavna atrakcija v dopoldanskem programu so bili *huskyji,* ki so s sanmi na kolesih prevažali otroke okoli stavbe.

Popoldne je Charlie predaval učiteljem in skavtom o težkih življenjskih razmerah na Severu.

"Kadar zadene Eskime velika lakota, to pomeni smrt za nezaželene otroke in za sirote brez mater, samomor za dedka in babico, ki se po ustaljeni tradiciji zapreta v iglu in tam umreta, da bi ostalo za druge več hrane."

Po teh besedah je novinar sklepal, da je Charlie bežal pred Eskimi, da ne bi njegovih otrok doletela predčasna, nasilna smrt.

Charlie nikoli ni omenil, da je bila njegova žena Eskimka, toda vsi novinarji so tako sklepali, ker so bila predavanja v glavnem o Eskimih.

Časopisi niso radi pozitivno pisali o Eskimih, ki so jih normalni ljudje imeli za poganske divjake, zato so večkrat tudi Charliejeve besede napačno citirali, čeprav si je prizadeval, da bi ljudi prepričal, da ta ameriški pogled na Eskime ni pravilen in da bi morali svoj odnos do teh severnih prebivalcev bistveno spremeniti.

"Povedati vam moram tudi to," je nadaljeval svoje pojasnjevanje, "da imajo Eskimi poleg svojih čudnih navad tudi številne dobre lastnosti. So najbolj pošteni ljudje, kar sem jih kdaj koli srečal. Poštenost je med njimi univerzalna. Ne lažejo in ne goljufajo. Čeprav nimajo šol in ne znajo šteti nad petdeset, čeprav živijo primitivno življenje in nimajo organizirane religije, so se naučili poštenja in tako tudi živijo. Verjetno človek po svoji naravi ni slab."

Na vprašanje, koliko je Eskimov na Severu, je Charlie odgovoril:

"Eskimov ni še nihče nikoli popisal. Nekateri živijo še tako primitivno, kot so živeli pred dva tisoč leti. Kot pravi pravljica, so prišli v severno Kanado z vzhoda in so se počasi pomikali z otoka na otok."

Študentu, ki ga je zanimalo, kako se Eskimi preživljajo, je takole odgovoril:

"Eskimi živijo brezskrbno življenje in bolj malo delajo. V enem samem dnevu lahko ubijejo toliko jelenov, da imajo za celo zimo dovolj mesa. Če jim to ne uspe, potem vsej skupnosti slaba prede, še posebno pa starim ljudem. Eskime ni tako strah umreti kot nas. Kadar spoznajo, da so mlajšim v napoto, starčki mirno sprejmejo svojo smrt."

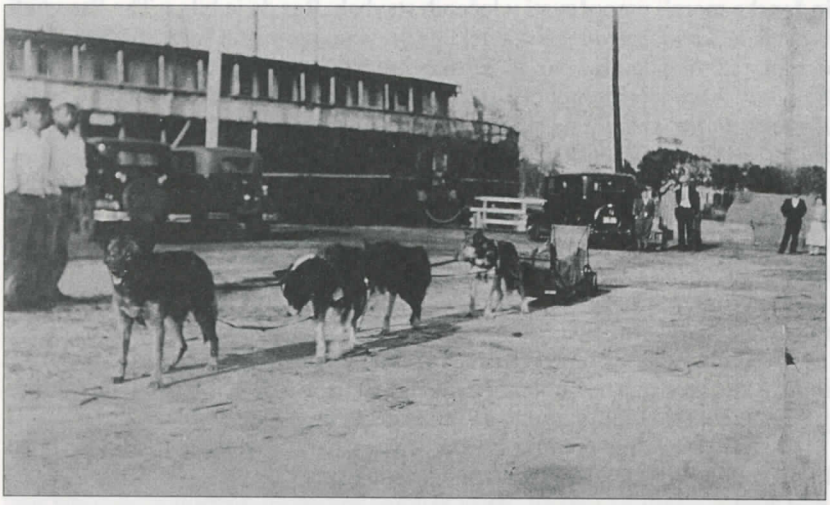

S pasjo vprego v civiliziranem svetu, 1930

Nekdo je sprožil tudi vprašanje o Indijancih. Tudi o njih je imel Charlie zanimiv odgovor:

"Južno od Eskimov živijo Chippewayan Indijanci. Tudi njihovo življenje je zelo težko. Pred leti je bilo tam okoli 700 družin, danes pa jih je samo še dvainšestdeset. Bolezni in razvade, ki so jih zanesli tja belci, jih hitro uničujejo."

Iz Burlingtona so popotniki s Severa odveslali proti Fort Madisonu, Keokuku, Alexandrii in Warshawi. Ker so imeli še velik del poti pred seboj, se v teh malih mestecih niso ustavili za predavanja. Vzeli so si komaj toliko časa, da so obiskali mestne župane in uredništva časopisov.

V mestih Quincy, Hannibal in Hamburg so se po en dan ustavili in nastopili.

Konec avgusta so prišli v Louisiano. Charlie je privezal čoln za drevo ob bregu, pa je prišel lastnik zemlje, ki je imel hišo nekoliko višje in ga opozoril, da tam ne sme postaviti šotora. "Pojdite nekoliko višje," jim je svetoval, "kajti tu je zelo nevarno. Velika reka lahko čez noč naraste in vse preplavi. Nevihta vas lahko vse pokonča. Pojdite z menoj pa vam bom pokazal, kje si postavite šotor."

Tako so postavili šotor pod velikim orehom, ki ga Američani imenujejo *pecan tree*. Kmet jim je dovolil, da si naberejo orehov, kolikor hočejo, še celo vrečo jim je dal, da so jih imeli v kaj spraviti.

Ameriški orehi ali *pecans*, kot so jim rekli, so bili po okusu in po obliki podobni navadnim orehom, na zunaj pa so se razlikovali v tem, da so imeli gladko in tanjšo lupino. Tony se je zelo rad motil z njimi, medtem ko je Inez izkoristila vsako prosto minuto za branje knjig.

Petega septembra so prispeli v St. Louis. Utaborili so se v predmestju Venice. Kot običajno je Charlie najprej obiskal mestno hišo in uredništvo časopisa. Ob večerih, ko sta Frank in Charlie pripravljala večerjo, se je Inez posvetila branju knjig, Tony pa se je pridružil domačim dečkom, ki so se igrali kavboje in Indijance. Že po naravi je bil Tony priden in ubogljiv deček, saj še oče ga je vedno spodbujal, da mora biti prijazen in obziren do drugih otrok. In ker ga je otročad smatrala za posebneža, mu v nobenem mestu ni bilo težko najti prijateljev. Čeprav je bil manjši od svojih vrstnikov, je vedno smel igrati kavboja. Takrat mu še na misel ni prišlo, da je bil edini Indijanec med njimi in da je bila igra med Indijanci in kavboji zelo krivična in poniževalna za Indijance.

V St. Louisu je Charlie srečal več slovenskih in nemških priseljencev. Mestni župan je vse štiri člane ekspedicije povabil na sprejem v mestno hišo. Inez je vztrajala, da so si nazaj grede ogledali katedralo, kjer se je v molitvi spomnila tudi svoje botre Anne. Še isti večer ji je napisala pismo, v katerem ji je opisala daljni širni svet, kakor ga je dojela s svojimi otroškimi očmi.

Nekako takole je napisala:

Draga Anna!

Danes se nahajamo v St. Louisu. To je veliko mesto z visokimi stavbami in neštetimi trgovinami. Zdi se mi, da smo že zelo dolgo na poti. Govorimo samo angleško. Kadar imam priliko, berem knjige. Če naletim na besede, ki jih ne razumem, mi oče pomaga. Včasih, kadar za dalj časa ostanemo v enem kraju, grem za nekaj dni v šolo.

Američane zelo zanima življenje Eskimov in Indijancev. Ogromno ljudi pride na naša predavanja. Kadar oče predava, gremo vsi na oder, razen Franka, ki upravlja projektor.

Velika ameriška mesta so na videz zelo lepa. Na vsako stran ceste se razprostirajo visoke zgradbe, čudovite cerkve in trgovine. Toda vsi ljudje v teh mestih niso srečni. Na ulici pogosto vidimo dolge vrste zanemarjeno oblečenih ljudi, ki čakajo pred ljudsko kuhinjo. Brezdomci in reveži čakajo tam tudi po več ur na dan, da dobijo brezplačno skodelico juhe. Tega nikakor ne razumem. Kadar smo mi lačni, gre oče lovit ribe, divje race ali zajce. Nihče od nas ne trpi lakote.

Zaenkrat smo vsi zdravi. Ušesa me nič več ne bolijo pa tudi kašljati sem prenehala. Včasih mi je zelo dolgčas in te strašno pogrešam. Želim, da bi mi tudi ti lahko pisala, pa oče pravi, da je to nemogoče. Vsekakor ti bom še pisala.

Tvoja Inez

Oče in sin v bolnišnici

Med potjo so se ustavljali v številnih manjših mestih ob veliki reki.

V Cairu je Charlie nepričakovano obolel, ko je 20. septembra predaval. Začelo se je z močnim glavobolom, čemur je sledila mrzlica in vročina. Naslednje tri dni je bil tako bolan, da se ni mogel ganiti. Medtem ko je Charlie počival, je Frank skrbel za pse in otroka. Prepričan, da je Charlie staknil malarijo, je začel skrbeti za svoje zdravje. Tokrat sta se moža prvič resno soočila z vprašanjem, kaj bo, če se jima kaj zgodi.

Po treh dneh se je Charlie že toliko bolje počutil, da je lahko veslal.

Zapustili so tabor in nadaljevali pot.

V Wickliffu je imel ponovno napad vročine in mrzlice.

Po nekaj dnevih počitka se mu je zdravje izboljšalo in ker ni hotel zavlačevati ekspedicije, je vztrajal, da nadaljujejo z veslanjem.

V Tintonvillu, kjer je 4. oktobra predaval, se je še vedno slabo počutil. Komaj je čakal, da je bilo večera konec, da je šel lahko počivat. Nekdo je bil celo tako prijazen, da ga je zapeljal z avtomobilom, medtem ko sta Frank in Inez počasi prišla s psi za njim.

"Kje pa je Tony?" je bilo Charliejevo prvo vprašanje.

"Kaj ni šel s teboj? V dvorani ga ni bilo," mu je odvrnil Frank. "Midva sva odšla zadnja iz dvorane, razen hišnika, ki je za nama zaklenil vrata."

Kljub vročini je Charlie skočil na noge in stekel proti šoli. Tam je našel Tonyja z okrvavljeno nogo.

Takoj je ugotovil, kaj se je zgodilo. Tony je med predavanjem zaspal in ko se je v temi zbudil, ga je postalo grozno strah. Vrata so bila zaklenjena, zato je s stolom razbil okno in splezal ven. Pri tem pa si je hudo obrezal nogo.

Charlie je slekel srajco in Tonyju obvezal rano, da bi vsaj zaustavil krvavitev. Potem je sina odnesel v kmečko hišo, kjer je prebival zdravnik.

"Pridi jutri, ne vidiš, kako pozno je že," je zdravnik zamrmral skozi okno spalnice, ko je Charlie na ves glas ropotal po vratih.

"Ne morem čakati do jutra. Fant se je tako globoko obrezal, da se mu vidi kost. Rano mu je treba takoj zašiti."

Zdravnik si je ogrnil haljo vrhu pižame in odprl vrata.

"To je huda, precej huda rana. Zašil jo bom, vendar ti svetujem, da otroka odpelješ v bolnišnico," je rekel Charlieju.

Operacijo je opravil kar na kuhinjski mizi. Medtem ko je Charlie trdno držal otroka, je zdravnik z dvaindvajsetimi šivi zakrpal rano. Tony je jokal in kričal na vse grlo, ker niti tablet proti bolečinam ni dobil.

Dohodek od predavanja je komaj pokril zdravnikov račun in njegova pomoč je bila samo začasna. Poleg tega je tudi Charlie potreboval zdravniško pomoč in ko je izvedel, da bi v baptistični bolnišnici v Memphisu utegnila dobiti brezplačno zdravljenje, sta s Tonyjem z vlakom odpotovala v Memphis.

Inez in Frank sta s kanujem odveslala naprej v Caruthesville, kjer je bilo naslednji dan planirano predavanje. Frank je predaval, Inez pa je upravljala projektor. Na vprašanja poslušalcev je Frank odgovarjal skoraj s tako lahkoto kot Charlie.

Naslednji dan, ko naj bi pot nadaljevala s kanujem, je Frank dobil vročino in mrzlico, tako da sta morala še nekaj dni ostati v Caruthesvilleu in počivati.

Ljudje v tem prijaznem mestecu so močno sočustvovali z nesrečnimi popotniki. Drugo jutro, ko je Inez pripravljala *bannock*, sta prišli v tabor dve ženski s štruco kruha, steklenico mleka in vrečko sadja.

"Ubogo dekle, zelo nam je žal, da je nesreča doletela tvojega brata in očeta. Upamo, da se bosta čimprej pozdravila. Tu sva ti prinesli nekaj hrane za popotnico."

"Saj še ne bova danes odpotovala," je odvrnila Inez. "Stric Frank se ne počuti dobro. Počakala bova, da bo ozdravel."

Starejši ženski so privrele solze v oči. "Ne skrbi, otrok, vse se bo lepo uredilo. Vsi se bodo pozdravili."

Opoldne sta se ženski vrnili s posodo tople hrane in z domačim zdravilom za Franka. Tudi naslednjih nekaj dni sta jima izmenoma nosili hrano.

Za pse seveda ni veliko ostalo. Prvih nekaj dni so *huskyji* potrpežljivo čakali gospodarja, da bi jih nakrmil, in ko tretji dan še niso dobili mesa, so se strgali z verige, da bi si sami poiskali hrano na bližnji prašičji farmi.

Če bi bil Charlie tam, bi samo zažvižgal in psi bi pritekli k njemu, pa naj bi bili še tako lačni, toda ko jih je Inez klicala, se še obrnili niso. Zanje je bilo vse, kar se je gibalo, razen ljudi, hrana, kajti na Severu ni bilo razlik med domačimi in divjimi živalmi.

Psi so ugonobili prašička, še preden jih je farmar odgnal.

Nekoliko pozneje je kmet prišel v tabor in Franka opozoril, naj bolj pazi na pse.

"Svarim te, ne spusti svojih psov več v bližino moje farme! Ubili so prašička in bi ga tudi pospravili, če jih ne bi pregnal. Zahvali Boga, da je nedelja, ker me žena ob nedeljah ne pusti nositi puške, sicer bi ti vse štiri pse ustrelil. Torej, še enkrat te opozarjam, da pazi nanje, če jih hočeš ohraniti pri življenju."

Zaskrbljen, da bodo psi povzročili še več škode, je Frank odločil, da drugi dan odpotujeta naprej, čeprav se še ni povsem dobro pučutil.

Počasi sta potovala po veliki reki in med potjo večkrat počivala, kajti Frank se je zaradi vročine hitro upehal, Inez pa tudi še ni bila vajena veslati po ves dan, čeprav se je zelo trudila, ker je hotela čimprej priti do očeta in brata.

Ko sta prispela v Memphis, je že vse mesto vedelo za Charliejevo zgodbo.

Tony in Charlie sta bila 6. oktobra sprejeta v baptistično bolnišnico, sin zaradi ognojene rane, oče pa zaradi malarije in vnetja poprsnice.

Novica o teh slavnih bolnikih se je hitro raznesla po mestu. Časnikarji so kar tekmovali med seboj, kdo bo o Charlieju napisal več podrobnosti. Celo Tonyjeva prva kopel v topli vodi je pritegnila njihovo pozornost.

Kopel v topli vodi, brez katere Američani ne bi mogli več prebiti, je malemu indijanskemu fantku kljub bolečinam povzročila neizmerno veselje. In hrana se mu je zdela odlična, čeprav so mnogi drugi bolniki na vso moč pregovarjali.

Potem ko so časopisi objavili ganljivo zgodbo o Charlieju in Tonyju, je na stotine ljudi prišlo v bolnišnico, da bi od blizu videli znamenita pustolovca.

Tony je bil sramežljiv in miren deček in ni razumel, zakaj so ga ljudje kar naenkrat obsipali z igračami, knjigami, sladkarijami in obleko. Že to, da je v bolnišnici spal na topli postelji in imel tri tople obroke hrane na dan, je pomenilo zanj veliko ugodje.

Charlie je naravnost užival, ko so mu ljudje posvečali tako veliko pozornost. Kadar se je ob njegovi postelji zbrala primerna druščina ljudi, je pripovedoval o skrajnem severu. Da bi bolnišnici vsaj delno odslužil za stroške, je večkrat predaval v jedilnici. S svojimi zanimivimi zgodbami o Eskimih, jelenih, medvedih in rosomahih se je priljubil zdravnikom in medicinskim sestram.

V bolnišnici je srečal Jacka Reeda, znamenitega raziskovalca Antarktike, ki je v Memphisu delal promocijo za svojo ekspedicijo. Tudi o tem srečanju se je časopisje na veliko razpisalo.

V enem izmed člankov je pisalo:

RAZISKOVALCA DVEH NASPROTNIH ZEMELJSKIH POLOV STA SE SREČALA

'Arktični Charlie' Planinshek je v torek v sobi številka 243 v baptistični bolnišnici srečal 'Antarktičnega Jacka' . Bilo je res zanimivo srečanje.

Kljub temu da sta prišla z nasprotnih zemeljskih polov, imata precej podobnih spominov, kot so spomini na tjulnjevo meso, krznene spalne vreče, kitovo olje. Skupen jima je tudi hud prehlad, ki ga človek lahko doživi v civiliziranem svetu.

'Arktični Charlie' je znan kot Gospodar Golega ozemlja, ker je dvajset let živel v Arktiki.

'Antarktični Jack' Reed je bil član Byrdove ekspedicije na južni pol. Služil je kot pomožni oskrbnik. Čeprav je šele osemindvajset let star, je že izkušen raziskovalec. Raziskoval je tudi Južno morje in Afriko.

Da bi vzbudil arktičnemu Charlieju domotožje, si je Reed za srečanje nadel svojo dragoceno lastnino - kožuh iz kože morske vidre, ki je bil včasih last admirala Byrda. Plašč je vreden 4.000 dolarjev in je del razstave, ki jo ta teden organizira modna hiša Levy. Mimogrede povedano, se bo tudi Reed udeležil razstave, na kateri bo odgovarjal na vprašanja glede krzna in ekspedicije. Reed je doma iz Atlante in se v prihodnosti namerava za stalno naseliti v Memphisu.

Planinshek in Reed sta se strinjala, do so prehladi nadloge civilizacije. Nobeden izmed njiju ni imel prehlada v mrzlem podnebju.

Na primerjalni lestvici je zmagal arktični Charlie, ki je na severu pozimi izmeril najnižjo temperaturo - 78° F, Reed pa - 74° F, poleti pa je Charlie zabeležil najvišjo temperaturo 110° F, Reed pa komaj 28° F.

Ko se je pozornost, s katero so Charlieja sprva obsipali novinarji in radovedni obiskovalci, nekoliko pomirila in je v sobi ostal sam s svojo bolečino, se je prvič v življenju zavedal resnosti svojega položaja. Kaj če se mu kaj zgodi? Kdo bo skrbel za otroka?

V času svoje največje krize je spoznal, kako sam je na svetu in kako pogreša svojo družino.

Iz bolnišnice je napisal dolgo pismo sestri Tereziji. Opisal ji je potovanje v Sheboygan in svoje neprijetno srečanje z Marijo Krapšek ter svoje razočaranje nad Slovenci, ki niso imeli razumevanje za njegovo ekspedicijo.

Med drugim je zapisal:

Med potovanjem sem srečal samo štiri Slovence, čeprav sem govoril milijonskim množicam, ki so prišle poslušat moja predavanja. Slovencem se verjetno ni zdelo vredno, da bi me prišli poslušat. Sicer pa mi je vseeno. Polovico svojega življenja sem prebil med tujci in sem si prislužil njihovo spoštovanje in občudovanje.

Odkar so časopisi objavili, da sva s Tonyjem v bolnišnici, naju meščani nenehno obiskujejo. Včeraj zvečer sem predaval tridesetim zdravnikom in petdesetim medicinskim sestram. Prejšnji teden sem imel okoli dva tisoč obiskovalcev, a med njimi ni bilo niti enega Slovenca.

Ponosen sem, da soustvarjam zgodovino ameriškega čolnarstva. Že do sedaj sem postavil rekord v potovanju s kanujem; preveslal sem že preko 2000 milj.

Naš kanu je še vedno v vodi. Moja hčerka Inez in moj partner Frank, 30-letni Kanadčan, veslata proti Memphisu, kjer se jima bova s Tonyjem pridružila.

Moja draga sestra, ne morem ti dati svojega naslova, ker ga nimam. Kmalu bom prispel v New Orleans, ki leži 750 milj južno od tu.

Upam, da bom kmalu ozdravel in bom lahko nadaljeval potovanje. Ko bom dosegel svoj cilj, bom prejel krono zmage.

Biti slaven, delati nekaj, kar še nihče poprej ni poskusil, so bile za Charlieja lepe sanje, ki pa seveda niso odtehtale realnosti, s katero se je soočal. Ni še povsem okreval od malarije, ko mu je zdravnik povedal, da mora na operacijo nosa in grla.

"Bolje, da to sedaj urediš," je predlagal dr. Simpson, "kajti tumor v nosu ti že sedaj zapira levo nosnico, in če se bo razrasel, ti bo še v drugi nosnici oviral dihanje. In če ti še bezgavke v grlu otečejo, se lahko zadušiš."

"Ni možnosti, da bi se stvari same po sebi uredile? Leta sem prebil s temi nadlogami in ne vem, zakaj naj bi sedaj šel na operacijo? Moj partner in moja hčerka bosta v kratkem prišla v Memphis in rad bi z njima nadaljeval potovanje."

"Je pač tvoje življenje, Charlie. Če bi bil jaz na tvojem mestu, bi šel na operacijo, da mi pozneje ne bi bilo treba skrbeti. Tukaj imaš brezplačno oskrbo, toda drugod ne bo tako. Sicer pa boš v nekaj dneh spet na nogah."

Charlie se je odločil za operacijo, vendar je prosil zdravnika, naj še nekaj dni počaka, da bosta Frank in Inez prišla v Memphis in prevzela skrb za Tonyja, ki se je že toliko pozdravil, da bi lahko zapustil bolnišnico.

Charlie in Tony se nista mogla udeležiti slavnostnega sprejema, ki so ga meščani Memphisa pripravili Franku in Inez.

Psi se seveda niso zmenili za gledalce. Takoj ko so prišli na kopno, so nadaljevali spor, ki so ga začeli že v čolnu, tako da jih je Inez komaj ukrotila, medtem ko je Frank privezal kanu.

Novinar časopisa Commercial Appeal ju je takoj odpeljal v bolnišnico, med potjo pa je za nekaj minut postal v pisarni časopisne hiše, da ju je predstavil glavnemu uredniku.

Medtem ko se je Frank pogovarjal z urednikom, je Inez tiho prebirala časopis, dokler je urednik ni zaprosil, naj mu kaj glasno prebere.

Brala je tako gladko in lepo s poudarkom, da se urednik ni mogel načuditi, da deklica s primitivnega Severa lahko kaže tako zanimanje za časopis. Verjetno si je mislil, da je nepismena.

Tonyja so odpustili iz bolnišnice, Charlie pa je moral še ostati.

Zaradi številnih člankov o Charlieju je bilo v Memphisu veliko zanimanje za življenje Eskimov na skrajnem severu, zato se je Frank odločil, da bo sam predaval po šolah in gledališčih.

Predavanja so stekla brez problemov. Potem ko je Frank pozdravil poslušalce, je Inez pripeljala na oder pse, Tony pa je premikal slike na projektorju.

Po nekaj dneh, ko je pozornost časnikarjev pojenjala, se je Frank z otrokoma znašel sam v taboru. Zanje ni bilo več dela, poleg tega pa v mestu ni bilo mogoče naloviti dovolj rib za prehrano psov. Po posvetovanju s Charliejem je Frank odločil, da odveslajo naprej.

Charliejeva operacija je bila bolj komplicirana, kot je zdravnik napovedal. Izsekati so mu morali del kosti in ko se je zbudil iz narkoze, je bil njegov obraz močno otečen in obvezan, v grlu pa je čutil pekočo bolečino. Zavedal se je, da bo trajalo še dolgo časa, preden se bo lahko gostil z mesom divje race, ni pa pričakoval, da ves teden ne bo mogel okusiti suhe hrane. Najhujše je bilo seveda to, da ni mogel govoriti. Sedaj, ko je bil spet v civilizaciji, je hotel nadoknaditi za vsa leta, ko se v divjini ni imel s kom pogovarjati.

Ker je bilo okrevanje bolj počasno, kot je pričakoval, je postal močno potrt, toda nenavadna volja do življenja, ki mu je pomagala premagovati težave v tundri, se je tudi sedaj na nenavaden način pojavila.

Naslednji teden je z vso ihto pisal. Poleg zapiskov je v svoj dnevnik napisal tudi okoli petdeset pesmi, v katerih je opisal svoje življenje na Severu in svoje vtise s potovanja.

Pisanje pesmi ga je očistilo vseh malodušnih misli in ga navdalo z neizmerno voljo, da se čimprej pozdravi in pridruži ostalim članom ekspedicije.

Prvega novembra so ga odpustili iz bolnišnice. Vreme je bilo tisti dan zelo slabo. Zaradi močnega severnega vetra mu je obraz ponovno otekel.

Najprej se je oglasil na uredništvu časopisa. S pomočjo telegrafa je prijazni novinar hitro zvedel, da se Frank z otrokoma nahaja v Rosedalu, 200 milj južno od Memphisa. Brezplačno ga je z avtomobilom zapeljal tja, za kar mu je bil Charlie zelo hvaležen.

Ponovno na poti

Otroka sta bila presrečna, ko sta spet ugledala očeta.

Po nekaj dneh je že bil zmožen govoriti, tako da je lahko spet predaval. Program je še izpopolnil s tem, da je naučil Inez in Tonyja recitirati njegove pesmi.

V Wicksburgu, kjer so se ustavili za tri dni, so nastopili v gledališču in v šoli. Kljub zimskemu času je bilo podnebje tu že tako vroče, da so bile zimske *parke* prevroče, zato so si jih nadeli samo za predstave.

Potem ko je Charlie predstavil svoja otroka, ki sta se na saneh pripeljala na oder, je Inez naravnost očarala poslušalce s pesmico, ki jo je napisal njen oče. Nagradili so jo z bučnim aplavzom. Charlie v tistem trenutku ne bi mogel biti bolj ponosen nanjo.

V začetku decembra so bili Planinski že na prvi strani ferridayškega časopisa, ki je še posebno pohvalno opisal otroka:

Majhna eskimska otroka sta pritegnila prav toliko pozornosti kot huskyji. Oblečena v eskimska oblačila sta lizala eskimčka in se igrala z ameriškimi otroki na šolskem dvorišču. S svetlimi pogledi iz njunih poševnih oči in njunimi prijaznimi odgovori na številna vprašanja sta naredila nepozaben vtis na vse, ki smo jih videli.

Novinarji so v vsakem mestu, skozi katero so Planinski potovali, poskušali dodati nekaj novega.

Ljudje so bili navadno prijazni, dobrosrčni in nekritični. Sprva so imeli čudne popotnike s Severa za čudake, a ko so jih bolje spoznali, so v njih prepoznali prijatelje, ki so jim prinesli zanimive podatke o pokrajini na skrajnem Severu.

Bolj ko so veslali proti jugu, bolj je bila rečna obala poraščena z mogočnim drevjem, tako da so se velike veje, obtežene z zimzelenimi ovijalkami, upogibale nad vodo. Ponekod, še zlasti po dežju, so plavale velike odlomljene veje. Spet drugje se je s tako silo zaletavala ob obrežje, da je odkrušila del zemlje, in je bila voda zelo umazana.

V bližini Luisiane je bila reka Mississippi tako široka, da ni bilo mogoče videti iz enega na drugi breg. V nekaterih vaseh so bile še vidne posledice strašne poplave, ki je zajela te kraje dve leti poprej. Na nekem kraju je bilo vse mesto opustošeno. Še Tony in Inez, ki sta nadvse ljubila pustolovščine, sta se neugodno počutila, ko sta hodila po praznih ulicah in tu pa tam pokukala skozi okna v hiše, kjer so včasih prebivali ljudje, ki jih je voda pregnala.

V nekaterih mestih so zgradili obrambne zidove, da bi obvarovali prebivalce pred poplavami. Otroka sta nadvse rada tekala po njih.

Mississippi je bil tiste čase najbolj prometna žila, po kateri so Američani tovorili blago. V primerjavi s tovornimi parniki, ki so za sabo vlekli še visoko naloženo ploščad, je Northern Spirit izgledal kot slamica. Osamljeni štirje potniki so se često zasmilili posadkam ladij. Kadar je bilo mogoče, so jih kapitani povabili na krov in jim postregli s toplo hrano. Najpogostejša jed na njihovem jedilniku je bila svinina s pire krompirjem in korenjem.

Ob reki so bile tudi številne plavajoče hiše (*houseboats*). Za razliko od današnjih razkošnih jaht so bili to leseni čolni, na katerih je bila iz lesa zbita koča, ki so jo uporabljali sezonski kmečki delavci, ki so se po vodi pomikali iz kraja v kraj za delom.

V sezoni obiranja tobaka je bilo južno od Luisiane pravo naselje plavajočih hiš, ki so bile z ozkimi lesenimi hodniki povezane z obalo. Še zlasti ob večerih, ko so ženske v reki prale perilo in ga obešale na vrvi, razpete po krovih, je bilo v takih naseljih zelo živahno.

Inez so bile plavajoče hiše tako všeč, da je nekega dne vprašala:

"Zakaj pa mi nimamo take hiše, da nam ne bi bilo treba vsak dan postav-

ljati šotora in tudi sonce nas ne bi tako peklensko žgalo. Ko bom velika, bom živela na vodi v taki hiši."

Oče ji je seveda razložil, da so plavajoče hiše primerne le za mirno in počasno plovbo in da jih pozimi nikakor ne bi mogli naložiti na sani. Ljudje v njih so bili zelo prijazni in gostoljubni. Kadar se je Charlie ustavil v takem naselju in ljudem razdal svoje razglednice, ki jih je sicer na predavanjih prodajal, si je skoraj vedno zagotovil povabilo na večerjo.

Nekega dne, ko je zunaj močno deževalo, so bili vsi štirje povabljeni, da prespijo v taki plavajoči hiši. Gospodar jim je odstopil kuhinjo, kjer so si po tleh postlali s svojimi kožnatimi blazinami. Za vse štiri je bilo sicer precej tesno, toda bilo je še vedno bolje, kot v dežju prenočevati pod šotorom.

Frank se je med spanjem obrnil in pri tem z nogo zadel ob štedilnik. Lonec, v katerem se je na štedilniku namakal fižol, se je zvrnil po Franku, fižol pa se je raztresel po vsej kuhinji.

Franku in Charlieju je bilo zjutraj pošteno nerodno, ko ju je gostitelj zalotil pri pobiranju fižolovih zrn.

"Ne skrbita za fižol," jima je rekla gospodinja, "če ne bo drugega, bomo pa spet ribe jedli. Saj boste ostali do kosila?"

"Bolje, da gremo naprej," je odvrnil Frank. "Vreme se je razjasnilo in pred nami je še velik del poti."

Med New Orleansom in Baton Rougheom so bili na obali Mississippija še vidni sledovi ogromnih plantaž izpred ameriške revolucije. Potomci afriških sužnjev so še delali na poljih sladkornega trsa.

Otroka sta bila nemalo presenečena, ko so jima črni poljski delavci ponujali narezan trs in ju učili, kako naj iz njega srkata sladki sok.

Po kratkem postanku v Vidalii in v Natchesu je Northern Spirit prispel v Baton Roughe. Charlie in Frank sta takoj v parku na bregu reke postavila šotor, otroka pa sta komaj čakala, da sta se lahko malo razživela na zeleni trati.

Zvečer je Charlie zapisal v svoj dnevnik:

"Šest tisoč milj smo že prepotovali, do cilja imamo samo še dva tisoč milj."

Božič v New Orleansu

Zaradi deževnega vremena in napornih predavanj je Charlie spet začutil bolečine na obrazu, vendar je upal, da bodo same po sebi izginile. Ker se je približeval božič, je vztrajal, da odveslajo naprej, tako da bi med prazniki imeli predavanja v New Orleansu in si prislužili nekaj denarja.

Subtropsko podnebje in temparatura 12°C bi bila prav ugodna za veslanje, če ne bi neprestano deževalo. Zaradi tega se je Charlieju močno poslabšalo zdravje. Ko so dan pred božičem prispeli v New Orleans, je bil njegov obraz že tako zatečen, da ni mogel več govoriti.

Takoj ko so si v parku ob reki uredili tabor, so odšli v mesto, da bi poiskali zdravnika.

Charlie je odšel z zdravili, ki mu jih je dal zdravnik, takoj počivat, Frank pa je Inez in Tonyja peljal v *town square*, mestni center, kjer je bilo postavljeno velikansko božično drevo.

"Jaz bi rada šla v cerkev, da bi prosila Jezuščka, naj očka pozdravi," je vztrajno prosila Inez, dokler ju Frank ni odpeljal v mestno katedralo.

Tri starejše ženske so sedele v zadnji klopi in molile rožni venec, ko so vstopili. Že samo dejstvo, da je sam moški pripeljal dva majhna otroka v cerkev, jih je tako ganilo, da so po maši zunaj pred cerkvijo počakale, dokler se nista otroka nagledala jaslic.

"Si ti tista deklica, o kateri sem danes brala v časopisu?" je ena izmed žensk nagovorila Inez. "Je to tvoj slavni oče?"

"To je stric Frank. Oče doma počiva, ker se ne počuti dobro."

"Kje pa je vaš dom?" je ženska še naprej drezala vanjo.

"Pravzaprav nimamo doma, tako pravimo kraju, kjer se ustavimo. Že več kot leto dni domujemo pod šotorom in se selimo iz kraja v kraj."

"Kje pa si se naučila hoditi v cerkev? Imate tudi na Severu cerkve?"

"Tam, kjer smo mi živeli, ni bilo cerkve. Toda po mamini smrti naju je oče poslal v misijonsko šolo v The Pas. Preden sem šla na pot, sem svoji botri obljubila, da bom v vsakem mestu molila zanjo."

"Videti je, da imaš svojo botro prav zares rada?"

Inez ni mogla odgovoriti, ker so ji oči zalile solze.

"Uboga otroka!" je vzdihnila ženska, ko sta Tony in Inez že odšla s Frankom. "Kaj bi lahko storile, da bi ju vsaj nocoj malo razveselile?"

Božič, ki sta ga otroka tako težko čakala, jima je sedaj pomenil veliko razočaranje. V taboru ni bilo božičnega drevesca, ne daril. Čudežna moč praznika je izgubila pomen, še zlasti za Inez. Še celo Jezušček, ki je bil tako ubog, je imel mamo, ki ga je nadvse ljubila in zanj skrbela, Inez in Tony pa sta bila sama s Frankom in bolnim očetom. Če bi Inez vsaj lahko govorila z botro, toda to je bilo nemogoče. Odločila se je, da ji bo pisala. Navadno se je vedno bolje počutila, kadar ji je v pismu razodela svoje težave, čeprav ji Anna ni mogla odpisati.

Takole je napisala:

Moja najdražja botra!

Danes sem spet molila zate, ko sem obiskala jaslice v cerkvi. Ker je oče spet bolan, je naju s Tonyjem Frank odpeljal v cerkev. Kot sem ti že omenila, je bil oče v bolnici v Memphisu. Zbolel je zaradi komarjev. Tudi Tony je bil v bolnišnici, ker si je porezal nogo. Frank je bil tudi bolan, pa se je sam pozdravil.

Mississippi je največja reka, kar sem jih kdaj videla. Je tako široka, da ne vidiš na drugi breg. Na vodi je polno ladij.

Ob reki so velike kmetije, ki jim pravijo plantaže. Oče mi je povedal, da so tukaj na plantažah bombaža včasih delali črni sužnji. Med potjo sem videla veliko črncev. S Tonyjem sva se večkrat igrala s črnskimi otroki.

Moram ti povedati tudi o velikih želvah. To so tako smešne živali. Na Severu nikoli nisem kaj takega videla. Na hrbtu imajo veliko in zelo trdo lupino, pod katero se navadno skrijejo. Kadar hodijo, izpod lupine molita glava in rep. Ogledali smo si kraj, kjer imajo veliko želv, ki so tako velike, da jih otroci lahko jezdijo. Tudi midva s Tonyjem sva jezdila na želvinem hrbtu.

Ko smo potovali po Mississippiju, smo si ogledalti tudi jame Toma Sowerja. Ne moreš si zamišljati, kako velike so tiste jame. Več kot sto ljudi je lahko naenkrat hodilo po njih. Notri je zelo mrzlo in voda nam je kapljala na glavo, zato so nam ob vstopu posodili dežne plašče.

Še vedno zelo rada berem. Želim, da bi kmalu spet lahko šla v šolo.

Te pozdravlja
Inez

Medtem ko je pisala pismo, je Frank segrel dve Cambellovi konzervi fižola s svinino.

"Škoda, da nimamo kamina z dimnikom," je rekel po večerji, ko mu je spomin uhajal nazaj v leta, ko je ta praznični dan preživljal doma v krogu svoje družine. "Pravijo, da Božiček obišče pridne otroke na božični večer in da pride v hišo skozi dimnik. Baje pride s Severnega tečaja na saneh, ki jih vlečejo jeleni."

"To je tako neumna zgodba, stric Frank," je pripomnila Inez. "Saj ni Božička na Severnem tečaju. Če bi bil tam, bi ga mi gotovo videli, ko smo še živele na Severu."

Medtem ko so se pod šotorom prepirali, če je Božiček ali ga ni, je Frank zaslišal pred šotorom čuden ropot. Zunaj je našel košaro dobrot: domač kruh, piškote, bombone, sadje, kozarce domače marmelade, malo ponošene srajce za moške, obleke in čevlje za Inez in nekaj hlač in srajc za Tonyja.

"Vidita, da je res Božiček," se je Frank smejal, ko je zlagal stvari iz košare.

"Kaj pa, če je bil to Jezušček?" je Inez nedolžno vprašala. " Danes sem ga v cervki prosila, naj nam da nekaj hrane in obleke. Tudi to sem ga prosila, naj očka pozdravi."

"Saj me bo," je pritrdil Charlie. "Že sedaj se bolje počutim, čez nekaj dni bom pa popolnoma zdrav."

Prepričana, da se jima bodo izpolnile vse želje in prežeta z božičnim duhom sta otroka sladko zaspala.

"Frank, kdo pa misliš, da nam je prinesel tiste stvari?"

"Verjetno so bile tiste ženske, ki smo jih danes videli v cerkvi."

Tak je bil prvi vtis, ki so ga popotniki dobili v tem prijaznem francoskem mestu. Ženske, ki so otrokoma s Severa odigrale Božička, so obiskale vsako predavanje, ki ga je imel Charlie v New Orleansu.

Z dohodki od predavanj so si lahko privoščili nekaj specialitet. Iz vrtnih kavarn ob cesti je tako lepo dišala kava, da sta jo celo otroka hotela pokusiti. Še bolj pa jim je šlo v slast francosko pecivo.

Mesto samo je imelo evropski videz. Stopnice in balkoni iz kovanega železa so mu dajali značilno podobo.

Sredi januarja so spustili čoln na odprte vode Mehiškega zaliva.

Potovanje po odprtem morju je bilo za Charlieja nova izkušnja. Ni pričakoval, da bo voda tako razburkana, vendar je kljub temu vztrajal, da bodo šli vse do Kube.

Otroka sta se seveda hudo bala visokih valov, toda glasno se nista upala ugovarjati. Tudi Frank se je zadržal in Charlieja pred otrokoma ni kritiziral.

Lov na divje svinje v Mobilu

Njihov naslednji daljši postanek je bil v Mobilu v državi Alabami.

Frank in Inez s psi, Alabama, 1930

Ustavili so se v Fort Morganu, blizu lesenih barak, ki so bile videti povsem zapuščene. Preden so postavili šotor, je prišel hišnik in jih hotel odsloviti.

"Tukaj ne morete taboriti!" je kričal. "Poiščite si drug prostor!"

"Saj se ne nameravamo tu naseliti. Samo prostor za prenočišče potrebujemo. Jutri bomo šli naprej. Ne bojte se nas, saj vam ne bomo nič hudega storili," ga je prepričeval Charlie.

Iz druge barake sta prišla telegrafist in njegova žena.

Ko jih je Charlie le prepričal, da se nimajo česa bati, so se le sprijaznili.

"Če se vam ne da dopovedati, pa ostanite. Toda na svojo odgovornost," je zaključil telegrafist.

Charlie in Frank nista vedela, kaj je s tem mislil, dokler ni prišel upravnik svetilnika, ki jim je dal cel kup opozoril:

"Psi morajo biti vedno privezani. Otroka ne smeta sama nikamor. Divje svinje so namreč tukaj zelo nevarne."

"Če je tako, potem je pa bolje, da so psi odvezani, saj znajo krotiti divje zveri."

"Verjetno ne veš, kako nevarne so te zveri," je rekel telegrafist in v nadaljevanju pogovora naštel nekaj grozovitih primerov, da so se otrokoma kar lasje naježili.

Zvečer, ko sta pod šotorom legla k počitku, je Charlie rekel Franku: "Če bi njegovim zgodbam verjela, bi morala iti spat na vrh svetilnika."

Preveč sta bila utrujena, da bi jima bojazen zaradi divjih svinj preprečila spanje.

Naslednje jutro jima je hišnik povedal, da se je divji prašič vso noč klatil okoli barak.

Svetilničarjeva žena pa jih je povabila na zajtrk. Predmet pogovora so bile tudi tokrat divje svinje.

"Verjetno je bil isti prašič, zaradi katerega sem morala pred tedni ves dan ostati v svetilniku," jim je povedala.

"To so pa res boječi ljudje," je pozneje rekel Charlie Franku. "Pokazati jim morava, kako se ravna s takimi zvermi."

"Seveda!" mu je pritrdil Frank.

Frank je vzel svojo puško in zavil proti goščavi. Charlie mu je sledil s sekiro. S sabo sta vzela samo Kazana in Spota, ker se jima ni zdelo potrebno, da bi vse štiri pse pognala za enim samim divjim prašičem. Tu pa tam je bil pesek moker, tako da so bile sledi dobro vidne. Vodile so v palmasto grmičevje.

Kaki dve milji od tabora je Spot dohitel prašiča. Bil je majhen, ne tisti, ki sta ga lovila, zato si je Charlie mislil, da ga bo pes zlahka ukrotil. Pa ni bilo tako. Na srečo se je Spotu pridružil še Kazan in zver začel gristi v nogo, tako da jo je Spot lahko grizel v glavo. Končno se je zver mrtva zgrudila po tleh.

Frank z divjimi prašički, Alabama, 1930

Zvečer so se vsi prebivalci Fort Morgana, šest ljudi, zbrali okoli pokončanega prašiča in poslušali Charlieja, ki je hvalil svoje pse.

"To je samo mali prašič. Tehta komaj 200 funtov," je rekel hišnik. "Počakaj, da naletiš na velikega."

Ta pripomba je Charlieju pomenila nov izziv. Odločil se je, da bo še nekaj dni ostal v Fort Morganu in lovil divje svinje. Tudi Frank se je strinjal z njegovo odločitvijo.

Naslednji dan proti večeru je svetilničar za barakami videl velikega prašiča.

"Ne spusti psov za njim," je posvaril Charlieja. "Nočem, da bi ga psi pregnali."

Frank in Charlie sta s puškama odšla za prašičem. Frank se mu je celo toliko približal, da je lahko nanj streljal, vendar se je krogla odbila od trde kože, zver pa je izginila v goščavi.

"Tega prašiča morava na vsak način ujeti," je pozneje v šotoru Charlie predlagal Franku.

"Ne vem, če sta najini puški dovolj močni za tako zver," mu je odvrnil Frank.

Dolgo v noč sta načrtovala, kako bi ujela mrcino. Zgodaj zjutraj, ko so še vsi spali, sta odvezala pse in odšla po sledi po mokrem obalnem pesku. Tudi svetilničarjev beli terier je capljal za njima.

Psi so prašiča hitro ujeli, potem pa se je začel hud boj. Vseh pet psov se je zakadilo na velikansko zver, ki se je na vse kriplje branila napadalcev, ki so jo vztrajno glodali, dokler je niso ugonobili. Lucky in Spot sta bila hudo ranjena, prav tako svetilničarjev terier. Charlie jim je moral zašiti raztrgano kožo.

Čeprav bi skoraj izgubila dva psa, sta bila Frank in Charlie ponosna, da sta ujela 600-funtskega prašiča. Njegovo meso je bilo tako trdo, da ga še psi niso hoteli jesti.

Charlie se je takoj bolj varnega počutil. Drugo jutro, ko je šel na sprehod po poti, ki je vodila proti Pensacoli, je vzel Tonyja s seboj. Nista dolgo hodila, ko sta zagledala tri mlade prašičke, približno čevelj velike. Tony je stekel za njimi in enega ujel, ostala dva pa je zagrabil Charlie. Tony je brezskrbno tekel po ovinkasti cesti, medtem ko mu je prašiček cvilil pod pazduho.

Nenadoma se je pred njim pojavila velika svinja. Še sreča, da se je Tony v tistem trenutku znašel in splezal na drevo. Z vrha smreke je na vse grlo kričal in klical očeta.

Ko je svinja zaslišala cviljenje še ostalih prašičkov, se je pognala za Charliejem, ki je tudi pravočasno pobegnil na drevo.

Stvar se je srečno končala, ko se je Frank pojavil s puško in svinjo ustrelil.

Proti koncu februarja sta se Charlie in Frank naveličala lova in odveslala proti Pensacoli.

Pod vročim floridskim soncem

Otroka sta neizmerno uživala v vročem floridskem podnebju, kjer sta se lahko bosa podila po pesku, nabirala školjke, gradila gradove iz peska in plezala po palmah.

Charlie je imel nekaj predavanj v Pensacoli, potem pa so počasi odveslali proti floridskemu polotoku.

V Apalachicoli so se ustavili in nakupili nekaj osnovnih stvari za kuho in lov. Charlie je celo uspel dokončati pismo za sestro, ki ga je že v Pensacoli začel pisati.

Čeprav so v Mehiškem zalivu veslali blizu obale, so jim močan veter in visoki valovi povzročili veliko problemov, toda Charlie je vztrajal, da ne odnehajo, dokler ne pridejo do cilja.

V tistem času je bila obala Mehiškega zaliva zelo redko naseljena. Charlie se je čudil, zakaj so bili pomarančni nasadi zapuščeni. Drevje se je šibilo s sočnimi sadeži, ki jih nihče ni obiral.

Sredi aprila so prispeli v Clearwater in se utaborili pod veliko palmo blizu Clearwater Yacht Cluba.

Tony in Inez Planinshek na Floridi

Začasni tabor na Floridi, 1930

Njihovo primitivno prometno sredstvo, sani na kolesih s pasjo vprego, se seveda ni dalo primerjati z avtomobili, kakršne so vozili bogataši, ki so v tem mestu preživljali počitnice, vendar jim je omogočalo lažje in hitrejše potovanje.

Nekega dne sta se Charlie in Inez peljala po cesti Clearwater Cause Way, ko je mimo pridrvel avtomobil, ki je vozil najmanj 40 milj na uro. Psi so se prestrašili in odskočili s ceste, pri tem pa so se sani prevrnile. Inez se je pri padcu udarila v glavo in je bila nekaj minut v nezavesti pa tudi nogo si je poškodovala.

Florida, 1930

Charlie ni bil poškodovan, jezilo pa ga je, ker mu je avtomobil snel klobuk z glave, pa voznik še postal ni, da bi mu ga vrnil in se pozanimal, kako je z otrokom. V mestu se je oglasil v uredništvu časopisa in prijavil nezgodo. Klobuka ni dobil nazaj, vsekakor pa je bil članek dobra reklama za njegovo predavanje.

Prvo predavanje je imel kar v taboru. Velika množica ljudi se je zbrala pod palmo in poslušala Charlieja, ki jim je govoril o daljni deželi, ki je večji del leta pokrita s snegom in ledom. Tudi psi so zbujali veliko pozornost. Njihov prispevek k ekspediciji je bil sedaj samo še ceremonialen in so bili bolj v breme kot v korist, vendar jih Charlie za nič na svetu ne bi oddal, raje bi bil sam lačen.

V naslednjih dveh tednih so popotniki s Severa obiskali Gulfport, Tampo in St. Petersburg.

V St. Petersburgu jim je Yacht Club dal na razpolago jahto, v kateri so dva dni dokaj razkošno živeli.

Predavanje v *Second Street auditoriju* je organizirala Prva baptistična cerkev (*Firt Baptist Church*). Charlie je pripovedoval o Eskimih v severni Kanadi, o njihovem načinu življenja in ker je bilo med poslušalci tudi veliko petičnežev, jim je govoril tudi o možnosti velikega zaslužka. Po predavanju je odgovarjal na številna vprašanja.

Kot v vseh drugih mestih so bili tudi otroci deležni velike pozornosti.

Začasni tabor

Naslednja postaja je bil Bradenton. Tam so jih ljudje zelo lepo sprejeli. Prinesli so jim razna darila, knjige, časopise, pomaranče, jajca in druge stvari.

Naslednje mesto, mimo katerega so veslali, je bila Sarasota. Predavanje v Edwards Theatre je organiziralo društvo staršev in učiteljev. Še zlasti jih je zanimalo, kako na Severu vzgajajo otroke.

"Porod je za Eskimke čisto naraven dogodek in je navadno v sneženi koči. Tam ni ne bolnišnic ne zdravnikov. Mati nosi otroka v posebni vreči, ki je všita na hrbtu ženske *parke,* dokler ni star tri leta. Velikokrat sem videl, kako je Eskimka ponudila svojo pipo tobaka svojemu malčku."

Eden izmed bogatašev, ki ga je Charlie srečal v Yacht Clubu, ga je povabil na popoldansko plovbo z njegovo razkošno ladjo, na kateri se je zbrala druščina samih petičnežev. Charlie se je sprva počutil, da ne spada mednje, toda ko je začel z njimi govoriti, kako namerava na Severu odpreti podjetje za vzrejo in prodajo divjačine, še zlasti mošusovih bivolov, so mu pazljivo prisluhnili.

Skoraj vsak časopis, ki je poročal o Planinškovi ekspediciji, je navadno zapisal tudi nekaj osebnih podatkov o Charlieju, toda podatki niti v enem

samem časopisu niso bili točni. Časopis v Sarasoti je napisal pravo pravljico, ki se je glasila takole:

Eskim Charlie Planinshek je sin jugoslovanske kraljevske družine. Kot je povedal, je bil njegov oče bosanski vojvoda, mati pa črnogorska princesa. Njegov oče je prišel s cesarjem Maksimilijanom v Mehiko in si je leta 1867, ko so Mehičani cesarja umorili, komaj rešil življenje. Vojvoda se je pozneje vrnil v Bosno in se poročil. Z ženo sta bila leta 1880 izgnana in sta se naselila v Mehiki, kjer se je Charlie rodil. Ko mu je bilo tri leta, je izgubil starše. Pred tridesetimi leti se je v času zlate mrzlice preselil na Arktiko.

"To je pa res zanimiva pravljica, ki si jo natvezil novinarjem," je rekel Frank, ko mu je vrgel časopis pod nos.

"Kaj sem pa vedel, da je bil novinar na ladji. S tistimi aristokrati sem se hotel samo malo pozabavati."

Charlie je kljub netočnosti podatkov spravil časopisni izrezek v svoj album.

Iz Sarasote so preko Boca Grande odpotovali v Fort Mayers. Na bregu Billy Creeka so postavili šotor in se pripravili k počitku. Pri tem jih je zmotil policaj.

"Najti si morate drugo mesto za taborjenje," jim je ukazal. "V mestu je prepovedano postavljanje šotorov."

"Žal nam je, da smo prelomili zakon," se je začel Charlie opravičevati, "toda tako smo utrujeni, še zlasti otroka, da ne moremo veslati naprej. Dovolite nam, da tukaj prespimo. Nikogar ne bomo motili. Jutri pa bomo krenili naprej."

Policaju so se utrujeni popotniki zasmilili, pa jim je dovolil ostati do jutra.

Nekaj ur pozneje je prišel drugi policaj, ker je nekdo javil na policijo, da v parku tabori čudna skupina tujcev - dva moška z dvema otrokoma in štirimi psi.

"Saj nikogar ne motimo. Naši psi so najbolj ubogljive živali, kar jih obstoja. Pustite nam, da nocoj ostanemo tu, ker otroka že spita."

Ker se je na lastne oči prepričal, da tujci ne predstavljajo nevarnosti, jim je dovolil, da ostanejo do jutra, pod pogojem, da se rano zjutraj umaknejo.

Drugi dan so ravno pospravljali stvari, ko je mimo prišel John Dean.

"Kam pa že greste, saj ste komaj prišli?" je nagovoril Charlieja in Franka.

"Policaj nam je ukazal, da moramo iz mesta."

"Preselite se lahko na moje zemljišče, samo od mestnega župana morate dobiti potrdilo," jim je John prijazno ponudil svoje gostoljubje.

Charlie, ki je navadno s svojo prijaznostjo znal očarati mestne župane, se je napotil naravnost v mestno hišo. Tam pa mu tudi njegova šarmantnost ni pomagala, ker župan zaradi bolezni ni prišel na delo. Na srečo pa je županova tajnica tako sočustvovala s Charliejem, da mu je zaupala, kje stanuje župan.

Župan Josiah Fitch je z veseljem podpisal dokument, da Charlie in njegovi sopotniki lahko ostanejo za nedoločen čas pod šotorom na Deanovem zemljišču, pa še v spominsko knjigo mu je napisal nekaj prijaznih besed.

Charlie se je počutil kot kralj, ko se je z otrokoma peljal na saneh po Prvi aveniji, ki so jo z obeh strani senčile visoke kraljevske palme.

V ponedeljek je imel dve predavanji. Zjutraj je govoril šolarjem v Edison parku, ob treh popoldne pa je predaval v Gwynne institutu.

Naslednji dan so naložili sani na kanu in po reki Caloosahatchee začeli prečkati floridski polotok.

Poletna vročina je bila neznosna. Ogromna drevesa, ki so se s svojimi dolgimi, s španskim mahom obloženimi vejami naslanjala nad vodo, so dajala nekaj sence, vendar se je Charlie bal, da se v vejah skrivajo kače in drugi tropski kuščarji, zato je neprestano s palico otresal veje, preden se jim je s čolnom približal.

Tudi prenočevati je bilo nevarno zaradi kač. Neki farmar je sicer Charlieja podučil, naj okrog kampa po tleh položi debelo vrv, pa se jim nobena kača ne bo približala.

Charlie se je tega nasveta strogo držal in vsi so bolj brezskrbno spali.

Florida, 1930

Veslanje po reki Coloosahatchee je bilo silno naporno in nevarno, kajti v vodi so prežali številni krokodili in med zlatimi ribicami so plavale ogromne kače. Pogled na krokodile je bil strašen. Dokler so mirno plavali po površini, so izgledali kot trhla drevesna debla, toda kadar so se začeli samci med sabo

boriti, so se jim v široko odprtih čeljustih pokazali ostri zobje, kar je osamljenim veslačem pognalo strah v kosti.

Prehrane za ljudi in za pse ob reki ni manjkalo. Divjačine je bilo veliko. Za poslastek pa so imeli ptičja jajca. V današnjih časih to zveni kruto, tisti čas pa je bilo nešteto ptičjih gnezd na vsakem drevesu, tako da se ni čisto nič poznalo, če je Tony iz gnezda izmaknil eno ali dve jajci.

Pokrajina, skozi katero so potovali, je bila čudovita. V nekaterih predelih so bili ogromni nasadi pomaranč in grenivk. Drevesa so rasla v ravnih vrstah, ki so se raztezale neskončno daleč. Veje so se šibile pod težo sladkih sadežev in tudi zrak je prijetno dišal po pomarančah.

Frank O'Grady (desno) s Tonyjem in Inez na Floridi

Vsak dan, ko so se ustavili za prenočevanje, so si nabrali polno vrečo pomaranč, da so si drugi dan med potjo gasili žejo.

Ko so veslali proti Evergladesu, so na obeh straneh reke videli ogromne črede goveda.

V začetku maja so prišli do jezera Okeechobee, drugega največjega sladkovodnega jezara v Združenih državah. Voda je bila plitva in mirna, toda v vsakem naselju, kjer so se ustavili, so slišali strašne zgodbe o tornadu, v katerem je umrlo več kot dva tisoč ljudi v enem samem dnevu in ki je do kraja opustošil pokrajino. Sledovi razdejanja so bili še vedno vidni.

Od jezera Okeechobee naprej so potovali po West Palm Beech kanalu. Po cele dneve so se vozili po zapuščeni pokrajini, kjer niso videli drugega kot aligatorje, krokodile, kače in na milijone ptic. Celotno površino vode so pokri-

vali lokvanji. Pogled na velike zelene liste in nežnobele cvetove je bil enkraten, toda za Franka in Charlieja je bilo veslanje prava mora.

Konec maja so prispeli v Palm Beech, ki je bil tisti čas eden najbolj slavnih turističnih krajev na Floridi. Tam so jih takoj obkolili časnikarji, ki so jim naredili odlično reklamo.

Predavanja se je udeležilo presenetljivo veliko število ljudi. Med njimi je bilo tudi veliko uglednih poslovnežev, ki so preživljali dopust v razkošnih hotelih. Najbolj jih je zanimalo, če je na Severu res veliko zlata in kako se človek iz civiliziranega sveta lahko privadi primitivnega življenja.

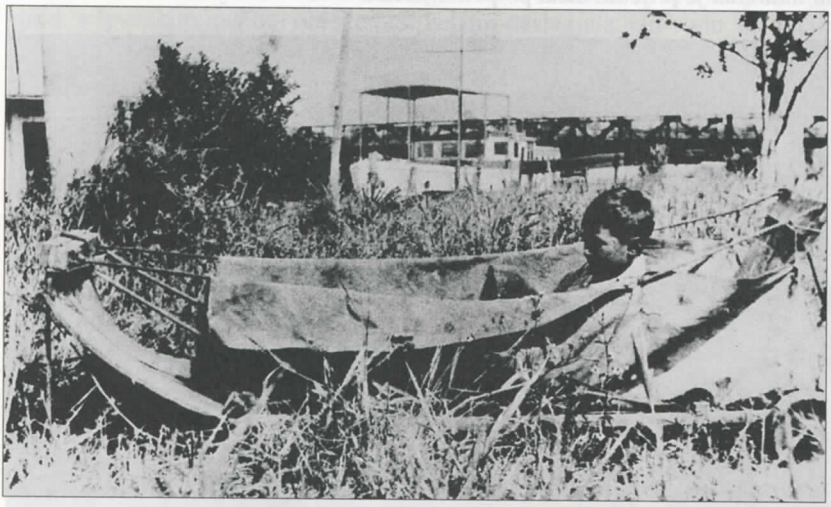

Tony v eskimskih saneh na kolesih

"Misel na zlato je tudi mene povlekla na Sever, toda z njim nisem imel sreče" je odgovoril Charlie. "Za zlatom sem šel vse do reke Lene v Sibiriji, vendar o tem raje ne bi govoril. Če hočeš preživeti na Severu, moraš opustiti vse svoje ambicije, kajti šele potem lahko odkriješ veličino dežele in uživaš njene lepote. Zadovoljstvo najdeš v majhnih, vsakdanjih stvareh, kot na primer, kadar ujameš srebrno lisico ali opazuješ pelikane, ki letijo nad tvojo glavo, ali gledaš losa, ki se mirno gosti z lokvanji, ali kadar se ti sredi zime v tundri pred puško nastavi srna... Sreča je doma tam, kjer človek lahko hodi po svetu brez penija v žepu in mu ni treba skrbeti, kaj bo drugi dan jedel."

"Se nameravate vrniti nazaj na Sever?" je vprašal eden izmed poslušalcev.

"Seveda," je odvrnil Charlie. "Ne morem si predstavljati, da bi lahko srečno živel kjerkoli drugje. Sever mi je prišel v kri. Tam je prostor, tam je

svoboda. Tam ti ni treba nikogar prositi za dovoljenje, da si postaviš šotor. Kjerkoli se ti zljubi, lahko posekaš smreke in si narediš leseno kočo."

Iz Palm Beecha so ob obali veslali proti jugu. V Lake Worthu so si postavili šotor v Mestnem golf parku. Organizacijo predavanja je prevzela skavtska organizacija.

Časopis Miami Herold je 1. junija 1931 zapisal:

Dva moška, dva otroka in štirje eskimski psi so danes prispeli z 18-čeveljskim kanujem v Lake Worth. Na poti, ki so jo začeli v Chesterfield Inletu v Hudson Bayu, so prepotovali že 8000 milj. V nekaj dneh bodo odpotovali v Miami in naprej do Key Westa, od koder nameravajo veslati do Kube.

Preden so 18. junija prišli v Miami, so se ustavili v številnih manjših mestih.

Miami je bilo že takrat veliko mesto. Otroka sta se rada zadrževala v pristanišču in si ogledovala velike prekooceanske parnike pa tudi Charlie je tam vedno dobil dovolj sogovornikov. Kadar se je okoli njega zbrala primerna druščina, je začel pripovedovati o Eskimih.

Pokroviteljstvo nad predavanjem v Miamiju je prevzela YMCA.

Charlie Planinšek na Floridi

Charlieju je bilo težko govoriti o zamrznjenem Severu ljudem, ki nikoli niso čutili snežinke na obrazu in nikoli niso videli pokrajine, prekrite s snegom, ki nikoli niso hodili po ledu. Preden jim je lahko govoril o sneženih kočah in saneh, jim je moral najprej ta svet približati.

"Zamislite si, da je vsa pokrajina pokrita s peskom, kakršnega vidite na plaži. Potem si predstavljajte, da je ta pesek popolnoma bele barve, kot rjuha, in da je zelo mrzel... Potem si zamislite, da se vsa vodna površina kar naenkrat čudežno spremeni v suho, mrzlo in kot železo trdo ploščo, ki jo prav tako prekrije sneg. Tako nekako je videti Sever pozimi. Drevesa so tudi drugačna kot pri vas. Listje pozimi odpade, tako da so drevesa kot okostnjaki. Seveda pa narava nadoknadi zimsko puščobo tako, da pokrajino spomladi dobesedno prekrije s cvetlicami."

"Kako pa potem iz snega delajo koče?" se je oglasil eden od skavtov.

"Sneg je močno raznolik, zato imajo Eskimi nešteto izrazov zanj. Včasih je sipek in ga veter neusmiljeno raznaša po valoviti pokrajini. Spet drugič je vlažen in mehak, da se v njem noge globoko udirajo. Za gradnjo sneženih koč je primeren vlažen sneg, ki na hitro zamrzne. Eskimi ga s posebnim nožem režejo v kocke, ki jih v obliki kupule polagajo drugo vrh druge. Kar naprej se selijo, zato si ne gradijo lesenih koč, kot na primer beli lovci in trgovci."

"Na Severu se verjetno počutite grozno osamljeni," je pripomnila mlada učiteljica.

"Osamljenost ni nič drugega kot duševno stanje," se je posmejal Charlie. "Sedaj, ko sem spet v civilizaciji, se včasih počutim veliko bolj osamljen, kot

Charlie Planinšek, Frank O'Grady na Floridi, 1930

sem bil na Severu. Tam sem imel vedno kaj početi in se nisem počutil tako majhnega in nemočnega."

Pravzaprav se je Charlie v Miamiju počutil izredno osamljenega med bogataši, ki so se gostili po najboljših hotelih. Čeprav je bila ameriška aristokratska smetana dokaj vljudna z njim in njegovima otrokoma, je močno občutil razliko med bogatimi in revnimi, ki je med poganskimi Eskimi ni bilo. Veliko bolj prijetno mu je bilo med brezdomci v *hobo junglah* kot med bogataši, ki so se pogovarjali samo o denarju in politiki.

Nova usodna doživetja: Bahamski otoki

Izkušeni mornarji so Charlieju svetovali, naj nikar ne hodi na Kubo. "Tvoj mali kanu ni primeren za plovbo po odprtem morju," so mu dopovedovali. "Z njim ne boste nikoli prišli do Kube."

Toda Charlie ni kar tako opustil svojih načrtov.

"Gremo do Key Westa," je predlagal Franku, "tako da bomo lahko rekli, da smo bili na najbolj južni točki Združenih držav. Tam se bomo potem odločili, če bomo šli naprej ali ne."

Frank, ki ni bil tako ambiciozen kot Charlie, je upal, da bodo v Key Westu zaključili ekspedicijo, zato je komaj čakal, da bi prišli tja. Potovanja je bil že tako naveličan kot otroci.

Tam pa ga je Charlie spet začel nadlegovati: "Pa se menda ne misliš kar tukaj ustaviti?"

"V tem viharnem vremenu že ne grem na Kubo," mu je ugovarjal Frank. "Kaj nisi slišal izkušenih mornarjev? Nihče od njih ne bi prečkal Floridske ožine v takem majhnem kanuju, kot je naš."

"Počakali bomo nekaj dni, da se vihar poleže. Kaj praviš na to?"

Frank je nerad ostal, vendar ni hotel pustiti Charlieja samega z otrokoma.

Utaborili so se pri svetilniku in vsak dan povpraševali po vremenu. Ko se je vreme že nekoliko umirilo, so zvedeli, da so na Kubi politični nemiri. Zaradi bojazni, da jih ne bi pustili tja, je Charlie odločil, da gredo na Bahamske otoke.

"Kaj pa je narobe s tabo, Charlie?" je ugovarjal Frank. "Kaj neki si boš še izmislil?"

"Če sedaj ne izkoristimo priložnosti, ne bomo nikoli videli Bahamov."

Po daljšem ugovarjanju se je Frank le vdal, ker je vedel, da bi šel Charlie tudi sam z otrokoma naprej, samo da bi sebi in svetu dokazal, kaj je zmožen. Frank se je bal za otroka, ker se je med potjo močno navezal na Tonyja in Inez. Medtem ko ju je oče učil brati in pisati in jima ob večerih pripovedoval pravljice, je Frank po materinsko skrbel za njuno osebno oskrbo. Opominjal ju je, kdaj se morata umiti in kdaj si morata zamenjati spodnje perilo.

Vrnili so se v Miami, od koder so se po odprtem morju podali proti Bahamom. Po enaindvajsetih urah napornega veslanja so prišli do otočja Bimini.

Na smrt utrujeni so na prvem otoku potegnili čoln iz vode, razgrnili pod palmo svoje kožnate blazine in sladko zaspali.

Po nekajdnevnem počitku so se lotili zadnjega dela poti. Dokler so potovali z otoka na otok, je še šlo, ko pa so prišli na odprto morje, se je njihov mali kanu začel premetavati po visokih valovih, da se je potnikom kar želodec obračal. Vsi so bili na smrt preplašeni. Psi so se iz tesnobe zvili na dno kanuja. Podobno sta storila tudi otroka, ki sta od zgroženosti kar zaspala.

"Če bi mene poslušal, ne bi bili sedaj v tej smrtni nevarnosti!" se je začel jeziti Frank. "Zaradi tvoje trme in častihlepnosti bomo sedaj vsi umrli."

Charlie je vedel, da je naredil veliko napako, toda nazaj ni bilo več mogoče, ker bi morali veslati proti vetru. Vesla v teh velikanskih valovih niso nič koristila, toda k sreči jim je veter pihal v hrbet in jih porival proti otoku St. Andros.

"Frank, Bog me ima rad," je rekel Charlie, ki je bil povsem miren, kot bi bil hipnotiziran. "Tolikokrat me je že obvaroval, ko sem bil že popolnoma prepričan, da bo z mano konec. Vem, da sedaj ne bo pustil mojih otrok umreti zaradi moje neumnosti."

Te besede niso potolažile Franka, ki je bil od strahu odrevenel, toda Charlieju so dale nenavadno moč, da je lahko upal, da se bo vse dobro končalo.

Po sedemindvajsetih urah agonije na odprtem morju so nekako prispeli v Morgan Bluff na otoku St. Andros.

Na obali so od izčrpanosti zaspali, drugo jutro pa jih je neki domačin z jadrnico povlekel v Nassau, glavno mesto Bahamov.

Kanu so potegnili iz vode na severni strani otoka Paradise, potnike pa so odpeljali v pristaniško pisarno, kjer so od tajnika kolonije dobili vstopno dovoljenje.

Po obširni razlagi, zakaj so prišli na Bahame, so dobili dovoljenje, da lahko v Malcolm parku postavijo svoj šotor. Mesto jim je pripravilo slavnostni sprejem. Poicianna Hotel na Union ulici jim je celo ponudil brezplačno enotedensko bivanje v hotelu. Časnikarji časopisa Nassau Tribune so s svojimi kamerami ovekovečili zaključek slavne ekspedicije. Še isti dan, 8. avgusta 1931, je izšel v večerni izdaji tega časopisa članek pod naslovom Eskimi na obisku v Nassauu - 8000 milj dolga pot s kanujem.

V obširnem članku je bilo opisano njihovo potovanje. Po podatkih iz Charliejevega dnevnika so potovali po triindvajsetih rekah in preveslali 193 jezer.

V razkošni hotelski sobi je Charlie napisal dolgo pismo sestri Tereziji v Slovenijo in ji razložil, kako so pripotovali v Nassau.

Inez je pisala svoji botri o strahotah, ki jih je preživela na odprtem morju, o črnčkih, s katerimi se je igrala na Bahamih, in o tržnici, kjer se je s Tonyjem igrala skrivalnico.

Teden pozneje je Nassau Tribune objavila obširno zgodbo o Charlieju, ki jasno dokazuje, kako daleč se da resnico nategniti, da je zgodba privlačna za časopis.

ZGODBA ESKIMA CHARLIEJA

Charlie Planinshek, ki je s Frankom O'Gradyjem vodil 8000 milj dolgo potovanje s kanujem po kanadskih in ameriških vodah iz The Pasa do Nassaua, je jugoslovanskega porekla, čeprav je bil rojen v Mehiki pred enainpetdesetimi leti.

Imel je zelo pustolovsko kariero. Z osmimi leti se je s starši preselil v Teksas, pri sedemnajstih letih pa je sodeloval v špansko-ameriški vojni na Kubi. Namesto tedenske plače ga je major kubanske vojske vsak teden odlikoval, tako da je hitro prišel do čina poveljnika, vendar ni imel vojske, da bi ji poveljeval. Zaradi njegovih aktivnosti so Amerikanci razpisali 10.000 pesosev nagrade za tistega, ki ga ujame. Eskimu Charlieju, kot ga imenujejo sedaj, je uspelo pobegniti z nekim mulatom, s katerim sta z 12-čeveljskim kanujem preveslala Floridsko ožino in prišla v Key West.

Pri dvajsetih letih Eskim Charlie ni znal ne brati ne pisati, toda danes govori štirinajst jezikov, med drugim angleško, nemško, rusko, sedem indijanskih jezikov, dva eskimska dialekta, srbski in druge srednjeevropske jezike. Od teh lahko bere sedem jezikov, piše pa pet.

Čeprav Charlie ni nikoli hodil v šolo, ima univerzalno izobrazbo, ki jo je pridobil na številnih potovanjih, z branjem in s pomočjo dobrega spomina. Ko mi je razlagal, zakaj se z lahkoto nauči tujega jezika, mi je zaupal svojo teorijo, da se stari narodi s težavo učijo jezika, ki je mlajši, kot je njihov, ker podzavestno zviška gledajo na te mlajše narode. To naj bi razložilo, zakaj se Angleži težko naučijo tujega jezika. Charlie mi je povedal, da vedno misli v jeziku dežele, v kateri živi.

Pa se povrnimo nazaj k Charliejevi karieri. Po špansko-ameriški vojni se je vrnil v Mehiko, kjer je delal na kmetiji, dokler ni bila prodana. Potem je s konjem prejezdil skozi deset ameriških držav in prišel v Britansko Kolumbijo. Iz Vancouvra je šel s kanujem v Skgway na Aljaski, potem pa je prečkal Chilcutsko ožino in prišel do reke Yukon med zlato mrzlico tik pred veliko lakoto. Spominja se, kako so prekupčevali s hrano, čeprav je je bilo dovolj, kako so nekateri plačali po 500 dolarjev za eno samo čebulo ali za en krompir, kako so funt moke kupovali za funt zlata.

Zaradi spora pri prijavi nahajališča zlata sta Charlie in njegov kanadski prijatelj Gordon Flet zbežala v Nome, od tam pa ob sibirski obali do Lene. Tam sta imela probleme z ruskim oblastnikom, ki je trdil, da je zlato, ki sta ga onadva našla, last carja. S sanmi sta pobegnila in preko Arktičnega oceana prišla na otok Wrangel.

Med letoma 1908 in 1928 je Eskim Charlie živel z Eskimi v severni Kanadi, kjer se je poročil s čistokrvno Eskimko, ki je že umrla in mu je zapustila dva otroka, 10-letno Inez in 8-letnega Tonyja. Charliejevo eskimsko ime je Kablu-Nohto-Hak, imeni njegovih otrok pa pomenita v eskimskem jeziku 'sin' oziroma 'hči belca na Golem ozemlju'.

Po številnih nenavadnih dogodivščinah v Kanadi in Ameriki je Charlie s Frankom O'Gradijem, s svojima otrokoma in s štirimi psi prejšnjo sredo prišel v Nassau. Zadnji del poti, iz St. Andros do Nassaua, so potovali 27 ur in pol. Prvotno so se nameravali

utaboriti na Vzhodni Paradi, toda ker so bili zelo utrujeni in so se bali preštevilnih obiskovalcev, so sprejeli gostoljubje Royal Poincianna hotela na Union ulici za prvi teden njihovega dvotedenskega bivanja v Nassauu.

Včeraj okoli dvanajste ure je Eskima Charlieja sprejel administrator Charles Dunds, O.B.E., ki je z njim govoril približno dvajset minut in pokazal veliko zanimanje in navdušenje za njegovo potovanje. Charlie je o njem povedal: "On je najbolj čudovit človek, kar sem jih kdaj srečal." Preden se je od njega poslovil, je Charlie prosil njegovo visokost, naj se vpiše v njegovo spominsko knjigo. Zapisal je: "Mislim, da je to prvi kanu, ki je prišel na Bahame po Kolumbu. Prisrčne čestitke za vztrajnost in najlepše želje za naprej." Charlie je zelo ponosen na te pohvalne besede.

Inez in Tony sta zelo vesela otroka. Imata olivno barvo kože in poševne oči. Njune eskimske obleke so že izrabljene. Do sedaj sta se že navadila na avtomobile, letala in kinopredstave in sta skoraj pozabila svoj materin jezik.

Zgodba vsebuje kar precej pretiravanj, še zlasti glede Charliejevega rojstva in njegove udeležbe v špansko-ameriški revoluciji na Kubi.

Charlie je znal očarati časnikarje in povedati svoje izmišljene zgodbe tako, da so jim novinarji verjeli.

Kadar pa je predaval o Severu, je bil veliko bolj resen. Prvo predavanje v Nassauu je imel v ponedeljek v Victoria Hall pod pokroviteljstvom Hon. Chas P. Bethela, kolonialnega sekretarja. Predavanja se je udeležilo veliko število hvaležnih poslušalcev.

Charlie je prinesel na oder celo svoj 140-funtski kanu in je gledalcem pokazal, kako si ga naloži na hrbet, kadar ga mora po nekaj milj nositi, da pride od enega do drugega jezera.

Tony in Inez sta recitirala pesmice, ki jih je napisal njun oče.

Predavanje je Charlie zaključil tako, da je šel s psi med ljudi, po enem hodniku dvorane gor, po drugem pa nazaj.

Isti teden je imel še tri predavanja in vsakič je kaj novega povedal.

Ameriškemu konzulu v Nassauu so bili zelo všeč Charliejevi *huskyji* in je hotel enega odkupiti. Charlie mu je podaril Kazana, čeprav se je zelo nerad ločil od njega.

Po enotedenskem bivanju v hotelu so se preselili pod šotor na otoku Hogg Island, ki so ga ravno tiste čase prekrstili v Paradise Island, ker so na njem nameravali urediti turistični kompleks.

Charlie in Frank sta šla večkrat z domačini lovit divje svinje, ki so se takrat še podile po nenaseljenem otoku.

Otroka, ki jima je v vročem soncu polt še bolj potemnela, sta se z lahkoto pomešala med otroke domačinov, ki so še posebno lepo ravnali z njima. V zameno za njuno prijateljstvo so jima nosili školjke, kokosove orehe, banane in celo njihove udomačene *iguane*. Teh zelenosivih kuščarjev sta se sprva nekoliko bala, a sta se jih hitro privadila.

Nekega dne je Inez nagovorila Tonyja, naj spleza na kokosovo palmo in ji nabere nekaj orehov. Po visokem, kot cement gladkem deblu je Tony splezal

kak meter visoko, potem pa je štrbunknil z drevesa naravnost na kaktus, katerega ostre bodice so se mu skozi blago zapičile v zadnjico.

Inez je na novo okolje reagirala z neštetimi vprašanji: Zakaj banane tako čudno rastejo? Zakaj nosijo policaji tako čudne uniforme? Zakaj v Bahamih ni nikoli snega? Zakaj? Zakaj?

Charlie jo je vedno pazljivo poslušal in ji poskušal odgovoriti na vsa vprašanja. Če ni vedel odgovora, se je pri domačinih pozanimal, da bi zadovoljil hčerkino radovednost in da bi tudi sebi razširil obzorje.

Po dvotedenskem oddihu v Nassauu se je Charlie odločil, da je čas za odhod.

"Jutri odpotujemo nazaj," je povedal Franku, ko sta zvečer sedela ob ognju in opazovala sončni zahod.

"Jaz se še ne bi rad vrnil," mu je odvrnil Frank. "Sicer pa se nočem z nogo več dotakniti tistega kanuja."

"*Don't worry*! Iz tiste strašne izkušnje sem se tudi jaz nekaj naučil. S kapitanom Haroldom Johnsonom sem se dogovoril, da nas bo vzel na parnik Belize, ki je last Jacksonville Steamship Co., in nas prepeljal do Jacksonvilla. Od tam naprej pa bomo veslali ob Atlantski obali, kot smo načrtovali.

"Iti boste morali brez mene. Jaz sem si za svojo vrnitev naredil drugačne načrte."

"Kaj pa najini načrti za obisk New Yorka, Baltimora, Washingtona?"

"Ti kar pojdi. Meni ni mar, če kdaj vidim New York."

"Kakor veš. Ne morem te prisiliti, da bi šel z nami. Želim ti kar največ sreče in upam, da se bova še kdaj srečala."

Vrnitev

Z žalostjo v srcu so se Planinški drugo jutro v nassauskem pristanišču poslovili od Franka. Tony in Inez sta neusmiljeno jokala.

"Pojdi z nami, stric Frank!" sta ga prosila in se ga z vso silo oklepala, toda Frank je vztrajal pri svoji odločitvi. Sprejel je ponudbo kapitana Backmana za delo na ladji, ki je v Novo Škotsko vozila rum in naj bi 2. septembra odplula iz Nassaua v Halifax.

Kapitan Johnson je prvotno nameraval peljati Planinške do ustja reke St. Johns, kjer naj bi jih izkrcal izven teritorialnih voda, od koder bi lahko sami veslali v Jacksonville.

Toda ko je Belize prišla do izliva reke St. Johns, je bilo tako viharno vreme, da niso mogli spustiti kanuja v vodo. Potniki so prosili kapitana, naj Charlieja in njegovo družino obdrži na ladji, dokler ne bodo prišli v bolj mirno vodo.

Blizu Mayporta se je Belize ustavila. Mornarji so spustili v vodo Charliejev kanu s tremi ljudmi in tremi psi in vse bi se srečno izteklo, če jih ne bi obalna patrulja zalotila pri delu.

Charlieja so obdolžili, da je z otrokoma nameraval ilegalno vstopiti v Združene države. Takoj so ga aretirali in odpeljali v zapor.

Ta incident je lokalni časopis takole opisal:

ESKIM JE ZAPUSTIL DEŽELO POLNOČNEGA SONCA IN TUKAJ JE NAŠEL OBLAKE NA KONCU SVOJE DOLGE POTI

Iz dežele polnočnega sonca so včeraj, v zadnjem delu svojega dolgega zgodovinskega potovanja, prispeli v Jacksonville 51-letni Eskim Charlie, njegova dva otroka in trije psi.

Po 8000 miljah veslanja v kanuju, ki ga je sam izdelal, na poti, ki je trajala dve leti, štiri mesece in sedem dni, je mala skupinica Eskimov včeraj prispela v Jacksonville, kjer je naletela na kup problemov, kot je povedal Charlie.

Imigracijski urad in carinski agenti ne dajo Charlieju in njegovima otrokoma ter trem psom dovoljenja, da nadaljujejo pot, dokler zadeva ne bo raziskana.

Eskim Charlie in njegova otroka so v spremstvu obalne straže priveslali v Jacksonville, kjer so bili aretirani, ker so obdolženi, da so brez dovoljenja prišli v Združene države. Sedaj so na prostosti, dokler ne bo zadeva do kraja raziskana.

K.R. Rebbit, pomožni carinik v tem pristanišču, je danes povedal, da ne bo vložil tožbe, čeprav bi praviloma Charlie moral plačati velike kazni za več različnih prekrškov. Mr. Rebbit verjame Charlieju, ki vztraja, da ni vedel, da je prekršil zakon.

Imigracijski urad ni v zvezi s tem dal še nobene izjave.

Kapitan Johnson je danes povedal, da je po nedolžnem obdolžen, da je poskušal tujce pretihotapiti v državo. Prvotno je nameraval potnike odložiti izven teritorialnih voda, kar pa zaradi razburkanega morja ni mogel storiti.

"Če bi jih spustil v vodo izven teritorialnih voda, bi bilo isto, kot če bi jih umoril", je rekel. "Nikakor nisem nameraval prekršiti zakona, sicer pa jim niti centa nisem zaračunal za vožnjo. Želel sem jim samo pomagati, zato jih nisem hotel spustiti izven meje. Otroka bi prav gotovo utonila."

Otroka, 10-letna Inez in 8-letni Tony, še ne razumeta, kaj vse to pomeni, toda zaupata, da bo oče uredil tako, da bo prav. Sedaj zanje skrbi kapitan C.M. Look na tovorni ladji Velma L. Hamlin, ki je zasidrana v mestnem pristanišču.

Eskim Charlie pravi, da je priznan poglavar 40.000 Eskimov, ki živijo v 600 milj širokem pasu v Arktiki in ga kličejo Gospodar Golega ozemlja.

Ta neprijeten dogodek Charlieju ni vzel dostojanstva. Takoj ko so ga na lastno odgovornost spustili, se je s pasjo vprego peljal po Laura in Forsyth ulicah in dajal psom čudna povelja, medtem ko so so ga številni gledalci radovedno opazovali.

Brez Franka je imel Charlie polne roke dela, kajti sedaj je moral sam skrbeti zase, za otroka in za pse, nakupovati hrano, planirati predavanja, kuhati in prati.

V Jacksonvillu je bilo veliko možnosti za predavanja, zato se je Charlie, ki je nujno potreboval denar, tu dalj časa zadržal.

Tony je bil že pravi strokovnjak s projektorjem, za veslanje po Atlantskem oceanu pa je bil še premajhen. Tudi Inez še ni bila zmožna, da bi veslala po visokih valovih.

Charlie je dal oglas v časopis, da išče novega partnerja in tako se jim je v Jacksonvillu pridružil John Huges, visok, vase zamaknjen fant.

Sredi septembra so bili že spet na morju in se ob Atlantski obali počasi pomikali proti severu. V ustju reke St. Mary so zavili v notranje vode, da so se izognili razburkanim valovom na odprtem morju.

V Brunswicku so se za nekaj dni ustavili in po uspešnem predavanju nadaljevali pot proti Savanah, kjer jih je v mestni hiši prijazno sprejel župan Hynes in se zapisal v Charliejevo spominsko knjigo, lokalna organizacija YMCA pa jim je ponudila brezplačno bivanje.

Prvo predavanje v tem mestu je imel Charlie na otoku Isle of Hope, pod velikim drevesom, kamor je potegnil svoj kanu in na njem razstavil eskimske predmete, medtem ko so psi mirno sedeli in čakali njegovega povelja.

Do konca tedna je imel še dve predavanji, potem pa so podrli šotor, ga naložili na kanu in odveslali naprej proti severu.

S kanujem ob atlantski obali

Bilo je že sredi decembra, ko so prišli v Norfolk. Po kratkem postanku za predavanje so odveslali naprej po reki Potomac proti Washingtonu. Tam jih je njihov sopotnik John Huges zapustil, ker si je želel razgledati glavno mesto Združenih držav, pa tudi veslanja se je že naveličal.

"Bomo tukaj videli ameriškega predsednika?" je zvečer, ko so se v mestnem parku utaborili, Inez vprašala očeta.

"Ne mislim, da bo imel čas, da bi se vpisal v mojo spominsko knjigo, toda ogledali si bomo stavbo, kjer dela, in hišo, v kateri živi."

Oblečeni v svoja najboljša oblačila so se drugo jutro pomešali med gručo turistov, ki so se počasi pomikali od ene znamenitosti do druge.

Capitol, zgrajen v obliki kupule bazilike sv. Petra v Rimu, Bela hiša na Pennsylvania aveniji, ki je dom vseh ameriških predsednikov od Johna Adamsa naprej, Smithsonian muzej, spomeniki, cerkve in celotno mesto, ki je bilo zgrajeno z namenom, da bo služilo kot ameriška prestolnica, je naredilo na Inez nepozaben vtis. Ni se mogla poprej posloviti iz mesta, dokler je ni Charlie odpeljal v nacionalno svetišče, posvečeno Brezmadežnemu spočetju, ki je slovelo kot največja rimskokatoliška cerkev v Združenih državah.

Do sedaj se je Inez že kar navadila, da je cerkev povezovala s svojo botro Anno in ji je po vsakem obisku cerkve napisala pismo, da ji je povedala, kje so in kako se imajo.

Iz Washingtona ji je pisala takole:

Moja najdražja botra!

Sedaj se nahajamo v Washingtonu, kjer ameriški predsednik živi in dela. Ogledali smo si mesto in od daleč smo videli predsednika. Oče je bil zelo ponosen, da je lahko predaval v Washingtonu. Še vedno imamo tri pse, Kazana pa smo pustili v Nassauu.

Sedaj se ob Atlantski obali vračamo nazaj v Kanado. Atlantski ocean ni nič posebnega, samo neskončno veliko vode.

S Tonyjem zelo pogrešava strica Franka. Komaj čakava, kdaj ga bova spet videla.

Tvoja Inez

Charlie je zapisal vtise v svoj črni zvezek. Washington ga je razočaral. Predstavljal si je, da bo ameriška prestolnica vsaj tako velika in privlačna kot Chicago ali New York. Pričakoval je, da bo tam lahko srečal svoje sorojake, pa ni videl niti enega Slovenca. Poročilo o njegovem predavanju je bilo komaj opazno na predzadnji strani, medtem ko so bile sprednje strani rezervirane za politične novice.

Charlie bi rad prišel pred božičem v Baltimor, zato se v Washingtonu niso dolgo zadržali.

Baltimore je bil praznično okrašen, ko so 24. decembra 1931 priveslali v to mesto.

"Gremo lahko v cerkev pogledat Jezuščka?" je Inez prosila očeta, ki je spremenil svojo ustaljeno rutino in najprej obiskal cerkev, kajti v mestni hiši in v časopisnih uradih tako ni imel ta dan kaj početi.

Obisk božične maše je Charlieja čustveno prevzel. Skrivnost božiča se mu je zdela tako univerzalna, saj je Jezusovo rojstvo lahko primerjal z rojstvom svoje hčerke. Namesto veselja ga je ta božič navdal z malodušjem: vse, kar je ostalo od njegove družine, sta bila dva otroka. Če ne bi bili njegovi starši ter bratje in sestre tako daleč, bi se vsaj nanje lahko obrnil po tolažbo. Postalo mu je hudo, da jim že tako dolgo ni pisal. Vedel je, da jim ne more razložiti, zakaj takole potuje po svetu in še otroka izpostavlja nevarnosti.

Ob razmišljanju o bratih in sestrah, ki so se ta večer s starši zbrali v domači hiši, se je počutil kot izmeček iz lastne družine. Bil je preveč potrt, da bi jim pisal.

Zavedajoč se, da je ostal popolnoma sam z otrokoma, si je še bolj prizadeval, da bi imel čimveč predavanj, tako da bi lahko otrokoma nakupil nekaj stvari, še zlasti zimska oblačila.

Nekega dne po predavanju se mu je približal mlad fant, ki so ga zgodbe o Charliejevih pustolovščinah tako očarale, da bi se jim rad pridružil. Charlie je bil zelo vesel njegove ponudbe in je Roberta Beamana z veseljem sprejel za partnerja, kajti Inez je bila še premajhna, da bi veslala z odraslim človekom.

Robert je bil majhen in čokat fant, nekoliko čudaške narave. Za fanta, ki je pri osemnajstih letih obesil šolo na kljuko in se podal z neznanimi ljudmi v neznan svet, je bilo še najbolj nenavadno to, da je med potjo, kadar je utegnil, potegnil iz svoje borne prtljage majhno knjižico in iz nje bral Shakespeara. Včasih potiho, sam zase, včasih pa na glas, z močnimi poudarki, kot bi bil na odru. Izkazal se je kot dober veslač pa tudi z otrokoma se je zelo dobro razumel.

Sredi januarja so prišli v Wilmington, kjer so privezali svoj kanu na obali reke Delaware, sami pa so se nastanili v YMCA. Inez je celo uspela prepričati šolskega upravitelja, da jo je za nekaj dni sprejel v šolo.

Iz Wilmingtona so po reki Delaware odveslali do Philadelphije, kjer so ostali ves mesec.

Inez Planinshek in Dottie Sargent v Philadelphiji

Pristali so na pomolu št. 80, od tam pa so odšli v Riverton, na vzhodni strani reke Delaware, kjer sta Sargentova dovolila postaviti šotor v njihovem breskovem nasadu. Sargentovi so imeli hčerko Dotty, s katero se je Inez hitro spoprijateljila. Gospa jo je vzljubila kot svojo hčerko, peljala jo je k frizerju, nakupila ji je oblek, celo njen portret je dala naslikati in v *kvekersko* šolo jo je vpisala.

Charlie je predaval po šolah, gledališčih in v bolnišnicah. Upravnik starostnega doma v Cinnaninsonu je zapisal v njegovo spominsko knjigo: "Najlepša hvala za vaše zanimanje za humanost in za vaše razsvetljevanje človeštva." Upravitelj srednje šole pa je svoje vtise opisal takole: "Daljni Sever nam je sedaj bolj blizu, počutimo se bolj blizu dežele Eskimov in naši otroci se počutijo kot njihovi sosedje, čeprav nas ločuje tisoče in tisoče milj."

Otroka sta večkrat sama odšla v Philadelphijo. Tonyjeva najljubša zabava je bila, da je tekal po stopnicah do spomenika Billyja Penna.

"Hi, Billy!" je rekel vsakič, ko se je dotaknil velikanskega kipa moža z velikim kvekerskim klobukom.

Inez je ob spomeniku razmišljala o ameriški zgodovini. V njeni majhni glavici se je nabralo nešteto vprašanj, s katerimi je ob večerih nadlegovala očeta. Charlie ji je razložil, da je Anglež William Penn leta 1687 pripeljal skupino priseljencev v Ameriko in zato se je država pozneje po njem poimenovala.

Ko so si ogledovali Independence Hall, je Inez zvedela, da je bila Deklaracija o ameriški samostojnosti podpisana v Philadelphiji 4. julija 1776, da je bila tam leta 1787 sprejeta ameriška ustava in da je Liberty Bell zvonil ves čas, ko so prvič brali Deklaracijo o samostojnosti.

Inez je neznansko uživala ob takih praktičnih zgodovinskih lekcijah, zato je še bolj vzljubila šolo.

Pri Sargentovih je prvič začutila toploto pravega doma, zato je očeta prosila:

"Lahko ostanemo tu, *Daddy*. Rada bi hodila v šolo."

Charlie ji je odgovoril: "Nekoč, moja princeska, boš ostala dovolj dolgo na enem mestu, da boš lahko hodila v šolo, toda zaenkrat moramo naprej, ker nas čaka še dolga pot."

Slovo od gostiteljev je bilo boleče, še zlasti za otroka. Mrs. Sargent je napisala v Charliejevo spominsko knjigo: "Vedno se bom z veseljem spominjala vas in vaših otrok. Rada bi vedela, kdaj boste dosegli svoj končni cilj. Spomnite se name in mi pošljite razglednico."

Med nadaljnjim potovanjem se je Charlie ustavil v Bordentownu. Na vojaški akademiji, kjer je predaval, so gojenci še zlasti Tonyju posvečali veliko pozornost.

Tonyja, ki se je z otroki rad igral vojake, kadar se seveda ni igral Indijance in kavboje, je vse zelo zanimalo, od uniform pa do pušk, zato se je še posebno razveselil, ko je dobil za darilo škatlo svinčenih vojakov.

"Ko bom velik, bom tudi jaz vojak," je ponosno povedal.

V Trentonu so prenočili v Trenton Yacht Clubu. Naslednji dan so takoj po predavanju odpotovali.

Zapornikom v New Yersey State Prison je Charlie govoril o deželi, kjer ni ne policajev ne sodnikov, toda tudi tam veljajo zakoni in kdor jih prelomi, plača z življenjem.

Konec marca so prišli do New Brunswicka, kjer so bili v mestni hiši slovesno prejeti.

Tri dni pozneje so bili že v Perth Amboyu, od koder je bilo samo še nekaj zamahov z vesli do Staten Islanda.

Charlie se je sprva utaboril v parku na Staten Islandu, kjer so se brezdomni popotniki neopazno pomešali z neštetimi drugimi brezdomci.

Po nekaj dneh so se preselili nekoliko više, v Brooklyn, od koder so lažje hodili po New Yorku.

Charlie je opazil velike spremembe, odkar se je bil izkrcal na Ellis Islandu. Od takrat so v mestu zrasli številni nebotičniki, še zlasti znameniti Empire State Building.

Kip svobode, dvanajst nadstropij visok bronast kip, ki ga je Ameriki podarila francoska vlada, je še vedno stal na Liberty Islandu. Charlie je komaj čakal, da je lahko popeljal otroka k tej slavni dami, od koder se je razprostiral čudovit pogled na New York.

Na predavanju v hrvaškem domu je Charlie srečal precej Slovencev. Mr. Hude se je 10. aprila 1932 prvi od Slovencev zapisal v Charliejevo spominsko knjigo.

Z Velentinom Orehkom je imel Charlie dolg pogovor o prvi svetovni vojni.

"Mogoče mi vi lahko poveste kaj več o tem," ga je zaprosil Charlie. "Jaz vem samo to, kar so mi domači pisali. Moj brat in nekaj mojih bratrancev je bilo ubitih."

"V Sloveniji je izšla knjiga Na krvavih poljanah, v kateri so opisani medvojni dogodki. Lahko si jo naročite."

"Bi mi zapisali naslov knjige in založnika, da ne bom pozabil."

Valentin mu je zapisal podatke v knjigo, v katero se je vpisalo še nekaj drugih Slovencev, kot Jeanz Tercek, Christine Zajc, Fani Kolseck, Mary Zupan, ga. Murn. To so bili ljudje, ki so cenili Charliejevo ekspedicijo kot pomembno zgodovinsko dejanje, medtem ko ga je večina drugih rojakov imela za potepuha, ki Slovencem kvari ugled. V letu 1930 noben ugleden Slovenec ne bi javno razkazoval svojih indijanskih otrok. Slovenska skupnost v New Yorku, ki je bila takrat zelo aktivna, se še zmenila ni zanj.

Medtem ko je Charlie užival gostoljubje Yacht Cluba v New York Cityju, je spoznal veliko pomembnih ljudi. V predavanjih, ki so bila namenjena poslovnežem, je govoril o kožuhovini in o možnosti za načrtno vzrejo jelenov in mošusovih bivolov.

"Kot vidite, so velika mesta že prenaseljena, tako da mora veliko ljudi spati v parkih," je razlagal svoje ideje. "V mestih ni dovolj hiš, ne hrane. Med potovanjem sem imel priložnost videti, koliko kmetijske zemlje je bilo porabljene za gradnjo hiš. Nekoč se bo Jug obrnil na Sever po pomoč. Na Severu je še dovolj zemlje, veliko mineralov, divjačine in rib. Črede jelenov in mošusovih bivolov bi lahko nahranile milijone ljudi."

Ljudje so pazljivo poslušali o možnostih zaslužka na Severu, toda s neprijazno klimo, o kateri je govoril Charlie, se ne bi mogli sprijazniti. Tudi osnovnim stvarem, kot sta bili tekoča voda in elektrika, se ne bi radi odrekli.

New York je bil pravi raj za otroka. Skupaj s Charliejem in Robertom sta bila večkrat povabljena k raznim družinam na večerje. Zanju so taki obiski pomenili dobrote, ki so jima jih dobri ljudje podarili.

V tridesetih letih je bil New York najbolj prestižno mesto na svetu, zato se je Charlie potrudil, da je otrokoma razkazal kar največ znamenitosti: visoke nebotičnike, trgovine, kakršnih si Inez še v sanjah ne bi mogla zamisliti, muzeje, v katerih je zgodovina zaživela, različne etnične predele, kot China Town in Little Italy.

V New Yorku so ostali tri tedne, potem pa so odveslali naprej.

Konec aprila sta Charlie in Robert počasi veslala po reki Hudson, medtem ko sta otroka potrpežljivo sedela v čolnu, kjer so se poleg njiju drenjali še trije psi. Charlie je upal, da bodo pred zamrznitvijo prispeli v Winnipeg in tam zaključili ekspedicijo.

Med potjo so se ustavili v številnih manjših mestih. Povsod so jih ljudje prijazno sprejeli.

V mestu Tray jim je mestna skupščina pripravila slovesen sprejem. Vsi člani skupščine so se Charlieju vpisali v spominsko knjigo.

Konec maja so zavili iz Hudsona v Champlain Canal in po njem so preko številnih zapornic prišli v Champlain Lake, 13. junija pa so se ustavili v Rouses Pointu, kjer so imeli zadnje predavanje v Združenih državah Amerike. William Laundrie je v Charliejevo knjigo zapisal naslednje besede:

Vaše predavanje mi je bilo zelo všeč, ker ste odgovorili na zapletena vprašanja o življenju Eskimov, o psih, pokrajini, rastlinah in živalih tundre, na katera še sam Washington ne bi znal odgovoriti. Vem, da bo vaše predavanje pomagalo številnim amaterjem, ki se bodo podali na sever.

Na mejnem prehodu v Rouses Pointu je Charlie uradniku na hitro opisal svojo neverjetno zgodbo, kako so s kanujem potovali do Bahamov in nazaj in mu za dokaz pokazal svojo spominsko knjižico, v katero mu je carinik odtisnil štampiljko in mu zaželel srečno pot.

Nenavaden zaključek ekspedicije v Montrealu

Od Rouses Pointa naprej so Planinški veslali po Richelieu kanalu. Pri visokem mostu v Noyanu je bila carinska kontrola za čolne, ki so prihajali iz Združenih držav. Potem ko so uredili formalnosti s carinikom, so postavili šotor pri Laramies Landingu in tam ostali ves teden.

Medtem je Charlie organiziral predavanje v mestecu Lacolle. Po uspešnem odzivu so dobili povabilo še za predavanje v Clarencevilleu.

Odveslali so na vzhodno stran kanala in se utaborili na Farows Pointu. Farrowa kmetija, kamor so hodili po vodo, je bila precej oddaljena, zato jim je gospodar dovolil, da se preselijo v bližino njegove hiše.

Novica o čudaških popotnikih se je hitro raznesla po okolici.

Ker s kanujem niso mogli v Clarenceville, je Charlie zaprosil Floyda Faddena, da bi jih z vozom zapeljal tja. Floyd je s konjem vozil gramoz iz kamnoloma, vendar jim je kljub temu ustregel.

Med vožnjo se je Inez s svojo prijaznostjo hitro priljubila vozniku. "Ta tvoja punčka je pa tako prikupna, da bi jo kar domov vzel. Moja žena bi jo imela za kratek čas," je povedal Charlieju, ko so se zvečer vrnili.

"Za nekaj dni gre lahko s tabo, če želi."

Inez, ki je močno pogrešala žensko družbo, je bilo še lažje pregovoriti kot Charlieja. Netty Fadden je bila prijazna in dobrosrčna žena. Charlieju je predlagala, naj hčerko pusti pri njih, tako da bo lahko hodila v šolo.

Ker ni vedel, kako dolgo se bo zadrževal v okolici Montreala, je z veseljem sprejel njeno ponudbo, ker je vedel, kako bi hčerka rada obiskovala šolo.

Charlie, Robert in Tony so s psi in čolnom odveslali naprej. V St. Jeanu so naleteli na brezsrčnega uradnika, ki jih ni hotel zastonj spustiti skozi zapornico. Charlie ni imel denarja, ker so bili dohodki, ki jih je dobil od predavanj, minimalni, tako da so komaj krili stroške.

Kot se je izkazalo, je bila Charlijeva odločitev, da rajši prenaša čoln, kot da plača pristojbino, nespametna. V treh letih se je že nekoliko odvadil nalagati čoln na ramo in ko ga je tokrat dvignil, je začutil močno bolečino.

Tisti dan je še nekako zdržal, čeprav je že med predavanjem v St. Johnu mislil, da se bo na odru zgrudil od bolečine.

Drugi dan se ni mogel več premakniti. Odpeljali so ga v bolnišnico v Montreal.

Robert in Tony sta sama veslala naprej. Po enem tednu sta prišla do reke St. Lavrence.

Ko sta se končno utaborila na otoku St. Helen v Montrealu, so ju novinarji že prepoznali, ker je časopis Montreal Gazette že pred njunim prihodom objavil članek, da je kanadski raziskovalec Charlie Planinšek obležal v montrealski bolnišnici in da sta se njegov sin in sopotnik izgubila.

Ta članek je prebral tudi Evey Fadden, Floydov brat, ki je kot logar čutil dolžnost, da poskuša poiskati izgubljena popotnika. Takoj je šel obiskat Charlieja v bolnišnico, da bi dobil čim več informacij. Medtem sta prišla tudi Tony in Robert, tako da bi se vse srečno končalo, če ne bi moral Charlie še nekaj časa ostati na zdravljenju.

Evey se je ponudil, da Tonyja vzame na svoj dom. Otrok se mu je namreč močno zasmilil. Upal je, da bo ženo, ki je večkrat tarnala, ker ni mogla imeti svojih otrok, razveselil, pa ni bilo tako.

Bessy je Eveyu kratko in jedrnato povedala, da ne mara "umazanega Indijančka" v svojem domu.

Evey je upal, da se bo žena omehčala, ko bo imela dovolj časa, da se prepriča, da je Tony prav tako bister in priden kot drugi, beli otroci.

Ker je medtem Inez pisala Sargentovim v Philadelphijo o očetovi bolezni, je Sargent takoj prišel v Noyan, da bi vzel Inez in Tonyja k sebi, toda Evey Fadden mu je predlagal, da je bolje, če otroka ostaneta v Noyanu, dokler Charlie ne okreva.

Da bi dal ženi čas za premislek, je Evey pustil Tonyja pri svojem bratu, kjer mu je Netty v hlevu postlala in je tam prespal tri noči. In ko po treh dneh Bessy še vedno ni dovolila Tonyju v svojo hišo, je Evey naprosil Ruth in Clifforda Hardyja, ki sta živela na najeti kmetiji, da sta ga vzela k sebi.

Še sreča, da je bil Tony navajen trdih prenočišč, kajti pri Hardyjevih je moral spati na raztrganih suknjičih na trdi klopi. To je bilo vse ugodje, ki so mu ga lahko nudili, in ko so uvideli, da jim Charlie ne bo mogel plačati, so se Tonyja hoteli čimprej znebiti.

Evey Fadden se je dogovoril z Agnes in Tonyjem Dorekom, ki sta sama živela v hiši zraven trgovine, da sta Tonyja vzela k sebi. Na poletje sta se ga tudi onadva hotela znebiti, ker sta bila stara in revna in nista zmogla za njegovo hrano in obleko.

Evey se je naveličal iskati novih skrbnikov za Tonyja, zato ga je vzel na svoj dom in upal, da se bo tudi Bessy strinjala s takšno odločitvijo.

Drugi dan je Bessy spakirala svoje stvari in odšla k sestri v Lacolle.

Evey in Tony sta ostala sama na kmetiji, ki je potrebovala pridnih rok. Sama nista mogla vsega postoriti. Da bi ženi dokazal, kdo je gospodar pri hiši, je šel Evey v sirotišnico in pripeljal domov 15-letnega fanta. Potem so nekaj tednov sami gospodinjili in gospodarili po hiši. Tony je bil še premajhen, da bi lahko kaj veliko doprinesel, posodo pomivati in prati pa se je že naučil med potjo.

Eveyju je nekako uspelo prepričati Bessy, da se je vrnila. Tudi glede otrok se je nekoliko omehčala, čeprav jima je ves čas dala vedeti, da sta pri hiši nezaželena.

Tony se je zaprl sam vase, ker se je čutil krivega za spor med Eveyjem in Bessy. Da ne bi prilival olja na ogenj, se je tudi Eveyjevi naklonjenosti tiho upiral.

Tudi v šoli se je počutil osamljenega in nezaželenega. Pri desetih letih so ga dali v razred prvošolčkov, zato so se mnogi iz njega norčevali, da je zabit in neumen, pa tudi zaradi njegove temne polti in indijanskih potez so se ga vsi izogibali.

Tudi Inez so v šoli otroci obmetavali z raznimi žaljivkami, kot "umazana Indijanka" in "kitajska krava", toda ker je nadvse rada hodila v šolo, je voljno prenašala to poniževanje in se je sošolcem maščevala tako, da se je še bolj pridno učila.

Ena stvar, s katero sta se s Tonyjem lahko pred sošolci pohvalila, je bilo njuno potovanje na Bahame, toda kruti otroci so ju po vsej sili prepričevali, da lažeta in da sta si zgodbe o potovanju izmislila. Od takrat naprej nista nikomur več razlagala o svojih nenavadnih dogodivščinah.

Robert je še nekaj časa počakal v Montrealu, da je za Charlieja uredil stvari glede psov in čolna, potem pa se je z vlakom odpeljal nazaj v Baltimor.

Charlie je bil v bolnišnici vse do januarja. Tam sta ga med drugimi obiskala njegov sorojak John Prijatelj in jugoslovanski vice konzul N. Perozic.

V Montreal General Hospitalu je Charlie spoznal Johna Halla, ki mu je povedal, da občasno kaj napiše za časopise.

"Tudi jaz bi rad pisal. Nekoč bi rad izdal knjigo," mu je zaupal Charlie.

"Rade volje ti pomagam."

"Mogoče bom potreboval tvojo pomoč prej, kot si misliš. Kmalu bom odpuščen iz bolnišnice, pa nimam kam iti. Moja otroka sta v Noyanu, pa nimam denarja, da bi zanju plačeval. Še zase nimam denarja, da bi preživel zimo."

"Jaz sam živim v hiši. Kar k meni pridi. Skupaj bova napisala knjigo. Tvojih zgodb bi bila vesela vsaka založba."

Johnova ponudba je prišla kot božji blagoslov, saj še zdaleč ni bil sposoben, da bi šel sam na pot in da bi se med potjo z lovom preživljal in prenočeval v snegu pod šotorom.

Pisanje je bilo počasen in boleč proces. Charlie je imel v mislih oblikovane že vse svoje zgodbe, saj jih je povedal že neštetokrat na predavanjih, toda pisati v angleščini ni znal dobro, zato je potreboval Johna. Tako je narekoval svoja doživetja, ki jih je John najprej z roko napisal, potem pa pretipkal in odposlal raznim časopisom.

Oba sta skakala od veselja, ko ju je časopis Toronto Star Weekly obvestil, da bo objavil zgodbe Eskima Charlieja.

Prva Charliejeva zgodba z naslovom Carjevo zlato je bila objavljena 15. julija 1933 in opisuje Charliejeva doživetja v Sibiriji.

"Charlie, to je najina pot do slave in uspeha!" je vzkliknil John, ko je po nekaj dneh prejel honorar za Charliejevo zgodbo.

Denar sta pošteno razdelila med sabo.

V naslednjih dveh mesecih je izšlo še pet zgodb, tako da je Charlie prihranil dovolj denarja za vozni listek do Winnipega.

Tudi otroka je hotel vzeti s seboj, pa ga je Inez pregovorila.

"Nočem nazaj na Sever, *Daddy*. Rada bi ostala tu, pri stricu Floydu in teti Netty."

"Nimam denarja, da bi plačeval zate."

"Charlie, pusti otroka tukaj, saj vidiš, kako rada gre v šolo. Saj ne zahtevamo nobenega plačila. Radi imamo Inez pri hiši."

"Odloči se sama," ji je rekel Charlie. "Jaz bi samo to rad videl, da bi bila s Tonyjem srečna. Z veseljem vaju vzamem sabo na Sever, toda če bi raje ostala tu, bom tudi to sprejel."

"Ne bi tudi ti ostal tukaj? Zakaj pa hočeš nazaj?"

"Moj dom, ki ga močno pogrešam, je tam. Sedaj, ko sem spet zdrav, bi šel rad domov."

Domotožje je bilo največji Charliejev problem in za to bolezen zdravniki v Montrealu niso imeli zdravila.

Predavanja o Severu in obujanje spominov pri Johnu Hallu je služilo kot katarza, istočasno pa ga je spominjalo, kako močno si želi samote. Zdelo se mu je, kot da življenje preteklih treh let ni bilo res njegovo, kot da je ves ta čas igral vlogo v veliki ameriški areni.

Bil je močno utrujen in naveličan govorjenja. Potreboval je počitek in samoto, ki jo lahko najde samo na Severu.

Inez je nevede zapečatila tudi Tonyjevo usodo. Oče ga niti vprašal ni, če tudi on želi ostati. Če bi vedel, kako nesrečen je bil pri Dorekovih, bi ga verjetno vzel s seboj, da ne bi bil nikoli več nikomur v napoto. Toda ker je Inez tako vzljubila življenje v Noyanu, je bil Charlie prepričan, da bo tudi za Tonyja bolje, če ostane tu, blizu sestrice, in si ustvari življenje, kakršnega ne bi mogel imeti na Severu.

Charlie se je odpeljal v Winnipeg, kamor je prispel sredi avgusta. Nekaj časa je ostal pri Whitallovih, kjer je pustil svoje dnevnike, fotoalbume, izrezke iz časopisov in celo projektor in diapozitive.

S tem je bil zaključen še en del njegove zgodovine. Odločil se je, da gre med Indijance in Eskime, medtem ko sta se Inez in Tony odločila, da bosta šla naprej s civiliziranim svetom, da se bosta pomešala med kanadske Angleže in da bosta nekega dne postala njim enakovredna.

Faddenovi so bili pobožni anglikanci in so tudi Inez vzgajali v tej veri. Inez to ni motilo, kajti ko je bila na Severu, je bila še premajhna, da bi razumela pravila katoliške vere, v kateri je bila krščena, ko je bila komaj šest let stara. Sprememba vere je bila zanjo taka malenkost, da tega niti svoji botri ni omenila, ko ji je pisala.

Takole ji je napisala:

Moja najdražja botra!

Nisem še pozabila nate, čeprav sem ti iz New Yorka nazadnje pisala. Zadnje čase veliko razmišljam o tebi in se sprašujem, če te bom še kdaj videla. Oče te bo gotovo videl, ker je odšel nazaj na Sever. Midva s Tonyjem pa sva se odločila, da ostaneva tu. Jaz živim pri Floydu in Netty Fadden, ki nimata svojih otrok in sta zelo dobra z mano. Vsako nedeljo gremo v cerkev. Večkrat molim zate, da bi ti Bog poplačal, ker si tako lepo skrbela zame, ko sem bila v The Pasu. Bog je bil res dober, da nas je vso pot varoval. Sedaj pa mi je dal še Faddnove, da skrbijo zame.

Tvoja Inez

Čeprav sta Floyd in Netty Fadden zelo vzljubila Inez, nista nikoli omenila, da bi jo posvojila. Dokler je bila pri njih, je bila njihova. Ljubezni ji niso izkazovali z objemi in poljubi, toda Inez je čutila, da jo ima še zlasti gospa zelo rada.

Povsod, kamor je šla, jo je vzela s seboj. Nekega dne, ko je šla na čajanko, jo je prijateljica kar naravnost vprašala:

"Zakaj pa ti povsod vlačiš s sabo tega otroka?"

"Kaj pa je s tem narobe?" jo je vprašala Netty.

"Ona je drugačna. Ni tvoja. Ona je Indijanka."

"Da, Inez je Indijanka, pa jo imam kljub temu tako rada, kot bi bila moja lastna hči."

Inez je po naključju slišala ta pogovor. Žal ji je bilo, da zaradi nje ponižujejo teto Netty. Po drugi strani pa je bila izredno ponosna, ker je vedela, da jo ženska močno ljubi, ker se je tako pogumno postavila zanjo.

Tisto noč dolgo ni mogla zaspati. Sama ni vedela, zakaj je jokala. Ko jo je prišla gospa tolažit, jo je objela okoli vratu in izdavila:

"Ljubim te, teta Netty. Prav zares te imam zelo, zelo rada. Hočeš, da te kličem mama?"

"Kako ti je pa to prišlo na misel?"

"Rada te imam. Tako te imam rada..." je hlipala. Z besedami ni mogla izraziti, kar je tisti trenutek čutila.

"Tudi jaz te imam zelo rada, če me kličeš teta Netty ali mama, in prav zato nočem, da pozabiš svojo pravo mamo. Vem, da je bila plemenita in pogumna ženska. Tudi očeta ne smeš pozabiti. V svojem mladem življenju si že preveč izgubila, zato te nočemo oropati spominov na mamo in očeta."

"Obljubim ti, da ti ne bom delala sramote. Nekoč boš še ponosna name."

"Že sedaj sem ponosna nate."

Ta pogovor je zapečatil odnos med njimi bolj kot kakršnakoli uradna posvojitev.

Ko je Inez prejela prvo pismo od očeta, se ji je življenje na Severu zdelo kot pravljica.

Tudi Charlie je uvidel, da je bolje, da otroka nista šla z njim.

Za konec

Inez in Tony sta kljub nenehnemu poniževanju sošolcev končala šolo. Tonyju je bilo v tolažbo vsaj to, da je živel blizu sestre, da sta imela vsaj drug drugega. Za otroka, ki nikoli v življenju nista veliko pričakovala, je bilo to kar veliko.

Inez se je rada zatekala v svet knjig. Njen dar za učenje jo je navdal s prepričanjem, da je prav tako sposobna kot bele deklice, če ne še bolj. Pisma,

ki jih je prejemala od Anne Larose, so bila polna spodbud. Anna je z leti postala še bolj osamljena kot Inez in je vestno pisala svoji mladi dopisovalki v Montreal.

Tony, ki ni preveč rad hodil v šolo, se je razvil v velikega in močnega dečka, tako da se ga sošolci niso upali več poniževati. Nihče več se ga ni drznil dražiti zaradi indijanskega porekla.

Charliejeva pisma so prihajala zelo poredko, dokler niso povsem ponehala.

Inez je po srednji šoli končala učiteljišče, Tony pa se je vpisal v kanadsko vojsko.

Tony (levo) in Inez Planinshek, 1943

Druga svetovna vojna, ki je izbruhnila leta 1941, je Inez najhuje prizadela, ko ji je poleti 1943. leta Tony povedal, da odhaja na posebno nevarno misijo v Evropo. Še isti dan jo je obiskal policaj Kanadske kraljevske policije in jo obvestil o očetovi smrti. Povedal ji je, da so našli očetovo truplo v koči ob jezeru Brocket.

Na njena vprašanja, kje in kako je oče umrl, je Charlie že vnaprej odgovoril, ker je do zadnjega dne pisal svoj dnevnik.

Njegove zadnje besede, bolj kot vsa njegova predavanja in pisma, razodevajo tragiko in osamljenost, ki jo je čutil na Severu.

Naj torej zadnje poglavje Charliejevega življenja zaključim z njegovimi besedami:

1. december 1942
Zelo sem bolan. Kljub močni bolečini sem vstal, da sem nakrmil pse in prinesel drva in led.

3. december 1942
Bolečina, ki jo čutim po vsem telesu, je neznosna. Ne vem, kako dolgo bom še zdržal.

4. december 1942
Danes se počutim nekoliko bolje. Uspelo mi je, da sem vrgel psom nekaj rib. Prinesel sem drva in led. Skuhal sem juho in žličnike, vendar nisem mogel veliko jesti. Počutim se tako slaboten, da ne morem stati na nogah. Okrog se vlačim po vseh štirih. V prsih me trga, kot da bi bil v njih rosomah. In glava me strašno boli.

5. december 1942
Danes ni nič bolje. Roke me močno bolijo in obraz. Nakrmil sem pse in prinesel drva, drugače pa sem ves čas v postelji. Voda in blato ne gresta več od mene. Popoldne se mi je zdelo, kot da sanjam. Nisem mogel razločiti sanj od realnosti.

7. december 1942
Danes se spet tako čudno počutim. Eno minuto me stresa mrzlica, drugo minuto me obliva pot. V prsih me suje. Tako sem slaboten, da ne morem stati na nogah. Nakrmil sem pse, prinesel drva, pojedel nekaj krompirja in suhih sliv.

8. december 1942
Danes sem imel hude bolečine. Zjutraj sem ostal v postelji. Potem sem moral vstati in nakrmiti pse. Za en dan sem si nanesel drv in ledu. Potem sem začutil lakoto. Vzel sem puško in odšel v gozd, da bi našel kako prepelico, pa nisem imel sreče. Ko sem prišel domov, sem skuhal krompir in kos jelenjega mesa. Sedel sem, da bi jedel, ko sem kar naenkrat začutil mišične krče. Brez vzroka sem se začel smejati in nisem mogel ponehati, dokler nisem zaspal.

December, mislim, da je 12. december
Že štiri dni se grozno slabo počutim. Ne morem jesti ne spati. V prsih imam hude bolečine. Že štiri dni nisem šel na vodo ne na blato. Zdravila za odvajanje nimam. Imel sem Epson, pa ga ne najdem. Ne vem, kje je. Včeraj sem se za nekaj časa onesvestil. Mislim, da je to konec. Pozdravljeni vsi skupaj.

P.S: Imam sledeče kože: 8 kun, 2 rjavi lisici, 1 bober, 1 morten, 1 rosomah.

Zgodbe[1]

Carjevo zlato
Petnajst milijonov caribojev
Zveri Golega ozemlja
Mrhovinarji Golega ozemlja
Medvedi
Uboj ni umor
Otroci se morajo roditi na ledu
Divje svinje

[1] Po pripovedovanju Janeza Planinška jih je zapisal kanadski pisatelj John Hall. Leta 1933 so bile objavljene v časopisu Toronto Star Weekly. Iz njih je razviden Charliejev dar za pripovedovanje, ki ga je podedovala tudi hčerka Inez. Prevedla jih je Cvetka Kocjančič.

Carjevo zlato

Zlato in kri! Kako pogosto sta ti dve stvari povezani!

Tona čistega zlata! Še sedaj me stisne pri srcu, ko pomislim na svoje čudovito odkritje in na lopovščino ruskega guvernerja.

S partnerjem sva zapustila Aljasko v veliki naglici. Gordon je namreč ustrelil moža, ki je na zvijačen način prijavil najdišče zlata, ki sva ga z Gordonom odkrila.

Podala sva se do Behring Pointa, kjer sva prisilila tri Eskime, da so naju z umijakom (čolnom iz jelenje kože) prepeljali do East Capea. Vreme je bilo lepo, samo megla je bila tako gosta, da so morali naši vodiči narediti precejšen ovinek na poti do našega cilja. Plovba je trajala cele tri dni, ker smo nekaj časa počivali na osamljenih skalnatih otočkih, ki so moleli iz vode, in se gostili z galebjimi jajci.

Ob pristanku smo naleteli na kapitana iz San Franciska, ki je bil s svojim tovornim dvojambornikom namenjen v Sibirijo. Poprosila sva ga za delo in tako sva kot člana posadke odplula ob obali Arktičnega morja proti zahodu v Sibirijo.

Končno smo v začetku septembra prispeli v Rusko Ustje, pretežno rusko naselje ob zgornjem toku reke Indigirke. Tam naju je kapitan Blair odpustil. Za prvo silo nama je dal nekaj moke in sladkorja, sicer pa sva si morala pomagati tako, kot vsi drugi prebivalci teh predelov: uživala sva pretežno ptičja jajca, losose in bele ribe.

Tu naju je zajela sezona zamrznitve, zato sva se v tem kraju zadržala skoraj ves mesec. Sprva sva nameravala tudi prezimiti, toda poglavar tega kraja, ruski duhovnik, nama je svetoval, naj počakava, da zapade sneg, ko bodo prišli njegovi mongolski prijatelji, s katerimi bova lahko prečkala tundro in prezimila v gozdnem predelu. Povedal je, da je v Ruskem Ustju težko prezimovati. Verjetno se je bal, da njegova trgovska postojanka od naju ne bi imela koristi. Tako sva se utaborila v tem kraju in čakala, da pridejo najini vodiči. Najin prijatelj, duhovnik, ni zaupal vsem Mongolom. Ivan se mu je zdel še najbolj zanesljiv, zato nama je naročil, naj ga počakava.

Ivanova posadka je s svojo kožuhovino končno le prišla, čeprav nekaj tednov pozneje kot druge zime. Mongoli so naju prijazno sprejeli v svojo karavano in tako sva se ugodno, skoraj po kraljevsko, prepeljala preko tundre.

Dva dni pred božičem smo prispeli v Verhojansk, ki leži na robu grmičastega predela tundre. V tem kraju, ki ima navadno le okoli petsto stalnih prebivalcev, je bilo na tisoče nomadov s svojimi ogromnimi čredami severnih jelenov. Prišli so sem z vseh koncev in krajev na svoj letni sejem.

Središče mesta je bila dvonadstropna, z apnom pobeljena brunarica, katere lastnik je bil guverner - boyar. Druga posebnost kraja pa je bila s pali-

sado ograjeno taborišče za zapornike. Vse druge stavbe so bile zgolj lesene barake.

V gostilni sva dobila prenočišče in tako sva se tu zadržala poldrugi mesec. Največ časa sva preživela v pivnicah, kjer sva se v družbi gostov z vsega sveta - Angležev, Švedov, Amerikancev, Kitajcev, Čehov, Nemcev, Norvežanov - od jutra do večera zalivala z vodko. V tem čudnem kraju so bile zastopane vse rase sveta, čeprav se možaki o narodnosti nikoli niso pogovarjali.

Ko sva se pozanimala, kako priti do zlatih rudnikov, so nama možje povedali, da vedo, kje so nahajališča zlata, a si ne morejo privoščiti, da bi šli tja. Nekaj časa sva tam osamljeno životarila, potem pa sem šel h guvernerju in z lahkoto dobil dve dovolilnici za iskanje in izpiranje zlata. Guverner mi jih je neznansko drago zaračunal, če preračunam rublje v dolarje.

Odločila sva se, da se bova nastanila v Vilinsku, manjšem kraju ob reki Leni, na drugi strani Verkhojanskega gorovja. Po dolgem barantanju z nekimi trgovci, za kar je gostilničar zaračunal 25 rubljev provizije, sva končno dobila prevoznika, ki naju je za sto rubljev prepeljal v Vilinsk.

Med potjo sva dan za dnem srečevala politične zapornike, po štirideset skupaj priklenjenih na verigo, ki so jih priganjali kozaki z biči. Bili so raztrgani, bosi ter duševno in telesno popolnoma izčrpani. Kadar sva imela priliko, sva jim vrgla koščke črnega kruha, ki so jih hitro po živalsko pogoltali.

Po treh tednih sva končno prišla v Vilinsk. Tu sva si z Gordomom nabavila vso potrebno opremo: čoln, šotor, dva krampa, dve lopati, moko. sol, mast in čaj pa zalogo nabojev za najini dvocevki.

Najin cilj je bila reka Kobytcha, petdeset milj južno od Vilinska. Vzelo nama je dobra dva tedna, da sva prispela tja, kajti med potjo sva vsepovsod, kjer se je v poledeneli Leni pokazal kup blata ali peska, ustavljala in izpirala. Pa tam ni bilo sreče.

Kobytcha je bila še zamrznjena, vendar je bil ponekod zaradi visokih slapov in hitrosti vode led zelo tanek, tako da je bilo najino potovanje sila naporno. Končno sva se izmučena od vleke sani in duševno izčrpana odločila, da se ob reki ustaviva in jo raziščeva. Postavila sva si šotor in v njem bivala, dokler ni sneg skopnel.

Potem sva svoje ročno izdelane sani zakopala v gozdu in se naprej napotila s čolnom. Veslanje po ledenomrzli vodi je bilo še bolj naporno kot vleka sani, vendar pa nama je omogočalo, da sva si ogledala reko.

Ob reki je bilo več peščenih plitvin in ponekod se je v vodi zlato svetlikal kremenjak, ki naju sicer ni zanimal. Raziskovala sva zgolj naplavine. Vsak peščen nasip sva temeljito pregledala in ob izpiranju sva zadovoljno ugotovila, da kaže zlato barvo.

Dva meseca sva počasi potovala po reki navzgor in mimogrede pozorno raziskovala vse manjše pritoke. Preživljala sva se v glavnem od darov narave. Zalogo hrane sva hranila za hude čase. Uživala sva meso črnega in rjavega

medveda, sibirske koze, zajcev, gosi, rac, jerebic in rib, dokler se nama ni vse to pristudilo.

Sredi julija, ko sva prišla v zgornji predel reke, je bila voda že preplitka za najin čoln. Vse več je bilo deročih vodopadov in visokih slapov. Doslej sva prepotovala že tristo milj, sto milj zračne linije od ustja reke. Tu sva si postavila stalno bivališče.

Dan je bil dolg dvanajst ur. Po reki sva hodila peš, po dvajset milj na dan. Kjerkoli sva precejala pesek, se je pokazala barva.

Proti koncu drugega dne sva prišla do kraja, kjer je bila rečna struga zvita skoraj v popoln krog. V zgornjem delu je bil skoraj dvajset čevljev globok slap. V tej okroglini se je nabralo polno naplavljenega peska in kamenja.

Gordon je začel izpirati na peščeni naplavini pod slapovi, jaz pa sem splezal na visoko pobočje, da bi ustrelil medveda, ki sem ga ugledal v daljavi. Mrcina mi je izginila izpred oči, še preden sem prišel do vrha strmine.

Nazaj grede sem v jezi brcnil ob skalo, da se je odkrušil kamen, ki se mi je zasvetlikal pod nogami. Sklonil sem se in ga pobral. Ko sem se vzravnal, sem opazil partnerja, ki mi je mahal s sitom in me klical, naj pridem takoj dol. Bil je sila navdušen. Kar se da hitro sem se spustil po spolzkem kamenju v dolino.

"Našla sva zlato!" je na ves glas zavpil, da sem ga slišal kljub grmenju deroče vode.

"Bogato najdišče! Neverjeten zaklad!"

Preko pršeče vode sem šel na drugo stran k njemu in mu silovito iztrgal sito iz rok. Medtem pa mi je on iz pesti iztrgal kamen, ki sem ga še vedno držal v roki.

V situ je bilo okoli dve unči zlata v obliki malih, kot pšenica velikih zrn. Od začudenja sem skoraj okamenel. Iz omotice me je predramil prijateljev glas:

"Charlie! Charlie! Tvoj kamen je čisto zlato! Čisto zlato! Ti si ga našel!"

Z nožem ga je Gordon poskušal drobiti. Kar ponorel je od navdušenja. Prepričan je bil, da je moj kamen čisto zlato. Ocenila sva, da je težak okoli sedem in pol funta.

Gordon se je divje pognal po spolzkem kamenju do zgornjega dela slapa. Nisem ga mogel zadržati, da bi še naprej izpirala pesek.

Končno sem moral priznati, da je imel prijatelj prav. Ko sva z golimi rokami sipala pesek in gramoz, sva v nekaj minutah z zlatimi zrni, debelimi kot fižol, napolnila 20-funtsko vrečo. To je bil torej tisti kraj, ki sva ga iskala!

Zgradila sva jašek za izpiranje zlata in zasilno barako. Potem sva iz glavnega tabota prenesla nekaj prtljage in se resno lotila dela.

Gordon je bil zlatoiskalec in rudar, jaz pa sem bil kot lovec odgovoren za hrano. Kadar je medved ali koza pokazal(a) svoj nos v bližino, sem hitro izpustil lopato in pograbil puško. Z golimi rokami sem v tolmunih lovil postrvi.

Izpirala sva do srede septembra, ko je začelo zmrzovati. Mrzlo vreme naju je opozorilo, da je najino preživetje vredno več kot vse zlato, ki sva ga odkrila. Divjačine je bilo čedalje manj, ker so se živali selile v toplejše kraje.

Prenehala sva z zlatokopom, da si preskrbiva meso za zimo. V šestih tednih sva nalovila dovolj medvedov, koz in jelenov. Za prezimovanje sva si zgradila toplo kočo in vanjo iz glavnega tabora znesla še preostalo hrano.

Okoli prvega novembra sva končno izkopala prvi jašek. Toda zemlja še ni bila dovolj zamrznjena. Jašek nama je zalilo. Nekoliko višje, ob bregu reke, sva izkopala drugega v globino šest čevljev, kjer sva naletela na skalo. Zemlja je bila bogata z zlatom. Iz enega sita sva dobila za okoli 150 dolarjev zlata.

Po novem letu sva se vrnila k prvemu jašku, kjer sva izmenoma kurila ogenj in kopala. Izkopano zemljo sva znesla ven in jo v zgornjem predelu slapa izpirala. To je bilo vražje mrzlo delo! Toda uspešno. Včasih sva v enem situ dobila za tisoč dolarjev zlata.

Ko sva prišla do spodnje plasti, sva naletela na skoraj čista zlata zrna, tako da sva v eni uri zaslužila deset tisoč dolarjev.

Sam sem vso stvar dokaj mirno sprejel, medtem ko je moj partner delal, kot da bi bil obseden. Kasneje, ko se je najina zaloga zlata močno povečala, se je tudi mene prijelo fantastično navdušenje. Ob delu sva se večkrat pogovarjala, kaj bova naredila z denarjem. V fantaziji sva si gradila ranče, palače, gradove v čistem sibirskem zraku... V mislih sva delala načrte za potovanja v London, Paris, St. Petersburg.

Čeprav so bili dnevi zelo kratki - bila sva namreč komaj sto milj južno od severnega tečajnika - sva delala po deset ur na dan. Pogosto sva se po tem najinem Dantejevskem peklu valjala po celo noč in garala ob zakajenih plamenih ognja. Dnevno svetlobo sva v glavnem izkoristila za pripravo lesa.

Zunaj je bilo neznosno mrzlo. Medvedje kože so naju prijetno grele, obutev pa je bila najin največji problem. Končno sem iz jelenje kože napravil vsakemu tri pare mokasin. Vse tri pare sva naenkrat obula, da nama niso noge prezeble.

Gordon ni mislil na drugo kot na zlato. Tako sem moral biti kuhar, lovec, krojač, čevljar, drvar: skratka, vse najino preživetje je bilo odvisno samo od mene.

Zlato se nama je hitro kopičilo. Spravljala sva ga v male vrečke po 16 unč, ki sva jih spakirala v 50-funtske vreče iz jelenje kože. Vsak večer, preden sva zaspala, sva vreče ponovno preštela.

Do začetka aprila nama je hrana skoraj pošla. Preračunal sem, da imava še ravno toliko zaloge, da se prebijeva do prve trgovske postje. Na odtajanje še ni nič kazalo.

Do takrat sva že imela štirideset velikih vreč zlata. Osemintrideset sva jih zakopala, dve 50-funtski vreči teh dragocenih zlatih zrn pa sva odnesla s seboj .

Med potjo sva modrovala, kako bova spravila ostale vreče iz najinega skrivališča in kako bova uredila z oblastjo glede lastništva zemlje. Nobeden od naju ni niti pomislil, da so zakoni v Sibiriji drugačni kot na Aljaski.

Kar se da hitro sva tovor vlekla po zamrznjeni Kobytchi, le po enkrat na dan sva se ustavila, da sva nekaj použila. Ob vsem tem najinem bogastvu nama ni šlo v račun, da morava krpati skozi led in loviti ribe. Odslej si bova lahko privoščila boljše življenje, sva razmišljala.

Po šestnajstih dneh sva s sanmi, ki sva jih nazaj grede pobrala iz najinega skrivališča, privlekla svojo kramo v Verhojansk. Najprej sva odšla h guvernerju.

Kozak pred vrati naju je vprašal: "Zakaj želita videti guvernerja?"

Odprl sem vrečo in mu pokazal zlato. Oči so mu skoraj izstopile. Globoko se je priklonil in naju povabil v guvernerjevo rezidenco. Smeje je nagovoril guvernerja: "Najavljam vam prihod prinašalcev zlata."

Guverner je pregledal zlato, se mi priklonil in smeje dejal: "Moj dom je vajin dom."

Počutila sva se izredno počaščena.

"Kaj lahko še storim za vaju?" je prijazno vprašal.

"Rada bi nekaj mož, da bi nama pomagali prinesti preostalo zlato iz najinega najdišča."

"Kaj? Imata še več zlata?"

"Da!" sem mu pritrdil in povedal, koliko in kje ter da je to nahajališče zelo bogato in da se da zlato skoraj z golo roko pobirati iz peska.

Obljubil je, da bo obe vreči varno spravil za naju in da nama bo dal na razpolago dovolj nosačev, da bova lahko prinesla še ostalo zalogo zlata do Vilinska. Ko sem vse to prevedel Gordonu, sva se oba veselila, kako čudovito so se začele odvijati stvari.

Prenočila sva pri guvernerju, ki naju je po kraljevsko postregel z raznovrstnim vinom. Zjutraj pa sva v posteljo dobila zajtrk.

Pred hišo naju je že čakal kozaški poveljnik s skupino šestih sestradanih zapornikov, ki so si naložili najino prtljago, midva pa sva kot grofa korakala prazna za njimi. Zasmilili so se nama, vendar to ni bila najina krivda. Ker je poveljnik ubral bližnjico, smo prišli do cilja že po enem tednu.

Izkopali smo vseh osemintrideset vreč in se z njimi vrnili. Z Gordonom sva se skoraj sprehajala, medtem ko so zaporniki vlekli težak tovor. Načrtovala sva potovanje v Petrograd, London in New York.

Guverner je pregledal vsako vrečo posebej. Pričakoval sem, da bo zlato stehtal, odvzel svojo mero in od naju odkupil ostalo količino. Toda ni bilo tako.

Potem ko si je zagotovil, da je poveljnik točno izvedel, kje leži bogato nahajališče zlata, se nama je guverner zarežal:

"Kje pa imata dovoljenje za izkop zlata?"

Pokazal sem mu najini dovolilnici.

"Da! Vem!" je mrko odvrnil. "To je dovolilnica za iskanje zlata in velja torej samo za raziskovanje. Vse zlato je carjeva last. Kje pa imata dovolilnici za izkop zlata?"

Odgovoril sem mu, da teh dokumentov nimava, ker sva bila prepričana, da nama zadostuje tista dovolilnica.

"Kje pa imata sploh dokumente, da smeta biti v Rusiji?"

"Nimava jih. Nihče naju ni vprašal zanje."

"Vidva sta tujca. Po vsej verjetnosti sta kaka vohuna. Pa še s tako količino ukradenega zlata sem vaju zalotil. V imenu Njegovega veličanstva, našega carja, vama odvzemam zlato in vaju obsodim na petnajst let ječe."

Njegove besede so me sila pretresle. Gordon je občutil mojo zbeganost in obšla ga je groza. Kar nisva mogla verjeti guvernerjevim besedam.

Pristopila sta kozaka, vsak na eno stran, in mi odvzela oba revolverja, ki sem ju nosil za pasom. Druga dva kozaka sta obstopila Gordona. Ko so naju vlekli skozi vrata, je Gordon vprašal: "Kaj pa je to? Kaj nameravajo storiti z nama?"

Obrnil sem se in mu zašepetal: "Petnajst let zapora, ker pravijo, da sva kradla zlato."

Zaradi teh besed mi je eden od spremljevalcev primazal krepko klofuto.

Še enkrat sem se ozrl in opazil guvernerja, ki je poželjivo gledal vreče zlata. Zavedal sem se, da zlato zadnjič vidim in da tudi car ne bo nikoli zvedel zanj.

Odgnali so naju v barake za zapornike, kjer so naju razdružili. Takrat sem Gordona zadnjič videl.

Barake so bile podolgovate stavbe brez oken, zgrajene iz brun in obdane s *palisado*.

Moja paznika sta me v temi pahnila na prazno mesto med dva ležeča zapornika. Potem so mi desno nogo vklenili h glavni verigi. Bil sem peti na levi strani. Pred mano je bil kozak po imenu Peter, ki je bil obsojen na dve leti zapora. Za mano je bil ruski študent, ki mi ni hotel izdati svojega imena in je bil tudi obsojen na dve leti.

Vzelo mi je nekaj časa, da sem prišel k sebi. Ni mi šlo v glavo, kaj se z mano dogaja. Soseda sem vprašal, kaj se je zgodilo z zapornikom, na katerega mesto so me priklenili.

"So ga pokončali?"

V odgovor mi je samo prikimal. V skupini je bil še neki Žid, Ukrajinec, drugi pa so bili Poljaki.

Okoli treh zjutraj se je med vrati prikazal kozaški paznik. Zaporniki so na mah planili pokonci. Študent za mano mi je z brco pomagal vstati. Hotel sem se mu maščevati, pa mi je Peter zasikal, naj bom miren, sicer bomo vsi bičani.

Močno je deževalo, vendar smo kljub temu odšli izkopavat zlato dve milji stran. Na zahodnem bregu Lene smo izkopavali pesek. Jaz sem dobil kramp. Peter je imel lopato. Vprašal sem ga, kdaj bo zajtrk.

"Počakaj do devetih!" mi je odvrnil. Mislil sem, da misli deveto uro zjutraj, pa sem kmalu ugotovil, da gre za deveto uro zvečer.

Ko je prišel mimo kozaški paznik, sem ga vprašal:

"Kje je moj zajtrk?"

"*Tishye!*" se je zadrl. "Zapri usta!"

Zaradi teh besed sem dobil težka udarca z bičem po hrbtu, da se mi je kar zameglilo pred očmi.

Opoldne sem zopet zahteval hrano. Pa sem dobil udarec po glavi, da sem se za pol ure onesvestil.

Ob petih sem se od jeze in lakote usedel na tla. Kozaka sta mi zvezala roke, mi odklenila nogo od verige in me privezala k stebru. Tam sta me neusmiljeno bičala - najprej spredaj, potem pa še po hrbtu, dokler se nista utrudila. Od jermena so se mi po hrbtu poznale krvave lise. Poleg tega sem bil tudi živčno popolnoma uničen. Potem sta me odvlekla nazaj in mi ponovno priklenila nogo k verigi. Nekaj časa sem ležal na tleh, nezmožen, da bi vstal, kaj še, da bi zamahoval s krampom.

Končno sem se le spravil na noge, preden je pristopil paznik, ki me je poprej pretepal.

"Te bom že dobil!" sem jezno zasikal nanj.

Paznik se mi je samo posmehnil.

"Kaj mi pa moreš?"

"Ubil te bom."

Še bolj se mi je režal.

"To je pogum! Pridi in me kar sedaj ubij!"

Kljub temu da sem ga še izzival, me tisti dan ni več pretepal. Vedel je, da ne bi prenesel nadaljnjih udarcev.

Ob devetih zvečer se je nekoliko razjasnilo. Pod polnočnim soncem smo korakali nazaj v barake. Vstopili smo skozi druga vrata. Tam so nas pazniki zaustavili in nam ukazali, naj se postavimo v vrsto ob steni stavbe. Potem so nas pozorno pregledali, če so naši gležnji še vedno dobro priklenjeni k verigi.

Nato je jedko zazvenelo: "Kuhi!"

Zapornika, ki sta bila na dobrem glasu pri paznikih, sta na nosilih prinesla štirideset lesenih skodelic nezabeljene koruzne kaše. V nekaterih skodelicah je bila skoraj sama kalna voda. Vsaka skodela je držala okoli dva litra, a kaj, ko je bila sama voda. Kašo smo morali v naglici zaužiti, kajti drug zapornik je že čakal, da pobere posodo. Gorje, če kdo ni odložil skodelice, ko je šel on s pladnjem mimo.

Bil sem zelo izmučen in razburjen. Tudi neizmerno lačen sem bil, pa kljub temu nisem mogel jesti. Tako sem bil izčrpan, da sem takoj zaspal, ko sem prišel do ležišča. Vsak zapornik je imel samo po eno tanko odejo. Kakorkoli smo jo obračali, nas je še vedno pasje zeblo. Zvečer smo lahko sezuli samo en škorenj, ker je bila veriga na gležnju pretesna.

Zjutraj sem se prebudil bolan in ves pretepen. Na glavi sem imel veliko buško. Vprašal sem Petra, kje bi se lahko umil.

"Počakaj do naslednjega dežja," mi je odgovoril

Spet je bil pred mano dolg dan izkopavanja. Na delo smo odšli že ob treh zjutraj, vrnili pa smo se šele po deveti uri zvečer.

Opazil sem, da ima zapornik, ki je bil na verigi nekaj mest pred mano, samo še zgornji del škornjev, ker so mu podplati odpadli. Sicer pa so bili vsi razmrščeni in razcapani.

Štiri dni zaporedoma so me za vsako figo neusmiljeno pretepali. Dobil sem jih, če nisem pravilno držal verigo, če nisem dovolj hitro delal, če nisem salutiral pred guvernerjevo hišo, če sem govoril s sosedom, če se nisem poklonil kozaku, ali če sem mu odgovarjal.

Odločil sem se, da bom poskušal pobegniti, kajti zavedal sem se, da če me bodo še dolgo tako pretepali, ne bom sposoben, da bi lahko ubežal.

Poskušal sem se kar se da dobro zadržati, da me ne bi več pretepali.

Kaj se je zgodilo z Gordonom, ne vem. Bil je namreč v drugi skupini, tako da ga od najine nasilne ločitve nisem več videl. Tretjo noč me je skozi luknjo v leseni steni neki zapornik tiho poklical: "Hej, Amerikanec, tvojega partnerja so ubili."

To je bilo vse, kar sem slišal o njem. Nihče mi ni mogel povedati, kako je bil ubit.

Peti dan mi je rekel neki kozak: "Tako je, fant, raje se zadrži, če nočeš, da te ubijemo, kot smo tvojega ameriškega partnerja."

Naslednjih deset dni sem se pretvarjal, kot da sem se vdal v svojo usodo, na tihem pa sem načrtoval, kako bi zbežal.

Pazniki so se vsak dan menjavali. Drugi teden me je stražil isti paznik, ki me je prvi dan tako prebičal. Hinavsko me je nagovoril: "Hej, *sinuk*, spet sva skupaj!"

Svoje jeze nisem mogel zadržati. "Da, prekleti pes!"

To je bila neizmerna žalitev, za kar so me ponovno privezali k stebru in me bičali. Ko me je priklenil nazaj na verigo, sem zarenčal nad njim: "Zadnjič tako z mano ravnaš!"

"Kaj mi pa moreš?"

"Tvoje strahovlade se bom že nekako rešil. Pobegnil bom od tu!"

"Imenitno! Kam pa boš šel?" se mi je posmejal. Drugam nimaš kam bežati, kot na sever, proti Ameriki. Tam pa te bo zasačila smrt, preden jo boš videl!"

"Hvala za nasvet!" sem mu rekel in se ponovno lotil dela. Tedaj sem začutil, da je veriga na gležnju zadela ob oster kamen.

Pogledal sem pod noge in nenadoma me je prešinilo, da sem verigo poskušal razčleniti s koničastim delom krampa. Po drugem poskusu se je veriga pretrgala. Vse se je zgodilo tako hitro, da niti Peter, ki mi je bil najbližji, tega ni opazil. Potem je spet prišel mimo paznik in me nekaj časa

nezaupljivo gledal, nakar se je sklonil, da bi se še enkrat prepričal, če sem dobro priklenjen. V tistem trenutku sem ga udaril s krampom, da je kot kamen omahnil na tla. Med padanjem se mu je puška izmuznila z rame in hitro sem jo prestregel. Bil sem komaj dvajset čevljev stran od gostega smrekovega gozdiča, toda zdelo se mi je, da me od gozda loči najmanj dvajset milj.

Uspelo mi je pobegniti v gozd, kjer so me drevesa obvarovala pred kroglami, ki so se za mano usule iz paznikovih pištol.

Niti sam ne vem, koliko časa sem se klatil po gostem gozdu in po gorovju nad dolino Lene. Iz previdnosti sem bežal milje in milje, preden sem se upal odpočiti.

Božja previdnost me je obvarovala gotove smrti. V sili sem ustrelil par medvedov in si s surovim medvedjim mesom potešil lakoto, kože pa so mi služile za odejo, ko sem pod milim nebom prenočeval. V potokih sem lovil ribe in če ni bilo drugega, sem se ponoči splazil v kako vas in ukradel psa, da sem imel hrano za nekaj dni. Končno sem ob potoku prišel do mogočne reke Lene, kjer sem našel v vodi privezan čoln, s katerim sem odveslal po reki vse do izliva.

Eskimom, ki so ob obali nabirali ptičja jajca, ni bilo potrebno razlagati moje žalostne zgodbe. Prijazno so me sprejeli in mi ponudili gostoljubje in zavetje v svojih šotorih na Otoku sv. Nikolaja.

Petnajst milijonov *caribouјev*

"Prihaja! *Caribou* prihaja!" je komaj izdavila eskimska deklica v veselje lovcem, ki so v svojih ozkih kanujih čakali na povelje, da se zaženejo po vodi. Atootna, vodja lovcev, je pozval vodje posameznih skupin, naj se razporedijo na svoja mesta.

Za te nomade severnih planjav je selitev severnih jelenov sila resna zadeva. Če imajo srečo, si z lovom zagotovijo zimske pojedine in plese, če ne, jim grozi lakota.

Za oglednika, ki po dolge dneve preži na najvišjem peščenem hribu, navadno postavijo mlado deklico, ki ima najbolj bister pogled. Moški pa se medtem razgledujejo po okolici, kjer naj bi se zaustavile črede *caribouјev*. Žareče pomladno sonce in neskončna belina snega jim je namreč oslabila vid, tako da se največkrat zgodi, da mladina prva opazi prihod severnih jelenov.

Pogled na ogromno množico teh živali jeseni je prečudovit. Cele trume - samci, samice, teleta... vsi potujejo skupaj. Žametno rogovje se jim lepo svetlika v jesenskem soncu in njihova telesa so zalita z maščobo, ki jim je potrebna za zimsko zalogo, ko jim bo primanjkovalo hrane.

Najlepši pogled na te edinstvene živali sem doživel ob jezeru Dubawnt.

Potem ko sem prečkal deset in pol milj širok pas kamenitega sveta, ki so ga izkopali ledeniki med rekama Kazan in Dubawnt, sem si okoli 25 milj od

jezera, kjer se stikata kamenit svet in peščeni griči, postavil leseno kočo. Takrat sem se bavil z lovom na kožuhovino, ki je v tistih predelih navadno zelo uspešen, zato sem se odločil, da bom tam prezimil.

Neko jutro pogledam iz koče in zagledam na stotine *caribouiev*. Srce se mi je zasmejalo, ko sem pomislil na zimsko zalogo mesa. Pograbil sem puško in začel streljati. Dvajset živali je obležalo na tleh. Medtem ko sem jih deval iz kože, sem zaslišal čuden topot neštetih kopit, ki se je prepletal s šelestenjem rogovja. Pogledal sem proti severu, od koder so prihajali ti čudni zvoki, in glej, čudo! Ves gričevnat svet pred mano je bil popolnoma prekrit s *caribouji, d*okler mi je segalo oko. V naglici sem pograbil puško in se umaknil v barako, da me ne bi podrla reka premikajočih se živali.

Severni jeleni vedno potujejo po peščenih gričih tundre in se previdno izogibajo skalnatega sveta. Kot sem ugotovil pozneje, so po čudnem naključju tisto leto vsi *caribouji* izbrali ožino med skalnatim svetom in jezerom za svojo selitev.

Tri tedne se je ta živa reka pomikala mimo moje koče. Neprekinjena, tiha živalska procesija! Sklepal sem, da je šlo mimo petnajst milijonov teh živali.

Iz bojazni pred ledom, ki jim je grozil, so se pomikali z veliko hitrostjo in se tudi za pašo niso ustavljali. Mojih dvajset srn je milijarda kopit zdrobila v prah. Na srečo sem se se pravočasno spomnil, da sem v zadnjem delu karavane ulovil dovolj jelenov za svojo zimsko zalogo mesa. Ne vem, če bom še kdaj dočakal kaj takega.

Sicer pa sem hotel opisati jesenski lov.

Bili smo ob jezeru Ennadai in se že nekaj tednov pripravljali na prihod *caribouiev*.

Kajake iz jelenje kože je bilo treba nategniti in zakrpati, na čolne na novo narisati mistične simbole, vesla izrezljati in poslikati s simboli ter jih okrasiti s trakovi iz kože. Iz jelenovih kosti je bilo treba pripraviti bodala in sulice in jih pričvrstiti na dragocene, lepo izrezljane kole.

Potem so se lovci razporedili v skupine po šest mož - dva suličarja in štirje gonjači. Kajake so napolnili s suhim mahom.

Otrok, ki je imel najboljši vid, je dnevno stražil na hribu, imenovanem Three Sisters. Lovcem je namreč dobro znana ožina, skozi katero jeleni navadno prečkajo. Podnevi so vse oči uprte v tisto smer.

Kmalu je prišla novica. Vodnica črede, jalova košuta, se približa jezeru, se nekoliko razgleda in se končno požene v vodo. Njej sledi na stotine, na tisoče živali. Na drugi strani se po vodi zažene flota kajakov. Lovci se navdušeno lotijo dela.

Idealno je, če živali zajamejo v sredini ožine. Jeleni plavajo okoli tri milje na uro, tako da jim lovci s kajaki z lahkoto sledijo. Za lov je bolj primerno, če čreda ni tako velika. Dva, tri tisoč je idealno število, ker Eskimov ne ovira preveč pri veslanju. Če je masa plavajočih živali bolj gosta, je nevarnost, da se kajaki ne morejo ogibati jelenov in se v vodi preobrnejo.

Ko se jim s kajaki od zadaj približajo, se razporedijo po šest v skupino in previdno zavzamejo svoja mesta. Prvi suličar, ki je navadno pravi strokovnjak za to delo, izbira prvorazredne jelene, se jim s čolnom približa in jim zabode sulico med rogovje. To je najbolj nevarna poteza pri vsem lovu.

Tako veslajo za divjadjo in jo s sulicami pobijajo.

Gonjači skrbijo, da jeleni lepo strnjeno plavajo po vodi pred lovci. Če se že kaka žival oddalji od skupine, gonjač vrže v vodo peščico mahu, kar jelene prisili nazaj v skupino. Jeleni se namreč skrbno ogibajo vsake naplavine.

Pobijanje se nadaljuje vse do noči. Tiho in previdno zabadajo ostro koščeno sulico jelenom v srce. Noter in ven! Noter in ven! Izpuliti sulico je neprimerno lažje, skozi trdo kožo pa jo zasadi le izkušen lovec. Ker je jelenova dlaka votla in napolnjena z zrakom, trupla po ves dan plavajo po gladini vode, medtem ko suličarji s svojimi kajaki veslajo neposredno pred njimi. Narava je pač poskrbela za vsako najmanjšo podrobnost.

Med lovom možje ne štejejo plena. Pobijajo, dokler je kaj jelenov oziroma dokler je dan. Čez zimo bodo namreč morali nahraniti mnogo lačnih ust. Sicer pa se nikoli ne zgodi, da bi Eskimi tratili meso.

Če imajo srečo in če je veter ugoden, se proti koncu dneva znajdejo tik pred svojim taborom. Ko se vodja lovcev izkrca, mu vsi ostali lovci molče sledijo.

Delo za moške je končano. Mladi fantje, ki so šli tokrat prvič na lov, so sedaj sprejeti v moško druščino.

Trupla pobitih živali navadno veter prinese prav do obale. Potem se začne delo za ženske. Jelene je treba povleči iz vode in spraviti iz kože. To opravilo mora biti zelo natančno, da ostane koža cela za strojenje. V naslednjih osmih mesecih bo potrebno veliko število mokasinov, usnjenih jopičev in druge obleke.

V taboru je pravo praznično razpoloženje. Najprej izrežejo jelenom jezike in jih slovesno použijejo. Sledi veselje in ples ob imenitni živalski pojedini, ki jo Eskimi zalijejo s toplim čajem.

Sam sem večkrat prišel v stik s *caribouji*.

Prvo pomlad, ko sem bil na Golem ozemlju, sem nujno potreboval meso. Imel sem sicer puško, a mi je primanjkovalo nabojev, zato sem jih hranil za skrajno silo.

Neko jutro sem odšel s psi na lov. Po nekaj urah hoda sem ugledal jelena in nanj streljal. Žal ga nisem pokončal, pač pa sem ga samo ranil v prednjo nogo. Zapodil sem psa, da ga zadržita, dokler se mu ne približam.

Psa sta ga res nekaj časa gnjavila, eden za glavo, drugi za rep. Toda jeleni so neverjetno spretni z nogami. Še preden sem se mu približal, da ga s sekiro pokončam, je brcnil oba psa, da sta odletela nekaj metrov daleč. Neizkušen, kot sem bil, sem se pripravil, da bi zamahnil s sekiro, toda žival se je že prej pobrala na tri noge in zbežala.

Ker sem v otroških letih na vrvi gonil kravo na pašo, se mi je porodila želja, da bi tudi jelenu zavezal vrv okoli rogov in ga poskušal udomačiti.

Nekega dne sem z Eskimom, po imenu Tegalook, veslal po jezeru. Na drugi strani, ob obali, sem zagledal odraslega jelena. S seboj sem imel nekaj vrvi, pa sem se odločil, da ga bom poskušal ujeti. Z lahkoto sem mu s čolna vrgel zanko okoli rogov, toda to ga je tako vznemirilo, da je sunkovito odskočil v gozd. Najin kanu je s silo potegnil na obalo. Z vrvjo v roki sem skočil na obalo. Tegalook pa se je umaknil nazaj v vodo.

Ne vem, zakaj sem si domišljal, da bom jelena ulovil kot kako udomačeno žival. Na moje presenečenje se je jelen spravil nadme, čim sem z vrvjo malo popustil. Še sreča, da je bilo v bližini staro podrto drevo, da sem se skril za štor. Vrv sem še vedno čvrsto držal v roki, ko sva se z jelenom igrala skrivalnico. Umikal sem se z ene na drugo stran štora, medtem ko se je jelen divje zaletaval vame. Stari Tegalook pa je kričal iz čolna: "Ubij ga! Ubij ga!"

Nasvet je bil dober, toda živali nisem imel s čim pokončati, sicer pa sem se komaj umikal, da me ni pokončal.

Končno mi je le uspelo, da sem vrv privezal za štor. Tako se mi je jelen moral udati. Bil je tako čudovit, da nisem imel srca, da bi ga ubil. Pustil sem ga tam ob drevesu v upanju, da se me bo privadil. In res se je jelen podal v svojo usodo. Kasneje se me je tako navadil, da mi je ves čas prostovoljno sledil in še celo moji psi, ki so sicer pomenili jelenom strah in trepet, so se ga lepo privadili. Pri meni je ostal skoraj dve leti.

Nekega dne sem razočaran ugotovil, da sta ga v moji odsotnosti ubila dva Chipewyana. Od jeze bi ju najraje zadavil.

Nekega dne sem v čeljust in v nogo zadel staro košuto. Ranjena žival se je zavlekla v snežni zamet. Nadel sem si krplje in šel za njo, da jo pokončam. Ležala je na tleh. Hrbet je imela obrnjen proti meni, tako da sem se ji z lahkoto približal. Nenadoma pa se je žival obrnila, se postavila na zadnje noge, sprednje pa mi je posadila na ramo.

Od presenečenja nisem vedel, kaj bi storil. Najraje bi se smejal. Žival me je pošastno gledala naravnost v oči. Še sreča, da se ni mogla trdno postaviti na obe zadnji nogi, sicer bi me gotovo pokončala s svojimi trdimi kopiti. Uspelo pa ji je, da me je zrušila na tla. Ko sem se pobral, sem jo z nožem, izdelanim iz osem palcev dolge pile, zadel točno v srce.

V nekem drugem primeru sem bil že čisto prepričan, da je po meni.

Pozno jeseni, ko je led že prekril jezero, sem nekaj metrov od obale obstrelil velikega jelena. S težavo sem se mu približal, kajti v mojih izrabljenih mokasinih mi je hudo polzelo po gladki ledeni površini. Jelen je prav po pasje sedel na sredi ledu. Upal sem, da ga bom prijel za roge in ga izvlekel na kopno.

Zgrabil sem ga torej za roge in se nekaj časa z njim cukal. Nenadoma pa sem z rogovi v rokah padel naravnost na nos in z glavo treščil ob led. Jelen je bil namreč ravno v dobi, ko mu je odpadalo rogovje. Žival me je nekaj časa

plašno gledala, potem pa mi je posadila prednji nogi na ramo. Komaj sem se izvil izpod njenega masivnega telesa. Pričakoval sem, da se bo ponovno zagnal vame, pa je samo mirno obstal in me radovedno gledal.

Počasi sem se dvignil, dobro zastavil nogo v led in mu potisnil nož v srce.

Zveri Golega ozemlja

Najhujša žival na severu je nedvomno *wolverine,* ameriški rosomah, tako po zvijačnosti kot po uničevalnosti. To je vrsta podlasice, izredno velika, nerodna kuna črne barve z rumenkastorjavimi lisami ob straneh. Ima majhna ušesa, strašne čekane in medvedu podobne šape. Po lakoti ga ne preseže nobena druga zver. Odrasel rosomah tehta do 60 funtov, izvrstno skače in se z dolgimi koraki hitro giblje po zemlji.

Vzdevek *glutton* (požeruh) še najbolj ustreza njegovemu značaju. Če se zapodi za kakšno živaljo, razen za losom, volkom ali medvedom, ji bo sledil tako dolgo, dokler je ne ujame. Napade celo odraslega jelena, če ne dobi mladičev. V polovici dneva do smrti upeha lisico ali risa, potem pa se počasi masti z njo.

Bela lisica se je pripravljala, da bo prečkala zamrznjeno jezero. Po dvesto metrih je ugotovila, da ji sledi rosomah, in začela bežati po lisičje, v polkrogih. Rosomah pa jo je mahnil naravnost in jo deset milj stran v zasedi počakal. To sem se na lastne oči prepričal, ko sem hodil po njuni sledi.

Rosomah najraje uničuje zanke. To je njegova najljubša zabava. Če lovec ugotovi, da se igra z njegovimi zankami, je bolje, da lov takoj opusti ali pa žrtvuje nekaj mesecev lova in se osredotoči predvsem na to, da požeruha ujame. Dokler se ta žival ne ujame v zanko, je videti dokaj naivna, če pa mu je kdaj v zanki ostal kak prst, postane izredno previdna. Zato je za lovca izredno pomembno, da pazljivo prouči sled, kajti za uplenitev rosomaha mu bo potrebna vsa modrost.

Če rosomah najde zalogo mesa, jo takoj pospravi, razen če ni zavarovana z osem palcev debelimi hlodi ali s sto funtov težko skalo. Lovcem potrga zanke, prevrne pasti, ukrade nastavljene kose mesa, pregrize vzmeti na zankah.

Mesa lahko požre več kot kak Chipewyan. Plen čvrsto zagrabi z zobmi in si ga vrže preko glave na hrbet. Če je kos le prevelik, kot na primer jelen, ga bo toliko časa glodal, da bo lahko ostanek odnesel s seboj. Potem se s plenom umakne na varno. Njegova najbolj priljubljena hrana so jelenji mladiči, rad pa se masti tudi z mladimi gosmi in racami, z belimi jerebicami in s ptičjimi jajci.

Rosomahi so razširjeni po vsej severni Kanadi. Videl sem jih na otoku Devon, po vsej verjetnosti pa se nahajajo še bolj severno. Parijo se navadno v marcu, maja pa imajo po dva ali tri mladiče. V tem času se zadržujejo po peščenih nasipih, drugače pa se svobodno gibljejo po vsej severni pokrajini.

Domačini jih navadno lovijo tako, da jih zvabijo v prepad, v gozdnatem svetu v močvirno, v tundri pa v kamenito jamo. Belci navadno uporabljajo železne pasti. Na oba načina je rosomahe težko uloviti, ker imajo zelo oster pogled in človeka že od daleč opazijo, še prej pa zavohajo.

Nekega novembra sem si ob jezeru Patahow pripravil zalogo desetih jelenov. Tam sem imel povsem navadno kočo, izdelano iz šest palcev debelih hlodov. Na stropu sem imel nekaj čevljev debelo plast kamenja, da koče ne bi odpihalo.

Ko sem se nekoč vrnil z lova, sem opazil, da je kamenje odmetano in da so hlodi na strehi premaknjeni. Še bolj pa sem bil presenečen, ko sem ugotovil, da mi je iz koče izginil cel jelen. Po sledeh sem ugotovil, da je bil velik rosomah. V pričakovanju, da bo drugi dan spet prišel, sem mu nastavil past.

Res je prišel in pustil v zanki en prst. Takoj sem vedel, da bom imel z njim veliko problemov, toda nisem ga mogel vse dneve čakati doma, ker sem moral po svojem lovskem revirju pobrati živali, ki so se ujele v zanke.

Po oseminštiridesetih urah sem se vrnil. V tistem času je rosomah preglodal šest hlodov in naredil v steni veliko luknjo, skozi katero je iz koče izvlekel vse meso in ga odvlekel več kot petdeset metrov stran od koče. Meso sem sicer našel, vendar je bilo tako odišavljeno, da bi v primerjavi z njim še dihur dišal kot vrtnice.

Meso sem zložil na kup in vanj skril pet zank. Čez noč je rosomah vse razmetal - meso in pasti.

Potem sem šel v Hudson Bay trgovino in kupil okensko steklo. S topim delom sekire sem ga zdrobil v prah in z njim posipal mrhovino. Po štirih dneh sem našel rosomaha, zvitega v klobčič, ker se zaradi mojih začimb ni mogel več premikati. Z enim samim zamahom sem ga pokončal.

Neki radovedni rosomah je obiskal mojo kočo ob obali jezera Sandy. Ker koča ni imela oken, in so tudi za vrata služili hlodi, si je žival utrla pot v notranjost skozi streho.

Za vabo sem v koči pustil dva zmrznjena volka, sam pa sem si na majhnem nasipu za hišo našel primerno mesto za prežo. Ker rosomaha nekaj dni ni bilo okrog, sem prežo opustil in odšel na lov. Ko sem se vrnil, sem opazil sledi, ki so vodile do koče. Takoj sem ugotovil, da mora biti rosomah v koči. Previdno sem se splazil na nasip in se pripravil, da ga bom s sekiro pokončal. Nepridiprav me je opazil in švignil mimo mene. V navalu navdušenja sem ga zadel le s topim delom sekire, vendar je bil udarec dovolj močan, da ga je zbil s strehe. Zvalil se je kot žoga, po nekaj metrih pa se je pobral in se z dolgimi skoki izgubil v daljavi. Na srečo ga nikoli več ni bilo nazaj.

Spet drugič sem ob reki Dubawnt opazil, da mi je rosomah sledil. Po sledi sem ugotovil, da mu manjka prst na sprednji nogi.

V tistem lovišču sem imel več koč, v katerih sem imel precejšnjo zalogo hrane in drugih potrebščin.

Ko sem šel na lov, sem imel na sebi le lahka oblačila iz kož, vse drugo je ostalo v koči. Bal sem se, da mi bo nepridiprav uničil zalogo hrane in kožuhovino, ki sem jo pozimi nabral. Nastavil sem mu več pasti, izkopal več jam, da bi ga ujel, pa me je ta vražja žival verjetno videla pri delu, tako da je razmetala vse pasti in se previdno izognila vseh jam.

Ob vrnitvi z lova sem ugotovil, da je rosomah vdrl v kočo in mi na koščke raztrgal vso kožuhovino. Še najbolj mi je bilo žal kož modre in srebrne lisice, ki sta predstavljali ves moj zimski zaslužek.

Na vsak način sem hotel rosomaha ujeti. Vzelo mi je dva meseca, da sem ga dobil. Na mestih, kjer sem hranil meso, sem mu nastavil zanke. Nekatere je spretno prevrnil, iz tistih, ki so bile bolj čvrsto pritrjene, pa je izpulil meso. Samosprožilki, ki sem jo naredil iz stare puške, je pregrizel vzmet in odvlekel puško v divjino. Tudi zdrobljeno steklo sem mu nastavil, pa ga je samo odišavil.

Tudi v glavni koči mi je vse razdejal. S svojimi ostrimi kremplji je razparal vse vreče moke, ki sem jih imel zaradi varnosti pred mišmi obešene na stropu.

V papirju sem imel zavita okoli dva funta smodnika. Privezal sem ga na kol, katerega sem zapičil v zemljo blizu ognja. Potem sem odšel na lov.

Še eno uro nisem bil na poti, ko mi je nekaj šinilo v glavo, naj se vrnem. Skozi špranjo v vratih sem pogledal v kočo in opazil rosomaha, kako se je sredi koče od bolečin praskal po glavi. Smodnik, ki je padal v ogenj, ko je raztrgal ovitek, ga je čisto oslepil, tako da je omamljen cepetal po ognju.

Tako mi je uspelo, da sem nepridiprava ujel, čeprav sem pri tem tvegal, da mi koča pogori.

"Pa te imam!" sem vzkliknil od navdušenja, ko sem odprl vrata. Zapodil se je vame, a je pogrešil. S silo je treščil v leseno steno. Jaz sem medtem privezal na palico nož in zaprl vrata. Ko se je drugič pognal vame, sem ga nabodel kot metulja.

Nekega dne sem prišel v bližino Kettle Fallsa ob reki Churchill, da bi pregledal, če je kaj jesetrov v mreži. Med potjo sem ob obali reke opazil šotorišče, kjer so se nastanili inženirji, ki so tam raziskovali teren za hidroelektrarno.

Ko sem se sklanjal nad mrežo, me je presenetil glas, ki mi je prihajal izza hrbta. Zaradi grmenja slapov nisem slišal, kdaj se mi je tujec s čolnom približal.

"Zdaj pa povej, kako si se sploh kaj takega podstopil!" me je nagovoril prišlec.

Pogledal sem ga, a nisem dojel njegovih besed. "Kaj pa je narobe?" sem ga vprašal.

Čedno oblečen starejši možak je otresel cigareto v vodo in mi ponovno zagrozil: "Hočem vedeti, zakaj si nam v šotorih vse razmetal. Kaj neki si tam iskal?"

Vzravnal sem se: "O čem sploh govorite? Še nikoli nisem bil v vašem šotoru. Pravzaprav sem šele pred enim tednom prišel v te kraje."

Stresel sem pipo in sedel na breg reke. Tudi inženir je privezal čoln in se mi na bregu pridružil.

"Povejte mi še enkrat, kaj je narobe," sem mu rekel.

"Ime mi je Fry in tisto tam doli je naše šotorišče. Ko smo prišli danes na kosilo, je bilo vse po šotorih razmetano. Moka je bila vsa raztresena in tri steklenice viskija so izginile. Ker ni drugega človeka tu okrog, verjetno veste, kdo je to storil."

"Kaj pa, če pogledava okoli šotorišča," sem mu predlagal. "Mogoče bomo tam našli krivca."

Nejevoljno se je strinjal z mojim predlogom in odveslal proti šotorišču, jaz pa sem mu sledil s svojim kanujem.

Že na zunaj se je poznalo, da so šotor postavili inženirji. Vse je bilo napravljeno precizno, kot po načrtu. Ko sem se približal šotoru, sem zaduhal čuden smrad, a nisem posvečal temu nobene pozornosti.

Obleka, živila, konzerve, knjige, papirji, posoda... vse je razmetano ležalo po tleh. V kuharjevem šotoru je bilo po tleh vse belo, v kotu pa sta bili zmečkani raztrgani vreči moke in sladkorja. V bližini večjega šotora sem našel grlo steklenice.

"Tu je del viskijeve steklenice!" sem rekel svojemu novemu znancu.

"Le kako je nisem poprej opazil, ko je bila vendar tako na priliki?" se je začudil Fry. "Zanima me, kje sta še ostali dve."

Pustil sem ga, da je pregledal okoli šotorov, sam pa sem se razgledal po okolici. Že po eni minuti sem našel, kar sem iskal.

"Hej!" sem zaklical. "Pridite sem! Tu je nepridiprav, ki je razdejal vaše šotorišče. In tu je ostala pijača."

"Fry in njegov prijatelj sta takoj pritekla.

"Tega izgubljenega psa sem že zjutraj videl. Ko sem ga pobožal, se je prebudil, malo zarenčal in nazaj zaspal. Pusti ga, naj spi!"

"Kakšen izgubljen pes!" sem se mu sarkastično posmejal. "To je rosomah. Ni zaspan, ampak pijan. Daj mi hitro sekiro!"

Rosomaha sem vedno z veseljem ubil, še posebno pa tega, ki se je mastil s sladkorjem in slanino, se valjal po moki in se še celo viskiju ni odrekel.

Nekega drugega rosomaha sem zasledoval 40 milj. Ves čaj je za sabo vlekel zanko. Ugotovil sem, da je preskočil 30 čevljev, da je ujel zajca.

"Če si tako daleč preskočil z zanko na nogi, potem si zaslužiš, da živiš," sem mu rekel in ga prenehal loviti.

Rosomahu je vseeno, kaj poje. Mrtev Eskim je zanj prav tako dragocen, kot kakršno koli drugo meso.

Z domačini sem lovil mosuševe bivole ob reki Back. Začuden sem v zametu opazil truplo osemletnega dečka, zametano s kamenjem. Tako namreč Eskimi pozimi pokopavajo svoje mrliče.

Nekaj dni pozneje sem dvajset milj stran našel dele njegovega tlesa. Požrešni rosomah jih je tako daleč odvlekel, potem pa se je vrnil še po ostanke.

Toliko o rosomahih. Kaj pa o volkovih? Kje so hudobni volkovi? V zgodbah barona Münchhausna, morda, ali pa v živalskem vrtu. Jaz nikoli nisem naletel nanje. V Aljaski pravijo, da so sibirski volkovi hudobni, v Sibiriji pa se bojijo volkov iz Aljaske. Nikoli nisem slišal, da bi volk ugonobil človeka.

Na Golem ozemlju se volkovi pojavljajo skupaj s čredo caribouјev. Navadno gredo ob selitvi volkovi pred jeleni in jim delajo neizmerno škodo, ker pobijajo mladiče, pa tudi odraslim samicam ne prizanesejo.

Krdelo volkov sem videl samo dvakrat, običajno pa samo enega volka, ali pa manjšo skupino šestih, sedmih volkov. Takrat pa sem jih videl okoli dvesto skupaj.

Kot jeleni se tudi volkovi pri lovu ali pri selitvi pomikajo proti vetru. Volkovi so bili pred jeleni na vrhu dolgega jezerskega zaliva. Tam je veter nenadoma spremenil smer in jeleni so se obrnili. Tudi volkovi so se obrnili, toda bili so že daleč naprej, na drugi strani zaliva.

Tisti čas sem nastavljal pasti za medvede in ko sem še vračal, sem pristal na tisti strani jezera in prestrašen opazil pretegnjene sive zveri. Pristal sem nekoliko višje od konjice zaliva. Vedel sem, da volkovi ne bodo prišli tik do obale. Tistikrat sem jih s puško pokončal osemnajst.

Drugič sem videl krdelo osemdesetih volkov ob reki Thelon. Peljal sem se s pasjo vprego in sem ugledal, kako se je nad gričkom dvigala meglica. Zdelo se mi je čudno, da bi bila megla, kjer ni bilo vode. Ko sem se nekoliko približal, sem opazil, da so volkovi čakali na mosušove bivole, ki so se pasli v dolini.

Ker sem si tudi sam poželel svežega mesa, sem ustrelil mladega bivola. Ob strelu so se volkovi razpodili na vse strani. Razrezal sem meso in se napotil domov. Zgrozil sem se, ko sem opazil, da mi nekoliko stran, na obeh straneh, po zasneženih peščenih gričih sledijo volkovi. Zaskrbelo me je, ker do tedaj na Golem ozemlju nisem imel še nobenih izkušenj z njimi.

Tisto noč sem se s psi zavlekel v odprtino pod snežnim zametom. Bil sem pregloboko v snegu, da bi ponoči kaj slišal, toda zjutraj sem po sledi opazil, da je šlo mimo okoli petdeset volkov. Šel sem po njihovi sledi in dva ustrelil. Potem mi je vse do doma, kakih 140 milj, sledilo celotno krdelo volkov. Če bi me hoteli napasti, bi me lahko, ko sem prenočeval pod sneženimi zameti. Pa so me samo s tuljenjem opozarjali, da so v moji bližini.

Skoraj vsako zimo so me volkovi po cele dneve zasledovali, toda le redko sem videl večje krdelo. Res, da imajo beli lovci veliko slabega povedati o njih, toda meni niso nikoli nič slabega storili.

Nekega dne se mi je nekaj čudnega pripetilo. Kot ljubitelj psov sem imel vedno dovolj čistokrvnih in močnih huskyjev. Ne surove, sestradane pse, kot

so jih imeli lastniki trgovskih postaj in Indijanci, pač pa čudovite, pogumne, ostroglede. Od časa do časa sem jih križal z volkovi, da se ni rasa zatrla. Pravega huskyja vedno lahko prepoznaš po vzravnanih ušesih.

Imel sem izredno dobro skupino šestih psov. Vsi so bili od ene psice, tako rekoč bratje. Dobil sem jih od Preemoka, Eskima, ki je živel ob reki Kazan. Princ, vodilni pes, je bil najboljša žival, kar sem jih kdaj imel. Bil je čisto črn, 150 funtov težak, in najbolj pameten, kar jih ta živalska vrsta premore. Bil je tudi pravi junak.

Nekega dne sem zapustil svojo kočo in sem šel v trikotni črti ob svojih pasteh, nastavljenih ob jezerih Kasba in Ennadai, na okoli 300 milj dolgi črti. Nameraval sem ostali na lovu šest dni, zato sem poprej nasekal dovolj drv, da bi žena lahko grela triletnega sina.

Ob jezeru Kasba sem slišal, da prihajajo okoli 100 milj stran jeleni, zato sem šel tja pogledat. To mi je vzelo dodatnih deset dni.

Pod vodstvom Princa so psi drveli domov s hitrostjo 70 do 80 milj na dan.

Sani so mirno drsele po sveže zapadlem snegu in ker so me bolele ledvice, sem se ugodno vlegel na sani in si prekril oči s svilenim robcem. Princu sem popolnoma zaupal.

Ko smo prišli do jezera Thluanatuy, okoli dvajset milj pred mojo kočo, se je vodilni pes postavil pokonci in se začel trgati z vprege. Ustavil je ostale pse in prišel k meni. Mislil sem, da je kaj narobe z vprego. Ko sem ugotovil, da je vse v redu, sem ga poskušal pognati, toda Princ se je še vedno obotavljal. Svoje tace mi je dal na ramo in me lizal po obrazu, kot da mi hoče nekaj dopovedati.

Imel sem občutek, da nas čaka nekaj neprijetnega, zato sem pse s silo pognal. Tokrat so šle sani v dir, da sem komaj skočil nanje. Šele potem sem opazil, da je Princ pregrizel svoj debeli jermen iz valrusove kože, s katerim je bil privezan na sani, in oddirjal s tako hitrostjo, da ga je ostalih pet psov komaj dohajalo. Tako smo prepotovali zadnjih 12 milj v manj kot eni uri. Princ je bil še vedno kakih 400 yardov pred nami.

Obšli smo kamenit predel, ki se je razprostiral kako miljo pred mojim domom, potem sem usmeril pse proti koči. Princ se še zmenil ni za kočo; pognal se je v gozd.

Ugotavljal sem, zakaj se tako čudno obnaša. Pred nami sem opazil sledi, vendar smo šli prehitro, da bi jih prepoznal.

Tudi ostali psi se niso zmenili za moja povelja in so jo ubrali naravnost za Princem. Na koncu gozda so se ustavili, ker je bilo jelševje pregosto.

Ko sem skobacal s sani, sem kakih 10 yardov pred sabo ugledal sivo senco. Bil je velik volk. Pograbil sem puško in ga ustrelil, ravno ko se je pripravljal na pobeg.

Potem sem se pognal za Princem, ki mi je v goščavi s čudnim obnašanjem še vedno dopovedoval, da je nekaj narobe. Na mali jasi sem ugledal svojo ženo, prislonjeno na drevo. V eni roki je držala otroka, v drugi pa sekiro.

Ogenj na sredi jase je že pogasnil, tako da se je v zrak valila samo še ozka proga dima.

Tedaj je pes skočil preko ognja in se pognal v volka, ki je bil že čisto blizu žene. Nekaj časa sta se valjala po snegu. Rad bi streljal, pa se nisem upal, ker sem se bal, da bi zadel Princa.

Kmalu je bilo konec boja. Princ se je ponosno vzravnal nad poraženim volkom. Ko sem ga gledal, kako je z vso silo tiščal sprednji taci na volkovih prsih in ga grizel, sem bil od sreče vzhičen. Potem se je še on zgrudil po tleh.

Moja žena od strahu ni mogla izdaviti besede. Ko sem pogledal naokrog, sem videl, da sta v snegu ležala dva okrvavljena volka.

Pogledal sem, kako je s Princem, ki na moj glas ni več reagiral. Njegove okončine so bile mlahave kot cunje. Obrnil sem ga in opazil, da je imel na prsih veliko rano.

Žena je odložila dečka ob ognju in prišla k meni. Ko je sin poklical , se je čudovita, dobrosrčna žival postavila na noge in se zavlekla do njega. V njegovem naročju je poginil.

Mrhovinarji Golega ozemlja

Nekega pomladnega dne sem ležal v igluju v eskimskem naselju ob jezeru Ennadai in razmišljal, kako dolgo se bodo še snežene koče obdržale. Nenadoma sem zaslišal zunaj strašen vik in krik.

Počasi sem se splazil iz koče in ko sem prišel ven, sem ugledal velikega orla, kako je odfrfotal mimo mene. Ljudje so hiteli od vseh strani proti kraju, kjer je neusmiljeno jokal otrok. Deček, kakih pet let star, se je v samih hlačah in mokasinih igral na toplem pomladnem soncu, ko ga je zasačil orel. Ptica je bila gotovo močno sestradana, vračajoč z juga, zato je dečka napadla. Otroka je orel tako razkljuval, ko ga je poskušal odnesti, da je v eni uri umrl.

Nikoli poprej in nikoli pozneje nisem videl kaj takega.

Na Golem ozemlju je veliko takih velikanskih orlov. Zaradi njihove drznosti jim pravijo *bold eagles*. Živijo po vsem Severu in si na skalnatem svetu delajo gnezda.

Nekega dne sem se splazil na visoko skalo, kjer sem v čednem, iz vej, mahu in ščetin spletenem gnezdu našel osamljenega orliča. Že sem pomislil, kako so orli slabi varuhi, toda ko sem segel po mladičku, sem zaslišal močno frfotanje. Stari orel se mi je spustil na ramo in me začel kljuvati po glavi. Še sreča, da sem bil oblečen v debelo *parko* s kapuco.

S palico sem zbezal mladička iz gnezda. Ko sem se sklonil, da bi ga pobral, me je stari orel ponovno napadel. Z roko sem mu strl perut.

Potem sem oba vzel domov, kjer sem staremu orlu pristrigel peruti. Zanimivo je bilo gledati, kako so nanj reagirali moji psi. Vsak se je samo po enkrat spravil na orla, ko pa je občutil njegove ostre kremplje, ga je pustil pri miru.

Mladič se je lepo udomačil. Večkrat sem ga vzel s seboj na ribolov. Čepel je na konici čolna in čakal na ribe. Tudi z mojimi psi se je dobro razumel, toda če je prišel v stik z drugimi psi, jih je s kremplji napadel.

Staremu orlu se je perut zacelila in ko so mu ponovno zrasle peruti, je odletel nazaj v svoj skalnat svet. Tudi mladiča je odpeljal s seboj.

Krokar je značilen za Golo ozemlje. Eskimi ga močno častijo, saj menijo, da se vanj naselijo duhovi umrlih, zato ne marajo, da bi krokarja kdo uplenil ali ustrelil.

Krokarji so mrhovinarji severnih dežel, kanje Golega ozemlja. Pozimi se ne selijo in poleti živijo v sožitju z orli. So vedno lačni in jedo vse, kar dobijo. Človeku niso nevarni. Največjo škodo povzročajo mladim srnam, ki jih s svojimi bistrimi očmi zlahka najdejo in jim najprej izkljuvajo oči. Hranijo se s ptiči, jajci, živalmi, ki se ujamejo v zanke, in z mesom, ki je nastavljeno za vabo. Poslastek navadno najdejo na eskimskem pokopališču, če seveda poprej ne pride rosomah. Meso oberejo do kosti.

Če divjačine, ki si jo pripraviš za zimo, ne zadelaš dobro s kamenjem, zjutraj najdeš samo oglodane kosti. Drugače krokarjev ni na spregled, toda čim sprožiš puško, takoj priletijo pogledat, če bo kaj zanje.

Večkrat sem poskušal udomačiti krokarja, toda te živali niso za v kočo, ker vse raznesejo. Poleg tega so tudi zelo umazane in smrdljive. Niso tako bistri kot vrane. Prav nič niso zanimivi, ne zabavni. Še celo na pogled so grdi. Njihova svetleča, umazano črna barva preveč spominja na smrt. Toda njihova črnina je včasih prijetno nasprotje zimske beline.

Medvedi

Ob svojem potovanju po Aljaski, Sibiriji in po severnih planotah Kanade sem naletel na vrsto medvedov. Z nekaterimi sem se zabaval, še bolj pa so se medvedi z mano.

V pomladni sezoni so najbolj nevarni, še zlasti samice z mladički. Medvedka se namreč na vse kriplje brani, da obvaruje svoje mladičke.

Medved je res sila godrnjav, ko se na pomlad privleče iz brloga, sicer pa se navadno človeka izogiba. Če srečaš medveda sredi poletja, jeseni ali zgodaj pozimi je navadno bolj preplašen kot človek. Največkrat sem ga srečal zgodaj spomladi, ko se je v gozdu listje odpiralo in ko je borovničevje cvetelo. Po telesu imam kar precej brazgotin od ran, ki mi jih je s svojimi ostrimi kremplji in z zobmi zadal medved. Enkrat me je skoraj pokončal.

Reka Pickerel leži v severnem Saskatchewanu, na obrobju Golega ozemlja. Neko pomlad sem tam nastavljal zanke za bobre. Tam sem se na najbolj nevaren način spopadel z medvedom.

Preden sem prečkal širok predel reke, sem nekaj časa posedel v kanuju v pogovoru z osamljenim Chipewyanom. Iz dolgočasja je moj sobesednik pograbil puško in izpraznil nekaj nabojev.

Otresel sem pipo in se poslovil. Ker je bilo sila vroče, sem odložil svoj težki pas z naboji, v katerem je bil navadno spravljen tudi nož. Puško, ki sem jo imel vedno pripravljeno za strel, sem si nadel na rame in s čolnom počasi odveslal na drugo stran reke.

Na drugi strani sem se peš podal po bližnjici skozi gozd do svojega cilja, kajti po vodi je bilo še enkrat tako daleč. Ker so mi bili ti kraji še nepoznani, sem naletel na napačno stran bobrovega skrivališča. Raje kot da bi šel daleč okrog do drugega konca, sem se po strmi vzpetini spustil na drugo stran. Skrbno sem se splazil skozi gosto grmičevje do predela, kjer se je voda v ozkem curku zlivala po skali. Zagrabil sem se za vrbovo vejo, a mi ni uspelo obdržati ravnotežja. Ni mi preostalo drugega, kot da sem skočil deset čevljev v globino.

Pristal sem ravno na hrbtu črne medvedke. Ko se je preplašena medvedka izvlekla izpod mene in se za nekaj korakov oddaljila, sem zgrabil puško in streljal. Toda puška ni hotela sprožiti. Nagajivi Chipewyan mi je za eno samo raco izpraznil vse strelivo.

Stara medvedka je zbrala mladiče in jih neusmiljeno spodila po deblu skoraj dvajset čevljev visokega drevesa. Potem se je spravila nadme.

Spet sem poskušal sprožiti, toda brez uspeha. Udaril sem jo s kopitom puške, pa ni nič zaleglo. Preden sem se dodobra zavedel, mi je spodbila puško iz rok. Potem me je udarila s šapo, da sem odletel šest čevljev daleč. Še sedaj imam brazgotino med očmi.

Počasi sem se pobral. Oči mi je zalila kri, tako da sem komaj videl medvedko, ki se je ponovno zagnala vame.

Toliko sem bil še priseben, da sem vedel, da jo moram zagrabiti za rilec. Ko sem jo skušal doseči, me je zverina ugriznila v roko. Končno mi je le uspelo, da sem jo z levo roko prijel za rilec, z desno pa sem jo držal za čeljust, medtem ko sem jo z nogami tesno oklepal po sredini telesa. Po medvedje se je zvila po tleh in me poskušala opraskati s kremplji zadnjih tac. Na srečo sva se pravočasno zvalila v vodo. Noge sem čvrsto uprl v blato, z rokami pa sem medvedkin rilec držal pod vodo, verjetno še dalj časa, kot je bilo potrebno, dokler nisem bil popolnoma prepričan, da je utonila.

Izmučen in raztrgan, do kože premočen, z dvemi zlomljenimi rebri, sem se peš napotil tri milje daleč do kanuja. Vzelo mi je štiri dni, da sem preveslal dvajset milj do doma. Potem sem dva meseca ležal v postelji.

Neko pomlad sem si postavil kočo ob reki Burntwood, v bližini jezera Raindeer, da bi imel zavetišče za lov. Kožuhovine je bilo tisto leto dovolj in odkupovalci so nudili kar dobro ceno zanjo, zato sem se tudi jaz lotil tega posla.

Najbližja zanka je bila nastavljena kake pol milje stran od moje koče. Nekega dne sem prezgodaj prišel na večerjo, zato sem pred tem pogledal, če se je kaka žival ujela v past. Ženi sem obljubil, da ne bom hodil dolgo.

Snega ni bilo več, toda led se je še svetlikal po vodi. V mokasinih sem odhlačal ob robu gozda, za mano pa je racljal naš osemmesečni psiček. Ko

sem prišel v bližino pasti, sem ugotovil, da se je vanjo s sprednjo šapo ujel dveletni medved.

Ker je bilo naboje v teh krajih težko dobiti pa tudi sila dragi so bili, sem hotel medveda pokončati brez puške. Psa sem pognal v nizek grmič, da bi medveda vznemiril, medtem pa sem ga nameraval ubiti s palico.

Kot blisk mi je medved s prednjo taco iztrgal palico iz rok in še preden sem se pripognil, da bi iz mokasina pobral nož, me je s šapo tako močno udaril po glavi, da sem se nezavesten zgrudil po tleh.

Prav gotovo bi me bil medved začel obdelovati s svojimi ostrimi zobmi, če ga ne bi bolj skrbelo, kako se bi izmuznil iz zanke.

Žena mi je pozneje povedala, da jo je skrbelo, ker me tako dolgo ni bilo nazaj in me je zato začela iskati. Ko je zaslišala pasje lajanje, je namudoma prišla do pasti in ustrelila medveda. Potem je odšla domov po ročne sani, me naložila nanje in odpeljala domov. Šele po dveh urah sem se zbudil iz nezavesti, glava pa me je še ves mesec neizmerno bolela. O, kolikokrat se je žena iz mene norčevala zaradi tistega medveda!

Na Aljaski sem z drugimi iskalci zlata delal v Circle Creeku. Eden izmed mojih sodelavcev je imel terierja, ki me je zelo rad.

Nekega dne sem se moral z dela vrniti v tabor po neko stvar. Brez orožja, brez noža ali palice sem se napotil na miljo dolgo pot. Psiček pa je počasi capljal za mano.

Šel sem ob potoku proti dolini. Ko sem prišel na vrh nekega griča, sem na drugi strani doline videl ogromnega medveda. Istočasno ga je tudi pes opazil. V strahu, da se bo psiček od navdušenja zagnal v medveda, sem ga prijel v naročje in držal za gobec, tako da ga ne bi vznemirjal z lajanjem. Potem sem se pognal v vodo in šel po sredini potoka proti taboru. Za ovinkom sem se skril za skalo in pogledal nazaj, kaj počne medved. Kosmatinec, ki je bil poprej mirno obiral jagode, je zavohal mojo sled in se pognal v vodo. Šele tedaj sem ugotovil, da je bila medvedka. Sklepal sem, da mora imeti nekje v bližini mladiče. Enega smo bili poprej že večkrat opazili blizu tabora. V skrbi za mladiča je medvedko moja prisotnost močno vznemirila. Po vonju je šla za mano do potoka, tam pa je v vodi izgubila sled. Šla je nazaj po sledi, v smeri, od koder sem prišel.

V strahu sem s psom v naročju na vso moč bežal proti taboru. Kuhar McDonald me je vprašal, čemu nosim psa v naročju. Bil sem še vedno tako preplašen, da nisem mogel izdaviti besede. Pogledal sem v naročje in opazil, da je pes mrzel kot mrhovina. V strahu sem ga bil po nesreči zadavil.

Tudi mene je dušilo. Tako strah me je bilo. In tega me niti ni bilo sram priznati. Od preplaha sem komaj požiral slino, kuhar pa me je še kar naprej nadlegoval z vprašanji. Končno sem le izdavil: "M-m-m-m-medved!"

McDonald je vzel puško in odšel v gozd. Dobil je skoraj štiristo funtov težko zverino.

Bil sem v Keewatinu, na obrobju Golega ozemlja. Neko popoldne sem veslal kanu do svoje koče na obali jezera Kasba. Ker so bila vrata koče na stežaj odprta, sem se nemudoma odpravil, da stvar raziščem. Pri tem pa sem pozabil puško v čolnu.

Ko sem stopil do praga, se je sredi koče velika medvedka postavila na zadnje tace in me gledala naravnost v obraz. Prepričan sem bil, da me bo napadla, a se od strahu nisem mogel umakniti. Lasje so mi šli pokonci, tako da se mi je kar klobuk dvignil.

Koča je imela samo eno okno, ki je bilo prekrito z jelenjo kožo. Medvedka je brž strgala kožo in vrgla mladiča skozi okno. Potem se je obrnila proti meni in grozeče zarjovela. Jaz sem še vedno stal na pragu kot okamenel.

Medvedka je še druga dva mladiča zmetala skozi okno, nakar se je obrnila, me prodorno pogledala in zarenčala, da so se ji zasvetili ostri beli zobje. Nazadnje je še sama odšla za mladiči skozi okno.

Šele tedaj sem se predramil iz omotice in stekel po puško. Medvedka je bila še tam, ko sem se vrnil. Od nervoze sem bil sila neroden, tako da sem komaj sprožil puško. Čeprav se mi je medvedka smilila, sem jo kljub temu ustrelil. Njena koža je bila namreč zelo dragocena. Poleg tega pa sem tudi meso močno potreboval.

Eskimi na Otoku sv. Nikolaja, ob arktični obali Sibirije, pobijajo medvede s sulicami, kar ni lahko opravilo. Pri njih sem namreč nekoč prezimoval in sem se z domačini udeležil lova, vendar sem poboj medvedov prepustil izkušenim domačinom.

Kako so lovili medvede?

Če so ugledali medveda, so se skrili za skalo in tam počakali, da je šel mimo. Potem ga je Eskim zadel s puščico, ki jo je medved takoj izpulil in prelomil. Lovec je vanj izstrelil še eno puščico. Tokrat se je medved od jeze obrnil, da bi videl, kaj ga nadleguje. V tistem trenutku se je Eskim pognal iz skrivališča za medvedom, noseč v roki iz mroževih oklov izdelano sulico, tako da se je medvedu, ki se je silovito pognal proti Eskimu, zasadila naravnost v srce.

Do tu je šlo tisti dan, ko sem šel z njimi na lov, vse v redu. Lovci so izstrelili določeno število puščic. Medved se je obrnil in se z vso silo nasadil na sulico. Na žalost pa je suličarju spodletelo in se ni mogel pravočasno umakniti. Še preden se je od sulice zadet medved zgrudil po tleh, je Eskimu z ostrimi kremplji razparal trebuh.

Morda se bo kdo vprašal, kje sem bil tedaj jaz. Bežal sem, kakor daleč so me noge nesle, in še sem gledal, kam bi se umaknil. V rokah sem imel samo majhno koščeno sulico, pa še ta mi je iz strahu padla na tla.

Medved je seveda takoj poginil, Eskima pa smo še živega prinesli do doma, kjer je v nekaj urah umrl.

Nekega dne sem v Keewatinu veslal s kanujem po manjšem potoku, ki se je izlival v reko Ennadai. Rad bi namreč ujel kakega jelena.

Proti večeru sem prišel do nekaj čevljev globokih slapov. Že sem si naložil čoln na rame, da bi ga prenesel na drugo stran slapov, ko sem nekaj čevljev pred sabo zagledal medveda. Spustil sem kajak, pograbil puško in sprožil. Medveda sem zadel, toda ne v srce. Nekaj časa sem mu sledil, da bi ga z drugim strelom pokončal.

Prav tedaj se je pojavil pred mano neki Chipewyan in kričal, da je to njegov medved. Planil je proti medvedu, da bi prišel pred mano do njega. Ubogi Indijanec niti tega ni opazil, da je medved od jeze sam sebe grizel. To je zanesljiv znak, da je zver do kraja razjarjena.

Ko se mu je Indijanec približal, je žival planila nanj. Začela sta se metati po tleh, tako da ni bilo moč razločiti, kdo je kdo. Streljati v tem primeru nisem mogel. Izvlekel sem sekiro, pa mi tudi s tem orožjem ni uspelo osvoboditi Indijanca. Končno sem oba porinil v vodo v upanju, da bosta od preplaha spustila drug drugega. In res se je tako zgodilo. Izkoristil sem tisto priložnost, da sem medveda ustrelil.

Mogoče sem napravil napako in bi bilo bolje, da bi ukrotil Indijanca. Namesto da bi mi bil hvaležen, da sem mu rešil življenje, se je bedak spravil nadme, češ da sem jaz kriv vse te nesreče.

Še en nesrečen primer: V Frog Portageu, ob reki Churchill, sem ustrelil medvedko, njene tri mladiče pa prinesel domov.

Enega sem dal Chipewyanu, ki mi je za medvedka dal dve pižmovi koži, ki sta tedaj veljali po dva dolarja. Drugi je ušel skozi okno, tretji pa se je povsem udomačil.

Teddy je postal sijajen črn medvedek. Spal je pri moji triletni hčerki in jo je tudi čez dan kot kužek vsepovsod spremljal. Pri hiši smo ga imeli približno dve leti, pa z njim ni bilo nobenih problemov.

Nekega dne sem zunaj pred hišo sekal drva, hčerka pa se je kobalila po medvedu, ki je sredi sobe ležal na hrbtu.

Nenadoma je medved čudno zarenčal, dekletce pa je prestrašeno zajokalo. Ko sem uvidel, da je medved zasadil svoje ostre kremplje hčerki v vrat, sem planil skozi vrata in medvedu s sekiro razbil lobanjo.

Hčerkine rane sicer niso bile hudo globoke, brazgotine pa bodo ostale vse življenje.

Severni medved je še bolj neumen kot druge vrste medvedov. Vedno mora biti po njegovo. Nobenemu ne priznava nikakršne pravice. Če zgradiš kočo, kjer je medved navajen hoditi, še zlasti, če so vrata na tisti strani, iz katere medved navadno pride, bo šel kosmatinec po svoji ustaljeni poti naravnost čez vrata v kočo in čez nasprotno steno ven. Če mu vodno pot ovira čoln, bo krenil raje preko kajaka ali kanuja, kot da bi se oviri umaknil.

V zalivu Cockburn Bay, na bregu reke Back, sem nekega dne nastavil mrežo za ribe. Ko sem šel lovit jelene, sem ženi naročil, naj pazi na mrežo.

Tako je žena redno vsak dan pregledovala mrežo. Nekega dne, ko je pobirala ribe iz nje, je po vodi proti njej priplaval beli medved. Žena ga je previd-

no opazovala. Upala je, da se ji bo umaknil, pa je zver položila svoji težki šapi na kajak. Še sreča, da je imela žena v kajaku sekiro in da jo je v tistem trenutku znala uporabiti. Krepko ga je udarila po nosu, ki je medvedova ahilova peta, in že je izginil pod vodo. Ko je spet priplaval na površje, mu je zadala še en udarec po nosu. Seveda ni smela premočno zamahniti, sicer bi se ji čoln prevrnil. Toliko časa ga je tolkla po nosu, da je končno mrtev obležal v vodi.

Medvedi niso vedno pripravljeni za napad, še zlasti ne, če jih presenetiš. Tedaj raje kar se da hitro izginejo. Včasih sem jim nalašč nagajal.

Neko poletje sem z eskimskim prijateljem Atootno potoval po reki Kazan. Na kraju, kjer se je v reko zlival majhen potok, sva ugledala črnega medveda, ki je v vodi lovil ribe.

Veter nama je pihal v obraz, tako da naju medved ni mogel zavohati. Po vsej verjetnosti naju ne bi niti opazil, če ne bi namerno zbudila njegove pozornosti. Pri sebi nisva imela nobenega orožja, razen dveh nožev in sekire. Mesa tisti čas ravno nisva potrebovala, zato nama ni bilo do tega, da ga ubijeva.

"Glej, kako ga bom preplašil," sem se pohvalil prijatelju.

Počasi sem se mu približal. Bil je preveč zaposlen z ribami, da bi me opazil. V zabavo sebi in prijatelju sem hotel medveda prekucniti v vodo, da bi se skotalil po nekaj čevljev visokih slapovih.

Ko sem se ga z rokami dotaknil, da bi ga porinil v vodo, mi je noga spodletela. Čvrsto sem se prijel za njegovo dlako, da sem ujel ravnotežje. Medved je preplašen hotel skočiti na drugi breg potoka, a mu zaradi moje teže ni uspelo. Tako sva oba padla v deročo vodo. Še vedno sem ga tesno držal za dlako, medtem ko je kosmatinec spretno plaval, da si reši življenje. Na drugem bregu potoka je skušal splezati po gladkem kamnu, pa mu tovor na hrbtu tega ni dopuščal. Nekajkrat je poskusil, pa mu je vsakič noga spolzela nazaj v vodo.

Stari Atootna je na drugem bregu poskakoval od veselja. "Spusti ga! Spusti ga!" je kričal.

Končno se je medved ozrl preko rame, da bi videl, kaj se mu je prilepilo na hrbet.

Ker sem se zavedal, da mu ne bo uspelo splezati na skalo, dokler ga bom vlekel za kožuh, sem se v primernem trenutku izpustil. Še preden sem se pobral iz vode, jo je rjavec ucvrl preko planote.

Ko sem priplaval na drugi breg reke, me je Atootna vprašal, zakaj nisem medvedovega kožuha že prej izpustil. "V tistem trenutku mi to ni prišlo na misel," sem mu odvrnil.

Reka Cochrane teče med jezeri Raindeer in Hachet. Z nekim Chipewyanom sva presenetila medveda, ko se je mastil z mravljami.

Že od daleč sva ga ugledala, kako je praskal po starem smrekovem štoru in iskal svoje žrtve. Ker nisva potrebovala mesa, sem se hotel z medvedom samo malo pozabavati.

S tal sem pobral kos starega preperelega brezovega štora, na katerem se je držalo še polno zemlje. Štor sem previdno držal nad glavo in ko sem se medvedu približal, sem les s treskom vrgel zverini na hrbet. Štor se je razletel v prah, medved pa je na smrt prestrašen zbežal v grmovje.

Z Indijancem sva se do onemoglosti nasmejala.

Uboj ni umor

Eskimski jezik nima besede za umor, čeprav se to, kar civiliziran svet pravi umor, tudi tam včasih dogaja. Navadno je tako dejanje rezultat maščevanja in ga pogosto spremlja policijsko preganjanje. Začuden Eskim se znajde pred belim sodnikom in nima niti pojma, kaj sodni proces pomeni. Kmalu se spet znajde med svojim ljudstvom in se ponaša, kot da se ni nič zgodilo.

V zalivu Chesterfield sta nesrečno končala dva angleška raziskovalca, ki sta najela Eskime za vodiče. Vse je bilo v redu, dokler jih nista Angleža začela preveč izkoriščati. Eskimi iz Keewatina, Franklina ali iz katerega drugega predela se ne pustijo goljufati. Sicer pa je čudno, da sta si Angleža kaj takega dovolila, kajti ljudje iz starega sveta so navadno zelo prijazni z domačini.

Atowak in Kooniak sta prebivala ob spodnjem toku reke Kazan. Več let sem se z njima osebno poznal in lahko rečem, da sta bila odlična primerka tega zgodovinskega naroda.

Ob jezeru Baker sta napregla pasje sani, da bi Angleža in njuno zalogo prepeljala preko Golega ozemlja. Psi so bili vpreženi po eskimsko: vsak s svojo vrvjo in glede na različno dolžino vrvi so psi pri vleki tvorili eno samo dolgo vrsto. Do prepira je prišlo zjutraj, ko so bili psi že napreženi. Starejši Anglež je ukazal Kooniaku, naj vpreže pse po indijansko, drugega za drugim. Eskima nista imela mroževe vrvi za indijansko vprego, sicer pa jima tudi ni bilo všeč, da sta ju Angleža učila. Ker sta vztrajala pri svojem, je Anglež dal Kooniaku krepko brco s svojim trdim škornjem.

Koonik mu je brez pomisleka zasadil sulico v srce, tako da je bil na mestu mrtev. Mlajši belec je hotel pobegniti, pa ga je Atawak zadel s puščico.

Policija je hitro izvedela za umor in aretirala Eskima. Odpeljali so ju s čolnom do Forth Nelsona, od tam pa s kanujem do Hudson Baya in potem z vlakom v The Pas.

Na sodišču so jima razložili zakon belcev in jima naročili, da kaj takega ne smeta več storiti, potem pa so ju odpeljali nazaj v Chesterfield, kjer so ju spustili na prostost.

Leto pozneje sem govoril s Kooniakom, ki ni imel pojma, kaj je pomenilo tisto sojenje. Še tega ni razumel, zakaj mu niso dali dovolj čaja za popotnico.

Misijonarja sta pri reki Back najela Eskima, Sini-siaka in Oomiaka, da bi ju po reki Mackenzie prepeljala v Fort Norman.

Bili so že nekaj dni na poti, ko sta duhovnika hotela, da gredo mimo jezera Great Bear Lake, preko kraja, ki je za Eskime in večino Indijancev prepovedano ozemlje. Dežela plesočih duhov, kot so ta kraj imenovali, je verjetno povezana z nedavnim odkritjem radijeve rude. Eskima sta se vljudno in odločno uprla, da ne gresta prek tistega kraja. Iz svojih izkušenj z Indijanci sta se misijonarja poslužila korabača. Upala sta, da bosta Eskimoma z njim izbila trmo. Pa se je vse skupaj nesrečno končalo. Sini-Siak je pograbil nož, Oomiak pa sulico in sta se spravila nad misijonarja, čeprav načeloma Eskimi bele duhovnike zelo spoštujejo. Hladnokrvno sta ubila duhovnika, pobrala njuno zalogo in se s pasjo vprego počasi odpeljala proti domu.

Po daljšem času ju je le dosegla roka pravice. Na otoku Victoria so ju končno aretirali policaji, v Calgaryju pa sta bila obsojena vsak na dve leti zapora. Policijski paznik ju je pospremil v Fort Norman, kjer sta pod policijskim nadzorstvom prestajala kazen.

Nekaj časa je bilo vse v redu, potem pa je postal Oomiak vse bolj nemiren, ko je opravljal razna dela za policaje. Nekega dne, ko je pestoval otroka, je pazniku, ki je udobno smrčal na kavču, previdno vzel pištolo in ga z njo obstrelil. Od takrat Oomiaka ni nihče več videl. Tudi jaz nisem o njem ničesar več slišal.

Sin-siak je svojo kazen ponižno odslužil in se je tako priljubil paznikom, da je bil imenovan za policijskega uradnika. Služil je kot prevajalec. Kot sem nazadnje slišal, je bil v Aklaviku, blizu ustja reke Mackenzie.

Včasih se zgodijo stvari, za katere policaji ne časopisi ne izvejo.

Nekega dne se je Eskim iz okolice jezera Kasba s svojo kožuhovino napotil v trgovsko postajo Fon-du-Lac ob jezeru Atabasca v severnem Saskatchewanu. Med potjo je naletel na dva Chipewyana, ki sta v tem predelu lovila kožuhovino.

Chipewyani, kot vsi drugi Indijanci, so zelo ubožni ljudje. Tudi ta sta zgledala zelo sirotna. S seboj sta imela samo dva sestradana psa. Nobene hrane. Nobene lovske opreme.

Lahko si zamišljam, kako sta se počutila, ko sta zagledala imenitno oblečenega debelušnega prebivalca Golega ozemlja, ki je razkošno sedel na saneh, katere je vleklo šest čudovitih eskimskih psov. Verjetno se jima je zdelo, da jima je sam Veliki duh poslal te zalite živali v odrešenje.

Ker sta bila pač dva, sta z lahkoto vrgla Eskima s sani in mu ukazala, naj pred psi dela sled, medtem ko sta se sama udobno namestila na njegove sani.

Ko so se zvečer utaborili, je moral Eskim opraviti najtežja dela. Namesto majhnega ognja za pripravo čaja je moral pripraviti celo grmado. Že to, da je moral nasekati toliko drv, se mu je upiralo, ko pa sta mu Indijanca ukazala, naj vse zmeče na ogenj, se je preplašil, da ga bosta ubila in na grmadi sežgala.

Kričaje sta mu Indijanca vrgla obtolčen čajni lonec in pokazala na potoček, kjer se je v blatni tolmun stekala voda iz slapa. Eskima je pogrelo od jeze, a je kljub temu vzel čajnik in se lotil dela. Tako je bil razkačen, da ni

vedel, kaj bi storil. Zraven kupa njegove kožuhovine je bila ob drevesu prislonjena puška. Brez pomisleka jo je zgrabil in dvakrat zaporedoma ustrelil. Tako sta Indijanca žalostno končala.

Eskim se je po enem tednu vrnil peš domov. Bil je namreč tako srečen, ker je ušel gotove smrti, da je v navalu navdušenja pozabil na svoje pse in na kožuhovino. Z njim sem govoril nekaj dni po tem dogodku, ko je prišel na jezero Ennadai. Niti malo se ni zmenil za zakone belcev. Pozneje sem izvedel, da je na jezeru Sleigh od lakote umrl.

Poleg teh umorov pa sem slišal še za bolj čudne primere.

Nekoč sem prezimoval ob ustju reke Back, v predelu, ki se imenuje Cockburn Bay. Z eskimskim prijateljem Kagootie-kamijem sva šla tja, ker sva slišala, da je tam moč dobiti zlato posodo. Pa tista posoda ni bila nič drugega kot čolničku podobni bakreni krožniki. Ker je bilo tisto jesen tam veliko severnih jelenov, sem se odločil, da bom tam ostal čez zimo in lovil bele lisice.

Iz kamenja in naplavljenega lesa sem si zgradil zasilno kočo, kakih trideset milj proč od naselja Eskimov. Ko je zapadel sneg, je prišel še Kagooti-kami in si zgradil iglu tik ob moji koči, da je bilo videti kot nekakšna vzhodna veranda moje koče.

Eskim je imel s seboj dve ženi, kar me seveda niti malo ni motilo, saj smo se vsi lepo razumeli. Lisic je bilo tisto zimo obilo, tako da sva oba imela uspešen lov.

Neko jutro, ko sem se odpravljal na lov, sem opazil, da je Eskim s svojimi psi vred izginil. Žensko sem vprašal, kam je šel, pa mi ni nič odgovorila.

Čez štiri dni se je moj eskimski prijatelj zadovoljen vrnil s čednim enajstletnim dekletom, ki naj bi bila njegova tretja žena. Nič ga nisem spraševal, sam mi pa tudi ni povedal, kako in kje jo je dobil. Na tistem golem, kamenitem, zamrznjenem svetu prav gotovo ne.

Mesec dni pozneje je Kagooti-kami spet skrivnostno izginil za dva dni. Ko sem skrivaj pokukal v iglu, sem videl, da si je pripeljal kar dve novi ženi.

Ko sva se zunaj srečala, me je kar malo čudno gledal, ker je verjetno pričakoval, da mu bom kaj rekel. Pa sva se pogovarjala, kot da se ni nič nenavadnega zgodilo.

Tudi za Eskime je bilo njegovo početje nenavadno. Ne število žena, pač pa način, kako jih je dobil. Po vsej verjetnosti jih je ukradel, kar je velik prekršek v eskimski postavi, saj si vendar Eskim lahko kupi ženo za pipo tobaka ali za nožiček.

Sprva je zgledalo, kot da se ženske lepo razumejo, vendar je bilo moč opaziti čudno napetost, ki je vladala med njimi. Ni bilo dolgo, ko je izbruhnil prepir.

Teden po tistem, ko je Kagooti-kami pripeljal zadnji dve ženi, sem sedel na pragu svoje koče, kjer je bil obenem tudi stranski vhod v iglu. Pogovarjal sem se s Kagooti-kamijem, ki je bil zvit na snežni klopi na moji desni strani. Ženske so bile zunaj. Nenadoma se je snežna plošča, ki je služila za sprednji

vhod v iglu, zrušila in pred nama se je po vseh štirih splazila v iglu človeška postava. Ko se je vzravnal, sem prepoznal Kagooti-kwaja, Eskima iz bližjega naselja. Spogledali smo se, potem pa je Kagooti-kwa spregovoril:

"Hočem nazaj svoji ženi!"

Sledil je trenutek mučne tišine. Vzdušje je bilo tako napeto, da mi je kar v ušesih zašumelo. Potem sta Eskima planila drug v drugega in se spopadla sredi igluja. Kagooti-kwa je samo zajamral in se zvrnil vznak po snegu, ker mu je Kagooti-kami razparal trebuh.

Od groze sem skoraj okamenel. Potem pa sem le zbral nekaj poguma in pogledal Kagooti-kamija, ki je bled kot sneg ravnodušno sedel nazaj na klop in zmagoslavno izjavil: "Sem ga dobil, a ne?"

Nato se je zvrnil po snegu in za vedno umolknil. Kagooti-kwajev mroževinast nož mu je prebodel srce.

Eskima smo pustili, kot sta obležala, iglu pa smo z vseh strani s snegom zasuli. Še sedaj mi je žal, da nisem vzel Kagooti-kamijevega noža. Imel je namreč čudovito izrezljan ročaj.

Stari Koogalik ob reki Thelon je imel izpahnjen levi kolk. Ta hiba mu je ostala od takrat, ko je padel po skali, noseč ubitega jelena. Dolgo časa je šepal, potem pa se je izmislil, da bo ob pomoči treh žensk sam spravil kost nazaj v sklep.

Tako je nekega dne ukazal ženskam, naj zavežejo kožnato vrv, ki je bila močna kot železo, okoli skale, drugi konec pa naj prinesejo njemu v šotor. Potem jim je ukazal, naj okoli njegovega levega in desnega gležnja zavežejo vrvi in jih zunaj kar se da močno povlečejo, dokler jim ne bo dal povelja, naj prenehajo.

In res so ženske pozorno sledile njegovim navodilom. Tri 150-funtske eskimske ženske bi lahko izvlekle pol ducata uradnikov iz Adelaide ulice. Na vse kriplje so vlekle vrvi, Koogalik pa se ni oglasil.

Po polurnem naporu so se končno odločile, da popustijo vrv in pogledajo, če se je kost naravnala nazaj v sklep. Šele tedaj so opazile, da si je Koogalik zavezal drugi konec vrvi okoli vratu. Glava mu je obtičala kak čevelj stran od ramen.

Mizerija starih ljudi med temi kanadskimi prebivalci se verjetno zdi civiliziranemu človeku grozna, toda Eskimi gledajo drugače na te stvari.

Nini je živel na polotoku Boothia. Dobro sem ga poznal. Bil je izredno dober starček. Neko pomlad, ko sem prišel spet okrog, ga nisem več opazil. "Kje je Nini?" sem vprašal druge Eskime. Pokazali so mi z ledom zadelan iglu in takoj mi je bilo vse jasno.

Ko možu poidejo moči in ni več sposoben, da bi izvrševal dolžnosti, ki so za Eskime življenjsko pomembne, je čas, da se umakne.

Tako so tudi za Ninija zgradili iglu, komaj tako velik, da se je starec lahko zavlekel vanj, potem pa so s snegom zadelali vrata in špranje. Da ne bi v iglu pronical zrak, so ga od zunaj oblili z vodo, ki se je hitro spremenila v plast ledu. Spomladi pa so volkovi in krokarji pospravili ostanke.

Nekaj podobnega se je zgodilo tudi nekemu mlademu Eskimu.

Tigaak je živel ob reki Back. Na lovu si je poškodoval hrbet, tako da je potem lahko samo po štirih kobacal, v čolnu pa je veslal kot zdrav in čvrst možak.

V sezoni lova je vedno sodeloval kot gonjač. Dejstvo, da je bil še zmožen za lov, ga je držalo pri življenju.

Neke jeseni pa ni več mogel na lov, zato ga je zadela ista usoda kot starega Ninija. Sprejel jo je radevoljno in brez kakršnega ugovarjanja.

Ženske podobno trpijo, a ne tako dolgo. Njihova filozofija jim prihrani leta nepotrebnega trpljenja.

Oogli je živela v naselju ob reki Back in je bila najstarejša od treh žena. Bili so sila težki časi. Jaz sem tedaj z Eskimi lovil tjulnje, vendar sem se pravočasno umaknil. Njihovo skupino pa je doletela strašna lakota.

Tedaj se je Oogli pregrešila. Čeprav je bila stara in so ji bili zobje že čisto izrabljeni od žvečenja mokasinov, bi lahko vendar še nekaj let živela, če je ne bi dobili, ko je ukradla hrano, namenjeno za otroke. V času lakote gre namreč zadnji grižljaj hrane za najmlajše.

Ker se je torej Oogli pregrešila, jo je njena boljša polovica pokončala s sekiro.

Aaktia, ob reki Dubawnt, je bila ena redkih žrtev ljubosumja. Bila je že stara, brez zob, toda ker je bilo dovolj mesa, ni bila nikomur odveč.

Nekega dne je gospodar pripeljal v iglu trinajstletno dekletce, ki si jo je bil kupil za ženo. Ne vem, kaj je prijelo starko, da je na ves glas protestirala in se s tem osramotila pred vsemi normalno mislečimi Eskimi.

To njeno čudno obnašanje je zahtevalo drastične ukrepe. Stari Eskim jo je brezsrčno izvlekel za lase iz igluja in jo zunaj s kamnom ubil.

Spominjam se tudi neke Eskimke po imenu Aatek ob spodnjem toku reke Kazan, ki je imela isto slabost kot mnoge njene bele sestre. Dala se je bila nekemu potujočemu Indijancu. S tem je prekršila kar dva zakona, prvič, ker je Indijanec ni pošteno kupil, drugič pa, ker se je sploh mešala z Indijancem.

V pretepu nisem mogel razločiti, kdo ji je z veslom zadal smrtni udarec.

Pri izviru reke Kazan sem bil priča edinemu primeru namerne krutosti, ki se je pripetila na Golem ozemlju.

Tam je živela dvanajstletna deklica, za katero so vsi verjeli, da je obsedena od hudobnega duha.

Kot je navada, jo je mati že ob rojstvu prodala drugi Eskimki za ženo njenemu sinu. Potem pa je ta nenadoma umrl. Ker dekleta ni več potrebovala, jo je naprej prodala. Spet je bodočega moža doletela nepričakovana smrt. To se je še nekajkrat ponovilo, dokler niso končno dekletca proglasili za obsedeno.

Tako je bila uboga deklica zavržena in je postala sirota vseh sirot. Opravljati je morala najtežja fizična dela. Živela je zunaj, s psi in se je pri njih tudi hranila. Eskimi so jo krivili za vse njihove nadloge. Kadar je koga doletela

bolezen ali če kdo ni imel sreče pri lovu, se je neusmiljeno znesel nad dekletom.

Nekega dne so jo tako pretepli, da se ubogo revšče ni moglo več pobrati. Eden izmed Eskimov, ki je imel nekoliko več srca kot drugi, jo je do kraja pokončal in jo s tem odrešil posmeha in muk. Tako je njen strpinčen duh splaval na cvetlične livade onostranstva.

Sicer pa so Eskimi krepka rasa ljudi: veseli, lojalni, pošteni in delovni ljudje. V mnogih primerih so celo še bolj moralni kot belci.

Še najbolj sem bil ganjen, ko sem videl, kako skrbijo za otroke. Vsa najboljša hrana gre zanje. V času lakote, ki je pri njih zelo pogosta, hranijo zadnjo zalogo za njih. Otrok ne pretepajo in so jim vsi sila naklonjeni.

Tudi v svojem razkošju mislijo na otroke. Nekoč sem videl staro Eskimko, ki je na hrbtu v všitku svoje krznene *parke* nosila majhno dete. Kadila je svojo staro pipo. Od časa do časa jo je dobro razpihala in jo preko rame pomolila malčku pod nos. Ubogi človeček je z ročicami lovil dim, dokler se mu niso oči zasolzile.

Otroci se morajo roditi na ledu

Z ženo sva se imela kar dobro v najini kameniti, z mahom zadelani koči na obali jezera Dubawnt v Keevatinskem okrožju, dokler niso prišli Eskimi. Kar dvanajst družin, okoli petdeset duš, se je priselilo v najino okolico, ker so sklepali, da nama zaradi moje spretnosti s puško in sulico ne manjka mesa.

Glavna čreda severnih jelenov se je tisto leto selila malo vzhodno od moje koče, tako da sem si z lahkoto zagotovil zalogo mesa zase in za ženo. Toda, ko je prišla gruča lačnih Eskimov, ki so s sabo pripeljali še bolj lačne pse, sem vedel, da nama slabo kaže. Med Eskimi je namreč meso skupna last, čeprav niso nikoli slišali za Lenina in Stalina.

Že sem izdelal načrt, kako bi se znebil lačnih Eskimov, ko je s pogorja nad reko Back prišla še druga skupina Eskimov. Ti ljudje prekosijo še krokarje in rosomahe, če kje zavohajo meso.

Na vsak način bi se jih rad otresel, ker je žena pričakovala otroka in vsaj nekaj časa ne bi mogla potovati. Poklical sem Gootaka in Peemahooka in jima svetoval, naj gresta pogledat v Kazan, če je tam kaj mesa.

Tako so Eskimi poslali izvidnico v Kazan, da bi ugotovili, če se splača seliti tja.

Medtem se je moji ženi približal čas poroda. Ni mi preostalo drugega, kot da sem šel po pomoč k mojim najbližjim sosedam, ki so prebivale v svojih snežnih iglujih na jezeru, kakih sto metrov stran od obale.

Ko sem odrinil ploščo zamrznjenega snega, ki je služila za vrata, sem ugledal Geelakik in Koologi, ki sta med opravljanjem žvečili stare mokasine. Zaprosil sem ju, če bi prišli ženi na pomoč.

Verjetno bi moral že poprej omeniti, da živijo Eskimi v prepričanju, da morajo biti otroci rojeni pozimi, in to na ledu.

Bilo je ravno 31. decembra, tako da je bil vsaj en pogoj za srečen porod izpolnjen.

Tudi Eskimki sta bili pripravljeni pomagati, seveda pa sta postavili svoj pogoj.

"Pripelji jo sem, pa ji bova z veseljem pomagali. Če se otrok ne rodi na ledu, prinaša vsem nesrečo."

Imel sem veliko pomislekov, da bi ženo v takem stanju selil v tiste mrzle snežene koče. V moji je bilo lepo in udobno, saj sem imel zložljiv železen štedilnik in veliko zalogo suhega mahu za kurjavo pa seveda dovolj mehkih živalskih odej. Zavedajoč se problemov, nisem vedel, kako bi odločil.

Po ustaljeni navadi Eskimi namreč zavržejo vse otroke, ki niso rojeni na ledu, ker menijo, da so tisti otročiči, ki se rodijo na kopnem, obsedeni od hudobnega duha in da prinašajo nesrečo vsemu rodu.[1] Njihovo praznoverje je tako močno, da ne trpijo nobenih izjem, ki bi na ta način izzivale božanstvo. "Kaj, če bi se jih le dalo prepričati, da ne bo nobene nesreče, če se dete rodi na kopnem," sem pomislil, "saj me Eskimi vendar imajo za 'Gospodarja Golega ozemlja'?"

Odločil sem se, da Jean ne bo zapustila koče, četudi je to pomenilo, da Eskimki iz strahu pred božjo kaznijo nista hoteli priti ženi na pomoč. Brez ugovarjanja sem odšel domov.

Toda stvar s tem še ni bila rešena. Uro pozneje naju je obiskala delegacija Eskimov, ki sta jo vodila Atootna in Aagli-goonik.

Z daljšim, nerodnim priklanjanjem in mahanjem z rokami so mi hitro dopovedali, da v takih stvareh ne smem sam po svoje odločati.

Zgrabila me je jeza in sem jih s silo pognal čez prag. Presenečeni nad mojo trmasto odločitvijo so se mirno pobrali v svoje igluje.

Popoldne je bilo sorazmerno mirno, zvečer pa so se ponovno vrnili z ženami, otroki in psi in pred mojo kočo protestirali, dokler jih nisem na silo odgnal. Ne da me ne bi mogli fizično ukrotiti, toda Eskimi so se me čudno bali. Verjeli so namreč, da imam nadnaravno moč.

Pri porodu je šlo vse po sreči, tako z ženo kot s hčerko. V navdušenju sem čisto pozabil na Eskime, toda proti jutru me je spet začelo mučiti vprašanje, kaj bodo z nami naredili.

Potem mi je čisto po naključju prišla na misel zvijača, kako bi jih prevaril. Ko sem pred pečko sede zadremal, sem po nesreči zadel z roko ob žareče železo. Na srečo sem roko dovolj hitro umaknil, da se nisem preveč opekel. Ta dogodek mi je bil dragocena izkušnja, da sem izdelal načrt, kako bom rešil hčerko.

[1] To prepričanje ne velja za vse Eskime, pač pa za tisto skupinico, ki si je verjetno iz lastnih izkušenj ustvarila ta tabu.

Za izvedbo sem potreboval nekaj vročih kamnov, zato sem gledal, da sem jih imel v pečici vedno pri roki.

Vedel sem, da tudi videz mojega otroka ne bi bil Eskimom preveč všeč. Eskimski otroci so namreč ob rojstvu brez las in imajo oči še nekaj dni po rojstvu zaprte. Toda naš otročiček je imel po vrhu glave goste črne kodre, očki pa so že takoj drugi dan žareli kot dva bisera.

Proti večeru je prišel stari Atootna, da bi videl, kako je.

"Se je otrok rodil?" je vprašal.

"Seveda. Z ženo in otrokom je vse v redu."

"Toda otroka je treba uničiti," mi je začel dopovedovati. "Če ga pustimo živeti, nam bo prinesel veliko nesrečo. Vsi bomo zaradi njega kaznovani. Moraš nam dati otroka, da ga odvržemo!"

"Atootna, ti se motiš," sem mu rekel. "Sicer pa se ravno sedaj posvetujem z Velikim duhom glede te pomembne stvari in me zato ne smeš motiti. Vrni se čez eno uro. Tedaj bom verjetno že imel kakšno sporočilo zate."

Te besede so ga popolnoma zadovoljile. Brez besed je odšel, jaz pa sem se hitro lotil dela. Nadel sem si nekaj parov usnjenih rokavic, ene vrh drugih, potem pa sem zložil razžarjene kamne v jamo v kotu koče, kar sem potem zadelal z jelenjimi kožami, ki sem jih imel dovolj na razpolago. Zložil sem jih tako, da je bila nad kamenjem luknja ravno tako velika, da je šla vanjo človeška roka. Potem sem pri vratih čakal, kdaj pridejo Eskimi.

Ko je prišla moška delegacija, sem jih takole pozdravil:

"Imel sem zelo resen in dolg razgovor z Velikim belim duhom, ki se je spustil k meni kot oblak dima. Ni mi dal nobenih nasvetov, pustil pa je sporočilo za vas. Naročil je, da pojdite v kot koče, kjer so shranjene kože. Tam vas čaka čudežno zdravilo. Če je mrzlo, vzemite otroka in ga uničite. Če je vroče, pustite otroka pri miru."

Skozi gost dim, ki se je valil iz smrdečih obžganih kož, sem jih popeljal v kot in jim pokazal, kam naj sežejo.

Drug za drugim so vtikali svoje gole roke v luknjo in jih strahoma umikali.

Moj načrt je uspel. Duh je spregovoril. Častitljivo so se Eskimi poklonili pred otrokom, ga pobožali po mastnih laseh in potem tiho in ponižno odšli od hiše.

Pozneje, ko sem zmetal kamne in ožgane smrdljive kože iz koče in odprl vrata, da je v notranjost pronicalo nekaj zdravega zraka, sem se pošteno nasmejal njihovi naivnosti. Res da sem jih z zvijačo ukanil, toda nekaj sem moral storiti, da sem ohranil dete pri življenju. Kot belec sem drugače gledal na ubogega otročička, ki je zadovoljno brcal pod toplo živalsko odejo. Moja vest mi ni dopuščala, da bi nebogljeno deklico nastavil na skalo, da jo krokarji živo razkljujejo, ali da jo kakšen rosomah odvleče, ali da bi dopustil, da jo Eskimi zašijejo v vrečo in zadušijo.

Potem ko sem jim dokazal svojo nadnaravno moč, se je stanje popolnoma spremenilo. Popoldne je prišla skupina Eskimov z najrazličnejšimi darili za

otroka. Mehka krznena oblačila, ropotuljice, ročno izdelan nakit in igrače so napolnile kočo.

Nekaj dni pozneje me je Atootna vprašal, kako je deklici ime. Med Eskimi je namreč navada, da mati poimenuje otroka po prvi stvari, ki jo vidi, ko stopi iz koče. Jean, ki je bila še vedno v postelji, mu je odgovorila, da je deklici ime Kablu-phaway (Hči belca).

Eskim ni bil preveč zadovoljen s tem imenom. Glede na čudežne dogodke okoli njenega rojstva je predlagal, naj ji bo ime Kablu-nahto-phawny-canalie, kar pomeni Čudežna princesa Golega ozemlja.

No, potem smo dobili sporočilo iz Kazana, da je tam dovolj mesa. Eskimi so takoj odšli tja, mi pa smo ostali še kak mesec. Ko nam je začelo primanjkovati živeža, sem naložil ženo in otroka ter preostalo meso na sani in se napotil proti 250 milj oddaljenemu jezeru Kasba.

Tja smo prispeli po desetih dneh. Toda ker tam nismo našli drugega kot oglodane kosti in prazne želodce Eskimov, smo šli še dlje do Brocheta, kar nam je vzelo še triindvajset dni. Seveda prenočevanje pod milim nebom v tem času ni bilo najbolj primerno, še zlasti ne za mesec dni starega dojenčka.

Novico o mojih čudežnih močeh so Eskimi po "mokasinskem telegrafu" še pred mano prinesli v Brochet. Med potjo se se sporočila seveda malo spremenila. Ko sem naslednjič prišel v Kazan in v Dubawnt, sem ugotovil, da je veljalo med tamkajšnjimi Eskimi prepričanje, da ima moja hčerka Inez mistično kri in da je zato čudežno znamenje Velikega duha. Njeno prisotnost so imeli neobhodno potrebno za dobrobit vseh eskimskih plemen v Keewatinu.

Moral sem jim obljubiti, da jo bom pripeljal nazaj, ko bo dvanajst let stara, ker da bo morala najprej v šolo, in potem, če bo hotela, se bo lahko sama vrnila v svoj rojstni kraj.

Nekega dne, ko smo živeli v Frog Portageu ob reki Churchill, kakih 900 milj od jezera Dubawnt, je prišel stari Atootna z manjšim spremstvom in me prosil, naj privedem hčerko nazaj, ker jim gre vse narobe, odkar je odšla. Lov je slab, bolezni veliko, skratka, da jih je Veliki duh zapustil.

Komaj sem jih potolažil, da se mala Princeska ne more kar tako vrniti, da pa bo pri Velikem duhu posredovala, naj uredi stvari za Eskime.

Divje svinje

Na Golem ozemlju in na Aljaski je medved sila nevaren, kot sem to na lastni koži izkusil, toda divji prašiči so še mnogo hujši, ker jih je sila težko ujeti. Pred nekaj leti sem potoval s kanujem od Arktičnega morja do Bahamskih otokov. Z mano so bili tudi moj partner Frank O´Grady , moja otroka in moji štirje eskimski psi. Divje svinje smo srečevali vsepovsod vzdolž obale - od Alabame, vzhodno od Mobil Baya, pa do Torpan Springsa na Floridi. Še

celo na Zahodnoindijskem otočju so razširjeni, vendar imajo tam manj možnosti, da se razmnožujejo kot v Ameriki, ker jih črnci sistematično pobijajo.

Divji prašiči iz Alabame, še zlasti tisti okoli Fort Morgana in Mobila, so najgrše živali, kar sem jih kdaj videl.

Kmetje v južnem predelu Severne Amerike res pretirano ne skrbijo za prehrano svojih živali. Prašiči s konjičastim hrbtom to dokazujejo. Te divje svinje, o katerih bom govoril, so potomci nekdanjih angleških prašičev, ki so se morali boriti za preživetje. V Fort Morganu divje svinje izhajajo iz svinj, ki so jih v dobrih starih časih vojaki gojili za svoje potrebe in so jih potem, ko se je vojska odselila, enostavno spustili.

Zgodovina Fort Morgana mi ni preveč znana. Pravijo, da so imeli pred davnimi leti Španci tam svojo postojanko. Danes je ta kraj popolnoma zapuščen. Veter se zaletava v prazne lesene barake in vanje nanaša pesek. Na začetku kanala je grd, zarjavel rdeč kovinski svetilnik. Goste pritlikave pahljačaste palme in nizke smreke, ki molijo iz visoke trave, dajejo tej pokrajini puščoben videz in so primerno zavetišče grozljivim divjim zverem.

Že njihova prehrana je nenavadna. Potreba je te divje zveri prisilila, da jedo vse, kar jim pride pod zob - školjke, morske zvezde, mrhovino, živali, ki jih voda naplavi na obalo, klopotače, ki predstavljajo skoraj tako veliko nadlogo kot svinje, in tisto nadležno travo, ki je kot zelena žica in verjetno nima kakšne posebne hranilne vrednosti.

Nekega dne proti večeru smo iz Fort Ganzeya veslali prek zaliva Mobil Bay. Kake štiri milje pred Fort Morganom smo se ustavili in postavili šotor blizu nekih barak. Pa je prišel k nam možak, ki se je predstavil za oskrbnika, in nam povedal, da je protizakonito postaviti šotor v predelu, ki ga je od obale ločeval zaščitni zid. Končno sem ga le prepričal, da nam je dovolil ostati tam. Oskrbnik je z ženo živel v vogalu razpadajoče barake. V drugi baraki je živel telegrafist, ki je vzpostavljal zvezo z ladjami, ki so plule mimo. Potem sta bila tam še oskrbnik svetilnika in njegova žena. Čudno, da vlada ni imela tam še oskrbnika za divje svinje.

Ker je v te kraje redko zalezel kak tujec, so se domačini z nami hitro sprijaznili. Svetilničar nam je ukazal, da moramo imeti pse ves čas privezane, otrokoma pa je posebej zabičal, da se zaradi klopotač in divjih svinj ne smeta sama sprehajati po okolici. Na tihem sem se smejal njegovi skrbi za moje pse, saj sem vedel, kako dobro se znajo braniti pred zvermi. Seveda pa tedaj še nisem vedel, kako nevarne so divje svinje.

S psi sem prepotoval od Winnipega do Granite Falls v Minnesoti, povrhu tega pa še velik del Severne Dakote. Med potjo so me večkrat spravili v zadrego, ker so se spravili nad mnogo večje živali, če so le imeli priliko. Še zlasti v Severni Dakoti. Namreč, moji psi niso videli domačih živali, dokler nismo prišli na južno stran jezera Winnipeg. Do takrat je zanje vsaka žival pomenila divjačino - izvor hrane za preživetje. Še potem ko smo prišli v

Mehiški zaliv, niso znali razločevati živali. Če so videli ovco ali svinjo, so se neusmiljeno zagnali za njo. Nobena šiba in nobena ograja jih ni zaustavila.

Nekega dne, ko sem hodil za sanmi, se je vame nekaj zaletelo. Coffee, vodilni pes, je na poti ugledal svinjo in se je takoj zagnal vanjo. Še preden sem se pobral, so vsi štirje psi obkolili svinjo, ki si je v sredini oblizovala obgrižena bedra.

Kadar so se zagnali v ovce, je bilo videti kot snežni vihar. Še sreča, da so bili vsi kmetje, ki sem jih na poti srečal, razumljivi in dobrosrčni ljudje, sicer bi me to stalo precej denarja in sitnosti.

Pravzaprav sem hotel povedati le to, da so bili moji psi izkušeni in da so z lahkoto ugonobili mnogo večjo žival, zato so se mi opozorila oskrbnika svetilnika zdela kot nekakšna šala.

Prvo noč so nam gostitelji pravili obupne zgodbe o divjih svinjah: kako je divja svinja pokončala človeka, tako da je od njega ostala samo oglodana hrbtenica, kako je neki človek vzdihoval in kričal, ko ga je napadla ta zver, in se mu nihče ni upal približati, da bi mu pomagal. Po vsem tem, kar so nam povedali, bi človek mislil, da bi bilo za nas najbolje, da bi spali na vrhu svetilnika.

Drugo jutro je bilo vreme čisto morsko, toplo in megleno, tako da mi je poležavanje zjutraj odlično prijalo. Četa vojakov me ne bi spravila izpod odeje. Pa je prišel oskrbnik z opozorilom, da je vso noč kolovratil merjasec okoli barake in da je še vedno v okolici.

Svetilničarjeva žena, ki nam je zjutraj pripravila zajtrk, je pozabila celo na ananasovo pecivo, ki se je žgalo v peči, tako zagnano nam je pripovedovala zgodbo o tej poltonski zverini, zaradi katere se nekega dne, ko so bili vsi drugi odšli v Mobile, ves dan ni upala iz svetilnika.

Iz pripovedovanja je bilo razumeti, kot da nas ta mrcina komaj čaka. Frank se mi je samo hudomušno nasmehnil. Imela sva samo puško in nekaj nabojev, poleg tega sem imel še sekiro in pse. In če Coffe, Spot, Kazan in Lucky ne bodo vzdržali, niso vredni, da jih še naprej vlečemo s seboj.

Bilo je grozno vroče. Že nekaj časa sva s Frankom hodila, preden sva ugledala sveže sledi v vlažnem pesku. Na lov sem vzel samo Kazana in Spota, ker sem računal, da bova s Frankom hitro ugnala tistega divjega prašiča.

Prehodila sva komaj dve milji, ko je Spot nenadoma izginil v gozdič, Frank pa je bil s Kazanom že kake pol milje pred mano. Po dveh minutah sem zaslišal grozen glas. Že takrat, ko sem prvič pred leti slišal pumo na Vancuverskem otoku, mi je kri zledenela, toda tisto je bilo kot zvok orgel v primerjavi z renčanjem, ki je prihajalo iz gozdiča. Poklical sem Franka in pohitel za Spotom. Kakih trideset metrov pred mano je bila peščena jasa. Skozi oblake peska sem ugledal Spota, ki je z zobmi držal divjega prašiča za vrat. Pes je bil majhen, vendar neizmerno močan. Zaskrbelo me je, ko sem gledal, kako je prašič vrtel 90-funtskega psa, toda Spot ni hotel popustiti.

Hotel sem se jima približati, da bi udaril prašiča s sekiro, toda vrtela sta se tako hitro, da ga nisem mogel doseči. Potem je nekaj črnega švignilo mimo mene. Že sem se zbal, da je še drugi prašič prišel zverini na pomoč, pa sem ugotovil, da je bil Kazan. Zapodil se je prašiču v zadnjo nogo. Spot ga je še vedno grizel za glavo, tako da je prašič počasi začel izgubljati moči. Potem se je nenadoma zgrudil po tleh in se stresal v obupnih krčih. Verjetno ga je Spot zglodal do možganov.

Ko je prišel Frank s puško, strel ni bil več potreben. Prašiča sva izvlekla na obalo in potem sva ga ob obali vlekla do zaliva. Oskrbnik svetilnika ga je površno pogledal in rekel: "Ta je zelo majhen, počakajta, da naletita na velikega!"

Kljub temu sva bila na svoj plen ponosna, saj je bil to prvi divji prašič, ki sva ga ujela, čeprav sva jih že prej večkrat videla iz čolna, ko smo veslali po reki navzdol. Prašič je imel okoli tri palce dolga okla, izredno trdo kožo in dolgo, ostro črno dlako po vsem životu. Spot ga je instinktivno zadel na edino ranljivo mesto na telesu.

Po večerji sva šla kljub hudi vročini na sprehod ob obali, upajoč, da bi kje ugledala tistega velikega merjasca. Telegrafist nama je povedal, da se prašič po taki vročini ne giblje in da naj raje poskušava proti večeru.

Okoli sedme ure je prisopihal oskrbnik in povedal, da je bil merjasec za barakami. Prepovedal mi je spustiti pse, zato smo se moški sami s puškami spravili nad nevarno zver.

Frank je previdno čakal na svojem mestu, ko je pritaval mimo prašič. Počakal je, da se je obrnil, potem pa mu je pognal kroglo v glavo. Krogla se je odbila od trde kosti, prašič pa jo je, bolj od presenečenja kot od bolečin, ucvrl v gozdič.

S Frankom sva ugotovila, da najino orožje ni bilo primerno za to. Ves večer sva načrtovala, kako bi tega velikana ujela.

Drugo jutro sva zgodaj vstala in se napotila ob obali, kjer sva kmalu ugledala veliko mrcino. Frank je zgrabil za puško, jaz pa sem na prašiča pognal pse. Potem sva skočila na kamenito zaščitno steno in čakala. Psi so se mu že na polovico poti približali, ko se je merjasec obrnil. Pognal se je v beg, vendar so ga psi z lahkoto dohiteli. Z našimi psi je bil tudi svetilničarjev mali beli terier, ki je počasi capljal za *huskyji*.

To je bil boj! Ubogi mali terier je bil prva žrtev. Stari merjasec ga je zgrabil z zobmi in ga vrgel dvajset metrov daleč. Spot je merjasca grizel za ušesi, Coffe in Kazan pa vsak za eno nogo, Lucky pa ga je neuspešno poskušal zagrabiti za bok, vendar je bila koža pretrda, da bi lahko zasadil zobe vanjo.

Končno sta Coffe in Kazan pregrizla merjascu kito v nogi, tako da se je zvrnil po tleh. Tudi Spotu je uspelo, da je za ušesi pregrizel lobanjo in prišel do možganov.

S Frankom sva morala pustiti, da psi dokončajo svoje delo, kajti s puško ali sekiro se nama ni bilo mogoče približati zverini , ker je merjasec vrtel pse okoli sebe, kot da bi bile muhe.

Ko se je zver mrtva zgrudila po tleh, sva jo zavlekla na kameniti nasip. Ocenila sva, da je tehtala okoli 600 funtov. Drugo delo sva prepustila telegrafistu in svetilničarju.

Lucky je imel okoli deset prstov dolgo rano na hrbtu in manjšo na trebuhu, tako da sva ga morala nesti domov. Spot je imel razparano kožo na nogi in na prsih. Kazan in Coffee sta ostala cela, ker ju merjasec ni mogel doseči s svojimi ostrimi zobmi.

Najbolj čudno je bilo to, da je bila med bitko smrtna tišina. Niti merjasec niti psi se niso oglasili. To se mi je zdelo sila nenavadno. Za svinjo je menda normalno, da ne kriči med napadom, presenetilo pa me je, da psi niso lajali in renčali. Verjetno so porabili ves svoj napor za boj, saj niso imeli opravka z domačim prašičem.

Tudi svetilničarjev terier je bil grdo razmrcvarjen. Odnesla sva ga domov in mu zašila osem palcev dolgo rano. Na srečo se je kmalu izlizal.

Potem ko sva zašila psom rane, sva si ogledala trofejo. Merjasec je bil šest čevljev dolg in trideset palcev visok. Bil je mišičast in močan. Prav nič masten. Iz čekanov sta mu strlela okoli pet palcev dolga okla. In kakšno kožo je imel! Z veliko težavo smo ga spravili iz kože. Njegova koža na hrbtu je bila kot ščit, najmanj palec in pol debela.

Meso divje svinje je bilo neznosno. Še psi ga niso hoteli jesti, čeprav so se le redko odrekli svežemu mesu. Iz radovednosti sem nekaj mesa skuhal, pa je bilo tako trdo, da nisem mogel zasaditi noža.

Bitka s 600-funtskim merjascem je bila zame povsem nova izkušnja. Ker se nama je zdel lov na te zveri zanimiv, sva se s Frankom odločila, da še nekaj dni ostaneva na tistem mestu.

Naslednji dan sem se že bolj varnega počutil, zato sem vzel s seboj na lov tudi svojega sina Tonyja. Šla sva po peščeni poti, ki je vodila v Pensacolo. Nenadoma je iz gozdiča pritekla skupinica mladih divjih prašičkov, ki so jo preko ceste ucvrli na drugo stran v gozdič. Tony je tekel za njimi in enega ujel. Mladiček je bil skoraj čevelj dolg. Zgrabil sem kar dva, jih dal pod pazduho in ob njunem cviljenju odmaširal naprej.

Ker sem pričakoval, da samica ni bila daleč od mladičev, sem počakal Franka, ki je nekoliko zaostal. Tony pa je medtem izginil za ovinkom.

Kaki dve, tri minute sem čakal, ko je Tony na ves glas zakričal. Stekel sem za ovinek in kakih 30 metrov pred sabo zagledal pod pritlikavim borovcem divjo svinjo. Nagonsko sem se s prašički vred pognal na drevo, kjer je na veji že sedel preplašen Tony. To je bil dokaj čuden par pogumnih lovcev! Nebogljena sva brez orožja sedela na drevesu in klicala Franka. Prašički so cvilili, Tony pa je na ves glas hlipal. Tako sva čakala kakih petnajst minut, da je prišel Frank s puško. Uspelo mu je, da je s strelom zver toliko oplašil, da je zbežala. S Tonyjem sva splezala z drevesa in se s prašički vred napotila proti svetilniku.

Oskrbnik barak in svetilničar sta se tisto jutro zgodaj zjutraj odpeljala v Pensacolo in ju do petih popoldne še ni bilo nazaj. S Frankom sva se odločila,

da jima greva naproti. Pse sva pustila doma in drug za drugim sva jo peš ubrala po gozdni poti. Nenadoma je iz palmovega gozdiča name planil mlad merjasec. Vse se je zgodilo tako hitro, da še s sekiro nisem imel časa zamahniti, le malo stran sem odskočil. Zver me je s tako silo zbila po tleh, da sem bil kakih pet minut v nezavesti.

Ko sem se prebudil, sem opazil Franka, ki se je sklanjal nad mano. Povedal mi je, da je ustrelil merjasca, vendar se je močno bal, da je njegov strel prišel prepozno. Bil je presrečen, ko je uvidel, da me žival ni huje prizadela.

Radovedno sva si ogledala zverino. Prašič je bil okoli 500 funtov težak, a je imel tako ostre zobe kot 600-funtski merjasec.

Ta dogodek naju je nekoliko preplašil, vendar sva kljub temu krenila naprej. Čez kaki dve milji sva zagledala moža, ki sta iz peska porivala avtomobil. Medtem ko sva jima pomagala spraviti avtomobil na cesto, sva jima povedala, kaj se nama je dogodilo.

Možaka sta naju samo debelo pogledala. Gotovo sta naju imela za norca. Domačini si namreč ne upajo takole peš sprehajati po gozdu. Nama pa so te napete dogodivščine dokaj ugajale in pripravljena sva bila plačati ceno za to čudno zabavo.

Nekega dne sta Inez in Tony nabirala suhljad za ogenj. Komaj sta mi izginila izpred oči med goste palme, že sem zaslišal njune krike. Oba sem našel na drevesu, kamor sta se zatekla pred petimi divjimi prašiči. Vsaj tako sta mi zagotavljala. Verjetno jima ne bi verjel, če se ne bi tisti trenutek pred menoj pojavila ista skupina divjih svinj. Bilo jih je res pet. Z vrha drevesa sem jih v miru preštel.

Potem smo vsi trije na vse grlo klicali Franka. Preden je prišel do nas s puško, je kvintet prašičev že izginil v gosto grmovje.

S Frankom sva pozneje s psi vendarle ujela velikega merjasca.

Lov na te divje živali mi je postal tako privlačen, da sem nekega dne organiziral nočni lov.

Svetilničar je vozil avtomobil, oskrbnik barak je z lovsko puško sedel na zadnjem sedežu, jaz pa sem sedel spredaj s svetilko v rokah. Odstranili smo vetrobran in prekrili luči z vrečo. Tako smo se počasi pomikali po gozdni poti in mahali z lučjo. Končno smo v pramenu svetlobe ugledali divjega prašiča. Oskrbnik je izpraznil šest nabojev in zbil prašiča na tla. Toda zver se je hitro pobrala in zbežala v grmovje.

Navdušen sem prigovarjal vozniku, naj pelje naprej. Le-ta je od vsega razburjenja pozabil luč v gozdu, tako da smo morali voziti v temi. Zapeljal je naravnost v močvirje.

Kakšna smola! Ko smo si prizadevali, kako bi avto izvlekli iz blata, se je divji prašič vrnil. Oskrbnik je pograbil puško in dvakrat hitro ustrelil.

Odločili smo se, da bomo avto pustili tam do jutra in se peš vrnili.

Ker je bila lepa mesečna noč, je svetilničar predlagal, da se še isto noč vrnemo in izvlečemo avto. Tako smo okoli enajste ure ponovno krenili v gozd in uspelo nam je spraviti avtomobil na cesto.

Na istiem mestu kot poprej, samo na drugi, močvirni strani ceste, smo zagledali divjega prašiča. Ne vem, mogoče je bil isti kot poprej.

Oskrbnik, ki je sedel na zadnjem sedežu, je previdno pogledal, potem pa sprožil puško. Dvakrat je močno počilo, da se je stresel avtomobil.

Šele pozneje smo ugotovili, da se je oskrbnik v razburjenju nagnil preveč naprej, tako da je namesto prašiča zadel sprednji konec avtomobila. Na ta račun smo se vsi pošteno nasmejali, razen svetilničarja, ki je bil lastnik vozila.

Pozneje, ko smo veslali po reki Surmans, smo videli divjo svinjo, ki je stala v vodi ob obali. Voda je bila tam namreč zelo plitka. Zaveslal sem proti obali, kjer je Frank izstopil iz čolna, da bi zverino ustrelil. Krogla jo je samo obstrelila. Žival je tako glasno zacvilila, da so jo verjetno slišali po vsej centralni Ameriki. Frank se je obrnil proti meni in začel na ves glas kričati za mano, ki sem se že precej oddaljil od obale.

Obrnil sem kanu in v tistem hipu sem zagledal cel bataljon divjih prašičev, ki so se iz gozda zapodili za nami. Frank se je, kot prekaljen los, umikal pred njimi po plitvi vodi. Zveri, ki so bile nekaj metrov za njim, so tako grozno krulile, da je zvenelo kot nekakšen vražji koncert. Meni se je zdel ta prizor sila smešen. Od smeha mi je padlo veslo iz rok. Videl sem, da je bil Frank veliko hitrejši od prašičev, zato ni bil v nevarnosti. Prašiči so se hitro upehali in nas prenehali zasledovati. Mi pa smo v čolnu komaj krotili pse, ki so se hoteli pognati za svojim plenom.

PISMI[1]

Tonyju
Cvetki

[1] Pismi Inez Planinshek, prevod Cvetka Kocjančič

Dragi Tony!

Misli mi pogosto poromajo nazaj, v čas, ko smo potovali po Mississippiju, ob obali Mehiškega zaliva in naprej vzdolž floridske obale. Čudovite podobe iz preteklosti mi prinesejo kanček topline, smehljaj na obraz in sončni žarek v mojo sivo eksistenco.

Če bi bil tu, bi te vprašala: "Se spomniš...?" Toda ti živiš milje in milje stran od mene, na zahodu Kanade, in jaz živim na vzhodu. Danes se seveda da te ogromne daljave z lahkoto premagati z letalom, toda so še druge ovire, ki naju ločujejo.

Verjetno je življenjsko obdobje, skozi katerega grem, dokaj pogosto: včasih sem vsa iz sebe, tako si želim, da bi rada nekam odšla, toda že po nekaj dneh se me polasti skoraj bolestna želja, da bi se spet rada povrnila domov. Pred kratkim sem obiskala prijateljico, s katero si dopisujem že petdeset let. Čeprav sta bila oba z možem izredno prijazna in pozorna do mene in smo imeli mnogo skupnih stvari za pogovor, se me je kar naenkrat polastilo tako strašno domotožje, da nisem mogla več zdržati v hiši. Šla sem na sprehod po nepoznanih ulicah pa v nakupovalni center, kjer sem si kupila nekaj knjig, potem sem šla na kosilo in v odprti restavraciji sem sedela ves popoldan in opazovala, kako so ljudje nestrpno hiteli mimo mene. Ko sem se končno pomirila, sem se vrnila k prijateljici in pri njej preživela še nekaj prijetnih dni dopusta.

Tako nenadno domotožje sem občutila pred mnogimi leti v New Orleansu. Kot neznosna bolečina se mi je takrat pojavila želja, da bi šla rada domov, k jezeru Trade Lake, v našo kočo, ki je ne bom nikoli več videla, ker jo je čas zabrisal.

Tisti božič v New Orleansu mi je ostal tako živo v spominu, verjetno zaradi velikega božičnega drevesa v centru mesta. Drevo, okrašeno z lučkami, je bilo enkratno, toda jaz sem bila grozno razočarana, ker so za božično drevo okrasili cedro, ne smreko.

Kljub temu imam mnogo lepih spominov na New Orleans. Še sedaj ne razumem, da sva smela piti kavo. Spominjam se, da sva jo pila in kako nama je bila všeč. Danes se seveda zavedam, da je bila mlečna kava. Sicer pa, takrat se nisva odrekla nobeni novi specialiteti. V New Orleansu so me najbolj privlačevale tržnice. Še sedaj me privlačijo. Po cele ure lahko hodim po tržnici in uživam ob pogledu na razložene dobrote in vdihavam prijeten vonj sadja in zelenjave. Čudno, kako preteklost oblikuje našo sedanjost!

Druga znamenitost New Orleansa, ki je še živa v mojem spominu, so stopnice in balkoni iz kovanega železa. Že takrat so mi bile zelo všeč in tudi danes so mi.

Spominjam se, kako sva se rada zadrževala na bregu reke Missouri. Spomin mi slika ogromne bale bombaža, kričanje pristaniških delavcev... Mulati so se nama zdeli tako čudni, toda kasneje sva se vseh novosti navadila. Z začudenjem sva opazovala črnce, ki so obirali bombaž. Temnopolti ljudje, s širokim nasmehom in močnim glasom so mi bili sila všeč. Zame so bili seveda drugačni, mi pa smo se verjetno njim zdeli čudni. Nihče mi ni povedal, da so potomci sužnjev, da je bila njihova zgodovina prežeta s predsodki, poniževanjem in sovraštvom. Zame so bili drugačni v pozitivnem smislu. Bolj zanimivi. Pri petju so prišli do izraza njihovi žametni glasovi. Njihove pesmi so izražale osamljenost, otožnost in veliko zaupanje v Boga. Po srcu so bili dobri ljudje, kot so vsi ponižani ljudje.

Vzdolž Mississippija so bili veliki nasipi in betonske zaščitne stene, ki naj bi varovale okolico pred poplavo. Oče nama je dovolil, da sva tekala po tistih betonskih stenah in si razgibavala kolena. Na poljih so delavci rezali sladkorni trs. Ko sva se jim približala, so nama narezali kratke kose in naju poučili, kako srkati sok.

Seveda, te scene spadajo v preteklost, vendar sem presrečna, da sem bila del te zgodovine pred sedeminpetdesetimi leti. Kakšne velike spremembe! Malih dremajočih mest ob Mississipiju ni več - vse je izumrlo: zaprašene ulice, umetne fasade, soda-fountains *(kioski za prodajo brezalkoholnih pijač) - vse je šlo v pozabo. O, kako živo mi je ostal v spominu Big Ben City! Tebi tudi? Pričakovali smo, da bo to velik glasbeni center, toda na naše razočaranje ni bilo drugega kot nekaj propadajočih hiš, zaprašena glavna ulica in nič drugega. S tako muko sva se od rečnega brega povzpela v mesto, polna pričakovanja. Vsak svojih pet centov sva zapravila za limonado. Še sedaj se spominjam, kako sva si v tistem vročem, soparnem dnevu utirala pot nazaj do reke po ozki, prašni stezi. Oster smrad plevela, ki je rastel ob poti, se je spajal s prijetnim vonjem limonade. Bless Big Ben City! Name je to mesto naredilo nepozaben vtis, še sedaj me spomin nanj sili v smeh.*

Tudi nekatera druga mesta se mi blestijo kot dragulji v mojem spominu. Zakaj se tako živo spominjam mest, kot Baton Rouge, Moble, St. Louis, Minneapolis, St. Paul in Fargo? St. Louisa se spominjam po njegovem znamenitem živalskem vrtu in po Lindberghovem letalu Spirit of St. Louis. *V živalskem vrtu sva jezdila na slonu. Tam sva se prvič peljala z letalom. To je bilo neponovljivo doživetje! Moj prvi polet v reaktivnem letalu se ne da primerjati s tem mojim prvim doživetjem v letalu.*

Vsako mesto je imelo svoj poseben značaj. Mesta ob Mississippiju so bila brezbrižna, vendar vzburljiva, očarljiva in praktična. Privlačna so bila predvsem zaradi njihove zgodovinske vloge, ki se je počasi umikala modernizaciji.

V prikupnih palačah, stoletnih drevesih in dostojanstvenem vedenju ljudi si lahko videl, čutil in vonjal zgodovino. O, kako rada bi še enkrat videla tiste kraje! Verjetno ne bi bili več tako privlačni. Čas namreč prekrije neprijetne dogodke s plastjo prijetnih spominov.

Se še spominjaš španskega mahu? Zame je bil enkraten. Njegov značilen vonj in srebrnosiva barva. Spominjam se, kako sem se vanj zavijala. Tako mi je bil všeč, da bi ga jedla, če bi bil užiten.

V Georgiji sva prvič jedla lubenice. Bile so skoraj tako velike kot midva.
V ogromnih gozdovih so bile vse smreke zarezane, da se je iz njih cedila smola, ki so jo predelovali v terpentin. Se spomniš, kako čudovito so tiste smreke dišale? In kako omamen je bil duh vijolic, ki so rasle po gozdu! Meni so se zdele najlepše cvetlice na svetu.

Se spominjaš orehov? Farmar nam je dovolil, da si jih naberemo, kolikor hočemo. Nabrali smo jih veliko vrečo. Ne vem, kaj smo z njimi naredili, kako dolgo smo se z njimi mastili.

Od vseh krajev, skozi katere smo potovali, se najbolj spominjam Cedar Keysa. Plaža je bila tako čista, popolnoma bela! Spominjam se kupov ostrig, prijetnega duha morskega zraka in občutka sreče in svobode. Tudi plaže na Floridi so mi bile zelo všeč. Tam sva lahko brezbrižno tekala. Kot se spominjam, sva se vedno podila po plaži, svobodna kot veter in sonce, kot oblaki in nebo.

Se še spomniš tistih limon na Floridi? Velikih bradavičastih sadežev, ki skoraj niso bili limoni podobni? Toda grenivke so bile tam neverjetno dobre. Dišale so kot rože. Jaz sem jih takoj vzljubila. Spominjam se, kako smo jih jedli kot pomaranče. Oče je plačal pet centov za veliko vrečo pomaranč, ki smo jih tako dolgo jedli, dokler se nam niso trebuhi napeli kot buče. Kako čudovito je dišalo v pomarančnih nasadih!

Hiše v Floridi so bile popolnoma drugačne kot naša koča na Severu. Dvorišča so bila čudovito urejena. Okoli hiš so rasle rože, palme...

Seveda je imela Florida tudi slabe strani, še zlasti tiste nadležne kaktuse, ki so se nama zapikavali v noge, ko sva bosopetila po pesku. To nadlogo so odtehtali kokosovi orehi. S kakšnim užitkom sem pila kokosovo mleko!

*Spominjam se, kako sva na Floridi opazovala pelikane, ko sva na malih pomolih lovila ribe. Jaz nisem nikoli nič ujela, ti pa si tam ujel malega morskega psa. Tam sva videla tudi želve, školjke, bambus, igrišča minigolfa in ljudi, ki so ob obali iskali dragocenosti (*beechcombers*).*

Nikoli ne bom pozabila banan na Bahamih. Tako okusnih banan nisem nikoli pozneje jedla. Ali pa se je samo meni tako zdelo?

Inez

Draga Cvetka,

Prejela sem tvoje pismo in kot vedno sem se ga zelo razveselila.

Z velikim navdušenjem sem zbrala nekaj informacij, za katere si me prosila. Telefonirala sem na indijanski urad v Deschambeaultu, Saskatchewan, kjer so mi povedali, da je bila moja sestra Elizabeth rojena 1. januarja 1912. leta.

Moj oče je prišel v tundro s severa, od koder se je potem pomikal proti jugu. Nekaj časa je živel ob jezeru Planinšek, kjer je lovil divjad in kožuhovino. Od tam je šel k jezeru Charlie, ki se imenuje tudi po njem.

Verjamem, da je bil oče dejansko v Sibiriji, ker nam je večkrat govoril o svojih dogodivščinah. Če ni bil tam, je moral imeti zelo bujno domišljijo in natančen zemljevid, ki ga jaz še nisem videla.

S Sydneyem sva se lani z avtomobilom odpeljala v Flin Flon, Manitoba, na obisk k moji sestri Elizabeth. Imela je močan napad možganske kapi in je bila tam v bolnišnici. Ni me več prepoznala. Moj brat Tony je bil pri njej dva dni poprej.

Iz Flin Flona sva se odpeljala v Pelican Narrows. Sydney je ostal pri bratrancu Ralphu, jaz pa pri Anne, hčerki nečakinje Jean. Na univerzi v Saskatoonu študira za učiteljico. Ministrstvo za indijanske zadeve krije stroške za njeno vzdrževanje: za stanovanje in hrano, za knjige in šolnino. Poleg tega ji je država zgradila in opremila hišo v Pelican Narrowsu. Je čedna, moderna hiša. Edina slabost je, da nima tekoče vode; šele jeseni bodo dobili vodovod. Stranišče je bilo v lopi v gozdu. Mene to ni motilo. Z veseljem sem šla v gozd in si sproti ogledovala cvetlice in mah ter veverice, vrane in druge ptice, ki so skakljale po vejah. Dvorišče okoli hiše je čisto, brez navlake.

Kopat sem se hodila k nečakinji Jean, ki že ima vodovod. Pri njej sem tudi jedla. Vsako jutro mi je postregla s svežim bannockom *in borovničevo marmelado. Pa seveda z okusno kavo. Včasih smo tudi večerjali pri njej.*

S Sydneyem sva šla v Northern trgovino, ki je zamenjala nekdanji Hudson Bay.

Jean in Henry imata veliko družino: vsi so prijazni in delavni. Njuna hčerka Alice je napisala zgodbo Moja dolgo pogrešana babica. Seveda je pri tem mislila mene. Vsi v Pelican Narrowsu me kličejo Babica iz Quebeca.

Jeanina hčer Leona ima hčerkico Fedoro. Leona mi je podarila čudovito krzno rjave lisice.

Pelican Narrows se ni dosti spremenil, odkar smo mi živeli tam, razen da je danes tam zelo malo lesenih koč, pač pa prevladujejo montažne hiše, ki jih je podarila država. V vasi je nekaj novih ulic, sicer pa je še vse po starem. Oddelek za indijanske zadeve sedaj gradi novo šolo za učence od prvega do dvanajstega razreda. V vasi je mala okrepčevalnica in, kot sem že omenila, Northern trgovina, v kateri se dobijo vse reči: meso, pijača, razen piva in žganih pijač, sadje, zelenjava, marmelada, zmrznjena hrana, obleka, pasti itd. Cene so veliko nižje kot drugje. Veliko cenejše kot pri nas v Quebecu je tudi bencin in cigarete.

Nekega dne smo šli s čolnom k Frog Portagu pogledat, kje je bila nekoč naša hiša, v kateri je mama umrla. Že triinšestdeset let je minilo, odkar sva s Tonyjem odšla od tam. Ženske smo nesle s seboj hrano, moški pa puške, če bi slučajno naleteli na kakšnega losa ali če bi jim uspelo upleniti kako divjo raco. Ne vem, zakaj niso vzeli s seboj trnkov, ker je bilo v jezeru polno rib in bi jih lahko na ognju spekli. Videli smo na stotine gosi, vendar so bile predaleč, da bi jih Ivan lahko streljal.

Z jezera Pelican smo šli preko prenašališča do drugega jezera. V starih časih so bile shojene poti od enega do drugega jezera. Ljudje so nosili vse na svojih hrbtih, celo čoln. Danes to ni več mogoče, ker uporabljajo velike motorne čolne. Za nove razmere so iz hlodov zgradili vlečnico, po kateri čoln z lahkoto vlečejo. Ker sem med potjo padla, nisem mogla hoditi, zato je "Babica iz Quebeca" ugodno sedela v čolnu, medtem ko so drugi pešačili.

Čoln smo morali tako prenašati štirikrat, preden smo prispeli v Frog Portage, ki je na drugi strani jezera Trade Lake. Po skalah smo videli indijanske slike, katerih pomen smo skušali razvozlati, pa nam ni uspelo. Od vseh štirih prenašališč je Frog Portage najdaljši. Za vleko čolnov služi ploščad na koleščkih, ki jo vlečejo po železniških tračnicah. Ustavili smo se ob spomeniku, kjer je bila podpisana pogodba med Indijanci in Francozi. Moj praded je bil eden od podpisnikov tiste pogodbe.

Na poti proti Trade Lakeu smo videli ribiške koče. Tam kadijo in sušijo ribje meso, ki ga potem v Pelican Narrowsu prodajajo. Videli smo tudi, kako so nabirali divji riž. Nekateri so ga nabrali polne vreče.

Pokrajina je prečudovita. V jezerih je nešteto otočkov, posutih z ogromnimi skalami iz rdečega ali rozastega granita. V gozdu rastejo smreke, jelke, bele breze, raznovrstno grmičevje, mah in cvetlice. O, kako čudovito je dišalo po zimzelenem drevju!

Gilbert se je ustavil pri nekem Cree Indijancu, ki je tam z družino nabiral divji riž, in si od njega sposodil lovski nož. Jaz sem občudovala zaloge nabranega riža: kakih 150 velikih vreč, ki so bile pripravljene za prevoz v Pelican Narrows, kjer ga odkupujejo po 50 centov za funt. Indijanec je vprašal Gilberta, kdo sem jaz (seveda v Cree jeziku, ki ga jaz nisem razumela). Ko mu je Gilbert odgovoril, da sem Babica iz Quebeca, mi je rekel, naj govorim po francosko. Obljubil mi je, da mi bo dal deset funtov riža, ko se bomo vrnili z nožem.

Med potjo smo videli mnogo pelikanov. To so velike ptice z dolgim kljunom in s snežnobelim perjem. Peresa na koncu peruti krasi črn rob. Če bi ugasnili motor, bi se jim lahko približali, pa ne bi zbežali. S Frog Portagea smo se vrnili preko jezera Trade Lake.

Obisk v teh krajih mi je obudil mnogo lepih spominov: Videla sem kraj, kjer sva z očetom ogledovala race in račke. Spet drugje sva opazovala losa, kako se je gostil z lokvanji. Šli smo mimo kraja, kjer sva z mamo nabirali borovnice in kjer sva okoli z robidjem poraščene zapuščene koče nabirali maline. Nič ne de, če sva bili opraskani, samo da sva imeli polne posode malin. Tudi medveda, ki se je zadovoljno mastil z njimi, se nisva bali. Maline, ki jih nismo sproti pojedli, je mama uporabila za pemmican. *O, kako smo ga včasih radi jedli pa prekajene ribe, račjo juho...*

Moj oče je vedno gojil zelenjavo: zelje, čebulo, peso in krompir. Imel je klet, tako da smo imeli vso zimo svežo zelenjavo. Včasih sta starša ob jezeru zakurila ogenj in na žerjavici pekla ribe, krompir in čebulo. Poleg rib, rac in zelenjave smo imeli bannock *in jagodičevje:* Saskatoon berries, *ki smo jih imeli še posebno radi, in divjih jagod je bilo veliko, po močvirnih predelih pa so rasle divje brusnice. Jedli smo meso bobrov, jelenov, srn, medvedov in losa. Mama je znala odlično pripraviti puding, ki ga je tudi moja sestra Elizabeth do nedavnega rada kuhala.*

Chipewyan Indijanci so hodili v očetovo Hudson Bay trgovsko postajo menjat kože rdečih lisic, belih polarnih lisic, risov in rosomahov. Oče me je večkrat vzel v trgovino, kjer me je posadil za pultom na zaboj in sem mu pomagala prodajati. Indijanci so imeli še posebej radi metin žvečilni gumi in roza kekse, oblite z belo marsh-

mallow *kremo in potresene s kokosom. Radi so tudi kupovali Bordensove konzerve kondenziranega mleka. Konzerve so imele majhne okrogle pokrovčke, da je bilo konzervo lažje odpreti. Indijanci so te pokrovčke, potem ko so konzervo izpraznili, prišili na rob* parke, *tako da so cingljali kot zvončki.*

*Indijanci so kupovali tudi čaj, riž, rozine, moko, mast (v pločevinastem vedru, ki so ga potem uporabljali za kuhanje čaja). Za lov so kupovali pasti raznih velikosti - od velikih za medvede do najmanjših za pižme (*muskrat*). Ženam so kupovali krila in bluze, barvaste steklene kroglice za okraske na* parkah *in mokasinih in barvast svilen sukanec, ki so ga uporabljale za vezenje. Poleti so ženske nosile dolga široka krila in bluze z dolgimi rokami, nogavice in mokasine, pozimi pa* parke *in* mukluks, *iz jelenje kože narejene izvezene škornje.*

Oče in mama sta nas večkrat vzela v gozd, kjer sta sekala breze za drva. Tonyja sta v prenosnem papoosu, *vreči iz jelenje kože, pritrjeni na desko, navezala na vejo, jaz pa sem zlagala drva. Za kosilo smo imeli* bannock *in čaj. Če ga je kaj ostalo, ga je oče zlil na sneg, kar je vedno privabilo šoje. Proti koncu kratkega dneva sem v eni roki nesla domov kanglico za čaj, v drugi roki pa kup drv. Mama je nesla Tonyja v njegovem prenosnem* papoosu *in sekiro, čez ramo pa še kup dračja. Oče je navadno nesel žago in kup debelih vej, ki jih je doma razsekal.*

Doma je mama zakurila pečko in hiša se je hitro ogrela. Za večerjo smo zaužili toplo juho in odšli spat.

Oče je na pasti lovil polarne zajce, ki so imeli pozimi lepo belo kožo in so tehtali tudi do dvanajst funtov. Meso smo kuhali ali pekli, kožo pa ustrojili. Mama je potem kožo razrezala na tanke trakove in za Tonyja stkala čudovito odejo.

Elizabeth je največ časa preživela pri teti Mary, ker je bila njena ljubljenka. Nekaj časa pa je bila tudi doma. Ker je bila večja, je morala staršem pomagati, jaz pa sem navadno pazila Tonyja.

Pozimi je temperatura padla na 60° do 70° F. Tako je bilo mrzlo, da je škripalo pod nogami in si človeka že na daleč slišal hoditi po snegu.

Pozimi so bili še posebej nevarni snežni viharji, blizzards. *Sneg je z vso silo nosilo, tako da človek ni videl pedenj pred sabo. To je še danes največja nadloga Severa, še zlasti, ker uporabljajo motorne sani (*skidooje*). Včasih so v takem vremenu vsaj psi varno pripeljali sani domov.*

Vnuk moje nečakinje Reachel je šel nekega dne na lov in se mu je skidoo pokvaril 300 čevljev pred domom. V hudem blizzardu *ni našel poti do koče in je v snegu zmrznil. Moderna tehnika je kriva za njegovo smrt.*

Naj se torej povrnem nazaj in ti opišem pokrajino okoli jezera Trade Lake. Pot od obale do naše nekdanje koče je strma in poraščena z grmovjem. Jasa, kjer je nekoč stala naša hiša, se še pozna: v celoti so jo prerasle divje vrtnice. Ob našem obisku je bila vsa rdeča od šipka. Kako je šele lepo, ko je vsa jasa v cvetju!

Naša hiša je že pred leti pogorela, klet pa je še tam. Lahko rečem, da sem sedela na temeljnem brunu, ki je sedaj seveda samo še prah. Alice mi je nabrala polno vrečko smrekovih storžev, Gilbert in Ivan pa sta izkopala nekaj smrečic, da sem jih odnesla domov. Rodney, moj nečak, jih je nekaj posadil za našo hišo, nekaj pa sem jih dala sinu Jerryju.

Fantje niso mogli najti očetovega slivovega nasada, ne kamnov, na katerih je drobil žito. Moj bratranec Andrew, ki je lovski čuvaj in se z letalom vozi okrog, je pred leti videl očetove mlinske kamne.

Na jasi smo se nekajkrat fotografirali, pa slike, žal, niso uspele. Potem smo se vrnili k obali, na bregu pomalicali in odšli nazaj v Pelican Narrows. Bilo je avgusta, pa je bilo že kar hladno.

Zvečer smo videli mogočnega orla, ki je sedel na vrhu smreke. Margaret, ki ima izredno dober vid, je celo videla medvedko s tremi mladički.

Pokrajina me malo spominja na sliko Northern River Toma Thompsona, čeprav je le-ta nastala v Algonquen parku v Ontariu. Ko smo pluli po Trade Lakeu, sem recitirala pesem Williama Butlerja Yeatsa. Mojim sorodnikom je bilo tako všeč, da so vstali in mi ploskali. Potem sem jim recitirala pesmico, ki jo je moj oče večkrat pripovedoval:

Ain, twa, three,
My mither caught a flea
She roasted and toasted it
And added it to her tea. [2]

Od smeha so skoraj popadali iz čolna.
Potem sem legla na dno čolna in zaspala.
Bilo je že pozno, ko smo se vrnili v Pelican, kjer nas je Jean čakala z okusno večerjo.

Tonyja je pred kratkim klical John Mahnic iz Lethbridga, ki je obiskal svojo hčerko v Calgaryju. Poznal je mojega očeta in strica Jakoba. Tega je nazadnje videl, preden so ga komunisti ubili. Rekel je, da sta bila stric Jakob in moj oče kot dvojčka.

Naj za zaključek tega dolgega pisma povem, kako zelo sem vesela, da si napisala tako obširno zgodbo o mojem očetu in o naši družini.

Z najlepšimi pozdravi
Inez

[2] Prva kitica je zapisana fonetično in spominja na slovenske besede en, dva, tri. Prevod: En, dva, tri, mama bolho ulovi, jo v loncu zduši in v čaj položi.

KRONOLOŠKI PREGLED POTOVANJA IN PREDAVANJ CHARLIEJA PLANINŠKA

1929		
21. marec	The Pas	Odhod na Sever
10. julij	Chesterfield Inlet	začetek ekspedicije
23. oktober	Oak Point	predavanje v šoli
29. oktober	Winnipeg	prihod v Winnipeg
november, december	Winnipeg	predavanja po šolah in dvoranah
1930		
4. februar	Emmerson	prihod v ZDA
12. februar	Stepen	predavanje
13. februar	Argyle	predavanje
15. februar	Alvarado	predavanje
17. februar	Warren	North Star Theatre, predavanje
19. februar	Oslo	predavanje
20. februar	Ardock	predavanje
21. februar	Grafton	Town Hall, obisk
24. februar	Grafton	Grafton Boy Scouts, predavanje
27. februar	Gilby	predavanje
1. marec	Grand Fork	Legion Hall, predavanje
3. marec	Garenmou	predavanje
4. marec	Northwood	predavanje
6. marec	Hatton	Crescent Theatre, predavanje
8. marec	Portland	predavanje
10. marec	Mayville	State College, predavanje
12. marec	Grandin	predavanje
13. marec	Augusalle	predavanje
18. marec	Fargo	Lutheran Church, predavanje
19. marec	Wolverton	predavanje
21. marec	Wappeton	Methodist Church, predavanje
25. marec	Whiaton	High School, predavanje
26. marec	Graceville	predavanje
27. marec	Clinton	Methodist Church, predavanje
28. marec	Ortonville	Farm and Town Club, predavanje
29. marec	Odessa	Town Hall, obisk
31. marec	Correl	predavanje v šoli
1. april	Appleton	Legion, predavanje
3. april	Montevideo	Montevideo Theatre, predavanje

4. april	Granite Falls	
8. april	Norton	Izaqak Walton League, predavanje
13. april	New Ulm	Izaak Walton, predavanje
16. april	Judson	Judson Community Club, predavanje
18. april	Mankato	Mankato Canoe Club, predavanje
21. april	Kasota	Kasota Hall, predavanje
23. april	Blaklly	Blaklly Hall, predavanje
28. april	Shakopee	Shakopee High School, predavanje
2. maj	St. Paul	Croatian Hall, predavanje
10. maj	St Paul	Serbian Hall, predavanje
17. maj	St. Paul	Gravenland Pk. School, predavanje
21. maj	St. Paul	Randelph Hts. School, predavanje
26. maj	Maxfield	Maxfield School, predavanje
31. maj	Prescott	High school, predavanje
3. junij	Riverside, Wisc.	predavanje
4. junij	Bay City, Wisc.	Town Hall, obisk
5. junij	Stockholm, Wisc.	predavanje
8. junij	Pippin, Wisc.	predavanje
9. junij	Wabasca	predavanje za Boy Scouts
10. junij	Alma, Wisc.	predavanje
11. junij	Minereseca, Min.	predavanje
13. junij	Winonne, Min.	predavanje
16. junij	Winona, Min.	predavanje
17. junij	Trempleau, Wisc.	predavanje
19. junij	La Crosse, Wisc.	predavanje
23. junij	Brownsville	predavanje
24. junij	Genoa, Wisc.	Town Hall, obisk
26. junij	De Soto, Wisc.	Town Hall, obisk
27. junij	Lansing	Iowa Theatre, predavanje
29. junij	Ferryville	predavanje
1. julij	Tynxville, Wisc.	predavanje
2. julij	Marqueritta, Iowa	predavanje
3. julij	Cassville, Wisc.	Theatre, predavanje
8. julij	Dubaque	Lefty Schuster place, predavanje
12. julij	Gallena	Izaak Walton League, predavanje
16. julij	Belleville	Theatre, predavanje
21. julij	Sapula	Odd Fellows Hall, predavanje
23. julij	Clinton	Boy Scouts, predavanje
29. julij	Albany	predavanje

30. julij	Cardova	predavanje
31. julij	Princeeton, Iowa	High School, predavanje
2. avgust	Pt. Byron	Theatre, predavanje
8. avgust	Muscatine, Iowa	Legion, predavanje
11. avgust	Keithsburg	
12. avgust	Keithsburg	Theatre, predavanje
14. avgust	Burlington	YMCA, predavanje
15. avgust	Fort Madison	Boy Scouts, predavanje
17. avgust	Keokuk, Iowa	YMCA, predavanje
18. avgust	Alexandria	predavanje
19. avgust	Warsaw	Theatre, predavanje
22. avgust	Quincy	YMCA Boy Scouts, predavanje
25. avgust	Hannibal	YMCA Boy Scouts, predavanje
27. avgust	Lousiana	Boy Scouts, predavanje
28. avgust	Clarksville	Theatre, predavanje
29. avgust	Hamburg	predavanje
4. september	Chester,	Theatre, predavanje
5. september	St. Louis	predavanje
15. sept.	Cape Girardian	predavanje
18. september	Thebes,	Theatre, predavanje
20. september	Cairo	School predavanje
27. sebptember	Wickliffe, Kent.	Court House, predavanje
29. september	Hickman, Kent.	predavanje
1. oktober	New Madrid	Theatre, predavanje
4. oktober	Tintonville, Tenn.	predavanje v šoli
7. oktober	Carruthesville	predavanje v šoli
12. oktober	Memphis, Tenn.	Charlie in Tony v bolnišnici
17. oktober	Helena, Ark.	predavanje - Frank
17. oktober	Helena	High School, predavanje - Frank
20. oktober	Cairo	predavanje - Frank
21. oktober	West Helena	High School, predavanje - Frank
1. november	Rosedale	Charlie se pridruži ostalim
4. november	Rosedale School	predavanje
10. november	Grunville, Miss.	predavanje
13. november	Grunville	predavanje v šoli
18. november	Lake Providence	predavanje v šoli
24. november	Wickburg	predavanje
26. november	Wickburg	predavanje
28. november	St. Joseph	predavanje
30. novmeber	Waterproof	predavanje
2. december	Waterproof	High School
3. december	Natchez	predavanje
5. december	Natches	Brothers' school

25. december	New Orleans	Charlie oboli
1931		
januar	Fort Morgan	
februar	Pensacola	predavanje
april	Clearwater	predavanje
13. april 1931	Gulfport	predavanje
začetek maja	jezero Okeechobee	
konec maja	Palm Beech	prihod
1. junij 1931	Lake Worth	predavanje
18. junij	Miami	predavanje
8. avgust	Nassau	predavanje
18. avgust	Jacksonville	Charlie v zaporu
24. avgust	Jacksonville	predavanje
15. september	Brunswick	predavanje
14. novembra	Savanah	predavanje
15. december	Norfolk	predavanje
23. december	Washington	predavanje
25. december	Baltimore	
28. december	Baltimore	predavanje
1932		
14. januar	Wilmington, Delaware	obisk v City Hall
14. januar	New Castle, Del.	predavanje
15. januar	Willmington	predavanje
22. januar	Essington, Pa.	Lester Public School
23. januar	Philadelphia	City Hall
25. januar	Lester	Public School, predavanje
26. januar	Trinicum Township	predavanje v šoli
27. januar	Leiperville School	predavanje
29. januar	Mariwood	Mariwood school, predavanje
5. februar	Burlington, N.Y.	Lakanoo Boat Club, predavanje
8. februar	Burlington, N.Y.	Cambridge School, predavanje
9. februar	Riverton	Convalescent Home, predavanje
11. februar	Argusville, N. D.	predavanje
12. februar	Riverton	Boy Scouts, predavanje
17. februar	Palmira, N.Y.	obisk v City Hall
23. februar	Riverton	predavanje v šoli
28. februar	Riverton	predavanje
15. marec	Bordentown	Military Instutute, predavanje
15. marec	Bordetown	Boy Scouts, predavanje
16. marec		
21. marec	New Jersey	State Prison, predavanje

18. marec	Trenton, N.Y.	Yaht Club, predavanje
21. marec	Bordentown, N Y.	
22. marec	Trenton, N.Y.	State Museum, predavanje
30. marec	New Brunswick, New York	obisk v City Hall
3. april	Perth Amboy, New Yersey	obisk v City Hall
4. april	Perth Amboy	predavanje
10. april	New York	predavanje
12. april	Brooklyn, N.Y.	predavanje
14. april	New York City	predavanje
20. april	New Brunswick, New York	Franklin High School, predavanje
25. april	New York City	predavanje
3. maj	Kingston, N. Y.	Boy Scouts, predavanje
4. maj	Kingston, N. Y.	obisk v City Hall
6. maj	Kingston, N.Y.	predavanje
11. maj	Albany, N. Y.	predavanje
14. maj	Troy, N.Y.	Troop 21 Boy Scouts, predavanje
15. maj	Troy	School # 5, predavanje
16. maj	Troy, N.Y.	School # 2, predavanje
17. maj	Troy, N. Y.	Troop 15 Boy Scouts, predavanje
24. maj	Troy, N.Y.	School 13, predavanje
25. maj	Troy, N. Y.	School 16, predavanje
6. junij	Plattsburght, N. Y.	predavanje
13. junij	Rouses Point, N.Y.	predavanje
13. junij	Lacolle	vrnitev v Kanado
14. junij	Lacolle	predavanje
13. julij	St. Johns, P.Q.	St. James Church, predavanje
17. julij	Montreal	Charlie sprejet v General Hospital
31. avgust	Montreal	
29. oktober	Montreal	obisk pri jugoslovanski agenciji Steblay & Kavcic
25. november	Montreal	obisk na jugoslovanskem konzulatu
1933		
8. januar	Montreal	Charlie odpuščen iz bolnišnice
10. januar	Noyan	začasno pri Johnu Hall
17. avgust	Noyan	Charlie zapusti Noyan

* Na spisku so samo tisti kraji, za katere obstoja dokumentacija o Planinškovem obisku in predavanjih. Predavanj je bilo seveda veliko več.

Amout - všitek na hrbtnem delu parke, kjer Eskimke nosijo otroke;
bannok - iz moke, vode in pecilnega praška pripravljen indijanski kruh, pečen v ponvi;
blizzard - močan snežni vihar, značilen za severne pokrajine;
boardinghouse - privatna hiša, kjer stanovalci plačujejo za hrano in stanovanje;
bootlegging - ilegalno izdelovanje ali prodaja alkohola;
bushman - človek, ki začasno živi in dela v gozdu;
caribou - severni jeleni, značilni za Kanado, Aljasko in Greenlandijo, ki se spomladi in jeseni skupinsko selijo;
Caribou Eskimi - nomadski Eskimi, ki so se selili za čredami severnih jelenov in so se preživljali v glavnem z mesom teh živali;
caribou hunt - skupinski primitivni lov na severne jelene;
Chas - skrajšano ime za Charlie, Charles;
Chipewyan - izraz, ki ga Cree Indijanci uporabljajo za svoje severne sosede, ki se imenujejo Dane (ljudje) in živijo na obrobju tundre;
Cree - podskupina Algonquin in Ojibwa Indijancev, ki živijo v Quebecu, Alberti, Saskatchewanu, Manitobi in v Ontariu;
Eskimi - prebivalci arktičnih predelov, za katere se v zadnjem času uporablja izraz Inuit (ljudje), ker beseda Eskim pomeni "uživalci surovega mesa", kar več ne ustreza današnjim razmeram;
funt - angleška ali ameriška utežna enota, približno 454 g;
gold rush (zlata mrzlica) - naval ljudi v kraje, kjer je bilo na novo odkrito zlato, kot v Klondikeu (1896-99);
Golo ozemlje (Barren Grounds, Barren Lands) - tundra na severnem delu Kanade, kjer raste samo mah in grmičevje;
grizli - velik severnoameriški medved rumenkastorjave ali sive barve;
hobo - potepuh, sezonski delavec, ki se seli iz kraja v kraj;
hobo jungle - iz kartona in pločevine zgrajeno začasno bivališče na železniških križpotjih za moške, ki so se v času velike gospodarske krize 1929-31 selili iz kraja v kraj za delom;
iglu - eskimsko bivališče iz snega v obliki kupole;
iguana - do 5 čevljev velik tropski kuščar z dolgim repom in veliko široko glavo;
kajak - na obeh koncih konjičast čoln z dvostranskim veslom;
kanu - lahek, na obeh koncih navzgor upognjen čoln s kratkim veslom, ki ima eno lopato;
koledž - višja ali visoka šola;
kozak - pripadnik posebnih konjeniških vojaških enot v obrobnih krajih Rusije;
kveker - pripadnik iz protestantizma nastale verske sekte;

husky - eskimski pes, ki dobro zdrži mraz in lakoto in ga zato Eskimi uporabljajo za vprego sani;
marshmallow - mehka, peneča masa, narejena iz glukoze, sladkorja, beljakovin in želatine;
mokasin - mehko indijansko obuvalo iz živalske kože brez pete in vezalk;
Mountie - ljubkovalno ime za pripadnika kraljevske kanadske policije (Royal Mounted Police);
mošusovi bivoli (musk oxen) - dolgodlake živali, ki živijo na Arktiki;
mucklocks - indijanski škorenj iz mehke živalske kože;
naturalizacija - podelitev državljanstva;
palisada - ograda iz pokončno postavljenih priostrenih brun;
papoos - iz kožuhovine in lesa izdelana naprava za prenašanje dojenčkov;
parka - dolg eskimski krznen jopič s kapuco;
pecans - ameriški orehi, ki imajo gladko lupino, okus pa podoben navadnim orehom;
pemikan - iz na soncu posušenega in zdrobljenega mesa in zdrobljenega suhega jagodičevja pripravljena indijanska juha;
prenašališče (portage) - steza, po kateri so Indijanci in Eskimi prenašali čolne in tovor, da so prišli do druge vodne poti (jezera ali reke);
prohibicija - prepoved izdelovanja, prodajanja in pitja alkoholnih pijač;
rosomah (wolverine) - v severnih polarnih pokrajinah živeča roparska žival s košatim repom;
saloon - gostilna;
Sever - zemljepisno mišljeni kraji severne Kanade, današnji North West Territory;
snowshoe rabbit - vrsta zajca v severni Kanadi in Aljaski, ki pozimi spremeni svojo rjavo barvo v belo;
shaman - vrač, ki s posebnim ritualom zdravi ljudi; človek za katerega Eskimi in Indijanci verjamejo, da ima posebno moč;
terier - manjši ali srednje velik lovski pes z dolgo ravno glavo in resasto dlako;
trappers - lovci, ki lovijo v pasti kožuhovinarje za prodajo kože;
tundra - obširen svet brez drevja onstran polarne gozdne meje;
umiak - velik čoln, narejen iz živalske kože, ki ga uporabljajo Eskimi.

VSEBINA

O avtorici in knjigi (Franci Šali) 5

Eskimo Charlie 7
Iz Slovenije v Ameriko 18
Iskanje zlata na Aljaski 23
Pot do Sibirije 28
V sibirskem zaporu 32
Prva zima med Eskimi 36
Na otokih Franklinovega okrožja 40
Gospodar Golega ozemlja 42
Lov ob reki Churchill 60
Poroka z Jean Balantyne 64
Družinsko življenje na Golem ozemlju 68
Stalno bivališče pri Frog Portageu 77
Kmetija na skrajnem severu 81
Charliejeva trgovska postaja 89
Usodna tragedija prekriža načrte 94
Prve izkušnje s civilizacijo za Tonyja in Inez 96
Charliejev prvi stik z domovino 98
Obisk v Sheboyganu 103
Ekspedicija iz arktičnega v tropski pas 108
Inez in Tony se pridružita v The Pasu 111
Predavanja o Eskimih 118
Veslanje po Mississippiju 127
Oče in sin v bolnišnici 136
Ponovno na poti 141
Božič v New Orleansu 143
Lov na divje svinje v Mobilu 146
Pod vročim floridskim soncem 149
Nova usodna doživetja: Bahamski otoki 159
Vrnitev 163
S kanujem ob atlantski obali 165
Nenavaden zaključek ekspedicije v Montrealu 170
Za konec 175

Zgodbe
Carjevo zlato 181
Petnajst milijonov caribojev 189
Zveri Golega ozemlja 193
Mrhovinarji Golega ozemlja 199
Medvedi 200

Uboj ni umor 206
Otroci se morajo roditi na ledu 211
Divje svinje 214

Pismi
Tonyju 222
Cvetki 225

Kronološki pregled potovanja in predavanj Charlieja Planinška 229

Seznam manj znanih besed in tujk 234

V zbirki NA KRILIH DOMIŠLJIJE je doslej izšlo:

1. Lojze Kastelic: Korenine čebelarjenja, 1992
2. Frane Tomšič: Zrcalo, 1992
3. France Režun: Na mejah z neznanim, 1993
4. Frane Tomšič: Potop, 1994

Izid knjige so omogočili:

Ministrstvo za zunanje zadeve - Urad Republike Slovenije za Slovence v zamejstvu in po svetu
Mestna občina Novo mesto
Krajevna skupnost Bučna vas
Cestno podjetje Novo mesto
Mercator Dolenjka, d.o.o., Novo mesto
Dolenjska banka, d.d., Novo mesto
Zavarovalnica Triglav, območna enota Novo mesto
Majcen, d.o.o., Novo mesto

Cvetka Kocjančič
GOSPODAR GOLEGA OZEMLJA

Tehnična ureditev
SILVO VIDE

Oblikovanje ovitka
DUŠAN KOČJAŽ

Lektoriral
PETER ŠTEFANČIČ

Izdala in založila
Tiskarna Novo mesto - DOLENJSKA ZALOŽBA

Za založbo
FRANCI ŠALI

Natisnila
TISKARNA NOVO MESTO, 1996

Naklada
750 izvodov

Po mnenju Ministrstva Republike Slovenije za kulturo št. 415-176/96 z dne 19. februarja 1996 je knjiga uvrščena med proizvode, za katere se plačuje 5-odstotni davek od prometa proizvodov.

The Travels of "Eskimo Charlie" 1929-1931

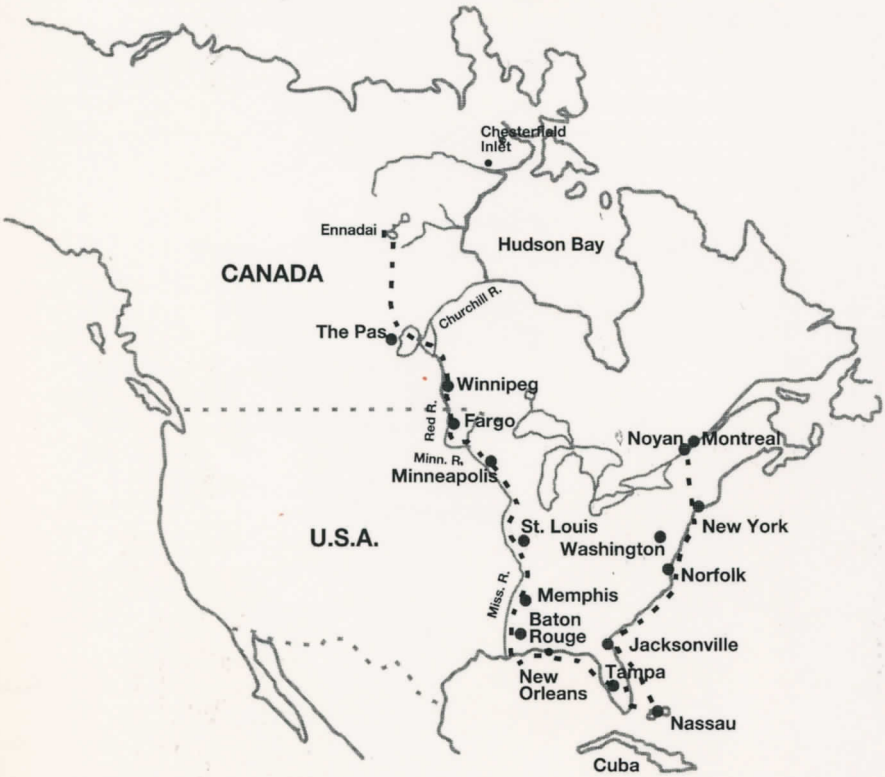

ISBN 961-6000-57-8